

Uluslararası çoksatır listesine girmiş ve 8 milyonu aşkın kişi tarafından okunmuş olan *Uçurtma Arzu*, hem 2006 hem de 2007'de Penguin/Orange Readers's Group Ödülü'nü kazandı.

§

Uçurtma Avcısı

"Muhteşem"
Joanna Trollope

KHALED HOSSEINI

Uçurtma Avcısı

Halit Hüseyini (Khaled Hosseini)

Emir ve Hasan, Kabilde monarşinin son yıl arında birlikte büyüyen iki çocuk... Aynı evde büyüüp, aynı

sütanneyi paylaşmalarına rağmen Emirle Hasanın dünyaları arasında uçurumlar vardır: Emir, ünlü ve zengin

bir işadammının, Hasan ise onun hizmetkarının oğludur. Üstelik Hasan, orada pek sevilmeyen bir etnik

azınlığa, Hazaralara mensuptur.

Çocukların birbirleriyle kesişen yaşamları ve kaderleri, çevrelerindeki dünyanın trajedisini yansıtır.

Sovyetler işgali sırasında Emir ve babası ülkeyi terk edip Californiaya giderler. Emir böylece geçmişinden

kaçtığını düşünür. Her şeye rağmen arkasında bıraktığı Hasanın hatırasından kopamaz.

Uçurtma Avcısı arkadaşlık, ihanet ve sadakatin bedeline ilişkin bir roman. Babalar ve oğul ar, babaların

oğul arına etkileri, sevgileri, fedakârlıkları ve yalanları.... Daha önce hiçbir romanda anlatılmamış bir tarihin

perde arkasının yansıtan Uçurtma Avcısı, zengin bir kültüre ve güzelliğe sahip toprakların yok edilişinin

aşama aşama gözler önüne seriyor.

Uçurtma Avcısında anlatılan olağanüstü bir dostluk. Bir insanını diğerini ne kadar sevebileceğinin su gibi

akıp giden öyküsü... (Tanıtım bülteninden)

Halit Hüseyini (Khaled Hosseini)

Afganistan, Kabil'de bir diplomatın oğlu olarak doğdu. Ailesi, 1980'de Amerika Birleşik Devletleri'nden siyasi

sığınma hakkı elde etti. Halen Kuzey California'da yaşamaktadır ve doktorluk mesleğini sürdürmektedir. İlk

romanı Uçurtma Avcı'sının ardından Bin Muhterem Güneş yazarın ikinci romanı.

Everest Yayınları

Dizgi: Bahar Kuru

Türkçe Çeviri: Püren Özgören

BİR

Aralık 2001

Bugün neysem, on iki yaşındayken, 1975 kışının o karanlık, buz gibi gününde oldum. Tam anını çok iyi

anımsıyorum; yıkık, toprak bir duvann arkasına çömeimiş, donmuş derenin yakınındaki dar, çıkmaz sokağa

bakıyordum. Üzerinden çok uzun zaman geçti; ama geçmiş için söylenenler yanlış. Ben onun nasıl

gömüleceğini öğrendim. Her ne kadar geçmiş pençeleriyle kendine bir çıkış yolu açmayı becerse de. Şimdi

düşününce, o boş sokağa son yirmi altı yıldır bakmakta olduğumu fark ediyorum.

Geçen yaz, dostum Rahim Han beni Pakistan'dan aradı. Onu ziyarete gitmemi istiyordur Kulağımda ahize,

mutfakta

1 dururken, karşı uçtakinin yalnızca Rahim Han olmadığını biliyordum. Kefareti ödenmemiş günahlarımla dolu

geçmişim-di. Telefonu kapadıktan sonra, Golden Gate Park'ın kuzey ucundaki Spreckles Gölü'nün kıyısında

yürüyüşe çıktım. Erken öğleden sonra güneşi, düzinelerce minyatür teknenin canlı, kıvrak bir esintinin

itkisiyle gezindiği suda ısıldıyordu. Başımı kaldırıp bakınca gökyüzünde süzülen, uzun, mavi kuyruklu, bir çift

kırmızı uçurtma gördüm. Parkın batı tarafındaki ağaçların epeyce yukarısında, yel değirmenlerinin üstünde

salınıyorlardı; aşağıya, artık memleketim dediğim San Francisco kentine bakan bir çift göz gibi. Ve ansızın,

Hasan kulağıma fısıldadı: Senin if in, bin tane olsa yakalarım. Hasan, tavşandudaklı uçurtma avcısı.

Bir söğüt ağacının yakınındaki tahta sıraya oturdum. Rahim Han'ın telefonu kapatmadan hemen önce,

aklına son anda gelivermiş gibi söylediği şeyi düşündüm: Yeniden iyi biri olmak mümkün. Bir kez daha

yukarıya, ikiz uçurtmalara baktım. Hasan'ı düşündüm. Baba'yi. Ali'yi. Kabil'i. Her şeyi değiştiren o 1975

kışına kadar olan yaşamımı. Her şeyi değiştiren ve beni bugün neysem o yapan kışı.

2 iki

Çocukken, Hasan'la birlikte babamın evindeki araba yolunun iki yanında sıralanan kavak ağaçlarına

tırmanır, bir ayna parçasıyla komşu evlerin camlarına ışık tutar, komşuları kızdırırdık. Pantolonlarımızın

ceplerini dut kurusu ve cevizle doldurur, yüksek dal ardan ikisine, ata biner gibi,
karşılıklı yerleşir, çıplak

ayaklarımızı aşağıya sarkıttırdık. Dudan yerken aynayı elden ele geçirir,
birbirimize ceviz fırlatır, kıkırdar,

gülerdik. Hasan'ı o ağacın üzerinde hâlâ görebiliyorum; yaprakların arasından
sızan güneş ışığı, meşeden

oyulmuş bir Çin bebeği kadar toparlak, kusursuzcasına yuvarlak yüzüne
vuruyor: düz, yayık burnu, bambu

yapraklarını andıran kısık, hafif çekik, ışığa göre san, yeşil, hatta safire dönen
gözleri. Biraz düşük, küçük

kulakları, son anda eklenivermiş bir

3

uzantıyı andıran sivri, sert çenesi gözümün önünde. Ve yank dudağı; Çin
bebeğini yapan ustanın elindeki

keski kaymış ya da adam yoruluvermiş, dikkati dağılmış gibi, üstdudağın hemen
soluna atılan o çentik.

Bazen, o ağaçların tepesinde Hasan'ı sapanıyla komşunun tek gözlü Alman
kurduna ceviz fırlatmaya razı

ederdim. Hasan bunu yapmak istemezdi, ama ben istersem, gerçekten istersem
beni kurnazdı. Hasan

benim hiçbir isteğimi geri çevirmezdi. Sapan kullanmada üstüne yoktu. Hasan'ın
babası Ali bizi bu durumda

yakalayınca kızardı - onun kadar tatlı, iyi huylu biri ne kadar kızabilirse, elbette.
Parmağını salları, inin çabuk,

derdi. Aynayı elimizden alıp annesinin bir sözünü yinelerdi: Şeytan namaz kılan
Müslümanlara ayna tutar,

akıllarım çelmeye çalışmış. Oğlunu sertçe süzerek, eklerdi: "Bunu yaparken de gülermiş."

Hasan ayaklarına bakar, "Evet, Baba," diye mırıldanırdı. Ama beni asla ele vernSezdi. Ayna fikrinin de, tıpkı

komşunun köpeğine ceviz atmak gibi, benden çıktığını asla söylemedi.

Kavaklar çift kanadı, üzeri dövme demirden motiflerle bezeli bahçe kapısına ulaşan, kırmızı tuğla döşeli

araba yolunun iki yanına sıralanmışa. Kapı, babamın arazisine açılıyordu. Evimiz tuğla yolun sol

tarafındaydı; araba yolu evin arkasındaki bahçede son buluyordu.

Herkes, Baba'nın yaptırdığı evin, Vezir Ekber Han bölgesindeki en güzel ev olduğunu söylerdi; burası,

Kabil'in kuzeyinde yer alan, yeni ve zengin bir mahalleydi. Kimilerine göreyse Kabil'in en güzel eviydi. İki

yam gül ağaçlarıyla kaplı geniş bir çimenlik, mermer zeminli, geniş pencereli, büyük binaya uzanıyordu.

Baba'nın İsfahan'da eliyle seçtiği geometrik desenli, mozaik fayanslar dört banyonun zeminini kaplıyordu.

Kalküta'dan getirdiği, yıldız işlemeli halılar duvarları süslü-

yor, tonozlu tavandan kristal bir avize sarkıyordu.

Üst katta benim yatak odam, Baba'nın yatak odası ve "sigara odası" diye bilinen, her zaman tütün ve tarçın

kokan çalışma odası vardı. Babamla arkadaşları, Ali'nin sunduğu akşam yemeğinin ardından bu odaya

çekilir, siyah, deri koltuklara yayılırlardı. Pipolarını doldurur (Baba buna "pipoyu beslemek" derdi), en

sevdikleri konulardan söz ederlerdi: siyaset, iş, futbol. Bazen Baba'ya yanlarında oturup oturamaya-cagımı

sorardım, ama o kapının eşiğine dikilir, "Hadi ama," derdi. "Bu, yetişkinlerin zamanı. Neden gidip kitap filan

okumuyorsun?" Sonra, kapıyı kapatırdı; ben orada öylece kalır, neden bütün zamanını hep yetişkinlere

ayırdığını merak ederdim. Eşiğe oturur, dizlerimi göğsüme çekerdim. Orada bir, bazen iki saat oturur,

içeriden gelen kahkahaları, gevezelikleri dinlerdim.

Aşağıdaki oturma odasında, içinde özel olarak yaptırılmış dolaplar bulunan, genişçe bir girinti vardı. Kavisli

duvara çerçeveli aile resimleri asılıydı: Büyükbabamla Kral Nadir Şah'm 1931'de, Şah'm suikastından iki yıl

önce çekilmiş, eski, damarlı bir fotoğraf; ölü bir geyiğin başında duruyorlar, ayaklarında dizlerine kadar gelen

çizmeler, omuzlarında av tüfekleri. Annemle babamın düğün fotoğrafı da vardı; babam siyah takım

elbisesiyle göz alıcı, annem gelinlikli, gülümseyen, genç bir prenses. Sonra, babamla en iyi dostu ve iş

ortağı Rahim Han'ı, evimizin önünde dururken gösteren, bir başka fotoğraf; ikisi de çok ciddi - ben henüz bir

bebeğim, Baba beni kucağma almış; yüzü yorgun, asık. KoUanndayım, ama parmaklarımı Rahim Han'ın

serçeparmağına dolamışım.

Bu kavisli duvar, oturma odasını yemek salonuna bağlardı; salonun ortasındaki maun masa, otuz konuğu

rahatça ağırlayabilecek genişlikteydi - masraflı, gösterişli partilere düşkün olan babam sayesinde, neredeyse

her hafta ağırlardı

5 da. Yemek salonunun öteki ucunda kışın sürekli yanan, yüksek, mermer bir şömine vardı.

Geniş, sürgülü bir kapı bir dönümlük arka bahçeye ve dizi dizi kiraz ağaçlarına bakan, yarım daire

biçimindeki terasa açılıyordu. Baba ve Ali doğudaki duvarın dibinde küçük bir sebze bahçesi yetiştirmişti:

domatesler, nane, yeşil biber ve bir türlü ürün vermeyen mısırlar. Hasan'la ikimiz oraya "Hasta Mısır Duvarı"

derdik.

Bahçenin güney ucunda, bir yenedünya ağacının gölgesinde hizmetkârların evi vardı; Hasan'ın babası Ali'yle

birlikte yaşadığı küçük, mütevazı, toprak kulübe.

Hasan işte orada, o küçük müstemilatta 1964 yılında doğmuş; beni doğururken can veren annemin

ölümünden tam bir yıl sonra.

O evde yaşadığım on sekiz yıl boyunca, Hasan'la Ali'nin kulübesine yalnızca üç-beş kez girdim. Güneş

tepelerin ardına çekilip biz de nihayet oyun oynamaya son verince, Hasan'la yollarımız ayrılırdı. Ben güllerin

arasından geçip Baha'nın malikânesine yol anırdım, Hasan da doğduğu ve bütün yaşamını geçirdiği,

döküntü kulübeye.

Temiz, eşyasız, bir çift gazyağı lambasıyla aydınlatılan, loş bir yer olduğunu

anımsıyorum. Odanın iki karşı

köşesine iki döşek konmuş, aralarına da yıpranmış, saçaklan erimiş bir Herati kilimi atılmıştı; bir köşede de,

Hasan'ın resim yaptığı tahta masayla üç ayaklı bir tabure dururdu. Duvarlar, üzerine boncuklarla Al ah-ü

ekber yazısı işlenmiş olan, tek bir örtünün dışında çıplaktı. Baba örtüyü Meşat'a yaptığı yolculukların

birinden, Ali'ye armağan getirmişti.

İşte Sanaubar, Hasan'ı 1964'te, soğuk bir kış günü bu küçük kulübede doğurmuştu. Ben annemi doğum

sırasındaki aşırı kanama yüzünden kaybetmişim, Hasan da annesini bir haftalıkken kaybetmiş. Çoğu

Afgan'ın ölümünden de beter de-

6 diği bir alınyazısı yüzünden: Kadın, gezgin bir şarkıcı ve dansçı kumpanyasıyla kaçmış.

Hasan annesinden hiç söz etmezdi; böyle biri hiç var olmamıştı sanki. Onu rüyasında görüp görmediğini

merak ederdim; nasıl bir kadın olduğunu, şu an nerede bulunduğunu. Hasan da onu merak ediyor muydu?

Özlüyor muydu -benim hiç tanımadığım annemi özlediğim gibi? Bir gün evden çıkmış, yeni başlayan İran

filmini görmek için Zainab Si-neması'na doğru yürüyorduk; İstiklal Ortaokulu'nun yakınındaki askeri kışladan

geçen kestirmeye saptık - Baba o yolu kullanmamızı yasaklamıştı, ama o sırada Rahim Han'la birlikte

Pakistan'daydı. Kışlayı çeviren çitin üstünden atladık, küçük dereyi geçtik ve

eski, terk edilmiş tankların toz

bağladığı, boş, toprak araziye çıktık. Birtakım askerler bu tanklardan birinin gölgesine toplanmış sigara

içiyor, iskambil oynuyordu. İçlerinden biri bizi gördü, yanındaki arkadaşını dürttü, sonra Hasan'a seslendi.

"Hey, sen!" dedi. "Seni tanıyorum."

Onu daha önce hiç görmemiştik. Kafası tıraşlı, tıknaz bir adamdı; yanaklarındaki siyah kıl dipleri belirgindi.

Bize sınış biçiminden, bakışlarından ürkmüştüm. "Yürümeye devam et," diye fısıldadım Hasan'a.

"Sen! Hazara! Seninle konuşuyorum, yüzüme baksana!" diye haykırdı er. Sigarasını yanındakine verdi, baş

ve işaret parmaklarını birleştirip halka işareti yaptı. Öteki elinin orta parmağını da bu halkaya soktu. Soktu,

çıkardı, soktu çıkardı. "Anneni tanırdım, biliyor musun? Hem de çok iyi tanırdım. Şu karşıdaki derenin

kıyısında onu becerdim."

Askerler güldü. Bir tanesi, domuz gibi cıyıkladı. Hasan'a, Durma, yürümeye devam et," dedim.

"Ah, öyle tadı, sıkı bir deliği vardı ki!" diye bağırdı asker; ötekilerin el erini sıkıyor, pis pis sırtıyordu. Daha

sonra, film

7 başlayınca, karanlıkta Hasan'ın hıçkırdığını duydum. Yaşlar yanaklarından sel gibi akıyordu. Uzandım,

kolumu omzuna doladım, onu kendime çektim. Başını göğsüme yasladı. "Seni başkasıyla karıştırdı," diye

fısıldadım. "Seni başkasıyla karıştırdı."

Sanaubar'ın evden kaçmasına aslında kimsenin şaşırmadığını duymuştum.
İnsanlar asıl, Kuran'ı ezbere

bilen Ali kendisinden on dokuz yaş küçük, çok güzel ama töre nedir bilmeyen,
adı kötüye çıkmış Sanaubar'la

evlendiği zaman şaşırmışlar. Ali gibi o da hem Şi hem de etnik köken olarak Ha-
zara'ydı. Birinci dereceden

kuzeni olduğu için de, en doğal eş adayıydı. Ama bu benzerliklerin dışında,
Ali'yle Sanaubar'ın hiçbir ortak

özel iği yoktu - en azından dış görünüş açısından. Sanaubar'ın, dedikodulara
bakılırsa, pek çok erkeği

günaha sokan parlak, yeşil gözlerine, cilveli yüzüne karşılık Ali doğumda
meydana gelen ve yüzünün alt

kısımındaki kasları etkileyen felç yüzünden asla gülümseyemez, sürekli asık
yüzle dolaşırdı. Taş yüzlü Ali'nin

sevinmesi ya da üzülmesi çok tuhaf bir görüntüydü, çünkü yalnızca o çekik,
kahverengi gözleriyle gülümser

ya da hüzünlenirdi. Gözlerin ruhun aynası olduğu söylenir. Bu söz, kendini salt
gözleriyle dışavuran Ali için

söylenmişti sanki.

Sanaubar'ın kışkırtıcı, müstehcen yürüyüşü ve çalkalanan kalçaları sayısız erkeği
baştan çıkarmış. Oysa

Ali'nin çocuk felci yüzünden kısa kalan, çarpık sağ bacağı (aradaki kâğıt
inceliğindeki kas sayılmazsa), bir

deri bir kemikti. Bir gün, ben sekiz yaşındayken Ali'yle birlikte pazara nan
almaya gidişimizi anımsıyorum. Bir

şarkı mırıldanarak arkasından gidiyor, yürüyüşünü taklit ediyordum. Zayıf, kemikli bacağını yeri süpürür gibi,

dairesel bir harekede savuruşunu, o ayağını yere her basışında inanılmayacak kadar sağa yatan bedenini

izliyordum. Her adımda yere devrilmemesi, küçük bir mucize

8

gibiydi. Ona öykününce, az kaldı yolun kenarındaki hendeğe yuvarlanıyordum. Bunun üzerine kıkır kıkır

gülmeye başladım. Ali dönüp bakınca onun taklidini yaptığımı gördü. Hiçbir şey söylemedi. Ne o zaman, ne

daha sonra. Yalnızca yürümeye devam etti.

Ali'nin yüzü ve yürüyüşü mahalledeki bazı küçük çocukları korkuturdu. Ama asıl sorun, daha büyük

oğlanlardı. Onu sokaklarda kovalar, önlerinden topallayarak geçen bu adamla acımasızca alay ederlerdi.

Kimisi ona Babalu derdi - kukla adam. "Hey, Babalu, bugün kimi yedin, bakalım?" diye haykırırlardı bir

ağızdan, kahkahalarla gülererek. "Kimi yedin, ha, seni yassı burunlu Babalu?"

Ona 'yassı burun' diyorlardı, çünkü Ali'yle Hasan'ın yüz hadan Hazara ırkına özgü, tipik Moğol özelikleri

taşıyordu. Yıllarca, Hazaralar hakkında bildiğim tek şey de buydu zaten; Moğollarla aynı soydan geldikleri ve

şu ufak tefek Çinlilere benzedikleri. Okul kitaplarında onlardan neredeyse hiç söz edilmez, atalarına şöyle bir

değinilip geçilirdi. Bir gün, Baha'nın çalışma odasında, onun eşyalarını karıştırırken, elime annemin eski tarih

kitaplarından biri geçti. Horamı adında bir İranlı tarafından yazılmıştı.
Üzerindeki tozu üfledim, gece yatarken

yanıma aldım ve Hazara tarihine koca bir bölüm ayrılmış olduğunu görünce
afalladım. Hasan'm halkını

anlatan, upuzun bir bölüm! İşte orada, benim halkımın, yani Peştunlann
Hazaralara zulmettiğini, onları

ezdiğini okudum. Hazaralann on dokuzuncu yüzyılda Peştunlara karşı
ayaklanma girişiminde bulunduğunu,

ama Peştunlann 'ağza alınmaz bir vahşetle bu isyanı bastırdığı' yazıyordu. Kitap,
halkımın Hazaralan

kadettiğini, topraklanndan sürdüğünü, evlerini yaktığını, kadınlarını da sattığını
söylüyordu. 'Hazaralan

ezmelerinin bir nedeni de, Peştunlann Sünni, Hazara-lannsa Şii olmalıdır,'
diyordu. Kitap bilmediğim,

öğret-

9

menlerimin bir kez olsun değinmediği bir sürü şey anlatıyordu. Bunlara Baba da
değinmemişti. Aynı

zamanda, bildiğim şeylerden de söz ediyordu: Hazaraların fare yiyen, yassı
burunlu, yüke dayanıklı, katır

kadar sağlam insanlar olduğundan, örneğin. Mahal edeki bazı çocukların Hasan'a
bu tür sözcüklerle

sataştığını duymuştum.

Ertesi hafta dersten sonra, kitabı, özellikle de Hazaralarla ilgili bölümü
öğretmenime gösterdim. Sayfaları

şöyle bir karıştırdı, alayla gülümsedi, sonra kitabı geri verdi. "İşte, Şiiler bunu

çok iyi becerir," dedi, eşyalarını

toplarken, "mazlum rolü yapmayı, kendilerini şehit diye yutturmayı." Şi derken yüzünü buruşturmuştu;

bulaşıcı bir hastalıktan söz eder gibi.

Kocasıyla aynı etnik kökene sahip, üstelik akraba olan Sa-naubar mahallenin çocuklarıyla bir olup Ali'yi

alaya almış. Kocasının dış görünüşünden ne kadar tiksindiğini hiç gizle - mezmiş.

"Bu da koca mı?" diye hırlarmış. "Öyle eşekler gördüm ki, kocalığa çok daha yakışıyordu."

Bu evliliğin Ali'yle amcası, yani Şanaubar'ın babası arasındaki bir tür antlaşmaya dayandığını düşünenler de

vardı. Beş yaşında yetim kalan, sözü edilmeye değer bir malı da mirası da bulunmayan Ali'nin, amcasının

lekelenen adını kurtarmak için Sanaubar'la evlendiğini söylerlerdi.

Ali onu taciz edenlere hiç karşılık vermezdi; bence nedeni kısmen, o peşi sıra sürükleyip durduğu sakat

bacağıyla onları yakalayamayacağını bilmesiydi. Ama asıl neden, bir tür bağışıklık kazanmış olmasıydı;

saldırıları, hakaretleri duymuyordu bile; o Sanaubar'ın Hasan'ı doğurduğu an yaşama sevincine, derdinin

ilacına kavuşmuştu. Yalın ama etkili bir tedavi olmuştu. Doğum uzmanı yok, narkozcu yoi, öyle gösterişli,

ekranlı cihazlar yok. Yalnızca lekeli, çıplak bir döşekte yatan Sanaubar, yanında Ali, bir de ebe. Kadının öyle

aman aman yardıma ihtiyacı olmamışu, çünkü Hasan doğarken bile karakterine uygun davranmıştı: O bir

canlının canını yakmayı bilmez, bunu istese de beceremezdi. Birkaç inilti, üç-beş ıkınma ve Hasan

görünmüştü. Hem de gülümseyerek.

Boşboğaz ebenin komşulardan birinin hizmetçisine anlattığına, onun da önüne gelene yaydığına göre

Sanaubar, Ali'nin kucağındaki bebeğe şöyle bir bakmış, sol dudaktaki yarığı görmüş ve kişner gibi gülmeye

başlamış.

"İşte," demiş, "senin yerine bol bol gülümseyecek, budala oğluna kavuştun!" Hasan'ı kucağına almayı bile

reddetmiş, beş gün sonra da çekip gitmiş.

Baba, Hasan'ı emzirmesi için benim süt annemi çağırtmış. Ali bize onun, dev Buda heykellerinin bulunduğu

Bamiyan kentinden gelme, mavi gözlü bir Hazara kadını olduğunu anlatır, eklerdi: "Öyle tadı bir sesi vardı

ki."

Hasan'la her seferinde, hangi şarkıyı söylerdi, diye sorardık, oysa bal gibi bilirdik - Ali bize defalarca

söylemişti. Amacımız şarkıyı Ali'den bir kez daha dinlemektir.

Ali genzini temizler, başlardı:

Tüksek bir dağın tepesinde durdum, Ve Ali'yi, Allah'ın Aslanı'nı çağırdım. Oh, Ali, Allah'ın Aslanı, İnsanların

Kralı, Şu yaralı kalplerimize sevinç getir.

Sonra bize, aynı süt annenin emzirdiği çocukların kardeş olduğunu, aralarında zamanın bile

kopartamayacağı bir kan bağı olduğunu söylerdi.

Hasan'la aynı memeden süt emmiştik. İlk adımlarımızı aynı bahçede, aynı çimenlerin üzerinde atmıştık. Ve

ilk sözcüklerimizi aynı-çatının altında söylemiştik.

11

Benimki Baba idi. Onunkiyse Emir. Benim adım.

Şimdi geriye bakınca, 1975 yılında olanların -ve onu izleyenlerin- kökeninde işte bu iki sözcüğün yattığını

görüyo-

rum. I üç

Babamın bir zamanlar Belucistan'da siyah bir ayıyla güreştiği rivayet edilirdi. Öykü bir başkasıyla ilgili

olsaydı, Afgan-lann abartma huyunu anımsar, /«/deyip geçerdik — ne yazık ki ulusal bir hastalığa dönüşmüş

olan bu huya göre, birinin, oğlunun doktor olduğuyla övündüğünü duyunca, çıkarmanız gereken sonuç

şudur: Oğlan büyük bir olasılıkla, lisedeyken bir biyoloji sınavından iyi not almıştır. Ama Baba hakkındaki

herhangi bir öykünün doğruluğundan hiç kimse kuşku duyamazdı. Kuşkusu olanlar da, eh, Baha'nın

sırtındaki ince, uzun tırnak izlerine bakabilirdi. Baha'nın güreşini gözümün önünde defalarca canlandırıdım,

rüyamda bile gördüm. O düşlerde Baha'yla ayıyı birbirinden bir türlü ayıramazdım.

Baha'ya o ünlü lakabını takan kişi, Rahim Han'dı: Tufan 13

Y^a, Dır başka deyişle 'Kasırğa Bey'. Bu takma ad, babama gerçekten yakışıyordu. O bir doğa olayı, iriyan

Peştunların kusursuz bir örneğiydi; gür bir sakalı, kendisi kadar asi, kıvırcık, kahverengi saçları, bir söğüt

ağacını kökünden sökebilecek kadar güçlü görünen elleri ve Rahim Han'ın tanımıyla, 'şeytana bile diz

çöktürecek' kadar keskin, siyah gözleri vardı. Davetlerde bir doksanlık cüssesiyle salona bir fırtına gibi dalar,

bütün başlar, güneşe dönen ayçiçekleri gibi ona çevrilirdi.

Baba uykusunda bile görmezden gelinmesi olanaksız biriydi. Kulaklarıma pamuk tıkar, yorganı başıma

çeker, yine de Baba'mın horultusunu duyardım; bir kamyon motorunun gümbürtüsünü andıran horultular

duvarları delip geçerdi. Üstelik yatak odam koridorda, Baba'nın odasının tam karşısındaydı. Annemin onunla

aynı odada uyumayı nasıl başardığını hâlâ anlayabilmiş değilim. Onunla tanışsaydım, anneme sormak

istediğim şeylerden biri de budur.

1960'lann sonlarına doğru, ben beş-altı yaşlarındayken, Baba bir yetimhane yaptırmaya karar verdi.

Ayrıntıları Rahim Han'dan, dinledim. Baba'nın, hiçbir mimarlık deneyimi olmamasına karşın, projeyi kendi

eliyle çizdiğini anlattı. Akli başında tanışlan, bu saçmalığa son verip bir mimar tutmasını öğüdemiş. Baba

elbette kabul etmemiş, onlar da bu dik başlılık karşısında başlarını esefle sal

amış. Ama Baba başarmış,

onlar da bu zafer karşısında başlarını saygıyla eğmişler. Kabil Irmağı'nın güneyindeki Maywand Caddesi'nin

hemen arkasına yapılan, iki kadı yetimhanenin bütün masrafını Baba karşılamış. Rahim Han, Baba'nın

inşaaü kendi parasıyla tamamladığını, mühendislerin, elektrikçilerin, su tesisatçısı ve işçilerin ('gönlü

alınması gereken' belediye görevlilerinin de, elbette) parasını cebinden verdiğini anlattı.

Yetimhanenin inşaatı üç yıl sürdü. Artık sekizime basmış-14

am. Açılışın bir gün öncesini çok iyi anımsıyorum; Baba beni Kabil'in birkaç kilometre dışındaki Ghargha

Gölü'ne götürmüştü. Hasan'ı da çağırmamı söyledi, ama ben Hasan'm yapılacak işleri olduğu yalanım

uydurdum. Baba'yla baş başa olmak istiyordum. Ayrıca, bir keresinde Hasan'la Ghargha Gölü'ne gitmiştik ve

Hasan taşı suda tam sekiz kez sektirmiş-ti. Benim rekorumsa beşti. Baba da yanıımızdaydı, bizi

seyrediyordu; Hasan'ın sırtına pat pat vurmıştu. Hatta kolunu onun omzuna bile dolamıştı.

Baba'yla ben, yalnız ikimiz, göl kıyısındaki tahta piknik masalarından birine oturduk, haşlanmış yumurtayla

köfteli sandviç yedik - iki nan diliminin arasına yerleştirilmiş köfteyle salatalık turşusu. Suyun rengi lacivertti,

güneş ışıklan cam duruluğundaki yüzeyde ışıldıyordu. Cumaları göl biraz hava almak için kent dışına kaçan

ailelerle dolup taşardı. Ama o gün hafta ortasıydı ve bir tek Baba'yla ben vardık,
bir de uzun saçlı, sakallı

birkaç turist; onlara 'hippi' dendiğini duymuştum. Rıhtıma oturmuş, ayaklarım
suya sarkıtmışlardı; balık

tutuyorlardı. Baba'ya saçlarını neden uzattıklarını sordum, ama Baba
homurdandı, yanıt vermedi. Ertesi

günkü konuşmasını hazırlıyordu; elle yazılmış bir deste buruşuk kâğıdı
karıştırıyor, kalemiyle şuraya buraya

not alıyordu. Yumurtamı yedim ve Baba'ya, okuldaki çocuklardan birinin
söylediği şey doğru mu, diye

sordum: Yanlışlıkla yumurta kabuğunu ısırırsan, hemen tükürmeliydin. Baba bir
kez daha homurdandı.

Sandviçimden bir ısırık aldım. San saçlı turislerden biri güldü, ötekinin sırtına
vurdu. Uzakta, gölün

karşısında bir kamyon tepeyi ağır ağır tırmanıyordu. Dikiz aynasına vuran güneş
ışığı panldadı.

"Galiba bende saratan var," dedim. Kanser. Baba, esintide uçuşan kâğıdardan
başım kaldırdı. Meşrubatı

kendin de alabilirsin, dedi; arabanın bagajında, diye ekledi.

15

Ertesi gün, yetimhanenin avlusundaki bütün iskemleler doldu. Bir sürü insan
açılış törenini ayakta izlemek

zorunda kaldı. Rüzgârlı bir gündü, yeni binanın ana girişinin hemen önüne
kurulmuş olan yükseltide,

Baba'nın arkasında oturuyordum. Baba koyu yeşil bir takım elbise giymiş,
astragan bir kalpak takmıştı.

Konuşmasının ortalarına doğru, rüzgâr başındaki şapkayı uğurdu, herkes güldü. şapkayı tutmam için bana

işaret etti; buna çok sevinmiştim, çünkü böylece herkes onun benim babam olduğunu anlayacaktı. Yeniden

mikrofona döndü, "Umarım bina şapkamdan daha dayanıklıdır," dedi; yine herkes güldü. Baba konuşmasını

bitirince, insanlar ayağa kalkıp alkışladılar. Alkışlar uzun bir süre kesilmedi. Daha sonra da, sırayla onun elini

sıktılar. Saçlarını karıştıranlar, benim elimi sıkanlar da oldu. Baba'yla, bizimle öyle gururlanıyordum ki.

Ama Baba'nın bütün başarılarına karşın, insanlar iş konusunda ona güvenmeyi bir türlü beceremezdi.

Baba'ya kanında ticaret olmadığım, babası gibi hukuk okuması gerektiğini söylerlerdi. Oysa Baba, işini

başarıyla yürütmekle kalmayıp Kabil'in en zengin tüccarlarından biri olmuş, yanıldıklarını kanıdamıştı. Baba

ve Rahim Han halı ihracatına ek olarak, tıkır tıkır işleyen iki eczaneyle bir lokantanın sahibiydiler; son derece

başarılı bir ortaklıktı.

Aynı şekilde, Baba iyi bir evlilik yapamayacağım ileri sürenlere inat (ne de olsa, asil bir aileden gelmiyordu),

annemle, çok iyi eğitim almış, Kabil'in en saygm, en güzel ve en iffetli kızlarından biri sayılan Sofia

Akrami'yle evlenmişti. Üniversitede klasik Farsça dersi veren bu genç kadın, üstelik kraliyet ailesinden

geliyordu; babam ondan sürekli 'prensesim' diye söz ederek bu gerçeği fesat ahbaplarının yüzüne çarpardı.

Beni, bu apaçık sırtan istisnayı saymazsak, babam çevresindeki dünyayı gönlüne göre yoğurmuş biriydi.

Sorun, Baba'nın dünyayı siyah-beyaz görmesiydi. Ve neyin siyah neyin

16

beyaz olduğuna karar verişinde. Hayatı böyle yaşayan birine duyduğunuz sevgiye mudaka korku eşlik eder.

Belki biraz da nefret.

Beşinci sımftayKen, bize İslam'ı öğreten bir din hocamız vardı. Adı Molla Fetul ah Han'dı; çiçekbozuğu bir

yüzü, boğuk bir sesi olan, kısa boylu, tıknaz bir adam. Bize zekâ'in ve hac görevinin erdemlerini anlatır,

günde beş kez kılman namazı ve namaz sırasında okunan karmaşık duaları öğretir, Kuran'dan ayeder

ezberletirdi - tercüme etme zahmetine hiç kalkışmadığı bu Arapça sözcükleri ("Tanrı sizi daha iyi

duyabilsin!") en doğru biçimde telaffuz etmemiz için bizi sıkıştırır, bunun için de bazen elindeki soyulmuş

söğüt dalından yararlanırdı. Bir gün bize, İslam'ın içki içmeyi korkunç bir günah saydığını söyledi; içenler

bunun hesabını Kıyamet Günü verecekti. O günlerde, Kabil'de içki içmek yaygın bir alışkanlık değildi zaten.

İçki yüzünden halk önünde kırbaçlanan filan yoktu, ama yine de, içki içenler saygıdan bu işi gizli gizli

yapardı. İnsanlar viskilerini 'ilaç' niyetine, kahverengi kese-kâğıdannda, belli 'eczanelerden' alırdı. Torbayı

görölmeyecek biçimde taşır, yine de, dükkânın ününü bilenlerin ters, ayıplayan

bakışlarına hedef olurlardı.

Molla Fetul ah Han'ın söylediklerini aktardığımda, üst katta, Baha'nın çalışma odasındaydık. Baba odanın bir

köşesine yerleştirilmiş olan bardan kendine viski doldurmaktaydı. Dinledi, başını salladı, sonra içkisinden bir

yudum aldı. Gelip deri divana oturdu, kadehini bıraktı, beni kucağına çekti. Bir çift kütüğün üzerinde

oturuyormuş duygusuna kapıldım. Derin bir soluk aldı, soluğunu burnundan salıverdi; bıyığının arasından

geçerken tıslamaya, boğuk bir ısığa dönüşen ses hiç kesilmeyecek gibiydi. Ona sanlsam mı yoksa dehşet

içinde fırlayıp kaçsam mı, bir türlü karar veremiyordum.

"Okulda öğrendiklerinle gerçek yaşamdaki eğitimin ara-

17

sında bocaladığını görüyorum," dedi, o derin sesiyle.

"Peki ama, eğer söyledikleri doğruysa, sen bir günahkâr oluyorsun, öyle değil mi, Baba?"

"Hımm." Baba bir buz parçasını dişleriyle ezdi. "Babanın günah konusunda ne düşündüğünü bilmek ister

misin?"

"Evet."

"Öyleyse anlatayım," dedi Baba. "Ama önce bir şeyi çok iyi anlamanı istiyorum, Emir: O sakallı yobazlardan

asla değerli bir şey öğrenemezsin."

"Mol a Fetullah Han'ı mı kastediyorsun?"

Baba kadehini sal adı. Buzlar şingırdadı. "Hepsini kastediyorum. O kendini bir bok sanan, her şeyin üstünde

gören maymunların sakalına rüküreyim."

Kıkırdadım. Baha'nın herhangi bir maymunun sakalına tükürürkenki görüntüsü, gerçekten komikti.

"Tek bildikleri, tespih çekip anlamadıkları bir dilde yazılmış bir kitabı papağan gibi tekrarlamak." İçkisini

yudumladı. "Afganistan bunlann eline geçerse, Al ah yardımcımız olsun."

"Ama Molla Fetul ah Han iyi birine benziyor," dedim, hâlâ kıkır kıkır gülerek.

"Cengiz Han da öyleydi," dedi Baba. "Neyse, bu kadar yeter. Günahı sordun, ben de anlatmak istedim.

Dinliyor musun?"

"Evet," dedim, gülmemek için dudaklarımı büzerek. Ama burnumdan bir kıkırtı kaçtı, horultuya benzer bir ses

çıktı. Bunun üzerine kahkahayı koyuverdim.

Baha'nın buz gibi gözleri gözlerime çivilendi; aynı anda gülmeyi kestim.

"Şurada seninle iki erkek gibi

konuşmaya çalışıyorum. Bir kez olsun becerebilir misin bunu?"

"Evet, Baba, can," diye geveledim, Baha'nın bir-iki sözcükle canımı nasıl yaKâbildiğine bir kez daha

şaşarak. Çabu-

18

cak uçup giden, güzel bir an yaşamıştık (Baba bırakın kucağına almayı, benimle doğru dürüst konuşmazdı

bile), bense bir aptal gibi harcamıştım onu.

"Güzel," dedi Baba, ama gözleri ikircikliydi artık. "Şimdi, mollalar ne derse desin, yalnızca bir günah vardır,

tek bir günah. O da hırsızlıktır. Onun dışındaki bütün günahlar, hırsızlığın bir çeşitlemesidir. Ne demek

istediğimi anlıyor musun?"

"Hayır, Baba can" dedim, anlamak için kendimi umutsuzca zorlayarak. Onu bir kez daha hüsrana uğratmak

istemiyordum.

Baba sabırsızca içini çekti. Bu da canımı acıttı, çünkü sabırsız biri değildi. Eve, hava karardıktan çok sonra

döndüğü, akşam yemeğini tek başıma yediğim günleri anımsadım. Ali'ye Baba'nın nerede olduğunu, eve ne

zaman geleceğini sorardım, oysa inşaat alanında olduğunu, şunu ya da bunu denetlediğini çok iyi bilirdim.

Buysa sabır isterdi, değil mi? Uğruna yetimhane yaptırdığı çocuklardan daha şimdiden nefret ediyordum;

bazen, keşke ana-babalarıyla birlikte Gişelerdi, derdim.

"Bir insanı öldürdüğün zaman, bir yaşamı çalmış olursun," dedi Baba. "Karısının elinden bir kocayı,

çocuklarından bir babayı almış olursun. Yalan söylediğinde, birinin gerçeğe ulaşma hakkını çalarsın. Hile

yaptığın, birini aldattığın zaman doğruluğu, haklılığı çalmış olursun. Anlıyor musun?" Anlıyordum. Baba alü

yaşındayken, bir gece yarısı büyükbabamın evine hırsız girmiş. Saygın bir yargıç olan büyükbabam, adamın

karşısına dikilmiş, ama hırsız onu boğazından bıçaklayıp oracıkta öldürmüştü - ve

Baha'dan babasını aimiş.

Kent halkı katili ertesi gün, daha öğleye kalmadan yakalamış; adamın Kunduz yöresinden gelen serserinin

teki olduğu anlaşılmış. Onu bir meşe dalına astıklarında, ikindi namazına daha iki saat varmış. Bu yky

Baha'dan değil, Rahim

19

Han'dan dinlemiştim. Baba hakkındaki bilgileri hep başkalarından alırdım zaten.

"almaktan daha kötü bir suç yoktur, Emir," dedi Baba. "Kendisine ait olmayan bir şeyi alan insan, bu ister

bir can olsun isterse bir dilim nan... aşığılıktır. Böyle birinin yüzüne tkrrm. Böyle biriyle yol arımız

kesiştğinde, Al ah yardımcısı olsun. Anlıyorsun, değil mi?"

Baha'nın bir hırsız evire çevire dövme fikri, hem gülünç hem de ürkütücüydü. "Evet, Baba."

"Yukanda bir yerde bir Tann varsa, umarım benim viski içmem ya da domuz yememden çok daha önemli

meselerle uğraşıyordun Hadi, in bakalım. Böyle gnahtan konuşıp durmak beni yeniden susattı."

Barda kadehini dolduruşunu seyrettim ve az önceki konuşmamıza benzer bir konuşmayı bir daha ne zaman

yapacağımızı merak ettim. Çünkü gerçeği söylemek gerekirse, hep Baba'mn benden az çok nefret ettiğini

hissederdim. Neden etmesin ki? Her şey bir yana, sevgili, biricik karısını, güzeller güzeli prensesini

ldrmüştm, öyle değil mi? Buna karşılık da, en azından Baba'ya benzeme

nezaketini gösterebilirdim.

Oysa ona hiç çekmemiştim. Hem de hiç.

Okulda Şercanji denen bir oyun oynardık - bir tür şi r yarışması. Farsça öğretmenin gözetiminde yapılır,

aşağı yukarı şöyle geliştirdi: Sen bir şi rden bir dize söyledin, rakibin de altmış saniye içinde, senin ağzından

çıkan son harfle başlayan, bir başka dize söylemek zorundaydı. Sınıftaki herkes beni takımına almak isterdi,

çünkü on birime bastığımda Hayyam'dan, Hafız'dan ya da Rumi'nin ünlü Mesnevi'sinden düzinelerce dizeyi

ezbere biliyordum. Bir keresinde, bütün sınıfa karşı tek başıma oynadım ve kazandım. O akşam bunu

Baba'ya anlattım; başım sallamakla yetindi, "Güzel," diye mırıldandı.

20

İşte babamın kayıtsızlığından kaçıp, ölmüş annemin kitaplarına sığınmam, böyle oldu. Bir de Hasan'a,

elbette. Bulduğum her şeyi okuyordum; Rumi, Hafız, Sadi, Victor Hugo, Jules Verne, Mark Twain, Ian

Fleming. Annemin kitaplarını okuyup bitirince -sıkıcı tarih kitaplarını değil, onlara pek elimi sürmezdim, bir

tek romanlara, destanlara düşkündüm-harçlığımı kitaplara yatırmaya başladım. Cinema Park'ın yakınındaki

kitapçıdan her hafta bir kitap alırdım; odamdaki raflar dolunca onları karton kutularda biriktirmeye başladım.

Bir şairle evlenmek başka şeydi, burnunu şiir kitaplarından kaldırmayan bir oğula sahip olmak başka şey,

elbette... Baha'nın hayal ettiği erkek evlat bu değildi. Gerçek erkekler şi r okumazdı; hele şiir yazmak, Tann

korusun! Gerçek erkekler -gerçek erkek çocukları- tıpkı Baha'nın gençken yaptığı gibi, futbol oynardı.

Edebiyata düşkünlüğüm Baba için gerçekten sabır isteyen bir durumdu. 1970'de, Baba yetimhane

inşaatından bir süreliğine uzaklaşmış, dünya kupası maçları televizyondan izlemek için Tahran'a gitmişti; o

günlerde Afganistan'da henüz televizyon yoktu. Futbol tutkusunu bana da aşılama için, beni bir takıma

yazdırdı. Ama acınacak durumdaydım, takımın yüz karasıydım; sürekli, ya güzel bir pasın arasına

giriordum ya da gole giden bir oyuncunun önünü tıkiyordum. Sıska bacaklarımla sahada bir o yana bir bu

yana seğirtir, kimse bana pas vermediği için sızlanıp dururdum. Kol arımı deli gibi sallayıp, "Hey, bana!

Bana!" diye çığıırıp dursam da, takım arkadaşlarım beni görmezden gelirdi. Babamın spor becerilerinin

zerresini bile alamadığım anlaşılınca, Baba beni hiç olmazsa ateşli bir taraftara dönüştürmeyi denedi. Bu

kadarını becerebilirdim herhalde, değil mi? Elimden geldiğince uzun bir süre ilgileniyormuş numarası yaptım.

Kabil takımı Kandahar'ı yendiğinde Baha'yla birlikte çığılıklar attım, hakem bizim takıma penaltı verince, küfrü

21

basım. Ama Baba bu ilginin içten olmadığını hissetti ve oğlunun asla futbol oynamayacağı, hatta

seyretmeyeceği gerçeğini kabullendi.

Baba'nın beni ilkbaharın ilk günü, Afgan yılbaşısında götürdüğü yıllık Buzkafi Turnuva'sını anımsıyorum.

Buzkafi, Afganistan'ın mil i tutkusuydu, hâlâ da öyledir. Genelikle zengin hamilerce desteklenen, son derece

yetenekli bir binici, yani bir cependez, oyun alanındaki bir keçi ya da koyun leşini yerden kapmaya, dörtlale

kaldırdığı atıyla stadın çevresinde bir tur attıktan sonra hayvan leşini önceden belirlenmiş olan sayı çizgisinin

içine atmaya çalışır; bu arada öteki pepen-dez'ler onu kovalar, leşi elinden almak için her yolu dener: tekme,

yumruk, kırbaç savurmak, tırmıklamak serbesttir. O gün izleyiciler avaz avaz bağırıyor, meydana adılar

savaş naraları atarak, bir toz bulutu içinde, hayvan leşini kapmaya çalışıyordu. Toprak atların toynakları

altında sarsılıyordu. Biz yukarıdaki tribünlerden seyrediyorduk; biniciler önümüzden doludizgin, haykırarak,

kükreyerek geçiyor, atların ağızlarından salyalar, köpükler fişkırıyordu.

Bir ara Baba birini gösterdi. "Emir, şu etrafı kalabalık adamı görüyor musun?" Görüyordum.

"O, Henry Kissinger."

"Ya," dedim. Henry Kissinger'ın kim olduğunu bilmiyordum, sormaya hazırlandım. Ama aynı anda, dehşet

içinde, pe-pendez'lerden birinin attan düştüğünü ve toynakların altında ezildiğini gördüm. Bedeni, bez bir

bebek gibi oradan oraya sürükleniyor, sağa soia savruluyordu; sonunda adılar

uzaklaştı, beden birkaç kez

yuvarlandıktan sonra durdu. Bir kez seğirdi, sonra tam anlamıyla hareketsiz kaldı; bacakları doğal olmayan

bir biçimde bükülmüş, akan kan yerde bir havuzcuk oluşturmuştu.

22

Ağlamaya başladım.

Eve dönünceye kadar da ağladım. Baha'nın direksiyona kenetlenmiş ellerini anımsıyorum. Sıkıyor,

gevşetiyor, yine sıkıyordu. Yüzündeki tiksintiyi gizlemek için harcadığı yoğun çabayı hiç unutmayacağım.

O gece, babamın çalışma odasının önünden geçerken, Rahim Han'la konuştuğunu duydum. Kulağımı

kapıya yapıştırdım.

"...sağlıklı olduğu için şükretmelisin," diyordu Rahim Han.

"Biliyorum, biliyorum. Ama sürekli kitap okuyor ya da uykuda yürür gibi evin içinde dolanıp duruyor." "Ee?"

"Ben öyle değildim." Baba'nın sesinden hayal kırıklığı, hatta kızgınlık yansıyor.

Rahim Han güldü. "Çocuklar boyama kitabı değildir. Onları en sevdiğin renklere boyayamazsın." "Ben bunu bilir,

bunu söylerim: Kesinlikle onun gibi değildim; birlikte büyüdüğüm çocuklar da değildi."

"Biliyor musun, bazen dünyanın en ben-merkezci insanı oluyorsun," dedi Rahim Han. O, Baba'ya bu tür

şeyler söy- -leyebilen tek kişiydi.

"Bununla ilgisi yok." "Yok. mu?"

"Yok."

"Neyle var, peki?"

Baba'nın oturduğu koltuğun gıcırdadığını duydum. Gözlerimi yumdum, kulağımı kapıya biraz daha bastırdım;

duymak istiyor, duymak istemiyordum. "Bazen şu camdan dışarıya bakıyor, onu mahallenin çocuklarıyla

oyarken görüyorum. Onu itip kakıyor, oyuncaklarını elinden alıyor, şurasına burasına dirsek atıyorlar. Ve o,

asla karşılık vermiyor. Asla.

23

Yalnızca... başını öne eğiyor..."

"Şiddeti sevmiyor demek ki," dedi Rahim Han.

"Demek istediğim bu değil, Rahim; bal gibi biliyorsun," diye atıldı Baba. "Bu çocukta eksik bir şeyler var."

"Evet, gaddarlık."

"Kendini savunmanın gaddarlıkla bir ilgisi yoktur. Mahalenin çocukları ona sataşınca ne oluyor, biliyor

musun? Hasan öne atılıp onları püskürtüyor. Kendi gözlerimle gördüm. Eve döndükleri zaman, ona

soruyorum: 'Hasan'ın yüzündeki yara nasıl oldu?' O da, 'Düştü,' diyor. Sana söylüyorum, Rahim, bu çocukta

bir eksiklik var."

"Zamanla kendi yolunu bulacaktır," dedi Rahim Han.

"Nereye doğru, peki?" dedi Baba. "Kendini savunamayan bir çocuk, hiçbir şeyi savunmayan bir erkek olur."

"Her zamanki gibi, aşın basitleştiriyorsun."

"Hiç sanmıyorum."

"Öfkelisin, çünkü işini devralmayacağından korkuyorsun."

"Şimdi kim basideşöriyor, bakalım?" diye sordu Baba. "Bak, birbirinizi sevdiğinizi biliyorum, bu da beni mudu

ediyor. Kıskanıyorum ama memnunum. Ciddiyim. Birine... onu anlayan birine ihtiyacı var, çünkü Tann şahit,

ben anlayamıyorum. Ama Emir'de beni endişelendiren, ifade edemediğim bir şey var. Sanki..."

Duraksadıgırı, doğru sözcükleri aradığını görebiliyordum. Sesini alçaktı, ama onu yine de duyabildim.

"Doktorun onu kanmın içinden çekip aldığını gözlerimle görmeseydim, oğlum olduğuna asla inanmazdım."

Ertesi sabah Hasan bana kahvaltı hazırlarken, canını sıkan bir şey mi var, diye sordu. Lafi ağzına tıkıverdim:

Sen kendi işine bak.

Rahim Han şu gaddarlık konusunda yanılıyordu. 24

DÖRT

1933'te, babamın doğduğu ve Zahir Şah'ın kırk yıl ık saltanatının başladığı yıl, Kabil'in varsıl ve tanınmış bir

ailesinden gelen iki genç adam, iki kardeş, babalarının Ford marka spor arabasının direksiyonuna geçerler.

Kafaları haşhaştan dumanlı ve Fransız şarabından kıyak, Paghman yolunda son sürat giderken, Hazara bir

karı-kocaya çarpıp ikisinin de ölümüne neden olurlar. Polis oldukça pişman görünen delikanlılarla Ölen çiftin

beş yaşındaki oğlunu, çok sayılan bir yargıç olan, lekesiz geçmişiyle ünlü büyükbabamın karşısına getirir.

Erkek kardeşlerin öyküsünü, sonra da merhamet dileyen babalarını dinleyen büyükbabam, ailenin döktüğü

paralar sayesinde askerlikten muaf tutulan bu iki genç adama derhal Kandahar'a gidip orduya yazılmalarını

ve bir yıl askerlik y*\'-

25

malarını buyurmuş. Babaları pek canı gönülden olmasa da, bu karara boyun eğmiş; sonuçta herkes, biraz

sert de olsa adil bir ceza olduğu konusunda birleşmiş. Yetim çocuğa gelince, büyükbabam onu evlat edinip

evine almış, öteki hizmetkârlara oğlanı yetiştirmelerini ama çok yumuşak davranmalarını tembihlemiş. İşte

bu çocuk, Ali'ydi.

Ali'yle Baba birlikte büyümüş, Ali çocuk felci geçirinceye kadar da birlikte oynamışlar; tıpkı Hasan'la benim

bir kuşak sonra yaptığımız gibi. Baba bize Ali'yle yapakları yaramazlıkları anlatır, Ali de başını sallayıp şöyle

derdi: "Ama, Ağa efendi, elebaşının kim, cefayı çekenin kim olduğunu da söylesene." Baba güler, kolunu

Ali'nin omzuna dolardı.

Ama bu öykülerin hiçbirinde Baba, Ali'den arkadaşı olarak söz etmezdi.

İşin tuhafı, ben de Hasan'ı arkadaşım olarak görmüyordum. Bildik anlamda,

yani. Birbirimize, ellerimizi

kullanmadan bisiklet sürmeyi öğretmiş ya da karton bir kutudan gayet iyi çalışan bir film makinesi yapmış

olsak da. Bütün bir kışı uçurtma uçurarak, uçurtma yarışları yaparak geçirsek de. Bu ince kemikli yüz, tıraşlı

kafa ve düşük kulaklar, tavşandudak-lı bir gülümsemenin sürekli aydınlattığı bu Çin bebeği yüzü, benim için

Afganistan'ın yüzü olsa da.

Bunların hiçbir önemi yoktu. Çünkü tarih kolayca silinip atılacak bir şey değildi. Din de öyle. Sonuçta ben bir

Peş-tun'dum, o da bir Hazara; ben Sünni'ydim o Şii. Hiçbir şey bunu değiştiremezdi. Hiçbir şey.

Ama biz emeklemeyi birlikte öğrenen iki çocuktuk ve hiçbir etnik köken, toplumsal sınıf ya da din bunu

değiştiremezdi. Yaşamımın ilk on iki yılını Hasan'la oynayarak geçirdim. Bazen, bana bütün çocukluğum

Hasan'la geçirilen uzun, puslu bir yaz günüymüş gibi gelir: babamın bahçesindeki ağaçların arasında

birbirimizi kovalayarak, saklambaç, hırsız-

26

polis, Kızılderili-kovboyculuk oynayarak, böceklere işkence ederek... en büyük başarımızı da, hiç

tartışmasız, bir arının iğnesini kopardığımız gün tattık; bir ipe bağladığımız zaval ı hayvanı, uçmaya her

yeltenişinde çekiyorduk.

Kuzeydeki dağlara giderken Kabil'den geçen ICocflere, göçebelere musallat

olurduk. Kervanın mahallemize

yaklaştığını, koyunların meiedüğünü, keçilerin baa'lznm, develerin boynundaki çingirakları duyar duymaz

evden firlardık. Sokağımızdan ağır ağır geçen kervanı seyrederdik; üstü başı toz içindeki erkeklerin

güneşten, rüzgârdan yıpranmış yüzleri, uzun, rengârenk şallara bürünmüş boyunlarına, bileklerine

boncuklar, gümüş kolyeler takmış kadınlar. Keçilere çakıl taşı atardık. Katırlarına su fişkirtirdik. Hasan'ı

Hasta Mısır Duvarı'na oturtur, sapanıyla develerin baldırlarına taş atmaya zorlardım.

İlk kovboy filmimizi (John Wayne'in Rio Bravo\ en sevdiğim kitapçının karşısındaki Cinema Park'ta, birlikte

izledik. Baba'ya, John Wayne'le tanışabilmek için, bisi İran'a götürmesi için yalvardığımızı anımsıyorum.

Baba o genizden gelen (vites değiştiren bir kamyonun motorundan çıkan sese epeyce benzeyen)

kahkahalarını koyuverdi; yeniden konuşabildiği zaman da bize 'seslendirme' denen şeyi açıkladı. Hasan'la

donup kalmıştık. İnanamıyorduk. John Wayne Farsça konuşmuyordu, İranlı değildi! Amerikalıydı; üpkı

Kabil'de, sağda solda gördüğümüz, üstü başı dökülen, cırtlak renkli gömlekler giyen, cana yakın, uzun saçlı

erkeklerle kadınlar gibi. Rio Bravo'yu üç kez, en beğendiğimiz kovboy filmi olan Muhteşem Tedilfyi tam on üç

kez izledik. Her seyredişte, son sahnede, Meksikalı çocuklar Charles Bronson'ı gömerken ağladık - Baba'nın

dediğine göre, o da İranlı değildi!

Kabil'in Şar-e-Nau kesimindeki küf kokulu, köhne çarşılar da ya da Vezir Ekber Han semtinin batısına düşen

yeni kentte gezinirdik. Son gördüğümüz film den konuşarak, cıvıl

27

cıvıl pazarlarda, kalabalığın arasında dolaşırdık. Tüccarları, dilencileri yarar ak ilerler, üzeri tıka basa dolu,

minicik tezgâhların sıralandığı, dar geçiderden geçerdik. Baba her ikimize de haftada on Afgan lirası verirdi;

biz de bu parayı ılık Coca-Cola'ya ve üzerine gül suyuyla şamfistığı rendesi serpilmiş dondurmaya harcardık.

Okul zamanı hiç değişmeyen, gündelik bir düzenimiz vardı. Ben yataktan güçbela kalkıp banyoya gidene

kadar, Hasan çoktan kalkıp aptesini almış, Ali'yle birlikte sabah namazını kılmış, kahvaltımı hazırlamış

olurdu: masaya düzgünce yerleştirilen, üç şekerli, koyu bir çay ve üzerine en sevdiğim reçel olan vişne reçeli

sürülmüş, bir dilim kızarmış nan. Ben karnımı doyurur, ev ödevlerinden yakınıırken Hasan yatağımı düzeltir,

ayakkabılarımı cilalar, o gün giyeceğim giysiyi ütüler, defterlerimi, kalemle rimi toplardı. Koridorda ütü

yaparken, kendi kendine şarkı söylediğini duyardım; hafif boğuk sesiyle, eski Hazara türküleri söylerdi.

Sonra, Baba beni siyah Ford Mustang'iy-le okula götürürdü - Steve McQueen'in, altı ay önce bir sinemada

gösterilen Bullitt filmindeki arabasının aynısı olduğu için, Mustang'i herkes

gıptayla süzerdi, Hasan evde

kalır, ev işlerinde Ali'ye yardım ederdi: kirli çamaşırları elde yıkamak, kuruması için avluya asmak, yerleri

süpürmek, pazardan taze nan almak, akşam yenecek eti hazırlamak, çimleri sulamak.

Okuldan sonra Hasan'la buluşur, bir kitap kapar, babamın Vezir Ekber Han Mahaliesi'ndeki arazisinin hemen

kuzeyinde yükselen, ters dönmüş kâse biçimindeki tepeye tırmanırdık. Tepede terk edilmiş, eski bir mezarlık

vardı; sıra sıra, isimsiz mezar taşları, aradaki geçitleri kaplayan, karman çorman çalılar. Sayısız mevsimin

karı ve yağmuru yüzünden mezarlığın demir kapısı paslanmış, alçak, beyaz mezar taşları tahrip olmuş.

Mezarlığın girişinde bir nar ağacı vardı. Bir yaz günü, Ali'nin mutfak bıçaklarından biriyle ağaca adlan-

28

mızı kazıdık: "Emir ve Hasan; Kabil'in Sultanları." Bu sözcükler işi resmileştiriyordu: Bu ağaç bizimdi.

Hasan'la ağaca tırmanır, kan kırmızısı narları toplardık. Meyveleri yiyip ellerimizi otlara sildikten sonra,

Hasan'a kitap okurdum.

Hasan yere bağdaş kurar, nar yapraklarının arasından süzülen güneş ışığı yüzünde oynaşırken sessizce

beni dinler, arada bir, yerden bir ot kopartırdı. Hasan'ın tıpkı Ali gibi, daha doğrusu Hazaralann çoğu gibi,

okuma yazma öğrenmeyeceği daha doğduğu an, belki de Sanaubar'ın isteksiz

rahmine düştüğü an

kararlaştırılmıştı - okuyup yazmak bir hizmetkârın ne işine yarayacaktı kir Ama sözcüklerin gizemi, cahilliğine

karşın, ya da belki cahil iği yüzünden Hasan'ı müthiş çekiyor, bu yasak ve gizli dünya onu büyölüyordu. Ona

şiler, öykükr, bazen de bilmece okurdum; ama bunları çözmekte benden kat kat üstün olduğunu görünce,

bilmeceleri kestim. Ve herhangi bir çekişmeye yol açmayacak şeyler okumaya başladım; Nasrettin Hoca'yla

eşeginin başına gelen aksilikleri, gülünç olayları, örneğin. O ağacın altında saaderce, güneş batıncaya kadar

otururduk, ama Hasan havanın hâlâ bir masala, hiç olmazsa bir paragrafa yetecek kadar aydınlık olduğunu

ileri sürerdi.

Hasan'a kitap okumanın en zevkli kısmı, onun anlamadığı, irice bir söze rastladığımız zamanlardı. Onunla

alay eder, cahilliğini yüzüne vururdum. Bir keresinde, yine Nasrettin Hoca'nın bir öyküsünü okurken, beni

durdurdu. "Bu sözün anlamı ne?"

"Hangisinin?" "Ebleh."

"Anlamını bilmiyor musun?" dedim, sırtarak.

"Hayır, Emir Ağa." "Ama çok sık kullanılır."

"Olsun, bilmiyorum işte." Sesimdeki iğneleyici tınıyı his-29

settiyse bile, gülümseyen yüzü bunu ele vermiyordu.

"Eh, okuldaki herkes ne demek olduğunu bilir," dedim. "Bir bakalım. Ebleh.

Evet, zeki, akıllı demektir. En iyisi

bir cümle kurayım: İş sözcüklere geldi mi, Hasan eblehin tekidir."

"Aah," dedi, başını sallayarak.

Daha sonra bundan büyük bir suçluluk duyardım. Kendimi affettirmek için de eski gömleklerimden birini ya

da bir oyuncağımı verirdim. Kendime de, bunun zararsız bir şakayı yeterince telafi ettiğini söylerdim.

Hasan'ın o güne kadar, okuduklarım arasında en sevdiği kitap, eski Pers kahramanlarını anlatan, onuncu

yüzyıldan kalma bir destan olan Şahname'ydi. Bütün bölümlere, özelikle de Feridun, Zal ve Rudabeh

Şahlara bayılmıştı. Ama tıpkı benim gibi, onun da en sevdiği masal, büyük savaşçı Rüstem'le rüzgâr kadar

hızlı atı Rahş'ın öyküsü olan 'Rüstem'le Sohrab' idi. Rüstem, yiğit düşmanı Sohrab'ı savaşta ölümcül bir

biçimde yaralar, ama onun uzun zaman önce yitirdiği oğlu olduğunu öğrenir. Üzüntüden kahrolan Rüstem,

oğlunun son sözlerini acıyla dinler:

"Eğer sen gerçekten benim babamsan, kılıcım oğlunun karayla kirletmiş oldun. Ve bunu sırf inatçılığından

yapün. Yüreğini sevgiye döndürmeye çalıştım, sana yalvardım, çünkü sende annemden izler bulacağımı

sandım. Ama yüreğine boşu boşuna seslenmişim; şimdiyse birbirimize kavuşmak için artık çok geç..."

"Bir daha oku, lütfen, Emir," derdi Hasan. Bazen de, tam bu bölümde gözleri yaşanır, ben de her seferinde

kimin için ağladığım merak ederdim; üstünü başını paralayan, başını küllere gömen, acili Rüstem için mi,

yoksa son nefesini verirken bile babasının sevgisinin özlemiyle yanıp tutuşan Sohrab için rai? Ben şahsen,

Rüstem'in yazgısını o kadar da trajik

30

bulmuyordum. Sonuçta, bütün babalar içten içe oğullarını öldürme arzusu beslemez miydi?

Bir gün, Temmuz 1973'te, Hasan'a küçük bir oyun daha oynadım. Ona kitap okuyordum, bir anda öyküden

uzaklaş-verdim. Hâlâ okuyormuş gibi yapıyor, arada bir sayfayı çeviriyordum, ama metni bütünüyle

bırakmış, kendi uydurduğum bir öyküye geçmiştim. Hasan durumun farkında değildi, elbette. Onun için,

sayfadaki sözcükler gizemli, çözülmesi olanaksız bir şifreler yumağıydı. Sözcükler sır dolu, gizli kapılardı,

anahtarları da bende idi. Daha sonra tam ona, başarmaya çalıştığım bir kıkırdamayla, hikâyeyi beğenip

beğenmediğini sormak üzereydim ki, Hasan alkışlamaya başladı.

"Ne yapıyorsun?" dedim.

"Bu bana epeydir okuduğun en iyi öyküydü," dedi, hâlâ alkışlayarak. Güldüm. "Gerçekten mi?"

"Gerçekten."

"Bu... büyüleyici," diye mırıldandım. Ciddiydim Bu... öyle beklenmedik bir şeydi ki. "Emin misin, Hasan?"

Hâlâ alkışlıyordu. "Harikaydı, Emir Ağa. Yann biraz daha okur musun?"

"Büyüleyici," diye yineledim; soluğum kesilmişti, bahçesinde hazine bulan biri gibiydim. Yokuşu inerken,

düşünceler kafamda Şaman* daki havai fişekler gibi patlıyordu. Epeydir okuduğun en iyi öykü, demişti. Ona

bir sürü öykü okumuştum. Hasan'ın bir şey sorduğunu duydum.

"Ne?" dedim. "Büyüleyici ne demek?"

Güldüm. Onu sımsıkı kucakladım, yanağına bir öpücük kondurdum. "Hey, neden yaptın bunu?" diye sordu;

şaşırmış, kızarmıştı.

31

Sırtına dostça bir şaplak indirdim. Gülümsedim. "Sen bir prenssin, Hasan. Sen bir prenssin ve ben seni

seviyorum."

Aynı gece, ilk kısa öykümü yazdım. Otuz dakikamı aldı. Sihirli bir kâse bulan ve gözyaşlarını bu kâsenin

içine akıttığı zaman yaşların inci tanelerine dönüştüğünü gören bir adamın hikayesiydi. Ama yoksulluğuna

karşın mutlu biri olan bu adam çok ender ağlamaktadır. Bunun üzerine, gözyaşları sayesinde zengin

olabilme umuduyla, ağlamak için kendini zorlamaya, her yolu denemeye başlar. İnciler yığıldıkça, hırsı

bilenir. Öykü, bir inci tepesinin üzerinde elinde bıçak, kucağında da biricik karısının doğranmış bedeniyle

oturan adamın, hıçkırarak ağlamasıyla bitiyordu.

O akşam iki sayfalık öykümü aldım, basamakları çıktım, Baha'nın sigara odasına girdim. Baha'yla Rahim

Han pipo içiyor, konyaklarını yudumluyordu.

"Ne var, Emir?" diye sordu Baba; divana yayılmış, el erini ensesinde kavuşturmuştu. Mavimsi duman başının

çevresinde dönüp duruyordu. Ateş saçan gözleri karşısında boğazım kuruyuverdi. Genzimi temizledim, bir

öykü yazdığımı söyledim.

Baba başım salladı, yüzünde zorlama bir ilgiye işaret eden, cılız bir gülümseme belirdi. "Bak işte bu çok

güzel, öyle değil mi?" dedi. Başka da bir şey eklemedi. Duman bulutunun gerisinden bana bakmayı

sürdürdü.

Bir dakika kadar öylece durdum; bugüne kadar yaşadığım en uzun dakikadır. Saniyeler tek tek, damla damla

akıyor, birbirini izleyen saniyelerin arasında bir sonsuzluk uzanıyordu. Hava ağırlaşmış, nemlenmiş,

neredeyse katılaşmıştı. Hava değil, tuğla soluyordum. Baba bana dik dik bakmayı sürdürüyor, hadi oku,

demiyordu.

Her zamanki gibi, Rahim Han imdadıma yetişti. Elini uzattı, en küçük bir zorlamadan eser olmayan bir

gülümse-

32

meyle, "Alabilir miyim, Emir can?" dedi. "Okumak isterim." Baba'nın bu sevgi sözcüğünü, can\ bir kez olsun

kullandığını duymamıştım.

Baba omuzlarını silkti, doğruldu. Rahatlamış görünüyordu; Rahim Han onu da kurtarmıştı sanki. "Evet,

Rahim Ka-#'ya ver. Ben yukarıya çıkıp hazırlanacağım '" Sonra da odadan çıktı. Bazı günler Baba'ya

alabildiğine yoğun, dinsel denebilecek bir tapınma duyardım. Ama o an, damarlarımı yarıp o lanedi kanını

bedenimden akıtmak, defetmek istedim.

Bir saat sonra, gece göğü iyice kararınca babamın arabasına binip bir partiye gittiler. Rahim Han çıkmadan

önce yanıma geldi, katlanmış bir kâğıt parçasıyla birlikte, öykümü geri verdi. Gülümsedi, gözünü kırptı.

"Senin için. Daha sonra okursun." Sonra, bir an durdu ve beni, pek çok editörden aldığım pek çok övgüden

çok daha fazla yazmaya teşvik eden bir şey söyledi: Bravo.

Onlar gidince yatağımın üzerine oturdum, keşke Rahim Han babam olsaydı, diye düşündüm. Sonra Baba'yi,

o iri, geniş göğsünü, beni o göğse bastırıldığı zaman kendimi ne kadar iyi hissettiğimi, sabahlan nasıl Brut

koktuğunu, sakalının yüzümü nasıl gıdıkladığını düşündüm. Ve içim öyle ani, öyle yoğun bir suçlulukla doldu

ki, banyoya koştum, lavaboya eğilip kustum.

Daha sonra yatağıma kıvrıldım, Rahim Han'ın notunu tekrar tekrar okudum:

Emir can, Öykünü çok beğendim. Maşallah. Tann sana özel bir yetenek vermiş. Şimdi o yeteneği bilemek

senin görevin, çünkü Tann'nın armağanı olan yetenekleri boşa harcayan biri, eşektir. Öykünü kusursuz bir

dilbilgisi ve çok ilginç bir üslupla yazmışsın. Ama öykünün en etkileyici yanı, içinde -

33

ki ironi. Bu sözcüğün anlamını belki de bilmiyorsun. Ama bir gün öğreneceksin. Bu, bazı yazarların meslek

yaşamları boyunca uygulamaya çalışıp da bir türlü başaramadığı bir şeydir. Sen bunu daha ilk öykünde

başarmışsın.

Kapım sana açık, her zaman da açık olacak, Emir can. Anlatacak bir öykün olduğu sürece, dinlemeye

hazırım. Bravo.

Dostun, Rahim

Rahim Han'ın sözlerinden coşmuş bir halde sayfaları kaptım, aşağıya, Ali'yle Hasan'ın yere atılmış bir

şikenin üzerinde uyuduğu hole koştum. Baba evde yokken, Ali bana göz-kulak olabilsin diye, baba-oğul

burada uyurlardı. Hasan'ı sarsarak uyandırdım, bir öykü dinlemek ister misin, dedim.

Uykulu gözlerini ovuşturdu, gerindi. "Şimdi mi? Saat kaç?"

"Saati boş ver. Bu çok özel bir hikâye. Kendim yazdım," diye fısıldadım, Ali'yi uyandırmamaya özen

göstererek. Hasan'ın yüzü aydınlanıverdi.

"Öyleyse mutlaka dinlemeliyim," dedi, üstündeki örtüyü sıyrarak.

Öyküyü ona oturma odasında, mermer şöminenin önünde okudum. Bu kez onu kandırmama gerek yoktu;

bunlar benim sözcüklerimdi! Hasan kusursuz bir dinleyiciydi; kendini öyküye tam anlamıyla kaptırır,

yüzündeki anlam öyküdeki iniş-çıkışlara bağlı olarak sürekli değişirdi. Ben son cümleyi okuyunca, ellerini

sessizce çırpı.

"Mafallah, Emir Ağa. Aferin!" Yüzü ısılsı.

"Beğendin mi?" dedim, güzel bir övgünün tadını ikinci kez çıkartarak - ah, nasıl da tadıydı. 34

"Bir gün, inşallah, büyük bir yazar olacaksın," dedi Hasan. "Ve dünyanın her yanındaki insanlar senin

yazdıklarını okuyacak."

"Abartıyorsun, Hasan," dedim, yaptığı şeye bayılarak.

"Hayır. Önemli ve ünlü biri olacaksın," diye üsteledi. Sonra, tam bir şey ekleyecekken, durakladı.

Söyleyeceklerini tarto, hafifçe öksürdü. "Sana öykünle ilgili bir şey sorabilir miyim?" dedi, çekinerek.

"Elbette."

"Şey..."

"Söylesene, Hasan," dedim. Gülümsedim, ama içimdeki güvensiz yazar ansızın telaşlanmıştı; duymak

isteyip istemediğinden emin değildi.

"Şey," dedi, "neden adam karısını öldürdü? Daha doğrusu, gözyaşı dökmek için illa da üzülmesi mi

gerekiyordu? Soğan koklasa olmaz mıydı?"

Donup kalmıştım. Bu kadar basit bir şeyi neden akıl edememiştim? Dudaklarım

kıpırdadı, ama hiç ses

çıkmadı. Aynı gece, hem yazmanın temel hedeflerinden birini, ironiyi öğrenmiştim, hem de en büyük

tuzaklarından birini: tutarsızlık. Üstelik Hasan'dan. Yaşamı boyunca tek bir sözcüğü bile okuyamamış,

yazamamış Hasan'dan. Soğuk ve karanlık bir ses ansızın kulağıma fısıldadı: Bu cahil Hazara ya mı

soracağız! O ne bitirmiş? Altı üstü bir hizmetçi. Ne cüretle seni eleştiriyor?

"Eh," diye başladım. Ama cümlemi bitiremedim.

Çünkü aynı anda Afganistan, bir daha dönüşü olmayan bir biçimde değişti. 35

BEŞ

Önce, gök gürlemesini andıran bir padama oldu. Yer hafifçe sarsıldı, sonra bir makineli tüfeğin yaylın ateşini

duyduk: tat-a-tat-a-ttt. "Baba!" diye hayırdı Hasan. Hemen ayağa fırladık, koşarak oturma odasından çıktık.

Ali'yi holde deli gibi topallarken bulduk.

"Baba! Neydi o ses?" diye çığırıldı Hasan, ellerini babasına doğru uzatarak. Ali kollanyla ikimizi de sardı.

Beyaz bir ışık çaktı, gökyüzüne gümüş rengi bir parıltı verdi. Bir kez daha çaktı, onu bir mitralyözün hızlı,

kesik takırtısı izledi.

"Ördek avlıyorlar," dedi Ali, boğuk bir sesle. "Ördekler gece avlanır, biliyorsunuz. Korkmayın."

Uzaktan uzağa bir canavar düdüğü duyuldu. Bir yerlerde bir cam kırıldı, biri bağırdı. Sokaktan insan sesleri

geliyordu;

36

yataklarından fırlamışlardı, büyük bir olasılıkla hâlâ pijamalıy-dılar; saç baş dağınık, gözler şiş. Hasan

ağlıyordu. Ali onu kendine çekti, şefkade kucakladı. Daha sonra kendime, Ha-san'ı kıskanmadığımı

söyledim. Hem de hiç.

Sabahın ilk saatlerine kadar öyle, sarmaş dolaş kaldık. Silah sesleri, patlamalar bir saatten de az sürdü, ama

ödümüzü koparmıştı, çünkü o güne kadar hiç silah sesi duymamıştık. O sıralarda bu tür sesler bize

yabancıydı. Bombaların, makineli tüfeklerin sesiyle büyüyen Afgan çocukların kuşağı henüz doğmamıştı.

Yemek salonunda birbirimize sokulduk, güneşin doğmasını bekledik; hiçbirimiz, bir yaşam tarzının sona

erdiğinin farkında değildik. Bizim yaşam tarzımızın. Henüz sona ermemişti belki, ama sonun başlangıcıydı.

Sonu, yani resmi sonu, önce Nisan 1978'de komünistlerin darbesiyle, sonra da Aralık 1979'da, Rus tankları

Ha-san'la oyun oynadığımız sokaklara girdiği, tanıdığım Afganistan'ı öldürdüğü ve hâlâ sürüp giden kanlı

dönemi başlattığı gün geldi.

Gün ağarmak üzereyken, Baba'nın arabasının sesini duyduk. Arabanın kapısı çarpılarak kapandı, koşan

ayaklar basamakları dövdü. Sonra babam eşikte göründü; yüzünde bir şey vardı. Hemen tanıyamadığım,

Çünkü daha önce hiç görmediğim bir Şey: korku. "Emir! Hasan!" diye bağ'.arak, kollar ardına kadar açık,

bize doğru koştu. "Bütün yol arı kesmiŐler, telefon da alıŐmıyor. Belirecektim!"

Bizi kollarına aldı. Bir an, kısacık bir an, o gece olanlara •artık ne olduysa-sevindim.

rdek filan avlamıyorlardı, elbette. Aslında o gece, 17 Temmuz 1973 gecesı, pek bir Şey vurulmamıŐı.

Kabil ertesı sabah uyandığında, monarşinin tarih olduğunu gördü. Kral, Zahir Şah yurtdıŐında, İtalya'daydı.

Onun yokluğunda, ku-

37

zeni Davut Han kralın kırk yıllık saltanatına kansız bir darbeyle son vermişti.

Hasan'la birlikte ertesı sabah babamın çalışma odasının önüne meldiğimizi anımsıyorum; içeride Baba'yla

Rahim Han çaylarını yudumluyor, Kabil Radyosu'ndaki darbe haberlerini dinliyordu.

"Emir Ağa?" diye fısıldadı Hasan. "Ne?"

"Cumhuriyet ne demek?"

' ??; ?

Omuz silktim. "Bilmiyorum." Baba'nın radyosunda, 'cumhuriyet' sözcüğünü yineleyip duruyorlardı. "Emir

Ağa?"

"Evet?"

"Cumhuriyet demek, babamla ben gitmek zorundayız mı demek?"

"Sanmıyorum," diye fısıldadım.

Hasan biraz düşündü. "Emir Ağa?" "Ne?"

"Babamla beni buradan göndermelerini istemiyorum." Gülümsedim. uBas, seni eşek. Sizi gönderen yok."

"Emir Ağa?" -

"Evet?"

"Gidip ağacımıza tırmanalım mı?"

Gülümsemem genişledi. Hasan'm bir başka huyu da buydu: Her zaman, en doğru şeyi söylemeyi bilirdi -

radio haberleri gerçekten sıkıcı bir hal almıştı. Hasan giyinmek için kulübesine gitti, ben de bir kitap kapmak

için üst kata koştum. Sonra mutfağa gittim, ceplerime çamfistığı doldurdum; dışarıya çıktığımda Hasan beni

bekliyordu. Bahçe kapısından fırladık.

Sokağın karşı tarafına geçmiş, tepemize giden boş, toprak patikada ilerlemeye başlamıştık ki, birden

Hasan'ın sırtına bir

38

taş çarptı. Arkamızı döndük; yüreğim sıkıştıverdi. Assef le iki arkadaşı -Veli'yle Kemal- bize doğru geliyordu.

Assefin babası pilot Mahmut, babamın arkadaşıydı. Bizim evin güneyinde, birkaç sokak ileride oturuyorlardı

- hurma ağaçlarıyla dolu, yüksek duvarlı, şık bir evde. Kabil'in Vezir Ekber Han semtinde yaşayan bir

çocuksan, mudaka Assef i ve o ünlü, paslanmaz çelikten muştasını tanırdın; tadına bizzat bakmadıysan,

şanslı sayılırdın. Alman bir anneyle Afgan bir babadan doğan, sansın, mavi gözlü Assef bütün çocuklardan

uzundu. Zalimlik alanındaki hak edilmiş ünü onu sokakların bir numarası yapmıştı. Sözünden dışarıya

çıkmayan arkadaşları, onu hoşnut etmek için yanşan maiyetiyle birlikte, mahallede bir Han gibi dolaşırdı.

Sözü kanundu; hukuk eğitime ihtiyacı olanlar için, o çelik muşta en iyi eğitim aracıydı. Bir keresinde o

muştayı Karteh-Çar Bölgesi'nden bir çocuğa karşı kullandığını görmüştüm. Assefin, pek de sağlıklı

sayılamayacak bir panlüyle dolan mavi gözlerinin nasıl kısıldığını, yüzünün gerilişini, o zaval ı çocuğu

bayıltıncaya kadar yumruklarken nasıl sırtıttığını asla unutmayacağım. Vezir Ekber Hanlı bazı çocuklar ona

Assef Go/kor adını takmıştı: Kulak Yiyen Assef. Yüzüne karşı söylemeye kimse cesaret edemezdi elbette;

Assef le bir uçurtma için kavga ederken bu lakabı onun yüzüne haykırma aptallığında bulunan, sonunda da

sağ kulağını çamurlu bir hendekte aramak zorunda kalan zavallı çocuğun başına geleni bilmeyen yoktu.

Yıllar sonra, Assefin nasıl bir yaratık olduğunu tanımlayan, İngilizce bir sözcük öğrendim; bu sözcüğün

Farsça tam bir karşılığı yok: sosyopat*

Ali'ye musallat olan bütün mahalleli çocuklar içinde en acımasızı, en gaddarı Assef ti. İşin aslı, 'Babalu'

hakaretinin

*) Sosyal davranış bozukluğu olan, toplumsal tehlike arz eden, ruh sağlığı bozuk, (ç.n.) 39

mucidiydi. Hey, Babalu, bugün kimi yedin bakalım? Ha? Hadi, Babalu, gülümse de görelimi Bazı günler içi

yeni ilhamlarla dolar, tacizlerini al ayıp pul ardı: Hey, yassı burunlu Baba-lu, bugün kimi yedin? Anlatsana,

seni çekik gözlü eşek!

Şimdi de elleri kalçalarında, lastik ayakkabılarıyla yerden toz bulutları kaldırarak, doğruca üzerimize

geliyordu.

"Günaydın, ^wwfler!" diye seslendi, bir elini sallayarak; en sevdiği hakaretlerden biriydi: tekerlekler! Bizden

yaşça büyük üç çocuk yaklaşıırken, Hasan arkama geçti. Kot panto-lonlu, tişörtlü oğlanlar karşımıza dikildiler,

Assef dudaklarında vahşi bir sınıtış, kalın kolların göğsünde kavuşturdu. Bir kez daha, Assef in akıl

sağlığının tam da yerinde olmayabileceğini düşündüm. Hemen ardından da, Baba gibi bir babam olduğu için

ne kadar şanslı olduğumu; AssePin beni fazlaca itip kakmamasının tek nedeni oydu.

Çenesiyle Hasan'ı gösterdi. "Hey, yassı burun," dedi. "Babalu nasıl?" Hasan sesini çıkarmadı, bir adım daha

geriledi.

"Haberı duydunuz mu, çocuklar?" dedi Assef, pis pis sınıtarak. "Kral gitti. Beladan kurtulduk. Cumhurbaşkanı

çok yaşasın! Babam Davut Han'ı tanır; bunu biliyor muydun, Emir?"

"Babam da tanıyor," dedim. Doğru muydu, değil mi, en ufak bir fikrim yoktu.

Assef ağlamaklı bir sesle taklidimi yaptı: "Babam da tanıyor." Kemal'le Veli pis pis güldüler. Ah, keşke Baba

burada olsaydı.

"Eh, Davut Han geçen yıl bize yemeğe geldi," diye sürdürdü Assef sözünü.

"Buna ne dersin, Emir?"

Bu ıssız yerde haykırsak, sesimizi duyan olur muydu acaba? Baba'nın evi en az bir kilometre uzaktaydı. Ah,

ne diye evden çıkmıştık ki?

40

"Bir daha bize yemeğe geldiğinde Davut Han'a ne diyeceğim, biliyor musun?" dedi Assef. "Onunla erkek

erkeğe konuşacağım; iki mert gibi. Anneme söylediğimi ona da söyleyeceğim. Hitler hakkında. İşte, o gerçek

bir liderdi. Büyük bir lider. Vizyonu olan bir adamdı. Davut Han'a, Hitler'in başladığı işi bitirmesine izin

verselerdi, dünya şimdi çok daha güzel bir yer olurdu, diyeceğim."

Elimle ağzımı kapamama kalmadan, şöyle dediğimi duydum: "Baba Hitler'in deli olduğunu söylüyor; bir sürü

masum insanı öldürmüştü."

Assef burun büktü. "Annem de öyle söylüyor; oysa annem Alman, daha iyi bilmesi gerekirdi. Buna

inanmamızı istiyorlar, öyle değil mi? Gerçeği bilmemizi istemiyorlar."

"Onlar" derken kimi kastettiğini bilmiyordum - ya da hangi gerçeği gizlediklerini. Bilmek de istemiyordum.

Keşke hiç ağzımı açmasaydım. Keşke başımı kaldırıp bakınca Baha'nın geldiğini görseydim.

"Okulda verdiklerini değil, başka kitapları okumalısın," dedi Assef. "Ben okudum. Ve gözlerim açıldı. Şimdi

bir vizyonum var ve onu yeni cumhurbaşkanıyla paylaşacağım. Ne olduğunu öğrenmek ister misin?" Başımı

salladım. Zaten söyleyecekti; Assef her zaman kendi sorularını kendisi yanıtlardı.

Mavi gözleri Hasan'a dikildi; parlayıp söndü. "Afganistan, Peştunların yurdu. Hep öyle oldu, daima da

öyle olacak. Biz gerçek Afganlar; saf Afganlar; şu yassı burunlular değil. Onun halkı patan'ımızı kirletiyor.

Kanımızı kirletiyor." El eriyle bir şeyi süpürür gibi, gösterişli bir hareket yaptı. "Afganistan Peştunlarıdır. İşte

benim inancım."

Assef gözlerini yeniden bana dikti. Güzel bir rüyadan uyanan birine benziyordu. "Hitler için artık çok geç,"

dedi. "Ama bizim için değil."

41

Kot pantolonunun arka cebine uzandı. "Cumhurbaşkanından, kralın yapacak kuvvefi bulamadığı şeyi

yapmasını isteyeceğim... Afganistan'ı bütün bu pis, kâfir Hazara]ardan temizlemesini."

"Bırak da gidelim, Assef," dedim; titreyen sesimden iğrenerek. "Bizim sana ne zararımız var?"

"Ah, elbette var," dedi. Cebinden çıkardığı şeyi görünce, soluğum kesiliverdi.

Elbette. Paslanmaz elik muşta

güneşte parladı. "Beni fazlasıyla rahatsız ediyorsun. İşin aslı, canımı şu Hazara'dan bile daha çok

sıkıyorsun. Nasıl olur da onunla konuşur, oynar, sana dokunmasına izin verirsin?" Sesinden tiksinti

damlıyordu. Veli'yle Kemal başlarıyla onayladılar, homurdanarak onu desteklediler. Assef gözlerini kısıtı.

Başını sal adı. Konuştuğunda, sesi de yüzü kadar şaşkındı: "Ona nasıl 'dostum' dersin, ha?"

Az kaldı haykınıyordum: Ama o benim dostum deęil ki! Benim hizmetimi Bunu gerçekten de dūřünmūř

müydüm? Tabi ki dūřünmemiřtim. Hayır, dūřünmemiřtim. Hasan'a bir arkadař gibi, hatta bir kardeř gibi

davranmıştım. Peki ama, Baba'nın arkadaşları çocuklarıyla birlikte bize geldiklerinde, Hasan'ı bir kez olsun

oyunlarımıza almış mıydım? Neden Hasan'la etrafta başka kimse yokken oynuyordum yalnızca.

Assef muştayı parmaklarına geçirdi. Bana buz gibi bir bakış fırlattı. "Sen sorunun bir parasısn, Emir. Sen

ve baban gibi budalalar bu insanları korumasaydı, onları çoktan def ederdik. Ait oldukları yerde, Hazaracat'ta

ürüyûp giderlerdi. Sen Afganistan'ın yüz karasısm."

O deli gözlerine bakım ve çok ciddi olduğunu anladım. Canımı gerçekten de yakmak istiyordu. Yumruğunu

kaldırdı, üzerime geldi.

Arkamda hızlı, telaşlı bir devinim oldu. Gözümün ucuyla, Hasan'in yere

eğildiğini, sonra doğrulduğunu

gördüm. As-

42

şefin arkamda bir yere takılan gözleri parladı, hayrede açıldı. Aynı şaşkınlığı, arkamda olup bitene bakan

Kemal'le Veli'nin yüzlerinde de gördüm.

Döndüm ve Hasan'ın sapanıyla burun buruna geldim. Hasan lastik bandı sonuna kadar germiştir. Meşin

yuvada, ceviz büyüklüğünde bir taş vardı. Hasan'ın sapanı doğruca As-sef'in yüzüne doğrultulmuştu. Lastik

bandı böylesine germekten zorlanan eli titriyordu; kaşlarından ter damlaları fışkırmıştı.

"Lütfen bizi rahat bırak, Ağa," dedi Hasan, düz bir sesle. AssePe 'Ağa' demiştir; kısacık bir an, toplumsal

sıralamadaki yerini beynine böylesine kazıyarak, onu bir an olsun aklından çıkarmayacak biçimde

özümseyerek yaşamının nasıl bir şey olduğunu merak ettim.

Assef dişlerini gıcırdattı. "Bırak onu, seni anasız Hazara." "Bırak da gidelim, Ağa, lütfen," dedi Hasan.

Assef sırıttı. "Belki gözünden kaçmıştır, ama siz iki kişisiniz, bizse üç."

Hasan omuzlarını silkti. Dışarıdan bakan biri için, korkmuş görünmüyordu. Ama Hasan'ın yüzünü doğduğum

günden beri tanıyordum ve bu yüzdeki en küçük bir değişimi, her bir seğirmeyi, titreşimi algılayabiliyordum.

Ve korktuğunu görebiliyordum. Hem de çok korktuğunu.

"Haklısın, Ağa. Ama elimdeki sapan da senin gözünden kaçtı galiba?
Kıpırdadığın an, adını 'Kulak Yiyen

Asseften 'Tek Gözlü AssePe çevirirler, çünkü taşı tam sol gözüne nişanladım."
Bunlan öyle düz, yansız bir

sesle söylemişti ki, bu sakın sesin altındaki dehşeti ben bile güçlkle duyabildim.

Assefin dudakları seğirdi. Veî'yle Kemal bu konuşmayj büyülenmiş gibi
dinliyorlardı. Biri tanrılarına meydan

okuyordu. Onu aşağılıyordu. En kötüsü de, bu biri, sıska bir Ha-zara'ydı, Assef
gözünü taştan ayırıp Hasan'a

dikti. Hasan'ın

43

yüzünü dikkatle araştırdı. Orada bulduğu şey her neyse, Ha-san'ın niyetinin ne
kadar ciddi olduğunu

anlamasına yetmiş olmalı ki, yumruğunu indirdi.

"Benim hakkımda öğrenmen gereken bir şey var, Hazara," dedi, tane tane. "Ben
çok sabırlı biriyimdir. Bu iş

bitmedi, bilesin." Bana döndü. "Seninle de işim bitmedi, Emir. Bugün, benimle
teke tek hesaplaşmanı

sağlayacağım." Bir adım geri çekildi. Mürideri de öyle.

"Senin Hazara bugün çok büyük bir hata yaptı, Emir," dedi. Sonra, hep birlikte
döndüler, uzaklaştılar.

Yokuşu inmelerini, bir duvarın arkasında gözden yitmelerini seyrettim.

Hasan titreyen el eriyle sapam beline sokmaya çalışıyordu. Ağzı, yatıştırıcı bir
gülümsemeyi andıran bir

kıvrılışla çarpılmıştı. Pantolonunun belindeki sicimi ancak beşinci denemede
bağlayabildi. Ürpertiler içinde

eve dönerken, ikimiz de fazla konuşmadık; her köşe başında Assef le arkadaşlarının pusu kurmuş bizi

beklediğine inanıyorduk. Ama beklemiyorlardı; bunun bizi az çok rahatlatması gerekirdi. Oysa rahatlatmadı.

Hem de hiç.

Bunu izleyen birkaç yıl, ekonomik gelişme ve reform sözcükleri Kâbilîlerin dilinden düşmedi. Anayasal

monarşi feshedilmiş, yerine cumhuriyet kurulmuş, başına da bir cumhurbaşkanı getirilmişti. Bir süre bütün

ülkede bir kararlılık, bir yeniden doğuş havası esti. İnsanlar kadın haklarından, modern teknolojiden söz

ediyordu.

Yine de, büyük bir değişim gözlenmiyordu; her ne kadar Arg'da (Kabil'deki krallık sarayı) yeni bir lider

oturuyor olsa da, yaşam eskisi gibi sürdü. İnsanlar cumartesiden perşembeye kadar çalışmayı, cuma günleri

parklarda toplanıp piknik yapmayı, Ghargha Gölü'nün, Paghman Bahçeleri'nin tahta sıralarında oturmayı

sürdürdü. Tıklım tıklım, rengârenk oto-

44

busier, kamyonlar Kabil'in dar sokaklarında ilerliyor, araçların arka tamponlarında dikilen ya da çömelen,

koyu Kabil ak-sanlarıyla sürücüye talimat veren muavinlerin haykırıışları birbirine karışıyordu. Ramazan'ın

bitişiyle başlayan üç günlük Bayram tatilinde, en yeni, en iyi giysilerini kuşanan Kabil halkı ailelerini ziyaret

etti. İnsanlar kucaklaştı, öpüştü, birbirine "Bayramın mübarek olsun" dedi.
Çocuklar armağanlarını açtı,

kabuğu boyalı, haşlanmış yumurtalarla oynadı.

Ertesi yıl, 1974 kışının başında bir gün Hasan'la bahçede oynuyor, kardan kale yapıyorduk; Ali'nin

seslendiğini duyduk: "Hasan, Ağa sahip [efendi] seni çağırıyor!" Ön kapıda duruyordu; beyazlar giymiş,

ellerini koltuk altlarına sokmuştu; soluğu buharlaşıyordu.

Hasan'la bakışıp gülüştük. Sabahtan beri bu çağrıyı bekliyorduk: Bugün Hasan'ın doğum günüydü. "Neymiş,

Baba? Biliyorsan, bize de söylesene," dedi Hasan. Gözleri pırıl pırıldı.

Ali omuz silkti. "Ağa efendi bana bir şey demedi." "Hadi, Ali, söyle ama," diye bastırdım. "Boyama kitabı mı?

Belki de yeni bir tabanca?"

Hasan gibi, Ali de yalan söylemeyi beceremezdi. Her yıl, Baba'nın Hasan'a ya da bana aldığı armağanı

bilmiyormuş numarası yapardı. Ve her yıl gözleri onu ek verir, biz de ağzından baklayı alırdık. Ama bu kez,

doğru söylüyormuş gibiydi.

Baba, Hasan'ın doğum gününü asla atlamazdı. Bir süre Hasan'a ne istediğini sorar, ama Hasan armağan

konusunda bir şey söyleyemeyecek kadar utangaç olduğu için, Baba da «rar etmekten vazgeçerdi. Böylece,

her kış kendi kafasına göre bir armağan seçerdi. Bir yıl Hasan'a Japon malı bir oyuncak kamyon aldı, bir

başka yıl elektrikli bir tren, bir sonraki yu da bir dizi tren rayı. Geçen yi! Baba,

Hasan'ı deri bir kov-

45

boy şapkasıyla şaşırtmıştı; Clint Eastwood'un iyi, Kötü ve Çirkiti'dt taktığı şapkanın aynısıydı - bu, Muhteşem

Tedi-/fnin yerini alan, son gözdemizdi. Bütün kış, şapkayı Ha-san'la sırayla taktık, karlı bir tepeyi filmin ünlü

müziğini hay-kırarak inerken, birbirimize ateş ettik.

Ön kapıda eldivenlerimizi ve içine kar dolmuş botlarımızı çıkardık. Hole girince, Baba'yı dökme demirden

yapılma odun sobasının yanında otururken bulduk; yanında kahverengi takım elbiseli, kırmızı kravatlı, kısa

boylu, kel bir Hintli vardı.

"Hasan," dedi Baba, muzipçe gülümseyerek; "seni doğum günü armağanınla tanıştırayım."

Hasan'la ikimiz boş boş baktık. Görünürde kurdeleli bir armağan paketi yoktu. Ne bir torba. Ne bir oyuncak.

Yalnızca arkamızda duran Ali, Baba ve bir matematik öğretmene benzeyen, ufak tefek Hintli.

Takım elbiseli Hintli gülümsedi, elini Hasan'a uzattı. "Ben Doktor Kumar," dedi. "Seninle tanıştığım

sevindim." Farsça'yı ağ"" bir Hindu vurgusuyla konuşuyordu.

"Selamın aleyküm,* dedi Hasan tereddütle. Başını kibarca salladı, ama gözleri gerideki babasını anyordu. Ali

yaklaştı, elini Hasan'ın omzuna koydu.

Baba, Hasan'ın kuşkulu -ve şaşkın- gözlerine baktı. "Doktor Kumar'ı Yeni Delhi'den getirttim. Kendisi bir

plastik cerrahdır."

"Bunun anlamını biliyor musun?" diye sordu Hintli -Doktor Kumar.

Hasan başını hayır anlamında sal adı. Yardım istercesine bana baktı, bense omuz silktim. Tek bildiğim,

insanın apandisitini aldirmek için bir cerraha gittiğiydi. Bunu bilmemin nedeni de, sınıf arkadaşlarımdan

birinin bir yıl önce ölmesi-di; öğretmen, onu cerraha götürmekte geç kaldıklarını söyle-

46

nıştı. Ali'ye baktık, ama onun yüzünden hiçbir şey anlaşılmazdı ki. Yüzü her zamanki gibi duygusuzdu, ama

gözleri sıcacıktı.

"Evet," dedi Doktor Kumar, "benim işim, insanların be-denlerindeki kusurları düzeltmek. Bazen de

yüzlerindeki."

"Ah," dedi Hasan. Önce Baba'ya, sonra da Ali'ye baktı. Eliyle üstdudağına dokundu. "Ah," dedi bir kez daha.

"Alışılmadık bir armağan, biliyorum," dedi Baba. "Büyük bir olasılıkla da umduğun şey değil, ama bu,

sonsuz kadar kalacak bir armağan."

"Ah," dedi Hasan. Dudaklarını yaladı. Genzini temizledi. "Ağa efendi, bu şimdi... bu..."

"Hayır, katiyen," diye araya girdi Doktor Kumar. "Canın kesinlikle acımayacak. Sana bir ilaç vereceğim,

hiçbir şey hissetmeyeceksin."

"Ah," dedi Hasan. Gülümsedi; rahatlamıştı. Azıcık. "Korkmadım, Ağa efendi, yalnızca..." Hasan kanmış

olabilirdi, ama ben kanmamıştım. Doktorlar ne zaman acımayacağını söylese başın belada demekti,

biliyordum. Bir yıl önceki sünnetimi gayet iyi anımsıyordum. Doktor bana aynı şeyi söylemiş, hiç

hissetmeyeceksin, demişti. Ama o gece, uyuşturucu ilacın etkisi geçince, biri kasıklanmı kızgın kömürle

dağlamaya başladı. Baba'nın beni sünnet ettirmek için neden on yaşına kadar beklediğini anlayamıyordum;

bunun için onu asla, bağışlamayacaktım.

Keşke benim de, Baba'nın acıma duygularını harekete geçirecek bir yara izim olsaydı. Haksızlıktı bu. Hasan,

Baba'nın sevgisini, ilgisini hak edecek hiçbir şey yapmamışa ki; yalnızca şu gülünç tavşandudakla

doğmuştu.

Ameliyat çok iyi geçti. Pansumanın çıkartıldığı an hepimiz biraz sarsıldık, ama Doktor Kumar'ın tembihlediği

gibi, gülümsemeyi sürdürdük. Kolay değildi, çünkü Hasan'ın şişmiş,

47

ciğer gibi kızarmış üstdudağı çok sevimsiz bir görüntüydü. Hemşire ona aynayı verince, Hasan'ın dehşet

dolu bir çığlık atmasını bekledim. Hasan düşünceli bir yüzle aynaya uzun uzun bakarken, Ali onun elini tuttu.

Hasan bir şey mırıldandı. Anlayamamıştım. Kulağımı ağzına yaklaştırdım. Bir kez daha fısıldadı.

"Teşekkür*

Sonra dudakları çarpıldı; bu kez, ne yaptığını hemen anladım. Gülümsüyordu. Tıpkı annesinin rahminden

çıkarken yaptığı gibi.

Şiş indi, yara izi zamanla iyileşti. Kısa bir süre sonra ince, örükû, pembe bir çizgiye dönüştü. Ertesi kış,

yalnızca soluk bir izdi. Buysa kaderin komik bir cilvesiydi. Çünkü o kış, Hasan'ın gülümsemekten bütün

bütüne vazgeçtiği kışü.

ALU

Kış.

Her yıl, ilk kar yağdığı gün aynı şeyi yaparım: Sabah erkenden, sırtımda pijamalarımın evden çıkar, soğuğa

karşı kollarımla bedenimi sararım. Araba yolu, babamın arabası, duvarlar, ağaçlar, çatılar, tepeler karla

kaplıdır. Gülümsenm. Gökyüzü kesintisiz, mavidir; karın beyazlığı gözlerimi yakar. Taze kan avuçlar, ağzıma

atanm; bir tek kargalann tiz çığlık-lanyla delinen, yoğun sessizliği dinlerim. Yalınayak ön basa-maklan iner,

gelip bakması İçin Hasan'ı çağınm.

Kış, Kabil'deki her çocuğun en sevdiği mevsimdi; en azından babası iyi cins bir soba alabilen çocuklann.

Nedeni basitti: Kar yağınca okullar tatil edilirdi. Kış benim için çok haneli bölmelerin, Bulgaristan'ın başkentini

anımsamanın sonu, Hasan'la sobamn başında iskambil oynayarak, salı sabahlan

49

Cinema Park'ta bedava Rus filmi izleyerek, bir sürü kardan adam yaptıktan sonra öğle yemeğinde pilavlı tatlı

şalgam kur-md's\ yiyerek geçirilen üç aylık tatilin başlaması demekti.

Ve uçurtmalar, elbette. Uçurtma uçurmak. Uçurtma yarıştırmak.

Bazı şanssız çocuklar için kış, ders yılının bitmesi anlamına gelmiyordu. Onlara 'kış kurslarının gönüllüleri'

denirdi. Oysa tanıdığım hiçbir çocuk bu derslere gönül ü yazılmamıştı; onları

yazdıran ana-babalanydı

elbette. Ben şanslıydım; Baba onlardan biri değildi. Sokağın karşısında oturan, Ahmet adındaki çocuğu

anımsıyorum. Babası doktordu galiba. Ahmet saralıydı ve sürekli yün bir yelek giyer, kalın, siyah çerçeveli

bir gözlük takardı - Assef in şaşmaz kurbanlarından biriydi. Her sabah yatak odamın penceresinden, Hazara

hizmetçinin araba yolundaki karları küreyişini, siyah OpePe yol açışını seyrederdim. Sonra da yün yeleş,

paltosu ve oka basa dolu okul çantasıyla Ahmet görünür, babasının peşinden arabaya binerdi. Sırtımda

pamuklu pijamam, araba köşeyi dönüp uzaklaşınca-ya kadar bekler, sonra yeniden yatağa girerdim.

Battaniyeyi çeneme kadar çeker, camdan dışarıya, kuzeydeki zirveleri karlı tepelere bakardım. Yeniden

uyuyuncaya kadar bakardım.

Kabil'in kışına bayılıyordum. Geceleri pencereme pıtır pıtır vuran kar tanelerine, yeni yağmış karın siyah,

kauçuk botlarımın altında ezilirken çıkardığı çıtırtıya, rüzgâr bahçelerde, sokaklarda uğuldarken demir

sobadan yayılan sıcaklığa bayılıyordum. Ama en çok da, ağaçlar donup yollar buz tutunca, Baba'yla

aramdaki buzların azıcık da olsa erimesine. Bunu sağlayansa uçurtmalardı. Baba'yla aynı evde yaşıyorduk,

ama farklı dünyalarda. Uçurtmalar bu iki dünya arasındaki, kâğıt inceliğindeki kesişme noktasıydı.

Her kış, Kabil'in mahalleleri arasında bir uçurtma yarışı düzenlenirdi. Kabil'de yaşayan bir oğlan çocuğu için,

turnuvanın başladığı gün hiç tartışmasız kış mevsiminin en önemli günüydü. Yarışlardan bir gece önce beni

uyku tutmazdı. Yatağımda döner durur, duvarda hayvan gölgeleri oluşturur, hatta omzuma bir örtü alıp

balkona çıkar, karanlıkta otururdum. Büyük bir taarruz öncesi siperde uyumaya çalışan bir askerden

farksızdım. Buysa kesinlikle abartılı bir benzetme değil, inanın. Kabil'deki uçurtma yarışmalarına katılmak, az

çok savaşa girmeye benzerdi.

Her savaşta olduğu gibi, buna da hazırlanmak gerekirdi. Bir süre, Hasan'la birlikte uçurtmalarımızı kendimiz

yaptık. Sonbaharda haftalıklarımızı biriktirir, parayı Baba'nın He-rat'tan getirdiği küçük, porselen atın içine

atardık. Kış rüzgârları esmeye, kar lapa lapa yağmaya başladığı zaman, atın karnındaki eyer kayışını

çözerdik. Pazara gidip kamış çıta, zamk, sicim ve kâğıt alırdık. Günlerce uğraşır, orta çıta ve çapraz kirişler

için gereken kamışları yontar, kolayca pike yapmayı ve yeniden yükselmeyi sağlayan ince kâğıdı keserdik.

Sonra da tabii, kendi ipimizi, yani tor'ımızı yapmak zorundaydık. Uçurtma silahsa, cam kinklanıyla bezeli tar

da namludaki kurşundu. Bahçeye çıkar, yüz el i metrelik sicimi cam tozuyla

zamktan oluşan bir karışıma

batırırdık. Sonra da ağağların arasına asıp kurumaya bırakırdık. Ertesi gün,
savaşa hazır ipi tahta bir

makaraya sarardık. Karlar eriyip de bahar yağmurları başladığında, Kabil'deki
her çocuk parmaklarında,

uçurtma yansının anısı olan yatay, derin kesiklerle dolaşırdı. Sınıf arkadaşlanmla
okulun ilk günü bir araya

toplaşıp birbirimize savaş yaralanmızı gsterişimiz hâlâ aklımda. Kesikler acır,
düzelmesi birkaç hafta alırdı,

ama umurumda bile değildi. Onlar bir kez daha göz açıp kapayıncaya kadar
geçen, nefis bir mevsimin

anılarıydı. Sonra sınıf mmессili d-

51

düğünü ęalar, biz de tek sıra halinde sınıflarımıza doğru yürürdük; yeniden
kavuşuncaya kadar, uzun bir

ders yılına katlanmak zorunda olduğumuz kışın özlemi daha şimdiden iğimize
dolardı.

Ama kısa bir sürede Hasan'la benim uçurtma yapmayı değil, uçurtma
yarıştırmayı daha iyi becerdiğimiz

anlaşıldı. Tasarımdaki şu ya da bu hata yüzünden, her seferinde hüsrana
uğruyorduk. Bunun zerine Baba

bizi uçurtma almaya Sey-fo'ya götürmeye başladı. Seyf, asıl mesleği mufi,
ayakkabı tamirciliği olan yarı kr,

yaşlı bir adamdı. Ama aynı zamanda kentin en ünlü uğurtmacısıydı; Kabil
Irmağı'nın ęamurlu güney

kıyısındaki kalabalık Mayward Caddesi'nde, derme ęatma, minicik bir kulübede

çalıyordu. Hapishane

hücrelerine benzeyen dükkânın kapısından ancak iki büklüm geçebilirdiniz; sonra, yerdeki kapak kaldırılıp

birkaç tahta basamakla Sey-fo'nun göz alıcı uçurtmalarının bulunduğu, nemli, küf kokulu bodruma inilirdi.

Baba bize birbirinin eşi üzer uçurtmayla tahta makaraya sanlı camlı iplerden alırdı. Fikir değiştirip daha büyük

ya da daha gösterişli bir uçurtma istersem, Baba bana onu da alırdı - bir tane de Hasan'a, elbette. Bazen,

keşke bunu yapmasa, derdim. Keşke en güzel uçurtma bir tek bende olsa.

Uçurtma yarıştırmak, Afganistan'ın eski bir kış geleneğiydi. Turnuva sabah erkenden başlar, kazanan

uçurtma tek başına gökyüzünde süzülünceye kadar da sona ermezdi - bir turnuvanın hava karardıktan çok

sonra bittiğini anımsıyorum. İnsanlar kaldırımlarda, damlarda toplaşır, çocuklarına tezahürat yapardı.

Sokakları dolduran yangımcılar var güçleriyle sicimlerine asılır, ipi bir salıp bir çeker, gözlerini kısıp

gökyüzünü tarar, hasmının ipini kesmek için fırsat kollardı. Her uçurtma yarışçısının, makarayı tutan ve ipi

besleyen bir yardımcısı olurdu - benimki Hasan'dı.

52

Bir keresinde, ailesi mahal eye yeni taşınmış olan haylaz bir Hindi oğlan bize memleketindeki uçurtma

yarışlarının çok katı kuralları olduğunu söyledi. "Bu iş için hazırlanmış bir yerde, rüzgâra karşı, doğru bir

açıda durmak zorundasın," diye övündü. "Ayrıca, camlı ipi yaparken alüminyum kullanman da yasaktır."

Hasan'la bakiştık. Sonra da kahkahaları koyuverdik. Bri-tanyalıların yüzyıl başında, Rusların da 1980'lerde

öğrendiği şeyi, yakında bu Hintli çocuk da öğrenirdi: Afganlar bağımsız insanlardı. Afgan halkı gelenekleri

sayar ama kurallardan iğrenir. Aynı şey uçurtma savaşında da geçerliydi. Tek bir kural vardı, o da

kuralsızlık. Uçurtmanı uçur. Rakibinin ipini kes. Hadi, şansın açık olsun!

Ama hepsi bu kadar değildi, elbette. Gerçek eğlence, bir uçurtmanın ipi kesildiğinde başlardı. İşte o zaman,

uçurtma kovalayıcılar -ya da uçurtma avcıları- devreye girerdi: Rüzgâra kapılıp oradan oraya sürüklenen,

sonunda da döne döne yere inen, bir tarlaya, birinin bahçesine, bir ağaca ya da bir çatıya konan uçurtmayı

kovalayan çocuklar. Av hayli ateşli geçerdi; çocuklar sürüler halinde sokaklara dağılır, itişip kakışarak

koşarlardı: İspanya'da bir festivalde şu boğalardan kaçan insanların yaptığı gibi. Bir yıl, mahallenin

çocuklarından biri, dal ara takılan uçurtma için bir çam ağacına tırmanmıştı. Ağırılığına dayanamayan dal

koptu ve oğlan on metre yükseklikten yere çakıldı Belkemiği kırıldığı için bir daha hiç yü-rüyemedi. Ama

düştüğünde uçurtma hâlâ elindeydi. Bir uçurtma avcısı bir uçurtmayı eline geçirdi mi, kimse onu elinden

alamazdı. Bu bir kural değildi. Bir gelenektir.

Avcılar için en değerli ödöl, kış turnuvasında yere en son düşen uçurtmaydı. O bir şeref madalyasıydı; bir

rafta sergilenen, konuklara gösterilen bir ödöl. Gökyüzü uçurtmalardan temizlendiği, geriye yalmzca son iki

uçurtma kaldığı zaman,

53

uçurtma avcıları dikkat kesilir, avını yakalamaya hazırlanırdı. Kendine en iyi çıkışı yapabileceği, elverişli bir

nokta seçerdi. Gerilen kaslar fırlamaya hazırlanırdı. Boyunlar uzanır. Gözler kısılır. Kavgı çıkar. Ve son

uçurtmanın da ipi kesilince, delice bir yarış başlardı.

Yıllar boyunca uçurtma kovalayan bir sürü çocuk gördüm. Ama Hasan gördüğüm en müthiş uçurtma

avcısıydı. Uçurtma henüz havadayken, onun ineceği noktayı saptama yeteneği gerçekten ürkütücüydü; içsel

bir pusulası vardı sanki.

Kapalı bir kış gününü çok iyi anımsıyorum; Hasan'la birlikte bir uçurtma kovalıyorduk. Onun peşi sıra

mahallenin sokaklarında koşuyor, hendeklerden atlıyor, daracık geçitleri bir çırpıda geçiyordum. Ondan bir

yaş büyüktüm ama Hasan benden çok daha hızlıydı; hep geride kalıyordum.

"Hasan! Bekle!" diye haykırdım, soluk soluğa.

Başım çevirdi, eliyle işaret etti. "Şuradan!" diye bağırdıktan sonra bir köşeyi hızla döndü. Başımı kaldırıp

bakınca, uçurtmanın sürüklendiği yerin tam aksi yönüne koştüğümüzü fark ettim.

"Onu kaybedeceğiz! Ters yöne gidiyoruz!" diye seslendim.

"Bana güven!" diye bağırdığını duydum. Köşe başına ulaşınca Hasan'm başını eğmiş, yıldırım gibi

koştüğünü gördüm, gökyüzüne bakmıyordu bile, görmeğinin sırtı terden sırılsıklamdı. Ayağım bir taşa takıldı,

düştüm - Hasan'dan yavaş olmanın yanı sıra, ondan sakardım da; o doğal esnekliğini her zaman

kıskanmıştım. Güçbela doğrulunca, Hasan'ın bir başka köşeyi döndüğünü gördüm. Topallayarak peşine

takıldım; sıyrılmış dizlerime iğneler batıyordu.

Kovalamaca, İstiklal Ortaokuu'mm yakınındaki delik deşik, tozlu bir yolda sona erdi. Bir yanda, yazları marul

yetiştirilen bir tarla, öteki yanda da dizi dizi vişne ağaçları vardı.

54

Hasan bir ağacın altına bağdaş kurmuş, avucundaki dut kurularını yiyordu. "Burada ne işimiz var?" diye

sordum soluk soluğa; midem bulanıyordu. Gülümsedi. "Gel otur, Emir Ağa."

Yanına çöktüm, ince kar tabakasının üzerine uzandım; hini hini soluyordum. "Zamanımızı boşa harcıyorsun.

Öteki tarafa gitti, görmedin mi?"

Hasan ağzına bir dut kurusu attı. "Gelecek," dedi. Güçlkle soluk alabiliyordum, onunsa hiç de yorgun bir

hali yoktu.

"Nereden biliyorsun?" dedim. "Biliyorum."

"Peki ama, nasıl bilebilirsin?"

Bana döndü. Saçsız kafasından birkaç ter damlası yuvarlandı. "Sana hiç yalan söyler miyim, Emir Ağa?"

Birden onunla azıcık oynamak istedim. "Bilmem. Söyler misin?"

"Onun yerine pislik yemeyi yeğlerim," dedi, gücenmiş bir ifadeyle. "Gerçekten mi? Yapar mısın?"

Şaşırmıştı: "Neyi yapar mıyım?"

"İstesem pislik yer misin?" diye sordum. Gaddarlık ettiğimin farkındaydım; bilmediği bir sözcükle karşılaştığı

zaman, onunla alay ettiğim gibi. Ama Hasan'la dalga geçmenin büyüleyici bir yanı vardı - hastalıklı bir zevki.

Böceklere eziyet ederken hissettiğimiz türden. Tek farkı, şimdi onun karınca benim de büyütecisi tutan kişi

olmamdı.

Gözleriyle yüzümü uzun uzun araştırdı. Orada, o vişne ağacının altında oturan ve ansızın birbirine bakmaya,

jjerpek-ten bakmaya başlayan iki çocuktuk. İşte o zaman, bir kez daha oldu: Hasan'm yüzü değişti. Belki tam

olarak değişmedi de, ben birden iki yüze baktığım duygusuna kapıldım; biri

55

tanıdığım, bu dünyadan ilk anımsadığım şey olan yüzdü, öteki, ikincisiyse yüzeyin hemen altına gizlenmiş,

pusuya yatmış bir yüz. Aynı şeye daha önce de tanık olmuşum - her seferinde beni biraz sarsardı. Bu ikinci

yüz, bir anlığına ortaya çıkar ama bu kısacık süre bende, onu daha önce bir yerlerde gördüğüm türünden,

rahatsız edici bir duygu uyandırmaya yeterdi. Sonra Hasan gözlerini kırıştırdı

ve yeniden kendisi oldu.

Karşımda yine tek bir Hasan vardı.

"İsteseydin, yerdim," dedi sonunda, doğruca gözlerimin içine bakarak. Gözlerimi kaçırdım. Bugün bile,

Hasan gibi söylediği her sözü inanarak, içtenlikle söyleyen insanların gözlerinin içine bakmakta zorlanırım.

"Ama merak ettim," diye ekledi. "Benden böyle bir şey ister miydin, Emir Ağa?" Şimdi de o beni küçük bir

sınavdan geçiriyordu. Onunla oynayacak, sadakatini sınayacaksam, o da benimle oynayacak, dürüstlüğüme

sınayacaktı.

Bu sohbeti başlattığıma bin pişmandım. Zorla gülümsedim. "Aptallaşma, Hasan. Böyle bir şey

yapmayacağımı bilirsin."

Hasan da gülümsedi. Ama onunki zoraki değildi. "Bilirim," dedi. Özü sözü doğru olanların ortak yönü de

budur: Karşısındaki kişinin de içten konuştuğunu sanırlar.

"İşte, geliyor," dedi Hasan, gökyüzünü göstererek. Ayağa kalktı, sola doğru birkaç adım attı. Başımı kaldırıp

baktım, uçurtmanın bize doğru alçaldığını gördüm. Koşuşmalar, haykışlar duydum; itişip kakışarak bize

doğru yaklaşan bir avcı sürüsü. Ama boşa zaman harcıyorlardı. Çünkü Hasan kollarını iki yana açmış öylece

duruyor, gülümseyerek uçurtmayı bekliyordu. Eğer yalan söylüyorsam, Tanrı (gerçekten varsa, elbette)

gözlerimi kör etsin ki, uçurtma geldi, doğruca onun açık kollarının arasına

kondu.

1975 kışında Hasan'ı son kez uçurtma kovalarken gördüm.

Genelde her mahalle kendi yarışmasını düzenlerdi. Ama o yıl turnuva bizim mahallede, Vezir Ekber Han'da

düzenleniyordu ve öteki semder de davetliydi: Karteh-Char, Karteh-Parwan, Mekro-Rayan ve Koteh-Sangi.

Yaklaşan yarışma herkesin dilindeydi. Bunun, son yirmi beş yılın en büyük turnuvası olacağı söyleniyordu.

Bir akşam, büyük yarışmaya yalnızca dört gün kala, Baha'yla çalışma odasında şöminenin karşısındaki

şişkin, deri koltuklarda oturuyorduk. Çay içiyor, konuşuyorduk. Ali akşam yemeğini verdikten sonra (patates,

pilav ve safranlı karnabahar) Hasan'la birlikte kulübesine çekilmişti. Baba piposunu "besliyor", ben de

Herat'ta kurtların dağdan indiği, insanların bir hafta boyunca evden çıkamadığı sert kışı anlatması için

yalvanyordum; kibriti çaktı, gelişigüzel bir tavırla sordu: "Belki bu yıl turnuvayı sen kazanırsın, ha? Ne

dersin?" Ne düşüneceğimi bilemedim. Ne diyeceğimi de. Yolu, bu muydu? Bana bir anahtar mı uzatıyordu?

İyi bir uçurtma ya-nşçısıydım. İşin doğrusu, bayağı iyi. Birkaç kez, bş turnuvasını kazanmaya epeyce

yaklaşmışım - bir keresinde, son üçe kalmışım. Ama yaklaşmak başka şeydi, kazanmak başka, öyle değil

mi? Baba yaklapnamtftı. Kazanmışa, çünkü fatihler kazanır, ötekiler de evlerine giderdi. Baba kazanmaya

alışıktı; aklına koyduğu şeyi uzanıp alırdı. Aynı şeyi oğlundan beklemek de hakkı değil miydi? Bir düşünün.

Ya kazanacak olursam...

Baba piposunu içiyor, tatlı tatlı anlatıyordu. Dinliyormuş gibi yaptım. Ama dinleyemezdim, daha doğrusu

duyamazdım, çünkü Baba'mn o rasgele yorumu beynime bir tohum ekmişti: Madem ki bu bş turnuvayı

kazanmamı önermişti, kazanacaktım. Başka yolu yoktu. Kazanacaktım ve o son uçurtmayı kovalayacaktım.

Sonra eve getirecek, Baba'ya gös-

57

terecektim. Ona ilk, belki de son kez, oğlunun değersiz biri olmadığını gösterecektim. Belki o zaman bu

evdeki hayalet yaşamım nihayet sona ererdi. Hayal kurmaya başladım: Akşam yemeğinde, çatal bıçak

seslerinin, bir-iki homurtunun dışında hiçbir şeyin bozamadığı sessizliğin yerini kahkahalar, konuşmalar

alıyor. Baha'nın arabasıyla bir cuma günü Pagh-man'a gidiyor, yolda Ghargha Gölü'ne uğrayıp kızarmış

alabalıkla patates alıyoruz. Aslan Mercan'ı görmeye hayvanat bahçesine gidiyoruz; Baba arada bir esneyip

çaktırmadan saatine bakıyor. Bir akşam, Baba öykülerimden birini okuyor. Bir tanesini okuyacağım bilsem,

ona yüz tane öykü yazardım. Belki bana Rahim Han gibi 'Emir can' diyor. Ve belki -çok küçük bir olasılık

ama- belki, annemi öldürdüğüm için beni nihayet bağışlıyor.

Baba bana tam on dört uçurtmayı saf dışı bıraktığı yarışmayı anlatmaktaydı. Yeri geldikçe gülümsedim,

başımı salladım, ama onu doğru dürüst duymuyordum. Artık bir görevim vardı. Ve Baba'yı bu kez hayal

kırıklığına uğratmayacaktım.

Turnuvadan bir gece önce lapa lapa kar yağdı. Hasan'la kürsü'nün altına oturmuş, penpper oynuyorduk;

rüzgârın savurduğu dallar cama vuruyordu. Gündüz Ali'den bize bir kürsü yapmasını istemiştım - bu, üzerine

kalın bir battaniye atılmış, altına da elektrikli bir ısıtıcı yerleştirilmiş, alçak bir masaydı. Masanın altına

döşekler, minderler dizmişti; yirmi çocuk rahatça sığardı. Karlı günlerde Hasan'la bütün günü burada,

kürsü'nün altında satranç ya da iskambil oynayarak geçirirdik - en çok da penpper.

Hasan'ın on karosunu almış, iki valeyile bir altılısına çakmışım. Bitişikte, Baba'nın çalışma odasında Baba,

Rahim Han, birkaç kişi daha iş konuşuyorlardı - bir tanesi Assef in babasıydı. Duvarın gerisinden, Kabil

Radyosu'ndaki haberlerin cızırtısı geliyordu.

58

Hasan altılıya çaktı, valeleri aldı. Radyoda Davut Han, yabancı yatırımlarla ilgili bir açıklama yapmaktaydı.

"Bir gün Kabil'de televizyonumuz olacağını söylüyor," dedim.

"Kim?"

"Davut Han, salak, cumhurbaşkanımız!" Hasan gülümsedi. "İran'da varmış,"

dedi..

İçimi çektim. "Şu İranlılar..." Hazaralann çoğu için İran bir tür ibadet yeri; sanırım nedeni, İranlıların

çoğunluğunun Şi olmasıydı. Ama o yaz öğretmenimin İranlılar hakkında söylediği bir şey aklıma takılmıştı;

bir eliyle sırtını sıvazlarken, ötekiyle seni soyabilen, tatlı dil i düzenbazlar, demişti. Baba'ya bunu aktarınca,

öğretmenimin şu kışkanç Afganlar-dan biri olduğunu söyledi; İran Asya'da yükselen bir güçken, dünyada pek

çok kişi Afganistan'ın yerini haritada gösteremediği için adam kışkançlıktan çadıyor, dedi. "Bunu söylemek

ağır geliyor tabi ," diye ekledi, omuzlarını silkerek, "ama yalanla kendini kandırmaktansa gerçekte yüzleşmek

iyidir."

"Bir gün sana bir tane alırım," dedim.

Hasan'ın yüzü aydınlanıverdi. "Televizyon mu? Gerçekten mi?"

"Elbette. Üstelik şu siyah-beyaz olanlardan değil. O zamana kadar büyümüş oluruz, ben de iki tane alırım.

Biri sana, biri bana."

"Onu masamın üzerine, resimlerimin yanına koyarım," dedi Hasan. Söyleyiş biçimi içime dokunmuş,

Hasan'ın kim olduğunu, nerede yaşadığını anımsamak beni hüzünlendir-mişti. Tıpta babası gibi, bahçedeki

o döküntü, toprak kulübede büyüüp yaşlanacağını şaşmaz bir olguymuş gibi kabulleniyordu. Son kartı

çektim, yere iki damla bir onlu açtım.

Hasan altılıyı öldürdü, damlan aldı. "Biliyor musun, yarın Ağa efendi seninle gurur duyacak." 59

"Öyle mi dersin?" "İn/allah,* dedi.

"İnşal ah," diye yineledim, ama bu dilek benim dudaklarımdan dökülürken, kulağa o kadar da içten

gelmiyordu. Bu, Hasan'a özgü bir şeydi.

Papazını öldürdüm, son kartımı oynadım - maça ası. Hasan onu almak zorundaydı. Kazanmıştım ama yeni

oyun için kardan kanşünrken, içten içe, Hasan'ın kazanmama bilerek izin verdiği duygusuna kapılmadan

edemedim.

"Emir Ağa?" "Evet?"

"Biliyor musun... Ben yaşadığım yeri seviyorum? Bunu hep yapar, aklımdan geçeni okurdu, "Orası benim

yuvam."

"Her neyse," dedim. "Hadi bakalım, bir yenilgiye daha hazırlan." 60

YEDİ

Ertesi sabah Hasan bana çay demlerken, gördüğü rüyayı anlattı. "Ghargha Gölü'ndeymişiz; sen, ben, Baba,

Ağa efendi, Rahim Han ve binlerce kişi. Hava ılık, güneşliydi; göl bir ayna kadar berraktı. Ama kimse

yüzmüyordu, çünkü gölde bir canavar olduğu söyleniyordu. Suyun dibinde geziniyor, bekliyormuş."

Bardağıma çay doldurdu, şeker ekledi, birkaç kez üfledi. Getirip önüme koydu. "Evet, herkesin suya

girmekten ödü kopuyormuş; ansızın sen ayakkabılarını fırlatıp attın, Emir Ağa, sonra da gömleğini çıkardın.

'Canavar filan yok,' dedin. Size göstereceğim.' Ve birinin seni durdurmasına kalmadan suya atladın,

yüzmeye başladın. Ben de peşinden girdim, birlikte yüzdük."

61

"Ama sen yüzme bilmezsin ki."

Hasan güldü. "Eh, bu bir rüya, Emir Ağa, her şeyi yapabilirsin. Her neyse, insanlar haykırıyordu: 'Çıkın!'

Çıkın!' ama biz buz gibi suda yüzmeye devam ettik. Gölün ortasına kadar gittik, sonra durduk. Kıyıya doğru

döndük, insanlara el salladık. Karınca gibi, küçücük görünüyorlardı, ama bizi alkışladıklarını duyabiliyorduk.

İşte görmüşlerdi. Suda canavar filan yoktu. Ondan sonra gölün adını değiştirdiler, ona 'Emir'le Hasan'ın,

Kabil Sultanlarının Gölü' dediler. Biz de göle girmek isteyenlerden para almaya başladık."

"Bunun anlamı ne, peki?" diye sordum.

Mın'ıma reçel sürdü, bir tabağa koydu. "Bilmiyorum. Ben de sen söylersin diye umuyordum."

"Eh, saçma sapan bir rüya. Hiçbir şey olmuyor."

1

"Baba rüyaların mutlaka bir anlamı vardır, der."

Çayımı yudumladım. "Ona sor o zaman. Madem o kadar zekiymiş," dedim; sesim amaçladığımdan daha

ters çıkmıştı. Bütün gece uyumamıştım. Ensem, sırtım gerilmiş yay gibiy- 4 di,
gözlerim yanıyordu. Hasan'ı

terslediğime üzülmüştüm. ;! Tam özür dilemeye hazırlanırken, vazgeçtim. Hasan
gergin olduğumu anlardı

nasılsa. Hasan beni her zaman anlardı. •

Üst katta,

Baha'nın

banyosunda

suyun

aktığını

duyabili-

İ

yordum.

1

Sokaklar yeni yağmış karla ıslıl ıslıl, gökyüzü lekesiz maviy- | di. Kar çatılarda
birikmiş, sokağımızın iki

yanında sıralanan bodur dut ağaçlarının dal arını ağırlaştırmıştı. Kar gece
boyunca her çatlağa, her oluğa

sızmıştı. Hasan'la birlikte demir kapıdan çıkınca öyle kör edici bir beyazlıkla
karşılaştık ki, gözlerimi kısıtım.

Ali arkamızdan kapıyı kapadı. Bir dua mırıldandığını duydum - oğlu evden
çıkarken, her seferinde dua

okurdu.

I

62

Sokağımızı hiç bu kadar kalabalık görmemiştim. Çocuklar kartopu oynuyor, didişiyor, gülüşerek birbirini

kovalıyordu. Uçurtma yarışçıları el erinde makaraları, bir araya toplanmış, son hazırlıklarını yapmaktaydı.

Yan sokaklardan kulağıma kahkahalar, konuşmalar geliyordu. İzleyiciler damlan çoktan doldurmuştu bile;

sıcak çayla dolu, dumanı tüten termoslarını almış, bahçe iskemlelerine yerleşmişlerdi; kasetçalarlardan

Ahmet Zahir'in sesi yükseliyordu. Tanınan, sevilen bir yorumcu olan Ahmet Zahir, Afgan müziğinde devrim

yapmış, geleneksel tablayla küçük orga elektronik gitar, davul ve nefesli çalgılan ekleyerek tutuculan

kızdırmıştı; sahnede ya da partilerde o ciddi, adeta suratsız, eski şarkıcıların heykel gibi duruşuna meydan

okur, şarkı söylerken gülümserdi - bazen kadınlara bile. Gözlerimi bizim evin damına çevirince, Baha'yla

Rahim Han'ın bir bankta oturduğunu gördüm; her ikisi de kalın, yün kazaklar giymişlerdi, çay içiyorlardı.

Baba el salladı. Bana mı yoksa Hasan'a mı, anlayamadım.

"Hadi, iş başına," dedi Hasan. Ayağında siyah, lastik bot-lan vardı; rengi solmuş, kadife bir pantolonla kalın

bir kazak giymiş, sırtına parlak yeşil bir papan almıştı. Güneş ışığı yüzüne vuruyordu; dudağının üstündeki

pembe yara izinin nasıl da iyileşiverdiğini düşündüm.

Birden, her şeyden vazgeçmek istedim. Pilimi pırtımı toplayıp eve gitmek. Aklımdan zorum mu vardı?

Sonunu bile bile, böyle bir serüvene niye atılmışım ki? Baba damdan beni izliyordu. Bakışları sırtımı kızgın

bir güneş gibi dağlıyordu. Bu gerçekten büyük ölçekli bir başansızlık olacaktı - benim için bile.

"Bugün içimden hiç de uçurtma uçurmak gelmiyor," dedim. "Harika bir gün," dedi Hasan.

Kıpırdandım. Damımıza bakmamak için kendimi zor tu-63

tuyordum. "Bilmem... Eve mi dönsek acaba?"

Bunun üzerine bana yaklaştı, alçak sesle beni az da olsa korkutan bir şey söyledi: "Unutma, Emir Ağa.

Canavar filan yok; hava da harika." Kafasından neler geçtiğini çoğu zaman kesinlikle bilemediğim bu çocuk

nasıl oluyor da beni açık bir kitap gibi okuyabiliyordu? Okula giden, okuma-yazma bilen bendim. Zeki olan

bendim. İlkokul birinci sınıf kitabımı bile okuyamayan Hasan, beni rahat rahat okuyordu. Bu biraz rahatsız

ediciydi, ama ne zaman neye gereksindiğini bilen birine sahip olmak, aynı zamanda rahadatıcıydı da.

"Canavar yok," dedim; kendimi biraz daha iyi hissettiğimi anlayınca da şaşırdım. Gülümsedi. "Canavar yok."

"Emin misin?"

Gözlerini yumdu. Başını salladı.

Sokakta koşuşturan, kartopu oynayan çocuklara baktım. "Nefis bir gün, öyle

değil mi?" "Hadi, uçalım," dedi.

İşte o zaman, Hasan'ın rüyayı uydurmuş olabileceğini düşündüm. Mümkün müydü bu? Hayır, değildi. Hasan

o kadar zeki değildi. Ben bile o kadar zeki değildim. Ama uyduruk olsun olmasın, o saçma rüya moralimi

düzeltilmişti işte. Belki de gömleğimi pıkartmah, göle atlamalıydım. Neden olmasın?

"Hadi, yapalım," dedim.

Hasan'ın yüzü aydınlanıverdi. "Güzel!" Sarı kenarlı, kırmızı uçurtmamızı kaldırdı; orta ve yan çıtaların

birleştiği noktanın hemen altında Seyfo'nun tartışılmaz imzası vardı. Hasan parmağını yaladı, havaya dikip

rüzgârı yokladı, sonra da rüzgârın estiği yöne doğru koştu - çok ender de olsa, yazlan uçurtma

uçurduğumuzda, rüzgârın yönünü saptamak için ayağıyla yerden toz kaldırırdı. Elimdeki makarayı, Hasan

on beş-yirmi metre ileride duruncaya kadar çevirdim. Uçurtmayı

64

7468

başının üstüne kaldırdı - altın madalyasını gösteren bir Olimpiyat adeti gibi. İpi iki kez, kuvvede çektim; her

zamanki işa-retimizdi, bunun üzerine Hasan uçurtmayı havaya fırlattı.

Baba'yla okuldaki mollaların arasında kalmış, Tanrı hakkında hâlâ kararımı verememiştim. Ama din dersinde

öğrendiğim bir Kuran aye fi dilimin ucuna gelince, mini mırıl söy-leyiverdim. Derin bir soluk aldım, bıraktım ve

ipi çekeledim. Bir dakika sonra uçurtmam gökyüzüne doğru hızla yükseliyordu.
Kanat çırpın, kâğıt bir kuş

gibi hışırdadı. Hasan el erini çırpı, ısıklık çaldı, bana doğru koştu. Makarayı ona
verdim; ipe asıldı, fazlalığı

çabucak makaraya doladı.

En azından bir düzine uçurtma gökyüzünde süzölmeye başlamıştı bile; av
peşindeki kâğıt köpekbalıkları

gibi. Bir saat içinde sayı ikiye katlandı; mavi, kırmızı, san uçurtmalar
gökyüzünde salmıyor, kayıyordu. Serin

bir rüzgâr saçlarımı havalandırdı. Uçurtma uçurmak için mükemmel bir
esintiydi; hem aşağıdan itecek hem

de sağa sola dalgalanmaları kolaylaştıracak kadar güçlü. Hasan hemen
yanımdaydı, makarayı tutuyordu,

elleri daha şimdiden kesilmiş, kanamaya başlamıştı bile.

Az sonra kesme işlemi başladı; savaşı kaybeden ilk uçurtmalar kontrolden
çıkış, deli gibi dönüyordu. O

parlak, çırpınan kuyruklarıyla, kayan yıldızlar gibi akıyor, aşağıdaki mahallelere,
uçurtma avcılarına ödöl

yağdırıyorlardı. Avcıların çığlıkları duyuldu; bir yandan koşuyor, bir yandan
haykırı-yorlardı. Biri, iki sokak

aşğıda kavga çıktığını haber verdi bağırarak.

Arada bir çaktırmadan, Baba'yla Rahim Han'ın oturduğu dama bakıyordum. Ne
düşünüyordu acaba? Yoksa

içten içe, yenilmedi mi istiyordu? Uçurtma uçurmanın ayrılmaz bir parçası da
buydu: Zihnün uçurtmanla

birlikte oradan oraya savrulurdu.

Uçurtmalar artık dört bir yandan, akın akın geliyorlardı ve 65

ben hâlâ uçuyordum. Uçuyordum. Gözlerim ikide bir, yün kazağına sarınmış Baba'ya takılıyordu. Bu kadar

uzun daya-nabildiğime şaşırmış mıydı? Gözlerini gökyüzünden ayırdığın an, fazla dayanamazsın.

Bakışlarımı hemen yeniden gökyüzüne çevirdim. Kırmızı bir uçurtma benimkine yaklaşmaktaydı - onu tam

zamanında görmüştüm. Onunla azıcık didiştim, sonra, sabırsızlandığını ve ipimi kesmeye çalıştığını

görünce, işini bitirdim.

Sokağın iki ucunda uçurtma avcıları görüldü; ele geçirdikleri uçurtmaları havaya kaldırmış, zaferle

dönüyorlardı. Ganimederini ana-babalanna, arkadaşlarına gösteriyorlardı. Ama hepsi de çok iyi biliyordu:

Gerçek zafere daha vakit vardı. En büyük ödül hâlâ havadaydı. Kıvnc, beyaz bir kuyruğu olan, parlak san bir

uçurtmayı doğradım. Bu çabam işaret-parmağımda yeni bir kesik açtı; akan kan avucuma doldu. İpi Hasan'a

verdim, yarayı emdim, sonra da parmağımı kot pantolonuma sildim.

Bir saat sonra, havada kalabilen uçurtmalann sayısı elli küsurdan bir düzineye inmişti. Onlardan biri de

bendim. Son düzineye kalmayı başarmıştım. Turnuvarın bu kısmının biraz uzayacağını biliyordum, çünkü

buraya kadar dayanabilenler, sıkı yarışçılardı - Hasan'ın en sevdiği numaraya, şu bildik 'havalanıp dalma'

tuzağına kolayca düşmeyeceklerdi.

Öğleden sonra saat üçte, gökte beliren bulut öbekleri güneşi kapadı. Gölgeler uzamaya başladı. Damlardaki

seyirciler J atkılarına, kalın paltolarına sanndılar. Yanm düzineye inmiştik ve ben hâlâ uçuyordum.

Bacaklanm ağrıyor, boynum zonkûuyordu. Ama ak ettiğim her uçurtma, yüreğimdeki umudu besliyordu; bir

duvarın üzerine, usul usul biriken kar taneleri gibi.

Gözlerimi son bir saattir terör estiren, hasımlanna büyük zarar veren mavi uçurtmadan ayırmıyordum. 66

"Kaç tane kesti?" diye sordum. "On bir tane saydım," dedi Hasan. "Kimin acaba, biliyor musun?"

Hasan dilini şaklattı, çenesine dokundu. Bu Hasan'a özgü, hiçbir fikri olmadığını belirten, tipik hareketti. Mavi

uçurtma iri, mor bir uçurtmayı daha saf dışı bıraktı, iki geniş takla attı. On dakika sonra, iki uçurtmayı daha

doğradı; bir kovalayın sürüsü yarışı kaybeden uçurtmaların peşine takıldı.

Otuz dakika sonra, havada yalnızca dört uçurtma kalmıştı. Ve ben hâlâ uçuyordum. Rüzgâr öylesine benden

yanaydı ki, hata yapmam olanaksızdı sanki. Kendimi hiç bu kadar yetkin, bu kadar şanslı hissetmemiştim.

Sarhoş gibiydim. Başımı kaldırıp dama bakmaya cesaret edemiyordum. Gözlerimi gökten ayırmaya da.

Odaklanmam, oyunu zekice oynamam gerekiyordu. Bir on beş dakika daha geçti; sabah gülüp geçilecek bir

şeymiş gibi görünen rüya ansızın gerçekleşti: Bir tek ben ve öteki çocuk kaldık. Şu mavi uçurtma.

Havadaki gerilim, kanlı ellerimle çekiştirdiğim camlı ip kadar gergindi. İnsanlar ayaklarını yere vuruyor, el

çırpıyor, ısıık çalıyor, haykırıyordu: "Boboref. Boboreşl^"Kes şunu! Kes şunu!"
Baba da bağıranların

arasında mıydı? Müziğin sesi iyice yükselmişti. Damlardan, açık kapılardan
dışarıya haşlanmış mantı,

kızarmış pakora kokulan süzölüyordu.

Ama benim duyduğum (duymak istediğim) tek şey, kafamdaki kanın
zonklamasıydı. Gördüğüm tek şey,

mavi uçurtmaydı. Kokladığım tek şey, zaferdi. Kurtuluş. Kefaret. Baba
yanılıyorsa ve okulda dedikleri gibi bir

Tanrı varsa, kazanmamı sağlardı. Öteki çocuğun ne için yarıştığını bilmiyordum,
belki de yalnızca ün

kazanmak için. Oysa bu, benim görülen değil bakılan, duyulan değil dinlenen
biri olabilmek JÇİn tek

şansımdı. Eğer bir Tann varsa rüzgân yönlendirir, emrime sunar, böylece ben
parmağımın tek bir hareketiyle

67

acıımı, özlemimi kesip atardım. Pek çok şeye katlanmış, buralara kadar
gelmiştim. İşte o an, birden, umut

bilgiye dönüştü. Kazanacaktım. Yalnızca bir zaman meselesiydi.

Üstelik, Tahminimden de önce kazanacaktım. Ani bir esinti uçurtmamı
havalandırdı, bana üstünlük sağladı.

İpi saldım; bıraktım uçurtmam daha da yükselsin. Sağa sola salınarak mavi
uçurtmayı geçti. Pozisyonumu

aldım, hazırlandım. Mavi uçurtma başının belada olduğunu anlamıştı.

Kıskacımdan kurtulmak için

umutsuzca debelendi, ama izin vermedim. Yerimi korudum. Kalabalık, onun yaklaştığım hissetmişti. "Kes

onu! Kes onu!" haykırışları güçlendi; gladyatörlere, "Öldür onu! Öldür onu!" diye bağırın Romalılara ben-

ziyorlardı.

"Az kaldı, Emir Ağa! Az kaldı!" diye haybırıyordu Hasan soluk soluğa.

Sonra, o an geldi. Gözlerimi kapadım, ipi tutan elimi hafifçe gevşettim. Rüzgânın sürüklediği sicim

parmaklarımı bir kez daha kesti. Ve sonra... Anlamak için kalabalığın kükreyişini duymam gerekmiyordu.

Görmem de gerekmiyordu. Hasan ığlık çığlığa bağırarak kollarım boynuma doladı.

"Bravo! Bravo, Emir Ağa!"

Gözlerimi açtım, çok hızlı bir arabadan fırlayan bir tekerlek gibi havada yuvarlanan, deli gibi dönen mavi

uçurtmaya baktım. Gözümü kırptım, bir şey söylemeye çalıştım. Sesim ıkmadı. Kendimi bir anda

gökyüzünde buldum; aşağıya, kendime bakıyordum. Siyah deri ceket, hrımızı atkı, rengi ağarmış kot

pantolon. Zayıf bir oğlan çocuğu, biraz solgun, on iki yaşma göre azıcık da kısa. Dar omuzlan, açık ela

gözlerinin çevresinde bel i belirsiz, koyu renk halkalar var. Rüzgâr kumral saçlarını uçuruyor. Yukarıya, bana

baka; birbirimize gülümsedik.

Sonra, ığlığımı duydum; renkler ve sesler geri geldi, her 68

şey canlandı, güzelleşti. Boştaki kolumu Hasan'ın omzuna doladım, olduğumuz yerde zıplamaya başladık;

gülüyor, ağlıyorduk. "Kazandın, Emir Ağa, kazandın!"

"Kazandık! Biz kazandık!"1 Bunlar gerçek olamazdı. Bir an sonra gözlerimi kırıştıracak ve çok güzel bir

rüyadan uyanacaktım; yataktan inecek, kahvaltımı yapmak için mutfağa gidecektim; orada Hasan'dan başka

konuşabileceğim hiç kimse olmayacaktı. Giyin. Baba'yi bekle. Pes et. Eski yaşamına dön. Sonra, damdaki

Baba'yı gördüm. Tam kenarda duruyordu; her iki yumruğu da havadaydı. Kükrüyor, yumruk-lanıyla havayı

dövüyordu. Bu, on iki yıl ık yaşamımın en muhteşem anıydı: Damda beni alkışlayan, sonunda benimle

gururlanan Baba'ya bakmak.

Sonra, el erini telaşla salladı. Aynı anda, anladım. "Hasan, biz..."

"Biliyorum," dedi Hasan, benden uzaklaşarak. "Daha sonra kutlarsınız, inşal ah. Şimdi o mavi uçurtmayı senin

için yakalayacağım." Elindeki makarayı attı, koşmaya başladı; yeşil papan'mm ucu arkası sıra, karda

sürükleniyordu.

Seslendim: "Hasan! Getir onu!"

Sokağın köşesini dönmek üzereydi; lastik botları yerden kar öbekleri kaldırıyordu. Durdu, döndü. Ellerini

ağzının iki yanına götürdü. "Bin tane iste, senin için yakalayayım!" dedi. Sonra o bildik Hasan

güümsemesiyle gülümsedi, köşeyi dönüp gözden yitti. Onu bir kez daha

böylesine tasasız, böylesine içten

gülümserken ancak yirmi altı yıl sonra, solmuş bir Polaroid fotoğrafta gördüm.

ipi toparlamaya koyulmuştum ki, insanlar çevremi sardı. Ellerini sıktım, teşekkür ettim. Daha küçük çocuklar

bana saygıyla ışıldayan gözlerle bakıyordu; ben bir kahramandım. Omzuma vuranlar, saçlarımı karıştıranlar

vardı. Sicimi toplarken sürekli gülümsedim, ama aklım mavi uçurtmadaydı.

69

Ayağımın dibinde biriken ipi makaraya sardım, birkaç kişiyle daha el sıkıştım, sonra koşar adım eve

seğirttim. Bahçe kapısına vardığımda, Ali beni iç tarafta bekliyordu. Elini demir parmaklıkların arasından

uzam. "Tebrik ederim," dedi.

Ona uçurtmayla makarayı verdim; tokalaştık. "Tefekkür, Ali caw." "Senin için sürekli dua ettim."

"Duaya devam et. İşimiz daha bitmedi."

Yeniden sokağa döndüm. Ali'ye Baba'yı sormamıştım. Onu henüz görmek istemiyordum. Kafamda her şeyi

tasarlamıştım: Kanlı ellerimde büyük ödül, eve bir kahraman gibi, muzaffer, gösterişli bir edayla dönecektim.

Başlar bana çevrilecek, gözler bana kilitlenecekti. Birbirini tartan Rüstem'le Sohrab. Dramatik bir sessizlik.

Sonra, yaşlı savaşçı genç olana yaklaşıp, onu kucaklayacak, değerini nihayet anlayacak. Aklanma.

Kefaret. Kurtuluş. Peki ya, sonra? Eh, sonsuza kadar mutlu yaşamak, elbette. Başka ne olabilir?

Vezir Ekber Han'ın sokakları ızgara biçiminde tasarlanmış, ve numaralandırılmıştı. O günlerde hâlâ

gelişmekte olan yeni bir mahalleydi; üç metrelik duvarlarla çevrili vil aların arasında boş arsalar, inşaatı

süren binalar vardı. Her sokağa tek tek baktım, Hasan'ı aradım, insanlar bu uzun eğlence gününün ardından

tabureleri katlamakla, yiyecekleri, tabak-çanağı toplamakla meşguldü. Damlarından hâlâ ayrılmamış olanlar

seslenerek beni kutladı.

Güney tarafında, dört sokak aşağıda Ömer'e rastladım; mühendis olan babası Baba'nın arkadaşıydı.

Evlerinin önündeki bahçede, erkek kardeşiyle birlikte bir futbol topunu sektiriyordu. Ömer iyi bir çocuktü.

Dördüncü sınıfta birlikte okumuştuk; bir keresinde bana bir dolmakalem vermişti.

"Kazanmışsın, Emir," dedi. "Tebrikler." "Sağ ol. Hasan's gördün mü?"

70

"Senin Hazara'yı mı?" Başımla doğruladım.

Ömer topu kardeşine fırlattı. "Duyduğuma göre, büyük bir uçurtma avcısıymış." Kardeşi topu ona geri attı.

Ömer yakaladı, birkaç kez zıplattı. "Bunu nasıl becerdiğini bir türlü anlayamıyorum. Yani o çekik gözlerle

nasıl görebiliyor?"

Erkek kardeşi kısa, kesik bir kahkaha attı, topu istedi. Ömer onu duymazdan geldi. "Onu gördün mü?"

Ömer başparmağını omzunun üstünden arkaya doğru salladı; güneybatıyı

gösteriyordu. "Az önce pazara

doğru koşuyordu."

"Teşekkür ederim." Koşmaya başladım.

Pazar yerine ulaştığımda, güneş tepelerin ardına çekilmek üzereydi; akşam alacası gökyüzünü pembe ve

mora boyamış-o. Birkaç sokak ileriden, Hacı Yakup Camisi'nden yükselen ezan sesini duydum. Hasan beş

vakit namazın hiçbirini kaçırmazdı. Dışarıda oynuyor olsak bile, izin ister, bahçedeki çeşmede aptes alır,

kulübesine girerdi. Birkaç dakika sonra gülümseyerek çıkar, beni bulurdu; ya bir duvara yaslanır ya da bir

ağaca tüneyip onu beklerdim. Ama bu gece benim yüzümden, namazı kaçıracaktı.

Pazar yeri hızla boşalıyor, esnaf toparlanıyordu. Birbirine yapışık, bin türlü mal satan tezgâh dizilerinin

arasındaki çamurlu yolda hızla ilerledim; bir tezgâhtan az önce kesilmiş bir keklik, onun bitişiğindeki

tezgâhtan da bir hesap makinesi alabilirdin. Ağır ağır dağılan kalabalığın, üstü başı dökülen, yırtık pırtık,

topal dilencilerin, heybelerini sırtına vurmuş müşterilerin arasından, dükkânlarını kapatan esnafın, kasapların

önünden geçtim. Hasan'dan iz yoktu.

Bir kuru yemişçinin önünde durdum, katırına çamfistığı ve kuru üzüm çuvalları yüklemekte olan yaşlı satıcıya

Hasan'ı

tarif ettim. Başına uçuk mavi bir türban dolamıştı.

Yanıdamadan önce bana uzun uzun baktı. "Galiba gördüm," dedi. "Ne tarafa gitti?"

Beni tepeden tırnağa süzdü. "Senin gibi bir çocuk, bu saatte burada bir Hazara'yı neden arar ki?" Gözleri

deri ceketimi, kot pantolonumu (onlara kovboy pantolonu derdik) hayranlıkla süzüyordu. Afganistan'da,

Amerikan malı -özellikle de kullanılmamış- herhangi bir şeye sahip olmak, zenginlik göstergesiydi.

"Onu bulmam gerek, Ağa."

"Neyin oluyor?" diye sordu. Sorunun amacını anlayamamıştım, ama kendi kendime sabırlı ol, dedim;

sabırsızlık adamın daha hızlı konuşmasını sağlayamazdı.

"Hizmetkârımızın oğlu," dedim.

Yaşlı adam kırçıl kaşlarını kaldırdı. "Öyle mi? Şanslı Hazara... bu kadar ilgili bir efendisi olduğuna göre.

Babası çöme-lip ayakkabılarınızı kırpikleriyle temizlese, yeridir."

"Evet, gördün mü görmedin mi?"

Kolunu katırın sırtına dayadı, güneyi gösterdi. "Yanılmıyorsam, tarifine benzeyen bir çocuğun şu tarafa

doğru koştuğunu gördüm. Elinde bir uçurtma vardı. Mavi bir uçurtma.

"Sahi mi?" Senin ipin bin tane getiririm, demişti. Söz vermişti. Sevgili Hasan. Sevgili, güvenilir, sözünün eri

Hasan. Sözünü tutmuş, son uçurtmayı benim için yakalamışta.

"Ama onu çoktan yakalamışlardır," dedi yaşlı satıcı, katırın sırtına bir torba daha

vururken. "Kimler?"

"Öteki çocuklar. Onu kovalayanlar. Senin gibi giyinmişlerdi." Gökyüzüne bakti, iç geçirdi. "Hadi, git artık,

senin yüzünden namaz'z gecikiyorum."

72

Ama ben koşmaya başlamıştım bile.

Birkaç dakika kadar, pazarı boş yere araştırdım. Belki de gözleri yaşlı adam yanılmıştı. Peki ama, mavi

uçurtmayı görmüştü, değil mi? O uçurtmayı mutlaka ele geçirme hırsıyla... her geçide, her dükkâna tek tek

baktım. Hasan yoktu.

Tam Hasan'ı bulamadan karanlık çökecek diye kaygılanmaya başlamıştım ki, kulağıma az ileriden bazı

sesler çalındı. Boş, toprak bir yola ulaştım. Pazarı ikiye bölen caddenin sonunda, caddeye dikey uzanıyordu.

Çamurlu, bozuk yola saptım, seslere doğru ilerledim. Botanım her adımda balçığa saplanıyor, buharlaşan

soluklarım önümde beyaz dumanlar oluşturunuyordu. Dar sokağın bir yanına paralel uzanan, içi kar dolu dere

yatağında baharları şırıl şırıl bir dere akardı. Öteki yanda, birbirinden dar geçitlerle ayrılmış, karlı servi

ağaçlarının beneklediği, düz damlı, toprak evler sıralanıyordu - daha doğrusu yıkıldı yıkılacak, döküntü

kulübeler.

İşte sesler, bu geçitlerin birinden geliyordu. Yavaşladım, dar, çıkmaz sokağın ağzına doğru sinerek ilerledim.

Soluğumu tuttum. Köşe başına gelince, başımı uzatıp sessizce baktım.

Hasan sokağın ucunda, meydan okurcasına dikiliyordu: yumruklar sıkılı, bacaklar hafif aralık. Arkasında, bir

duvann dibindeki moloz yığınının üzerinde mavi uçurtma duruyordu: Baba'nın kalbinin anahtarı.

Üç oğlan Hasan'ın karşısına dikilmiş, önünü kesmişti: Davut Han'ın darbesinden sonra, tepede karşımıza

çıkan, Hasanın sapanıyla püskürttüğü oğlanlar. Veli bir yanda, Kemal öteki yanda duruyordu; ortada da

Assef. Bedenimin kasıldığı hissettim; belkemiğimi soğuk bir ürperti yaladı. Assef sa-***> kendinden emin

görünüyordu. Elindeki muştayı çeviriyordu. Öteki çocuklar gergindi; ağırlıklarını bir ayaktan öte-^"e aktarıyor,

bir Assef e bir Hasan'a bakıyorlardı; bir tek

73

Assefin ehlileştirebileceği, yabani bir hayvanı köşeye kıştır-mışlardı sanki.

"Sapanın nerede, Hazara?" dedi Assef, elindeki muştayı sallayarak. "Ne demiştin? Ah, evet: 'Bundan sonra

sana Tek Gözlü Assef derler.' Çok doğru. Tek Gözlü Assef. Çok zeki-ceydi. Gerçekten. Öte yandan, elinde

dolu bir silah tutarken bilgiçlik taslamak kolay, tabi ."

Soluğumu hâlâ tuttuğumu fark ettim. Yavaşça, sessizce bıraktım. Felç olmuş gibiydim. Gözlerim, birlikte

büyüdüğüm çocuğun, bu dünyadaki ilk anım olan tavşandudaklı yüzüne çivilenmişti.

"Yine de, bugün şanslı günündesin, Hazara," dedi Assef. Sırtı bana dönüktü, ama

sırıttığına kalıbımı

basardım. "Bugün bağışlayıcılığım üzerimde. Ne dersiniz, çocuklar?"

"İşte, yüce gönüllülük diye buna denir," diye atıldı Kemal. "Hele son sefer yaptığı kabalıktan sonra." Assef

gibi konuşmaya çalışıyor ama sesi titriyordu. O zaman anladım: Korktuğu kişi, Hasan değildi. Ödü

kopuyordu, çünkü Assef in niyetini anlayamıyordu.

Assef elini boş vermişçesine salladı. "Bahpida. Bağışlandın. Tamamdır." Sesi azıcık alçaldı. "Ama bu

dünyada hiçbir şey bedava değildir; affımın da küçük bir bedeli var elbette."

"Gayet adil," dedi Kemal.

"Hiçbir şey bedava değildir," diye yineledi Veli.

"Sen çok şanslı bir Hazara'sın," dedi Assef, Hasan'a doğru bir adım atarak. "Çünkü bugün, ödemen gereken

tek bedel şu uçurtma. Adil bir anlaşma, öyle değil mi çocuklar?"

"Hem de nasıl," dedi Kemal.

Durduğum yerden bile, Hasan'ın gözlerine sızan korkuyu görebiliyordum, ama o başını salladı. "Emir Ağa

turnuvayı kazandı, ben de bu uçurtmayı onun için yakaladım. Bu onun uçurtması."

74

"Ne kadar da sadık bir Hazara. Bir köpek kadar sadık," dedi Assef.

Kemal'in gülüşü tiz, korku doluydu.

"Ama kendini onun için kurban etmeden önce, bir düşün: Aynı şeyi o senin için

yapar mıydı? Konukları

olduğu zaman seni neden çağırmadığını hiç mi merak etmedin? Neden seninle bir tek yalnızken oynadığını?

Nedenini söyleyeyim, Hazara. Çünkü sen onun için yalnızca çirkin bir köpek yav-rususun. Sıkıldığı zaman

oynayabileceği, kızınca da tekmeleyebileceği bir şey. Kendini kandırma."

"Emir Ağa'yla biz arkadaşız," dedi Hasan. Yüzü kıpkırmızı kesilmişti.

Assef güldü: "Arkadaş mı? Seni zaval ı budala! Bir gün bu küçük rüyadan uyanacak ve onun ne kadar iyi bir

arkadaş olduğunu öğreneceksin. Şimdi, bas\ Bu kadar yeter. Ver şu uçurtmayı."

Hasan eğildi, bir taş aldı.

Assef irkildi. Bir adım geri çekilmeye hazırlanıyordu ki, durdu. "Son şansın, Hazara!" Hasan'ın yaniü, taşı

tutan elini kaldırmak oldu.

"Nasıl istersen." Assef kışlık paltosunun düğmelerini çözdü, paltoyu çıkardı, yavaşça, özenle kadadı. Sonra,

yandaki alçak duvarın üzerine bıraktı.

Ağzımı açtım, bir şey söylemeye hazırlandım, neredeyse söylüyordum: neredeyse. Söyleseydim, yaşamımın

geri kalanı bambaşka olurdu. Ama söylemedim. Yalnızca bakmayı sürdürdüm. Donmuştum.

Assef eliyle bir işaret verdi, öteki oğlanlar biraz uzaklaştı, bir yarım daire oluşturup Hasan'ı çıkmaz sokağa

kıstırdılar.

"Fikrimi değiştirdim," dedi Assef. "Uçurtma sende kalabilir, Hazara. Sende

kalsın ki, az sonra yapacağım
şeyi sana ömrün boyunca anımsatsın."

75

Sonra, saldırdı. Hasan taşı fırlattı. Taş Assef in alnına isabet etti. Assef tiz bir
çılgılık atıp Hasan'ın üzerine

çullandı, onu yere yıktı. Veli'yle Kemal onlara doğru seğırttiler.

Yumruğumu ısırdım. Gözlerimi yumdum.

S1

'! Biranı:

'B

Hasan'la aynı memeden emdiğinizizi biliyor musun? Bunu

| biliyor muydun, Emir Ağa? Kadının adı Sakine'ydi. Apık

'i renkli, mavi gözlü, Bamiyanlı bir Hazara; eski düğün şarkı-

ları söylerdi. Aynı memeden emen insanlar sütkardeş, yani kardeş olur. Bunu
biliyor muydun? Bir anı:

"Adam başı birer rupi, çocuklar. Yalnızca birer rupiye size gerçeğin örtüsünü
kaldıracağım." Taşlı adam

verde oturuyor, sırtını toprak bir duvara yaslamış. Kör gözleri eritilip bir pift
derin kratere dökülmüş gümüş

gibi. Falcı bastonuna yaslanmış; yamru yumru eliyle pökmüş yanaklarını
sıvazlıyor. Sonra ovucunu bize

uzatıyor. "Adam başı bir rupi, gerçek için fazla sayılmaz, ha?" Hasan kayışa
benzeyen ele madeni parayı

bırakıyor. Ben de aynısını yapıyorum. "En rahim ve en rahman olan Al ah'ın

adıyla," diye fısıldıyor yaşlı falcı.

Önce Hasan'ın elini alıyor, avucunun ipini boynuza benzeyen tırnaklarından biriyle sıvazlıyor, tırnağını

peviriyor, peviriyor. Sonra parmak Hasan'ın yüzüne konuyor, yanaklarının, kulaklarının pevresinde ağır ağır

gezinirken kuru, hışırtılı bir ses pıkartıyor. Nasırlı parmaklar Hasan'ın gözlerine sürtünüyor. El tam orada

duruyor. Oyalanıyor. Taşlı adamın yüzünden bir gölge gepiyor. Hasan'la bakışıyoruz. Taşlı adam Hasan'ın

elini peviriyor, rupiyi Hasan'ın ovucuna bırakıyor. Bana dönüyor. "Senden ne haber, genç dostum?" Duvarın

öteki tarafında bir horoz ötüyor. Taşlı falcı elimi tutuyor, hemen pekiyorum.

76

Bir rüya:

Bir kar fırtınasının ortasındaayım. Rüzgâr yüzümü kamçılıyor, tabakalar halinde, hızla savrulan kar taneleri

gözlerime batıyor. Bembeyaz katmanların arasında tökezleyerek ilerlemeye çalışıyorum. İmdat diye

bağırıyorum, ama rüzgâr çığlıklarımı boğuyor. Düşüyorum, karın ipinde soluk soluğa yatıyorum; beyazlığa

karışmışım; rüzgâr kulaklarımda iniliyor, karın taze ayak izlerimi sildiğini görüyorum. Artık bir hayaletim,

diye düşünüyorum; ayak izi olmayan bir hayalet. Yeniden haykırıyorum; umut da ayak izleri gibi hızla

kayboluyor. Ama bu kez, boğuk bir yanıt geliyor. Ellerimi gözlerime siper ediyor, güçlkle doğruluyorum.

Dalgalanan kar perdesinin arasında, gözüme bir hareketlilik, bir renk kıpırtısı çarpıyor. Sonra, tanıdık bir

biçim belirliyor. Bana doğru bir el uzanıyor. Avuç içindeki derin, koşut yarıkları seçiyorum; karın üzerine kan

damlıyor. Eli tutuyorum ve ansızın kar kayboluyor. Elma yeşili g. ^arla kaplı bir. tarlada

duruyoruz; gökyüzünde yumuşacık %flut demetleri salınıyor. Başımı kaldırıp bakıyorum ve gökyüzünü sarı,

yeşil, kırmızı, turuncu uçurtmaların doldurduğunu görüyorum. Öğleden sonra ışığında donuk donuk

titreşiyorlar.

Geçit bir sürü çerçöple, moloz yığınlanya doluydu. Patlak bisiklet lastikleri, etiketi soyulmuş şişeler, yırtık

dergiler, sararmış gazeteler, kırık tuğla parçalan, devrilmiş beton direkler. Bir duvarın dibine yan tarafi delik,

paslanmış bir demir finn atılmışa. Ama bütün bu döküntünün içinde, gözlerimi ayıramadığım iki şey vardı:

Biri, demir finnin az ilerisine, duvara yaslanmış olan mavi uçurtma, biri de Hasan'ın kırı-kırı kiremitlerden

oluşan bir öbeğin üzerine fırlatılmış kahverengi, kadife pantolonu.

77

"Bilemiyorum," dedi Veli. "Babam günah olduğunu söylüyor." Sesi güvensiz, heyecanlı, korkuluydu. Hasan

yerde yüzü koyun yatıyordu; göğsü toprağa yapışmıştı. Kemal bir kolunu, Veli öteki kolunu yakalamış,

dirsekten büküp geriye doğru kıvrımış, Hasan'ın ellerini sırtına yapıştırmışlardı.

As-sef onların tepesinde

dikiliyor, kar botlarından birini Hasan'ın ensesine bastırıyordu.

"Babanın haberi bile olmayacak," dedi Assef. "Aynca saygısız bir eşeğe haddini bildirmenin neresi

günahmış?"

"Bilemiyorum," diye kekeleydi Veli.

"Sen bilirsin," dedi Assef. Kemal'e döndü: "Senden ne haber?" "Ben... yani..."

"Yalnızca bir Hazara," dedi Assef. Ama Kemal gözlerini kaçırmayı sürdürdü.

Assef kestirip attı: "Pekâlâ. Siz korkaklar onu tutun, yeter. Bu kadarını becerebilirsiniz herhalde?" Veli'yle

Kemal başlarını salladılar. Rahatlamış görünüyorlardı.

Assef, Hasan'ın yanına diz çöktü, Hasan'ın çıplak kalçalarını tuttu, kaldırdı. Bir elini Hasan'ın sırtına dayadı,

öteki eliyle de kemerini çözdü. Kot pantolonunun fermuarını açtı. Külotunu sıyırdı. Hasan'ın arkasındaki

konumunu aldı. Hasan mücadele etmedi. Bağırmadı bile. Başını hafifçe çevirdi; yüzünü gördüm. Bu yüzdeki

teslimiyeti gördüm. Bu ifadeyi daha önce görmüştüm. Kurbanlık bir koyunun yüzünde.

* * *

Tarın İslam takviminin son ayı, Dhul-Hijjah'ın onuncu günü; üç günlük bayramın, oğlunu Allah'a kurban

etmesine ramak kalan İbrahim PeyjjamberHn anısına kutlanan K.M"

ban Bayramının ilk günü. Baba bu yılki kurbanı kendi eliyle şefti; kıvrık, kara kulaklı, pudra beyazı bir koyun.

Hep birlikte arka bahçedeyiz; Hasan, Ali, Baba ve ben. Molla duasını ediyor, sakalını sıvazlıyor. Baba

duyulur duyulmaz bir sesle mırıldanıyor: Hadi, bitir şu işi. Bitmek bilmez dualar, eti helal etme töreni canını

sıkmış. Bütün dini safsatalar gibi, bu kurban öyküsüyle de alay ediyor. Ama kurban kesme geleneğine saygı

duyuyor. Geleneklere göre et üpe bölünüyor; biri aileye, biri dostlara, biri de fakirlere. Baba her yıl, etin

tamamını yoksullara dağıtıyor. Zenginler yeterince şişman, diyor.

Molla duasını bitiriyor. Amin. Uzun mutfak bıçağını alıyor. Geleneklere göre, koyun bıpağı görmemeli. Ali

hayvana bir kesme şeker veriyor - ölümü tatlılaştırmak ipin, bir başka gelenek. Koyun biraz pırpırıyor, bir-iki

tekme atıyor, ama fazla değil. Molla onu penesinin altından sıkıca tutuyor, bıpağı boynuna dayıyor. Göz apıp

kapayınca kadar da, ustaca bir hareketle boğazı kesiyor. Koyunun gözlerine bakıyorum. Haftalarca

rüyalarımın gitmeyecek bir görüntü. Her yıl arka bah-pede yinelenen bu ayini neden izlediğimi bilmiyorum;

kâbuslar otların üzerindeki kan kuruyup uptuktan pok sonra bile peşimi bırakmıyor. Ama her seferinde

izliyorum, izliyorum, nedeniye hayvanın gözlerindeki o kabulleniş. Sapma ama, hayvanın anladığını

düşünüyorum. Hayvan bu korkunp ölümün pok yüce bir amaca hizmet ettiğini biliyor, işte bu bakış...

Bakmayı kestim, geçide sırtımı döndüm. Bileğimden ılık "ir şey akıyordu.
Gözlerimi kırıştırdınca, hâlâ

yumruğumu İrmakta olduğumu gördüm; hem de eklem yerlerini kana-' tacak
kadar. Bir şey daha fark ettim.

Ağlıyordum. Köşenin °teki yanından Assefin hızlı, ritmik hırıltıları geliyordu.

79

Bir karar vermek için son bir şansım daha vardı. Kim olacağıma karar vermek
için son bir fırsatım. O çıkmaz

sokağa girebilir, Hasan'ı kurtarmak için o oğlanların karşısına dikilir (tıpkı
Hasan'ın benim için defalarca

yaptığı gibi) ve başıma geleceklere kadanırdım. Ya da kaçırdım.

Sonunda, kaçtım.

Kaçtım, çünkü korkağın tekiydim. AssePten, bana yapabileceklerinden
korkuyordum. Canımın acımasından

korkuyordum. Sırtımı o sokağa, Hasan'a dönerken, kendi kendime böyle
söyledim. Buna kendimi

inandırdım. Ödleklige canı gönülden sığınyordum, çünkü öteki seçeneği,
kaçmamın gerçek nedenini itiraf

etmem demek, Assefe hak vermem demektir: Bu dünyada hiçbir şey bedava
değildi. Belki de Hasan, Baba'yi

kazanmak için ödemem gereken bedeldi; kurban etmem gereken koyun. Peki,
hakça bir bedel miydi? Yanıt,

onu susturmama kalmadan, zihnime süzülüverdi: Altı üstü bir Hazara'ydı, öyle
değil mi?

Geldiğim yolu koşarak döndüm. Tamamen boşalmış pazara daldım. Derme
çatma bir tezgâhın önüne

çömeldim, sırtımı aşmalı kilit vurulmuş, küçük kapısına dayadım. Soluk almaya çalışarak, terleyerek, olup

bitene lanet okuyarak bekledim.

On beş dakika kadar sonra, konuşmalar, koşan ayak sesleri duydum. Tezgâhın arkasına sindim; AssePle

öteki oğlanların koşarak geçişini seyrettim; boş caddenin sonuna doğru gülerek, tabana kuvvet uzaklaştılar.

Kendimi tuttum, on dakika daha bekledim. Sonra, karla kaplı dere yatağını izleyen, delik deşik yola döndüm.

Azalan ışıktaki gözlerimi kısıncı, bana doğru ağır ağır gelen Hasan'ı gördüm. Derenin hemen kuyısındaki

yapraksız huş ağacının yanında buluştuk.

Mavi uçurtma elindeydi; baktığım ilk şey, o oldu. Şu anda yalan söylemeyeceğim; yırtık filan var mı diye,

gözlerimle

SO

uçurtmayı çabucak taramadığımı söyleyerek sizi kandırmaya çağım. Çapanhmn ön kısmında çamur tekeleri

vardı, gömleği de yakanın hemen altından yırtılmıştı. Durdu. Ayaklarının üzerinde, her an yere yığılacakmış

gibi sallandı. Sonra toparlandı. Uçurtmayı bana uzattı.

"Nerelerdeydin? Seni arıyordum," dedim. Bu sözcükleri söylemek, bir taş parçasını çiğnemekten farksızdı.

Hasan dirseğini yüzünden geçirdi, sümüğünü, gözyaşlarını sildi. Bir şey söylemesini bekledim, ama sesini

çıkarmadı; hızla solan ışıktaki, sessizce durduk. Alacakaranlığa, Hasan'ın yüzüne vuran, benim yüzümü de iyi

kötü gizleyen gölgelere minnet duydum. Bakışlarına karşılık vermek zorunda olmadığımı şükrettim. Bildiğimi

biliyor muydu? Eğer biliyorsa, gözlerine bakabilseydim ne görürdüm? Suçlama? Öfke? Yoksa, Al ah

saklasın, en korktuğum şeyi mi? Katıksız bağlılık mı? İşte bunu görmeye katlanamazdım.

Bir şey söylemeye niyedendi ama sesi çatal aştı. Ağzını kapadı, açtı, yeniden kapadı. Bir adım geri çekildi.

Yüzünü sildi. İşte, Hasanla o geçitte olanlara ancak bu kadar değinebildik. Hüngür hüngür ağlamaya

başlayacağını sandım, neyse ki yapmadı; ben de sesindeki kırılmayı duymamış gibi yaptım. Tıpkı

pantolonunun arkasındaki koyu renk lekeyi görmezden ît'idiğim gibi. Ya da bacaklarının arasından süzülen

ve yerdeki karı karartan damlaları fark etmediğim gibi.

"Ağa efendi merak eder," dedi. Sonra döndü, topal aya rak uzaklaştı.

Tam da hayal ettiğim gibi oldu. Sigara dumanıyla kaplı Çalışma odasının kapısını açtım, içeriye girdim.

Baba'yla Rahim Han çay içiyor, radyodaki haberleri dinliyordu. Başlan bana döndü. Sonra babamın

dudaklarına bir gülümseme ya-

81

yıldı. Kol arını iki yana açtı. Uçurtmayı yere bıraktım, o kalın, kıllı kolların arasına ilerledim. Yüzümü ılık

göğsüne gömdüm ve ağladım. Baba beni sımsıkı kucakladı, öne arkaya salladı. Kollannın arasında yaptığım

şeyi unuttum. Harika bir duyguydu.

82 SEKİZ

Bir hafta boyunca Hasan'ı neredeyse hiç göremedim. Uyandığımda kızarmış ekmeği, demlenmiş çayı ve

haşlanmış yumurtayı mutfak masasının üzerinde buluyordum. O gün gi-> yeceğim giysiler ütülenip

katlanmış, Hasan'ın genellikle ütü yaprağı holdeki bambu koltuğun üzerine bırakılmış oluyordu. Oysa ütüye

başlamadan önce, biraz konuşabilelim diye, benim kahvaltıya oturmamı beklerdi. Şarkı da söylerdi; lale

bahçeleriyle ilgili, ütü buharının hışırısını bastıran, eski Hazara sarkılan. Şimdiyse karşımda bir tek

katlanmış giysileri buluyordum. Bir bu, bir de doğru dürüst bitiremediğim kahvaltımı.

Bulutlu bir sabah, haşlanmış yumurtayı tabağında çevirip dururken, Ali kucağında bir deste odunla içeriye

girdi. Ona Hasan'ın nerede olduğunu sordum.

83

"İşleri bitince yattı," dedi Ali, sobanın önüne çömelirken. Sobanın küçük, dört köşe kapağını açtı. Hasan

bugün benimle oyun oynamaz mıydı?

Ali elinde bir kütük, durakladı. Yüzünü kaygılı bir anlam yaladı. "Son zamanlarda yaptığı tek şey uyumak.

Evdeki işleri biter bitmez -savsaklamasına izin vermiyorum, elbette -doğruca yorganın altına giriyor. Sana bir

şey sorabilir miyim?"

"Eğer mecbursan."

"Şu uçurtma turnuvasından sonra, eve geldiğinde üzerine kan bulaşmıştı, gömleği de yırtılmıştı. Ne

olduğunu sordum, bir şey yok, dedi; uçurtma yüzünden birkaç çocukla dalaştığını söyledi."

Bir şey demedim. Yumurtayı sağa sola itmeyi sürdürdüm. "BaşırıShbir şey mi geldi, Emir Ağa? Bana

anlatmadığı bir şey?" Omuzlarımı süktim. "Bennereden bileyim?"

"Bilsen söylersin, değil mi? Qna bir şey olsaydı, bana söylerdin, ha?"

• -

"Dediğim gibi, neyi olduğunu ben nereden bileyim?" diye terslendim. "Belki de hastadır. İnsanlar hastalanır,

Ali. Evet, artık sobayı yakacak mısın yoksa soğuktan donmamı mı

bekleyeceksin?"

O akşam Baba'ya, cuma günü Celalabat'a gidip gidemeyeceğimizi sordum. Çalışma masasının arkasındaki

deri, döner koltukta oturuyor, gazete okuyordu. Gazeteyi bırakı, okuma gözlüğünü çıkardı; bu gözlükten

nefret ediyordum; Baba yaşlı değildi ki, önünde uzun bir ömür vardı, bu kahrolası gözlüğü ne diye takıyordu?

"Neden olmasın?" dedi. Baba son zamanlarda her isteğimi kabul ediyordu. Dahası, iki gün önce Cinema

Aryana'da

84

Charlton Heston'ın oynadığı El Cid filmine gitmeyi kendisi önermişti. "Celalabat'a Hasan'ı da çağırırsa." Her

şeyi illa da mahvetmek zorunda mıydı? "Hasan ma-rez," dedim. Biraz rahatsız.

"Gerçekten mi?" Baba koltuğunda dönmeyi kesti. "Nesi var?"

Omuz silktim, şöminenin karşısındaki divana iyice gömüldüm. "Üşütmüş galiba. Uyuyup duruyor."

"Son günlerde Hasan'ı pek göremedim," dedi Baba. "Yalnızca soğuk algınlığı, değil mi?" Alnının endişeyle

kırışmasından nefret ediyordum.

"Biraz üşütmüş işte. Evet, cuma günü gidiyor muyuz, Baba?"

"Evet, elbette," dedi, koltuğunu geriye iterek. "Hasan'a üzüldüm. O da gelseydi, senin için daha eğlenceli

olurdu."

"Eh, baş başa da eğlenebiliriz," dedim. Baba gülümsedi. Göz kırptı. "Sıkı giyin,"

dedi.

Onunla baş başa olmak istiyordum, ama çarşamba akşamına kadar Baba iki düzine kişiyi daha bu geziye

katmayı başardı. Kuzeni Hümayun'u arayıp (aslında Baba'nın ikinci kuzeniydi) cuma günü Celalabat'a

gideceğini söyledi; Fransa'da mühendislik okuyan ve Celalabat'ta bir evi olan Hümayun da, o zaman hep

birlikte (çocukları, iki kansı) gidelim, dedi; başlamışken de gerisi geldi: Herat'tan ailece ziyarete gelen kuzini

Şefika'yla ailesini de çağırarak gerekiyordu; onları Kabil'de ağırlayan, kuzeni Nadir'le onun ailesine de haber

verilmezse ayıp olurdu elbette; Nadir'in kardeşi Faruk da unutulmamalıydı, yoksa alınırdı ve kızının gelecek

ay yapılacak düğününe bizi çağırmasdı, vesaire,..

Üç minibüse doluştuk; ben, Baba, Rahim Han, Kaka Hümayun (babam bana büyük erkeklere Kaka, yani

Amca, ka-

85

dınlara da Hala demeyi öğretmişti), Hümayun'un iki karısı (sivri yüzlü, el eri siğil kaplı büyük karısıyla, buram

buram parfüm kokan, dans ederken gözlerini yuman, genç karısı) ve ikiz kızları aynı arabadaydık. Arka

koltukta, yedi yaşındaki ikizlerin arasına sıkışmıştım; araba tutmuştu, başım dönüyor, midem bulanıyordu;

yetmezmiş gibi, kızlar habire kucağımın üzerinden uzanıp birbirini tokatlıyordu. Dağların arasından kıvrılarışk

ilerleyen ve dimdik bir yamaçla düzlüğe ulaşan Ce-lalabat yolu iki saatlik, çetin bir yolculuktu; her dönemeçte

mideni ağzıma geliyordu. Minibüstekiler bütün Afganlar gibi bir ağızdan, bağıra çağıra konuşuyorlardı.

İkizlerin birinden -Fazıla ya da Kerime'den; ikisini birbirinden hiçbir zaman ayıramazdım- benimle yer

değiştirmesini rica ettim; camdan temiz hava alırsam, mide bulantıma iyi gelirdi belki. Dilini çıkardı, hayır,

dedi. Eh, güzel, dedim, ama yeni elbisesine kusarsam beni suçlayamazdı. Bir dakika sonra, camdan

dışarıya sarkmaktaydım. Bir yükselip bir alçalan, keskin virajlarda bir yılan kuyruğu gibi kıvrılan, bozuk yolu

seyrettim; karşılaştığımız, kasalan çömelmiş insanlarla dolu, rengârenk kamyonları saydım. Gözlerimi kapalı

tutmaya çalıştım, yüzümü rüzgâra verdim, tertemiz havayı yutmak için ağzımı ardına kadar açtım. Pek bir

yararı olmadı. Bir parmak böğrümü dürttü. Fazıla/Kerime'ydi-

"Ne var?" dedim.

"Turnuvayı anlatıyordum da," dedi Baba, direksiyondan. Orta sırada oturan Kaka Hümayun'la karıları

dönmüş, gülümseyerek bana bakıyorlardı.

"O gün gökte en az yüz uçurtma vardı herhalde" dedi Baba. "Doğru mu, Emir?" "Galiba," diye mırıldandım.

"Yüz uçurtma, Hümayun can. Laf değil. Ve günün sonunda hâlâ uçan tek uçurtma, Emir'inkiydi. Son düşen

mavi

uçurtmayı da, Hasan'la Emir birlikte yakaladılar."

"Tebrikler," dedi Kaka Hümayun. İlk karısı, siğilleri olan, ellerini ırdı. "Vay, vay, Emir can, seninle gurur duyuyoruz!" Genç kadın da ona katıldı. Şimdi hepsi birden el çırpıyor, beni övüyor, onları nasıl da

gururlandırdığımı söylüyorlardı. Bir tek, Baba'nın yanındaki koltukta oturan Rahirc, Han suskundu. Tuhaf bir

bakışla bana bakıyordu.

"Lütfen kenara ek, Baba," dedim. "Efendim?"

Güçlükle söylendim: "Midem bulanıyor." Kaka Hümayun'un kızlarına abanma pahasına, iyice geriye

yaslandım.

Fazıla/Kerime'nin yüzü buruştı. "Dur, Kaka!" diye cıyaktı. "Suratı sapsarı! Yeni elbiseme kusmasını

istemiyorum!"

Baba sağı yanaşmaya hazırlandı, ama ben daha fazla dayanamadım. Birkaç dakika sonra, yolun

kenarındaki bir kayanın üzerinde otururken, onlar minibüsü havalandırıyordu. Ba-ba'yla Kaka Hümayun

sigara içiyor, babası Fazıla/Kerime'ye artık ağılamayı kesmesini, ona Celalabat'tan yeni bir elbise alacağını

söylüyordu. Gözlerimi kapadım, yüzümü güneşe çevirdim. Gzkapaklanmın altında küçük şekil er belirdi;

duvarda gölge oyunu oynayan eller gibi. Eğılip bkldler, ayrılıp birleştiler, sonunda tek bir imge

oluşturdular: Hasan'ın bir tuğla yığınının üzerine fırlatılmış kahverengi, kadife

pantolonu.

Kaka Hümayun'un Celalabat'taki beyaz, iki katlı evinin geniş balkonu, etrafı duvarla çevrili, elma ve hurma

ağaçlarıyla dolu, büyük bir bahçeye bakıyordu. Bahçede yazlan bahçıvanın çeşidi hayvan biçimlerinde

budadığı çalılıklar, zeminine zümrüt yeşili fayanslar döşenmiş bir yüzme havuzu vardı. Dipteki ince, sulu kar

tabakası dışında boş olan havuzun

87

kenarına oturdum, bacaklarımı sarkıttım. Kaka Hümayun'un kızları bahçenin öteki ucunda saklambaç

oynuyordu. Kadınlar yemek pişiriyordu; pişen soğanın kokusunu geliyordu; düdüklü tencerenin fısıltısını,

müziği, gülüşmeleri duyabiliyordum. Baba, Rahim Han, Kaka Hümayun ve Kaka Nadir balkonda, sigaralarını

tüttürüyorlardı. Kaka Hümayun, Fransa'da çektiği dialan göstermek için projeksiyon cihazını yanında

getirdiğini söyledi. Paris'ten döneli on yıl olmuştu ve hâlâ o saçma sapan dialan gösterip duruyordu. Kendimi

neden böyle kötü hissediyordum ki? Baba'yla sonunda dost olabilmıştık. Daha birkaç gün önce hayvanat

bahçesine gitmiş, aslan Mercan'ı görmüştük; kimsenin bakmadığı bir ara, ayıya küçük bir çakıl taşı atmıştım.

Daha sonra, Cinema Park'ın karşısındaki Dadhkoda Kebap Evi'ne gitmiş, tandırdan yeni çıkmış, sıcak «an'la

kuzu kebab yemiştik. Baba Hindistan'a ve Rusya'ya yaptığı yolculuklardan söz

etmiş, karşılaştığı ilginç

insanları anlatmıştı; Bombay'da tanıştığı, kırk yedi yıldır evli olup on bir çocuk yetiştirmiş olan, kollan,

bacakları olmayan çift gibi. Bunun, Baba'yla böyle bugün geçirmenin, anlattığı öyküleri dinlemenin eğlenceli

olması gerekmez miydi? Bunca yıldır istediğim şeye nihayet kavuşmuştum. Ama kendimi şu bakımsız havuz

kadar boş hissediyordum. Bacaklarımla sarkıttığım havuz kadar.

Gün batarken, kadınlarla kızlar akşam yemeğini sundular - pilav, köfte, tavuk kurma. Karnımızı geleneksel

yöntemle doyurduk; salona dörder-beşer kişilik halkalar oluşturacak bi- . çimde dizilmiş büyük minderlere

oturduk, yere yayılan masa örtüsünün üzerinden, el erimizle yedik. Aç değildim, yine de Baba, Kaka Faruk

ve Kaka Hümayun'un iki oğlunun yanına ilıştim. Yemekten önce birkaç viski yuvarlamış olan Baba, sözü

yeniden uçurtma turnuvasına getirdi; herkesi nasıl yendiğimle, eve o son uçurtmayla birlikte nasıl

döndüğümle bö-

88

bürlenmeye başladı. Gür sesi salona egemendi, insanlar başlarını tabaklarından kaldırdılar, beni kutladılar.

Kaka Faruk temiz eliyle sırtıma pat pat vurdu. Gözüme bir bıçak sokulu-yormuş duygusuna kapıldım.

Daha sonra, gece yarısından epeyce sonra, Baba Via kuzenlerinin birkaç saadik pokeri sona erince erkekler

salona, yan yana serilen döşeklere yerleşti. Kadınlar üst kata çıktı. Bir saat sonra, hâlâ uyuyamamıştım.

Akrabalarım homurdamr, iç geçirir, horlarken, ben bir sağa bir sola dönüp duruyordum. Doğruldu. Camdan

içeriye üçgen biçiminde bir ayışığı huzmesi sızıyordu.

"Hasan'ın tecavüze uğramasını seyrettim," dedim. Baba uykusunda kıpırdandı. Kaka Hümayun homurdandı.

Bir parçam, birinin uyanmasını, duymasını istiyordu, böylece ömrümün sonuna kadar bu yalanla yaşamak

zorunda kalmayacaktım. Ama kimse uyanmadı; bunu izleyen sessizlikte, yeni lanetimin ne olduğunu

anladım: Bu suç yanıma kalacaktı.

Hasan'ın rüyasını düşündüm; şu gölde yüzdüğümüz rüyayı. Canavar filan yok, demişti; yalnızca su. Oysa

yanılmıştı. Gölde bir canavar vardı. Hasan'ı bileğinden yakalamış, onu çamurlu dibe çekmişti. O canavar

bendim.

Uykusuzluk hastalığına o gece yakalandım.

Hasan'la ancak on gün kadar sonra konuşabildim. Öğle yemeğimi yarım yamalak yemiştim, Hasan

bulaşıkları yıkıyordu. Yukanya, odama çıkmak üzereyken Hasan, tepeye tırmanalım mı, diye sordu.

Yorgunum, dedim. Hasan da bitkin görünüyordu; zayıflamış, şiş gözlerinin altında gri halkalar oluşmuştu.

Ama bir kez daha teklif edince, duraksayarak da olsa kabul ettim.

Çamurlara bata çıka, tepeye tırmandık. İkimiz de konuşmuyorduk. Nar

ağacımızın altına oturduk ve ben

hata ettiği-

89

mi anladım. Buraya gelmemeliydim. Ali'nin mutfak bıçağıyla ağaca kazıdığımız sözcükler... Emir ve Hasan,

Kabil'in Sultanları... onları görmeye kadamıyordum artık.

Hasan ona Sabname'yi okumamı istedi, ama ben fikrimi değiştirdiğimi söyledim. Odama dönmek istiyordum.

Uzaklara baktı, omuzlarını silkti. Sessizce tırmandığımız yolu, yine sessizce indik. Yaşamımda ilk kez, dört

göze bahan bekliyordum.

1975 kışının geri kalanına ait anılarım oldukça puslu. Baba evdeyken, yeterince mutlu olduğumu

anımsıyorum. Birlikte yiyor, bazen bir film izliyor bazen de Kaka Hümayun ya da Kaka Faruk'u ziyarete

gidiyorduk. Arada bir Rahim Han uğruyor, Baba çalışma odasında onlarla oturup çay içmeme izin veriyordu.

Ona birkaç öykümü okumamı bile istemişti. Çok güzeldi; böyle sürüp gideceğine ciddi ciddi inanmaya

başladım. Bence buna Baba da inanıyordu. Oysa ikimizin de bilmesi gerekirdi. Uçurtma yarışından sonraki

üç-beş ay, Ba-ba'yla birlikte tatlı bir hayal dünyasına gömülmüş bir halde yaşadık, birbirimize bambaşka

gözlerle baktık. Kendimizi kandırdık; ince kâğıt, zımk ve çıtadan yapılmış bir oyuncağın aramızdaki derin

uçuşunu kapatabileceğı aldatmacasına göz yumduk.

Baba yokken -ki, genellikle yoktu- odama kapanıyordum. İki günde bir, bir kitap bitiriyor, öyküler yazıyor, at

binmeyi öğreniyordum. Sabahlan Hasan'ın mutfakta dolanıp durduğunu duyuyordum; çatal-bıçak

şangırtılarını, çaydanlığın tıslayışını. Aşağıya, kahvaltıya inmeden önce sokak kapısının kapanmasını

beklerdim. Takvimimde, okulun ilk gününü işaretlemiştim, kalan günleri sayıyordum.

Hasan'm aramızı düzeltme çabaları beni dehşete düşürüyordu. Son girişimini çok iyi anımsıyorum;

odamdaydım,

90

Ivanhoe'nın Farsça özet bir çevirisini okuyordum, kapıma vurulduğunu duydum. "Ne var?"

"Nan almaya finna gidiyorum," dedi Hasan, kapının öteki yanından. "Diyorum ki, acaba sen... sen de gelmek

ister miydin?"

"Kitaba devam edeceğim," dedim, şakaklarımı ovarak Son zamanlarda, ne zaman Hasan'ı görsem, başıma

bir ağrı saplanıyordu.

"Dışarısı güneşli," dedi. "Görebiliyorum." "Biraz yürümüş oluruz." "Sen git."

"Keşke sen de gelsen," dedi. Durdu. Bir şey kapıya değdi, kof bir ses çıkardı; alını olabilirdi. "Sana ne

yaptığımı bil miyorum, Emir Ağa. Keşke bana söyleyen. Neden oyun oynamadığınızı anlayamıyorum." "Sen

bir şey yapmadın, Hasan. Hadi, git artık."

Başımı kucağıma eğdim, dizlerimle şakaklarımı sıkıştırdım - şu otobüs muavinleri gibi. "Ama senden bir şey

isteyeceğim," dedim, gözlerimi sımsıkı yumarak.

"Ne istersen."

"Beni taciz etmeyi kesmeni istiyorum. Beni rahat !>.>.><.manı istiyorum," dedim sertçe. Bana aynı biçimde

k-, ?.;ik vermesini, kapıyı ardına kadar açıp, asıl sen defol, den.....>.,,

istedim; böylece her şey kolaylaşacak, düzelecekti. Am,. >o le bir şey yapmadı; dakikalar sonra kapıyı

açtığımda. „•;,... u değildi. Kendimi yatağa bıraktım, başımı yastıkların „'.,,,, gömdüm ve ağladım.

O günden sonra Hasan yaşamımın sınır çizgilerin, ..,;.. nıaya özen gösterdi, çevresinde dolanmakla yetindi,

icuc

91

yollarımızın kesişmemesi için elimden geleni yapıyor, günümü buna göre plânlıyordum. Çünkü o

yakınlardayken, odadaki oksijen tükeniyordu. Göğsüm sıkışıyor, soluk alamıyordum; orada öylece dikiliyor, o

küçük, havasız baloncuğun içinde yutkunup duruyordum. Öte yandan, Hasan ortalıkta değilken bile

yakınımdaydı. Bambu koltukta duran, elde yıkanmış, ütülenmiş giysilerdeydi; kapımın önüne bırakılan ılık

terliklerdeydi; kahvaltıya indiğimde, sobada gürül gürül yanan odunlardaydı. Nereye dönsem onun

bağlılığından, o kahrolası, şaşmaz sadakatinden bir iz görüyordum.

Bahar başlannda, yeni ders yılının başlamasına birkaç gün kala, Baba'yla bahçedeydik, lale ekiyorduk. Kann

büyük bir bölümü erimiş, kuzeydeki tepelerde yer yer yeşil çayır öbekleri belirmişti. Serin, gri bir sabahtı;

Baba yanıma çömelmiş toprağı kazıyor, ona uzattığım lale soğanlarım ekiyordu. Çoğu kişinin laleyi

sonbaharda ekmeyi yeğlediğini, oysa yanıldıklarını söylüyordu, sözünü kestim: "Baba, hiç yeni hizmetkâr

tutmayı düşündün mü?"

Lale soğanım bıraktı, küreği toprağa sapladı. Bahçe eldivenlerini çıkardı. Onu şaşırtmışım. "Ç*"?Ne dedin

sen?"

"Yalnızca merak ettim de..."

"Böyle bir şeyi neden düşünecekmişim?" diye sordu, ters ters.

"Düşünmezsin, herhalde. Öylesine bir soruydu işte," dedim, fısıltıya dönüşen bir sesle. Söylediğime

söyleyeceğime çoktan pişman olmuşum.

"Hasan'la aradaki sorun yüzünden mi? Bir süredir aranızda bir şeyler geçtiğinin farbndayım, ama derdiniz

her neyse, bunu aranızda halledin. Beni bulaştırma!"

"Özür dilerim, Baba."

Yeniden eldivenlerini giydi. "Ben Ali'yle birlikte büyüdüm," dedi, sıkılı dişlerinin arasından. "Onu eve babam

aldı

ve öz oğluymuş gibi sevdi. Ali kırk yıldır bu ailenin bir parçası. Tam kırk yıl!
Sen şimdi onu evden kovacağımı

sanıyorsun, öyle mi?" Bana çevirdiği yüzü, elindeki lale kadar kırmızıydı. "Sana
hiç el kaldırmadım, Emir,

ama bunu bir daha duyarsam..." Bakışlarını kaçırdı, başını salladı, tısladı:
"Yazıklar olsun. Hasan'a gelince...

Hasan hiçbir yere gitmeyecek, anlaşıldı mı?"

Başımı öne eğdim, serin toprağı avuçladım. Sonra da parmaklarımın arasından
akışını seyrettim. "Anlaşıldı

mı, dedim?" diye kükredi Baba.

İrkildim. "Evet, Baba."

Sözümü kesiverdi: "Hasan'ın yeri burası!" Küreği toprağı gerektiğinden çok
daha sert daldırarak, yeni bir

çukur açtı. "Burada, ait olduğu yerde, bizimle kalacak! Burası onun evi, biz de
ailesiyiz. Bir daha sakın böyle

bir şey isteme!"

"Peki, Baba. Özür dilerim."

Lalelerin kalanını hiç konuşmadan ettik.

Ertesi hafta okul açılınca, rahat bir soluk aldım. Öğrenciler yeni defterleri,
sipsivri açılmış kurşunkalemleriyle

avlude toplandılar; gruplar halinde gevezelik ediyor, sınıf mümessil erinin
duduğunu bekliyorlardı. Baba

arabayı girişe uzanan toprak yola sürdü. Okul iki katlı, eski bir binaydı; kırık
camlar, yassı taş döşeli loş

koridorlar, yer yer kalkmış sıvaların altından özgün, san boyası hâlâ görünen,
bakımsız bir yapı. Oğlanların

çoğu okula yürüyerek gelir, Baba'ın siyah Mus-tang'i kıskanç bakışlara hedef olurdu. Beni okula

bıraktığında, içim gururla dolup taşardı (eski benin, yani), ama kendimi tutar, mahcup bir ifade takınırdım.

Şimdiyse, boşluk. Baba bana veda etmeden uzaklaştı.

Her yıl yinelenen, uçurtma savaşından kalma yaralan gösterme faslını atladım, doğruca sıraya girdim. Zil

çaldı, ikişerli sıralar halinde sınıflanmıza doğru yürüdük. En arka sıraya

93

oturdum. Ders kitaplarımızı dağıtan Farsça öğretmenimizin, bol bol ödev vermesi için dua ettim.

Okul odama kapanmam için bana yeterli gerekçeyi sunuyordu. Ödevlerse bir süre için, o kış olanları,

olmasına göz yumduğum olayı aklımdan uzaklaştırmamı sağladı. Birkaç hafta boyunca kendimi yerçekimine,

momentuma, atomlara, hücrelere, İngiliz-Afgan savaşlarına kaptırdım, Hasan'ı, onun başına gelenleri

düşünmemeyi başardım. Ama sonra, her zamanki gibi zihnim o çıkmaz sokağa döndü. Hasan'ın tuğlaların

üzerinde duran kahverengi pantolonuna. Karın üzerinde koyu kırmızı, neredeyse siyah lekeler bırakan kan

damlalarına.

Yaz başında durgun, puslu bir öğleden sonra Hasan'a tepeye gitmeyi önerdim. Yazdığım yeni bir öyküyü

okumak istediğimi söyledim. Bahçeye kuruması için çamaşır asıyordu; işini hevesle, bir çırpıda bitiriverdi.

Şundan bundan konuşarak yokuşu tırmandık. Okulu, neler öğrendiğimi sordu; öğretmenlerimi, özelikle de

geveze öğrencileri, parmaklarının arasından madeni bir çubuk geçirip parmaklarını sıkarak cezalandıran,

acımasız matematik öğretmenini anlattım. Hasan bunu duyunca yüzünü buruşturdu, inşallah senin başına

gelmez, dedi. Şu ana kadar şansımın yaver gittiğini söyledim; bunun şansa hiçbir ilgisi olmadığını bile bile.

Sınıfta gevezelikte kimselerden geri kaldığım yoktu, ama zengin ve herkesçe tanınan bir babam olduğu için,

madeni çubuktan paçayı sıyrıyordum.

Nar ağacının gölgesine oturduk, sırtımızı mezarlığın alçak duvarına verdik. Kavrulmuş, sarı, yabani otlar bir-

iki aya kalmaz tepeyi kaplardı, o yıl bahar yağmurları her zamankinden uzun sürdüğü, ilkyaza sarktığı için

oriar hâlâ yeşildi; hâlâ şurada burada kalmış karman çorman yabani çiçek öbekleri. Altımızda, Vezir Ekber

Han'ın güneşte parlayan, beyaz duvar-

94

lı, düz damlı evleri; avlülardaki iplere asılmış, esintide kelebekler gibi çırpınan çamaşırlar.

Ağaçtan bir düzine nar toplamıştık. Yanımda getirdiğim öyküyü çıkardım, ilk sayfayı açtım, sonra yere

bıraktım. Kalktım, yere düşen, olgun bir narı aldım.

Meyveyi havaya atıp tutarak, sordum: "Şunu sana firiyaat-sam, ne yapardın?"

Hasan'ın yüzündeki gülümseme soldu. Anımsadığımdan daha büyük

görünüyordu. Hayır, daha büyük değil,

yaşlı. Mümkün müydü bu? Güneşten yanmış yüzünde derin çizgi ler, gözlerinin, ağzının çevresinde kırışıklar

vardı. Elime bir bıçak alıp bu çizgileri ben yontmuştum sanki.

"Ne yapardın?" diye yineledim.

Beti benzi atmıştı. Yamnda duran, ona okumaya söz verdiğim öykünün sayfalan esintide uçtu. Narı ona

fırlattım. Tam göğsüne isabet etti, patladı, kırmızı çekirdekleri havaya savruldu. Hasan'ın çığlığı şaşkınlık ve

acı yüklüydü.

"Sen de bana vur!" diye haykırdım. Hasan bir göğsündeki lekeye bir bana bakü.

"Kalk! Vur bana!" Hasan kalktı, ama orada afallamış bir halde, öylece durdu: Daha bir dakika önce kumsalda

keyifle yürüyen ve dev bir dalgayla okyanusa sürüklenen bir adam gibi.

Ona bir nar daha fırlattım; bu kez omzuna geldi. Meyvenin suyu, yüzüne sıçradı. "Vur bana!" diye bağırdım.

"Vur-sana, Al ah'ın belası!" Keşke öylesine beklediğim cezayı verseydi de, geceleri yeniden uyuyabilseydim.

Belki o zaman, eski halimize dönebilirdik. Ama ben ona narları fırlatırken, Hasan yerinden kıpırdamadı.

"Korkak!" dedim. "Sen korkağın tekisin!"

Ona kaç meyve attığımı anımsamıyorum. Sonunda bitkin, soluk soluğa durduğumda Hasan'ın üstü başı bir

idam man-

gası tarafından delik deşik edilmişçesine, kıpkırmızıydı. Yenik, tükenmiş, umduğunu bulamamış bir halde

dizlerimin üzerine çöktüm.

İşte o zaman, Hasan yerden bir nar aldı. Bana doğru geldi. Nan alnına hızla çarpıp yardı. "İşte," dedi, çadək

bir sesle, meyvenin kırmızı suyu yüzünden kan damlaları gibi süzülürken. "Tatmin oldun mu? Kendini daha

iyi hissediyor musun?" Döndü, tepeyi inmeye koyuldu.

Gözyaşlanmı özgür bıraktım; dizlerimin üzerinde öne ar-» kaya sal anarak ağladım, ağladım. "Seninle ne

yapacağım, Hasan? Seninle ne yapacağım?" Sonunda, yaşlar kuruyup da güçbela tepeyi indiğimde,

sorunun yanıtını biliyordum.

O 1976 yazı, Afganistan'ın görece bir huzur ve uyum içinde geçirdiği o son yaz, on üç yaşına bastım.

Baba'yla aramız yeniden soğumaya başlamıştı bile. Bence nedeni, lale ektiğimiz gün, yeni hizmetkâr bulma

konusunda söylediğim o aptalca şeydi. Çok pişman olmuşum -gerçekten olmuşum-ama bunu

yapmasaydım bile, bu kısa mola, bu muduluk fasılası er ya da geç sona erecekti. Belki bu kadar çabuk değil,

ama mutlaka. Yaz bittiğinde, sofradaki sohbederin yerini ta-

?'

bağa sürtünen çatalla bıçağın sesi almış, Baba yemek biter

jj

bitmez çalışma odasına çekilmeye başlamıştı. Ve kapıyı ardındı

dan kapatmaya. Bense Hafız'la Hayyam'a, tırnaklarımı dibi-

ne kadar yemeye, öykü yazmaya döndüm. Öyküleri deste halinde yatağımın altında biriktiriyor, Baha'nın

onları dinlemek isteyeceğinden artık hiç emin olmasam da, saklamayı sürdürüyordum.

Baba'nın parti verme konusundaki düsturu şuydu: Bütün dünyayı davet et, aksi halde bu bir parti olmaz.

Doğum gününe bir hafta kala davetli listesini tararken, bana armağan getirecek ve on üçüncü yaşımı

kudayacak olan dört yüz kü-

96

sur Kaka'yla Hala'mın en az dörtte üçünü tanımadığımı fark ettim. Sonra, aslında benim için gelmediklerini

anladım. Benim doğum günümdü, ama gösterinin asıl yıldızının kim olacağını çok iyi biliyordum.

Hazırlıklar günlerce önceden başladı; ev Baha'nın geçici olarak işe aldığı hizmedilerle doldu. Bir dana ve iki

koyunla çıkagelen, üçünün de parasını almayı reddeden kasap Sela-hattin, örneğin. Hayvanları bahçede, bir

kavak ağacının altında, kendi eliyle kesti. Kavağın dibindeki kıpkırmızı odara bakıp, "Kan ağaçlar için iyidir,"

dediğini anımsıyorum. Hiç tanımadığım adamlar meşe ağaçlarına tırmanıp renkli ampul er, metrelerce

uzunluğunda uzatma kabloları astılar. Başkaları bahçeye düzinelerce masa

yerleştirdi, üzerlerine örtüler

serdi. Büyük partiden bir gece önce, Baha'nın arkadaşı, Şar-e-Nau'da bir kebab evi bulunan Del-

Muhammed, baharat torbaânıyla çıkageldi. Kasap gibi, Del-Muhammed de (ya da Baba'nın deyişiyile Dello)

hizmederine karşılık para almaya yanaşmadı. Baha'ya -ailesine yaptığı iyilikler için- çok şey borçlu olduğunu

söyledi. Dello ederi terbiye ederken, Rahim Han bana, Baha'nın lokantayı açması için Del o'ya para verdiğini

fısıldadı. Baba parayı geri almayı kabul etmemişti; ta ki bir gün Del o, Mercedes arabasıyla gelip borcunu

ödemeden buradan gitmeyeceğini söyleyinceye kadar.

Anladığım kadarıyla, doğum günü partim pek çok açıdan (ya da, en azından diğer partilerle kıyaslandığında)

çok büyük bir basan oldu. Evi hiç bu kadar kalabalık görmemiştim. Konuklar ellerinde içki kadehleri,

koridorlan bile doldurmuştu; merdivende oturmuş sigara içenler, kapılara yaslananlar vardı. Buldukları her

yere ilişmişlerdi; mutfak tezgâhlan-na, hole, hatta merdiven altına. Arka bahçede, ağaçlarda göz kırpan

mavi, kırmızı, yeşil ampul erin altında sohbet ediyor, dört bir yana saçılmış gazyağı meşalelerinin ışığı

yüzlerini ay-

97

dınlatıyordu. Baba bahçeye bakan terasa bir sahne kurdurt-muş, bahçenin şurasına burasına hoparlörler

yerleştirmişti. Ahmet Zahir bu sahnede akordeon çalıyor, neredeyse sırt sırta dans edenler için şarkı

söylüyordu.

Her konuğu tek tek selamlamak zorundaydım - Baba bunu çok önemsiyordu; ertesı gün hiç kimse çıkıp da

onu görgüsüz bir evlat yetiştirmekle suçlamamalıydı. Yüzlerce yanağı öptüm, hiç tanımadığım kişilerle

kucaklaştım, armağanları için teşekkür ettim. Zorla tebessüm etmekten, yüz kaslarım sızlıyordu.

Baba'yla birlikte bahçede, barın yakınında duruyordum ki, biri, "Doğum günün kudu olsun, Emir," dedi. Assef

ti; yanında ana-babası vardı. Assef in babası Mahmut kısa boylu, çelimsiz biriydi; esmer, dar bir yüzü vardı.

Annesi Tanya ise sürekli gülümseyen ve gözlerini kırpıştıran, ufak tefek, sinirli bir kadın. Assef ikisinin

arasında duruyor, sırtıyordu; boyu onlardan uzundu, ellerini onların omuzlarına dayamıştı. Ana-babasını

bize doğru yönlendirdi; onları buraya kendisi getirmiş gibi. O ebeveyndi de, onlar da çocukları sanki. İçimi

ani bir ürperti yaladı; başım döndü. Baba geldikleri için teşekkür etti.

"Hediyeni elimle seçtim," dedi Assef. Tanya'nın yüzü seğirdi, ırpıntılı gözleri Assef ten bana çevrildi.

Güvensizce gülümsedi, sonra gözlerini kırpıştırdı. Baba'nın fark edip etmediğini merak ettim.

"Hâlâ futbol oynuyor musun, Assef can?" diye sordu Baba. Hep Assef le arkadaş olmamı isterdi. Assef

gölümşedi. Böyle şirin görünmeyi başarması, öyle ürperticiydi ki. "Elbette, Kaka can." "Yanılmıyorsam sağ

açıktın, değil mi?"

"Aslında bu yıl orta forvete geçtim," dedi Assef. "Böylece daha çok gol atabiliyorsun. Gelecek hafta, Mekro-

Rayan

98

takımına karşı oynayacağız. Sıkı bir maç olacak. Birkaç iyi oyuncuları var." Baba başıyla doğruladı. "Biliyor

musun, gençken ben de forvettim."

"İsteseniz yine olursunuz, eminim," dedi Assef. Baba'ya göz kırptı; candan, sevimliydi.

Baba da ona göz kırptı. "Babanın şu dünyaca ünlü tadı dili sana da geçmiş." Assefin babasını dirseğiyle

dürttü; ufak tefek adamcağız az kaldı yere yuvarlanıyordu. Mahmut'un kahkahası da ancak Tanya'nın

gölümseyişi kadar inandırıcıydı; ansızın merak ettim: Oğul arından, az da olsa korkuyorlar mıydı, yoksa?

Gölümsemek için kendimi zorladım, ama yalnızca dudaklarımı hafifçe kıvrımayı becerebildim - babamın

Assef le samimiyeti, midemi bulandırmıştı.

Assef gözlerini bana çevirdi. "Veli'yle Kemal de burada. Doğum gününü kaçırmak istemediler," dedi, yüzeyin

hemen altına sinmiş kahkahalarla. Sessizce başımı sal adım.

"Yarın benim evde voleybol oynamayı planlıyoruz," dedi Assef. "Bize katılmaz mısın? İstiyorsan Hasan'ı da

getir."

Baha'nın yüzü ışıyıverdi: "Hey, çok iyi bir fikir. Ne diyorsun, Emir?"

"Voleyboldan pek hoşlanmam," diye geveledim. Baha'nın gözlerindeki ışığın söndüğünü gördüm; huzursuz

bir sessizlik çöktü.

"Kusura bakma, Assef can," dedi Baba, omuz silkerek. Benim yerime özür dilemesi, canımı sıktı.

"Yo, zarar yok," dedi Assef. "Ama davet geçerli, Emir can. Her neyse, okumayı sevdiğini duydum, ben de

sana bir kitap aldım. En sevdiğim kitaplardan biri." Bana güzelce satılmış bir paket uzattı. "Doğum günün

kudu olsun."

Pamuklu bir gömlekle mavi bir pantolon giymiş, kırmızı, Jpek kravat takmıştı; siyah mokasenleri pırıl pırıldı.

Kolonya

99

kokuyordu; san saçları geriye doğru düzgünce taranmışa. Görünüşte, her ana-babanın gerçekleşmiş

hayaliydi; uzun boylu, güçlü, iyi giyimli, terbiyeli, yetenekli ve gerçekten yakışıklı bir çocuk; dahası, bir

yetişkinle bile şakalaşabilecek beceride. Ama ben gözlerinin onu ele verdiğini biliyordum. Bu gözlere

baktığım zaman, ön cephe yıkılıyor, geride gizlenen delilik bir anlığına da olsa yüzeye çıkıyordu.

"Alsana, Emir," dedi Baba. "Hı?"

"Armağanın," dedi, biraz hırçın. "Assef can sana bir armağan getirmiş."

"Ah," dedim. Paketi Assef ten aldım, bakışlarımı eğdim. Odamda tek başıma olmayı diledim; kitaplarımla baş

başa, bu insanlardan uzakta.

"Evet?" dedi Baba. "Ne?"

Baba onu başkalarının yanında utandırdığım zaman yaptığı gibi, sesini alçaktı. "Assef cana teşekkür

etmeyecek misin? Bak, ne büyük bir incelik yapmış."

Keşke Baba ona böyle seslenmeyi kcsseydi. Bana kaç kez "Emir can" demişti ki? "Teşekkürler," dedim.

Assef in annesi bana bir şey söyleyecekmiş gibi baktı, ama söylemedi; aynı anda, kan-kocanın henüz tek

sözcük bile etmediğini aynm-sadım. Kendimi ve Baba'yı daha fazla utandırmamak, ama asıl Assef ten ve o

sırıttan kurtulmak için, birkaç adım uzaklaştım. "Geldiğiniz için teşekkür ederim," dedim.

Kalabalığın arasından eğrile büküle ilerledim, demir kapıdan dışanya süzıldüm. Bizden iki ev aşağıda geniş,

boş bir arsa vardı. Baba, Rahim Han'a söylerken duymuştum: Burayı bir yargıç almıştı, bir mimar projeyi

hazırlıyordu. Ama şimdilik, toprak, taşlar, yabani otlar sayılmazsa, boştu.

Assefin armağanının kâğıdını yırttım, kitabın kapağım 100

ayışığına doğru çevirdim. Hider'in yaşamöyküsüydü. Kitabı bir çalı öbeğine fırlattım.

Sırtımı yan komşunun duvarına yasladım, yavaşça yere kaydım. Dizlerimi göğsüme çektim, karanlıkta bir

süre oturdum; yıldızlara baktım, gecenin bitmesini bekledim.

"Konuklarıyla ilgilenmen gerekmiyor mu?" dedi, tanıdık bir ses. Rahim Han duvarın dibinden, bana doğru

geliyordu.

"Bunun için bana ihtiyaçları yok," dedim. "Baba orada ya!" Yanıma çökerken, Rahim Han'ın içkisindeki

buzlar şın-gırdadı. "İçki içtiğini bilmiyordum."

"Demek ki içiyormuşum," dedi. Dirseğiyle beni şakacıktan dürttü. "Ama yalnızca çok Özel günlerde."

Gülümsedim. "Sağ ol."

Kadehini bana doğru kaldırdı, içkisinden bir yudum aldı. Baha'yla ikisinin sürekli içtikleri şu filtresiz Pakistan

sigaralarından bir tane yaka. "Bir keresinde evlenmeme ramak kaldığımı anlatmış mıydım sana?" "Gerçekten

mi?" Rahim Han'ı evli barklı biri olarak düşünmek, beni gülümsetti. Onu hep Baha'nın ayrılmaz bir parçası,

adeta ikinci benliği olarak görmüştüm; benim de akıl hocam, edebiyat destekçim, gittiği her yolculuktan bana

bir armağan getirmeyi asla unutmayan dostumdu. Ama bir koca? Bir baba?

Başını evet anlamında sal adı. "Doğru söylüyorum. On sekiz yaşındaydım. Adı Hümeysra'ydı. Bir Hazara'ydı;

komşumuzun hizmetkârının kızı. Bir peri kadar güzeldi; kumral saçlar, iri, ela gözler... hele o gülüşü... onu

hâlâ duyabiliyorum." Bardağını çevirdi. "Babamın elma bahçesinde, gizlice buluşurduk; tabi gece

yarısından, el ayak çekildikten sonra. Ağaçların altında gezinirdik, elini

tutardım... Seni utandırıyor muyum,

Emir?"

"Biraz," dedim. 101

"Seni öldürmez, merak etme," dedi, sigarasından bir nefes alarak. "Her neyse, bir hayalimiz vardı. Büyük,

gösterişli bir düğün yapacak, Kabil'den Kandahar'a kadar bütün akrabaları, dostları çağıracaktık. Ben çini

döşeli bir avlusu, geniş pencereleri olan, kocaman bir ev yaptıracaktım. Bahçeye meyve ağaçları dikecek,

yeryüzünün bütün çiçeklerini yetiştirecektik; bir de çocuklarımızın oynayacağı bir çimenliğimiz olacaktı.

Cumaları ben camiden dönünce, herkes bizim evde toplanacak, yemeği bahçede, kiraz ağaçlarının altında,

hep birlikte yiyecek, kuyudan yeni çekilmiş suyu içecektik. Sonra, çocuklarımız kuzenleriyle oynarken, biz

çaylarımızı yudum-layıp tatlılarımızı yiyecektik..."

Viskisinden iri bir yudum aldı. Öksürdü. "Bunu söylediğim zaman babamın yüzünü bir görmeliydin. Annem

düşüp bayıldı. Kız kardeşlerim yüzüne su çarpmak zorunda kaldılar. Onu yelpazelediler. Bana yiyecekmiş

gibi bakıyorlardı; annemin boğazını kesmiştim sanki. Erkek kardeşim Celal, babamın engel emesine

kalmadan koşup av tüfeğini kaptı." Rahim Han acı acı güldü. "Hümeýra'yla ikimiz, bütün dünyaya karşı.

Sana şu kadannı söyleyeyim, Emir can: Sonuçta, mutlaka dünya kazanır. Düzen böyle."

"Ne oldu, peki?"

"Babam aynı gün, Hümeýra'yla ailesini bir kamýona bindirdi, Hazaracat'a postaladı. Onu bir daha hiç

görmedim."

"Üzıldüm," dedim.

"Belki de böylesi daha iyi oldu," dedi Rahim Han, omuz silkerek. "Kız çok acı çekerti. Ailem onu asla

kabullenmez-di. Ayakkabılarını cilalattığın birine, ertesi gün 'kızım' diyemezsin." Bana baktı. "Biliyor musun,

benimle her şeyini konuşabilirsin, Emir can. İstediğin zaman."

"Biliyorum," dedim, güvenmez bir ifadeyle. Beni uzun uzun süzdü; konuşmamı bekler gib""dj; kara, dipsiz

gözleri

102

aramızdaki dillendirilmemiş bir sırrı araştırıyordu. Az kaldı ona söyleyecektim. Her şeyi anlatacaktım. Peki

ama, hakkımda ne düşünürdü? Gayet haklı olarak, benden nefret ederdi.

"AL" Bana bir şey uzattı. "Az kaldı unutuyordum. Doğum günün kutlu olsun." Kahverengi deri ciltli bir defterdi. Parmaklarımı sırtındaki altın yaldızlı dikişte gezdirdim. Deriyi kokladım. "Öykülerin için," dedi. Tanı

ona teşekkür edecektim ki, bir patlama oldu, gökyüzü aydınlandı.

"Havai fişekler!"

Hemen eve seğırttik, bütün konuklan bahçede toplanmış, gökyüzüne bakarken bulduk. Çocuklar çatırtıları,

onu izleyen ılsıksı hışırtıları çığlıklarla, haykırışlarla karşılıyordu. İnsanlar göz

kamaştırıcı tomurcuklan, an

şeklinde dağılan, iek buketleri halinde akan kıvılcım sağanaklanm alkışladı.
Her birkaç saniyede bir, arka

bahçe kırmızı, yeşil, san akımlarla aydınlanıyordu.

Bu ışık patlamalarının birinde, yaşadıkça unutmayacağım bir şey gördüm: Hasan
gümüş bir tepside

Assefle Veli'ye meşrubat sunuyordu. Işık titreşti, bir tıslama, bir çatırtı duyuldu,
sonra turuncu bir ışık demeti

padadı: Assef sınnyor, işaret-parmağının boğumuyla Hasan'in göğsünü dürtü
klyordu.

Sonra, çok şükür, karanlık. 103

DOKUZ

Ertesi sabah odamda yere oturdum, armağan paketlerini açmaya koyuldum. Bu zahmete neden girdiğimi

bilmiyordum, çünkü onlara keyifsizce, şöyle bir baktıktan sonra, odanın bir köşesine fırlatıyordum. Oradaki

yığın gittikçe büyü-yordu: bir Polaroid fotoğraf makinesi, transistör bir radyo, gösterişli bir elektrikli tren ve

içinde para bulunan, sayısız zarf. Ne bu parayı harcayacaktım, ne de radyoyu dinleyecektim; elektrikli trense

odamdaki raylarda bir kez olsun gezin-meyecekti. Bunların hiçbirini istemiyordum - hepsine kan bulaşmıştı.

O turnuvayı kazanmasaydım, Baba benim için böyle bir parti asla vermezdi.

Baba'dan iki armağan aldım. Bir tanesi, mahalledeki bütün çocukları kıskançlıktan çatlatacak bir şeydi:

Yepyeni bir

104

Schwinn Stingray, bisikletlerin kralı. Kabil'de yalnızca bir avuç çocuğun Stingrayı vardı; artık onlardan biri de

bendim. Tutma yerleri siyah kauçuktan, uçları havaya kalkık gidonu ve o ünlü, muz biçimindeki selesi.

Jantları alüminyum rengi, çelik gövdesi elma şekeri kırmızısıydı. Ya da kan kırmızısı. Hangi çocuk olsa bisiklete

adar, mahalleyi turlardı. Birkaç ay önce olsaydı, ben de aynı şeyi yapardım.

"Beğendin mi?" dedi Baba, kapımın eşiğinden. Koyun gibi gülümsedim, çabucak teşekkür ettim. Keşke

elimden biraz daha iyisi gelseydi.

Sonra, sordu: "Arabayla gezelim mi?" Yarım ağızla yapılmış bir davetti. "Belki daha sonra; biraz yorgunum."

"Elbette," dedi. "Baba?" "Evet?" "Havai fişekler için teşekkür ederim," dedim. Baştan savma bir teşekkürdü.

"Biraz dinlen," dedi, odasına doğru yürürken. Baha'nın verdiği öteki armağan (onu açmamı beklememişti),

bir kol saatiydi. Kadranı mavi, şimşek biçimindeki akreple yelkovanıysa altın şansıydı. Koluma takıp

denemedim bile. Köşedeki oyuncak yığınının üstüne attım. O tepeciğe fırlatmadığım tek hediye, Rahim

Han'ın verdiği deri kaplı defter oldu. Bana kanlı gelmeyen tek armağandı.

Yatağımın kenanna oturdum, defterin sayfalarını çevirdim; Rahim Han'ı ve Hümeysra'yı düşündüm; babasının

bu evliliğe karşı çıkmasının sonuçta hayırlı olduğunu söylemişti. Kız çok acı çekerdi. Kaka Hümayun'un

projektörünün aynı diada takılıp kalması gibi, zihnimde hep aynı imge çakıp sönüyordu: Hasan, başı öne

eğik, AssePle Veli'ye içecek sunuyor. Belki de böylesi daha iyi olacaktı. Acısı azalacaktı. Be-

105

nimki de, elbette. Her halükârda, şurası iyice aydınlanmıştı: İkimizden birinin gitmesi gerekiyordu.

Aynı gün, öğleden sonra bisikleti ilk ve son gezintisine çıkardım. Mahallede birkaç tur attım, sonra döndüm.

Araba yolundan arka bahçeye doğru sürdüm; Ali'yle Hasan dün geceki partinin

pisliğini temizlemekteydi.

Kâğıt bardaklar, buruşuk peçeteler, boş meşrubat şişeleri dört bir yana saçılmıştı. Ali iskemleleri katlıyor,

duvarın dibine diziyordu. Beni görünce el salladı.

Ben de ona el salladım: "Selam, Ali."

Bir parmağını kaldırıp beklememi işaret etti, topal ayarak kulübesine gitti. Bir dakika sonra çıktığında, elinde

bir şey tutuyordu. "Dün gece Hasan'la sana bunu verecek fırsatı bulamadık," dedi, paketi uzatırken. "Sana

layık değil, Emir Ağa. Değersiz bir şey. Umanz beğenirsin. Doğum günün kutlu olsun."

Boğazıma bir yumru tılandı. "Sağ ol, Ali," dedim. Keşke bana bir şey almasalardı. Paketi açtım, yepyeni bir

Şahna-me'yle karşılaştım; parlak, ciltli bir kapağı vardı; her öykünün altında da rengârenk, göz alıcı çizimler.

İşte, yeni doğan oğluna, Kai Hüsrev'e bakan Ferengiz. Ya da ordusunun başında, atını dörtnala süren,

kılıcını çekmiş Efreziyap. Ve tabi , oğlunda, savaşçı Sohrab'ta ölümcül bir yara açan Rüstem. "Çok güzel,"

dedim.

"Hasan sendeki kitabın eskidiğini, yıprandığını söyledi; bazı sayfaları da eksikmiş," dedi Ali. "Bu kitaptaki

bütün resimler mürekkep ve kalemle, elle çizilmiş," diye ekledi, gururla; ne kendisinin ne de oğlunun

okuyabildiği kitaba bakarak.

"Harika," dedim. Öyleydi. Üstelik, anladığım kadanyla ucuz da değildi. Ali'ye

değersiz olan kitap değil, benim,

demek istedim. Yeniden bisikletime atladım. "Hasan'a benim için teşekkür et."

106

Kitabı odamın köşesindeki oyuncak yığınının üzerine bıraktım. Ama gözlerim ikide bir takılıyordu; bunun

üzerine, en alta soktum. O gece yatağa girmeden öner RahâVr "îerü saatimi görüp görmediğini sordum.

Ertesi sabah, Ali mutfaktaki kahvaltı sofrasını kaıOınncaya kadar odamda bekledim. Bulaşıkları yıkamasını,

tezgâhlan silmesini bekledim. Yatak odamın camından dışarıya baktım, Ali'yle Hasan'ın boş, tekerlekli

alışveriş arabasını süreri pazara gitmelerini bekledim.

Sonra armağan yığınındaki zarflardan birkaç tanesinin içindeki parayı ve kol saatini alıp dışarıya süzüldüm.

Baha'nın çalışma odasının önünde bir an durakladım, içeriye kulak kabarttım. Sabahtan beri içerideydi,

telefon görüşmeleri* yapıyordu. Şimdi de birisiyle konuşuyor, gelecek hafta yapılması gereken bir halı

teslimatından söz ediyordu. Alt kata indim, bahçeyi geçtim, yenedünya ağacının yarımındaki, Ali'yle Hasan'ın

yaşadığı müstemilata girdim. Hasan'ın döşeğini baldırdım, yeni saati ve banknotları altına soktum.

Otuz dakika kadar bekledim. Sonra babamın kapısını çaldım ve rezil yalanlar dizisinin sonuncusu olduğunu

umduğum şeyi söyledim.

Yatak odamın penceresinden, et, nan, meyve ve sebze yüklü arabayı, eve doğru

iten Ali'yle Hasan'i

seyrettim. Baha'nın evden çıktığını, Ali'nin yanına gittiğini gördüm. Seslerini dayamıyordum, ama ağızları

oynadığına göre, konuşuyorferdı. Baba eliyle evi gösterdi, Ali başını salladı. Ayrıldılar. Baba yeniden eve

girdi; Ali, Hasan'ın peşinden kulübeye yöneldi.

Birkaç dakika sonra, Baba kapıma vurdu. "Çalışma odama gel," dedi. "Hep birlikte oturup konuşacak, bu

meseleyi "çözeceğiz."

107

Baba'nın odasına gittim, deri kanepelerden birine oturdum. Ali'yle Hasan'ın yanıma gelmesi, otuz dakika

kadar sürdü.

Her ikisi de ağlamıştı; kızarmış, şişmiş gözlerinden belliydi. Baba'nın karşısında, el ele durdular; insanlann

canını böylesine yakmayı ne zaman ve nasıl öğrendiğimi merak ettim.

Baba doğruca konuya girdi: "Bu parayı çaldın mı? Emir'in saatini çaldın mı, Hasan?" Hasan'ın cılız, çadək

bir sesle verdiği yanıt, tek kelimeydi: "Evet."

Yüzüme tokat yemişçesine irkildim. Yüreğim ağırlaştı, gerçeği haykırmaya hazırlandım. Sonra, anladım: Bu,

Hasan'ın benim için yaptığı son fedakârlıktı. Hayır, deseydi Baba ona inanırdı, çünkü Hasan'ın asla yalan

söylemediğini hepimiz bilirdik. Ve Baba ona inandığı zaman, ben suçlanacaktım; durumu, gerçekte kim

olduğumu açıklamak zorunda kalacaktım. Baba beni asla, asla bağışlamayacaktı. Aynı anda, dank etti:

Hasan biliyordu. O geçitte olup biten her şeyi gördüğümü, orada öylece durup kılımı bile kıpırdatmadığımı

biliyordu. Ona ihanet ettiğimi bilmesine karşın, beni bir kez daha, belki de son kez kurtarıyordu. O an onu

bütün yüreğimle sevdim, hiç kimseyi sevmediğim kadar çok sevdim ve ona otların arasındaki yılan

olduğumu, göldeki canavar olduğumu söylemek istedim. Bu özveriye değmezdim; ben bir yalancıydım, bir

hain, bir hırsızdım. Bunları söyledim de, ama içimdeki bir şey, küçücük bir parçam, memnundu. Bütün

bunların yakında sona ereceğine seviniliyordu. Baba onla n kovacak, biraz üzülecek, ama yaşam devam

edecekti. İşte bunu istiyordum; devam etmeyi, unutmayı, taze bir başlan gıç yapmayı. Yeniden soluk

alabilmek istiyordum.

Ama Baba'nın söylediklerini duyunca, afalladım: "Seni affediyorum." 108

Affetmek mi? Ama hırsızlık bağışlanamayacak tek suç, değil miydi? Bütün günahların anası? Bir insanı

öldürdüğün zaman, bir yafam falarsın. Karısını bir kocadan, çocuklarım bir babadan mahrum edersin. Talan

söylediğin zaman, bir insanın gerçeğe ulaşma hakkını çalmış olursun. Aldattığın zaman, bir insanın

doğruluk, adalet hakkını elinden alırsın. Çalmaktan daha büyük bir kötülük yoktur. Baba beni kucağına

oturtup bunları söylememiş miydi? Öyleyse, nasıl olur da Hasan'ı bağışlardı? Ayrıca Baba bunu bile

bağışlarken, istedi-, ği evlat olamadığım için beni neden bağışlamıyordu? Neden?

"Biz gidiyoruz, Ağa efendi," dedi Ali. "Ne?" Baba'nın yüzündeki kan çekiliverdi. "Artık burada yaşayamayız."

"Ama onu affettim, Ali, duymadın mı?" dedi Baba.

"Burada yaşamak bizim için artık olanaksız, Ağa efendi. Gidiyoruz." Ali Hasan'ı kendine çekti, kolunu

oğlunun omzuna doladı. Koruyucu bir devinimdi; Ali'nin onu kimden koruduğunu biliyordum. Ali benden yana

bakınca, gözlerindeki o soğuk, bağışlamaz anlamdan, Hasan'm ona her şeyi anlattığını anladım. Assefle

arkadaşlarının yaptıklarını, uçurtmayı, beni. Tuhaf ama, birisi gerçekte kim olduğumu, nasıl biri olduğumu

öğrendiği için memnundum; rol yapmaktan yorulmuştum.

"Para ya da saat umurumda bile değil," dedi Baba; kollan açık, avuçları yukarıya dönüktü. "Bunu neden

yapağını anlayamıyorum, Ali... 'Olanaksız' demekle neyi kastediyorsun?"

"Kusura bakma, Ağa efendi, eşyalarımızı topladık bile. Kararımızı verdik."

Baba yüzünde acılı, donuk bir parıltı, ayağa kalktı. "Ali, size iyi bakmadım mı? Sana ve Hasan'a iyi

davranmadım mı? Sen, hiç sahip olamadığını ağabeyimdin, Ali. Bunu biliyorsun. Lütfen bunu yapma."

"Durumu daha da zorlaştırma, Ağa efendi," dedi Ali. Ağzı seğirdi, bir an için,

ekşiyen bir yüz görür gibi

oldum. İşte o zaman, verdiğim acının derinliğini kavradım - bu insanlarda yol açtığım kederin zifiri

karanlığını. Ali'nin felçli yüzü bile acısını maskeleyemiyordu. Hasan'la göz göze gelmeye çalıştım, ama başı

öne eğik, omuzları kamburdu; gömleğinin kenarından sarkan ipliği çevirip duruyordu.

Baba yalvarmaya başladı. "Hiç olmazsa nedenini söyle. Bilmem gerek!"

Ali, Baba'ya nedenini söylemedi, tıpkı hırsızlığını itiraf ederken Hasan'a itiraz etmediği gibi. Bunun nasıl

olduğunu asla anlayamayacağım, ama ikisini o loş kulübede ağlarken, Hasan'ı beni ele vermemesi için

babasına yalvarırken açık seçik görebiliyordum. Ali'nin verdiği sözü tutmak için ne insanüstü bir çaba

harcadığını tahmin bile edemiyordum ama.

"Bizi otobüs durağına götürür müsün?"

"Sizi men ediyorum!" diye kükredi Baba. "Beni duydun mu? Gitmem yasaklıyorum!"

"Kusura bakma, ama beni hiçbir şeyden men edemezsin, Ağa efendi," dedi Ali. "Artık burada çalışmıyoruz."

"Nereye gideceksiniz?" Baba'nın sesi çatalıaştı.

"Hazaracat'a." "Kuzeninin yanına mı?"

"Evet. Bizi otobüs durağına götürür müsün, Ağa efendi?"

O zaman Baba, daha önce hiç görmediğim bir şey yaptı: Ağladı. Bu beni biraz korkuttu; yetişkin bir erkeğin

ağladığı m gönnek. Babalar ağlamazdı ki. "Lütfen," dedi Baba, ama Ali, peşindeki Hasan'la birlikte çoktan

kapıya doğru dönmüştü bile. Baha'nın bunu söyleyiş biçimini yaşadıkça unutmayacağım; bu yalvarıştaki

acıyı, korkuyu.

Kabil'de yazlan çok ender yağmur yağırdı. Masmavi gök-110

yüzü yüksek, derin olurdu; güneşse ensenizde gezinen bir ütü. Hasan'la baharda taş sektirip durduğumuz

dereler kurur, yanımızdan geçen çekçek arabaları yerden toz kaldırırdı. Erkekler on rekaf hk öğle namazı

için camilere gider, sonra da buldukları bir gölgeye sığınıp kestirir, akşamüstü serinliğini beklerdi. Yaz öklım

tıkış, havasız sınıflarda Kuran'dan ayet ezberleyerek, o dil dönmez, çetrefil Arapça sözcüklerle boğuşarak

geçen, uzun okul günleri demektir. Mol a tekdüze sesiyle mırıldanıp dururken, okul avlusunun hemen

karşısındaki apteshaneden bok kokusu taşıyan esintiye, düştü düşecek, tek bir basketbol çemberinin

altındaki tozlan kaldıran, sıcak rüzgâra kadanmak, sağınıza solunuza konan sinekleri avlamak demektir.

Ama Baba'nın Ali'yle Hasan'ı otobüs garına götürdüğü gün, yağmur yağdı. Önce, fırtına buludan gökyüzünü

demir grisine çevirdi. Birkaç dakikaya kalmadan da, yağmur tabakalar halinde boşandı; suyun hiç

kesilmeyen, sabit tıslaması ku-iaklanmda zonkluyordu.

Baba onlan Bamiyan'a kadar götürmeyi önermiş ama Ali kabul etmemişti. Yatak

odamın sular sızan, bulanık

camından, bütün vannı yoğunu koyduğu o tek bavulu, Baba'nın kapının önünde bekleyen arabasına taşıyan

Ali'yi seyrettim. Hasan sılcıca dürülüp bir sicimle bağlanmış olan döşegini sırtına vurmuştu. Bütün

oyuncaklarını geride, o döküntü kulübede bırakmıştı - onları ertesi gün, odanın bir köşesine üst üste yığılmış

bir halde buldum; tıpkı odamdaki doğum günü armağanları gibi.

İri yağmur damlaları camımdan kayıyordu. Baba bagajın kapağını kapadı. Şimdiden ıslanmıştı; sürücü

tarafına doğru ilerledi. İçeriye eğildi, arka koltukta oturan Ali'ye bir şey söyledi; fikrini değiştirmesi için, son bir

deneme, belki. Bir süre böyle konuştular, bir elini arabanın tepesine dayamış, iki

111

büklüm Baba sırılsıklamdı. Sonra doğruldu; doğduğum günden bu yana bildiğim yaşamın o çökük omuzlarda

sona erdiğini gördüm. Baba arabaya bindi. Farlar yakıldı, bir çift ışıklı boru yağmuru deldi. Bu, Hasan'la

birlikte izlediğimiz Hint filmlerinden biri olsaydı, tam da bu noktada dışarıya fırlar, yalınayak, sağa sola su

sıçratarak koşardım. Arabanın peşine düşer, durması için çığlık çığlığa bağırırdım. Hasan'ı arka koltuktan

dışarıya çeker, gözyaşlarını yağmur damlalarına karıştırırken, ona üzgün, çok üzgün olduğumu söylerdim.

Sağanağın altında kucaklaşırdık. Ama bu bir Hint filmi değildi. Evet, üzgündüm, ama ne ağladım ne de

arabayı kovaladım. Baba'mın arabasının kaldırımından uzaklaşışım, ağzından çıkan ilk sözcük benim adım

olan kişiyi götürüşünü seyrettim. Baba sokağın köşesinden (defalarca misket oynadığımız yerden) sola

dönerken, arka koltuğa çökmüş olan Hasan'ın bulanık görüntüsünü son kez, bir anlığına yakalayabildim.

Geri çekildim; artık tek görebildiğim pencere camlarının gerisindeki, erimiş gümüşe benzeyen sağanaktı. 112

ON

Mart 1981

Tam karşımızda genç bir kadın oturuyordu. Zeytin yeşili bir elbise giymiş, gece serinliğine karşı, başına

siyah bir atkı dolamıştı. Çukurlara girip çıkan kamyonun her sarsılışında bir dua mırıldanıyor, kamyon

yalpaladıkça, kadının "Bismil-lati"\an da tizleşiyordu. Şalvarımsı bir pantolonu, gök mavisi türbanı olan iriyarı

kocası bir koluyla bir bebeği kucaklamıştı, serbest eliyle tespih çekiyordu. Dudakları sessiz dualarla kıpır

kıpırdı. Başkaları da vardı; Baba'yla ben dahil, on iki kişiydik: Rus malı, eski bir kamyonun muşamba kılıfla

kaplanmış kasasında, bavul aramız bacaklarımızın arasında, yabancılarla diz dize oturuyorduk.

113

Kabil'i terk ettiğimizden, yani sabahın ikisinden beri midem allak bulaktı. Baba bir şey dememişti, ama araba

tutmasını da sayısız zayıflığımdan biri saydığının farkındaydım -midem birkaç kez fena halde kasılıp da

dayanamayıp inlediğimde, yüzünde beliren utancı görmüştüm. Tespihli, iri adam (dua eden kadının kocası),

kusacak mısın, diye sordu; galiba, dedim. Baba başka taraflara baktı. Adam muşamba örtünün kenannı

kaldırdı, sürücü camına vurdu, durmasını söyledi. Ama şoför, sıska, esmer, keskin hatlı ve ince bıyıklı Kerim

başını olumsuz anlamda sal adı.

"Kabil'den uzaklaşamadık ki," dedi. "Söyle de tutsun kendini."

Baba soluğunun altından bir şeyler homurdandı. Tam ondan özür dilemeye hazırlanırken, ağzıma safra

doluverdi; genzim biber gibi yanıyordu. Başımı çevirdim, muşambayı kaldırdım, hareket halindeki kamyonun

yan tarafına kustum. Arkamda, Baba öteki yolculardan özür diliyordu. Araba tutması bir suçmuş gibi. On

sekiz yaşındaki birinin midesinin bulanması yakışık almazmış gibi. Kerim durmayı kabul edinceye kadar, iki

kez daha kustum; durmasımın asıl nedeni kamyonunu, ekmek teknesini kirletmemden korkmasıydı. Kerim bir

insan kaçakçısıydı - insanları Şoravi işgalindeki Kabil'den, görece güvenli Pakistan'a kaçırmak, dönemin en

kârlı mesleklerinden biri olup çıkmıştı. Bizi Celalabat'a götürüyordu; Kabil'in 170 kilometre

güneydoğusundaki bu kentte, erkek kardeşi Toor içi yine sığınmacılarla dolu, daha büyük kamyonuyla bizi

bekliyordu; iki grubu da Hayber Geçidi'nden Pe-şaver'e geçirecekti.

Kerim, Mahipar Şelalesi'nin birkaç kilometre batısında kamyonu yolun kenarına çekti. 'Uçan Balık' anlamına

gelen Mahipar Şelalesi'nin sulan, dik bir yamaçtan Almanların 1967'de kurduğu elektrik santraline

dökülüyordu. Baba'yla

kamışı tarlalanyla bezeli bir

kent olan Cela labat'a giderken, şelalenin tepesine pek çok kez tırmanmıştık.

Kamyonun arkasından yere adadım, sarhoş gibi yalpalayarak yol kıyısındaki tozlu hendeğe seğırttim. Ağzım

tükürük dolmuştu; yaklaşan bulananın habercisi. Karanlığa bürünmüş, derin koyağa bakan kayalığın ucuna

doğru sendeledim. El erim dizkapaklanmda, eğildim, safrayı bekledim. Bir yer-, lerde bir dal koptu, bir

baykuş öttü. Tatlı, serin bir rüzgâr ağaç dallarını çıtırdattı, yamaca serpiştirilmiş çalıları karıştırdı. Aşağıdan,

vadiden dökülen suyun boğuk sesi geliyordu.

Bankette durdum, bütün ömrümü geçirdiğim evden ayrılış biçimimizi düşündüm. Kısa bir gezintiye çıkar

gibiydik: mutfak lavabosuna yığılmış, köfte araklı bulaşıklar, holdeki hasır sepette çamaşırlar, yapılmamış

yataklar, Baha'nın dolaptaki takım elbiseleri. Oturma odasının duvarlarında hâlâ asılı duran duvar örtüleri;

Baba'mn çalışma odasındaki rafları dolduran, annemden kalma kitaplar. Kaçışımızı ele veren izler tek tük,

örtüktü: Ana-babamm düğün resmi yoktu, büyük-babamr Nadir Şah'la ölü bir geyiğin başında gösteren, kum

lu fotoğraf da öyle. Dolaplardan yalnızca üç-beş giysi eksilmişti. Bir de, Rahim Han'ın bana beş yıl önce

armağan ettiği deri kaplı defter.

Sabah olunca Celaktin -beş yıldaki yedinci hizmetçimiz-büyük bir olasılıkla yürüyüşe ya da arabayla

gezmeye çıktığı-mızı düşünecekti. Ona söylememiştik. Artık Kabil'de hiç kimseye güvenemezsiniz; belli bir

ücret ya da gözdağı karşılığında, herkes birbirini satmaya hazırdı; kardeş kardeşi, hizmetçi efendisini,

arkadaş arkadaş. Ahmet Zahir'i, on üçüncü yaş günümde akordeon çalan sanatçıyı düşündüm. Bazı

arkadaşlarıyla bir araba gezintisine çıkmış, daha sonra, ensesinden kurşunlanmış cesedi yol kıyısında

bulunmuştu. Re-

115

/üFler, yoldaşlar her yerdeydi; Kabil'i iki gruba ayırmışlardı: dinlenenler ve dinlenmeydiler. İşin en kurnazca

kısmı da, kimin hangi tarafta olduğunu kimsenin bilmemesiydi. Bir elbise provası sırasında, terziye rasgele

söylenen bir şey, gelişigüzel bir yorum, sizi doğruca Poleh-çarki zindanlarına götürebilirdi. Et alırken kasaba

sıkıyönetimden yakınan biri, kendini bir anda parmaklıkların ardında, bir Kalaşnikov'un namlusuna bakarken

bulabilirdi. Bir akşam yemeğinde, evinizin mahremiyetinde bile ölçüp biçerek konuşmak zorundaydınız;

refik'ler sınıflara kadar girmişti; çocuklara ana-baba|an-nı ispiyonlamayı, neleri duyup kimlere aktarmaları

gerektiğini öğretiyorlardı.

Gecenin bir yarısı bu yolda ne işim vardı? Şu anda yata ğımda, battaniyenin altında olmam gerekmez miydi?

Başucumda da bir sayfası kıvrılmış kitabım. Bu bir rüyaydı herhalde. Evet,

mutlaka öyleydi. Yarın sabah

uyanacak, camdan dışarıya bakacaktım: Ne kaldırımlarda devriye gezen, asık yüzlü Rus askerleri ne

kentimin sokaklarını arşınlayan, tehditkâr parmakları andıran taretlerini sağa sola döndüren tanklar ne

yıkıntılar ne sıkıyönetimler ne de pazar yerlerinde cirit atan, Rus ordusuna ait personel araçları. Sonra,

arkamda Baba'yla Kerim'in konuştuğunu duydum; sigara içiyor, Celalabat'ta-ki düzenlemeden söz

ediyorlardı. Kerim, Baha'ya güvence veriyordu: erkek kardeşinin "mükemmel, birinci sınıf kamyonu

gerçekten büyüktü, sürekli gidip geldiği Peşaver yo-luysa çocuk oyuncağı. "Sizi oraya gözleri kapalı götürür,"

dedi Kerim. Kardeşiyle ikisinin, kontrol noktalarındaki Rus ve Afgan askerlerini çok iyi tanıdığını, "karşılıklı

kâra" dayalı bir düzen tutturdıklarını ekledi. Bu bir rüya değildi. Aynı anda, sanki başlama işaretini

almışçasma, tam tepemizden geçen bir roketin keskin vızıltısı duyuldu. Kerim sigarasını attı, belinden bir

tabanca çıkardı. Namlusunu gökyüzüne

116

doğrulttu, ateş eder gibi yaptı, sonra yere tükürdü, roketatara sövdü.

Birden, Hasan'ın nerede olduğunu merak ettim. Sonra, kaçınılmaz olan geldi: Bir çalı öbeğine kustum; bir

mitralyö-zün sağır edici takırtısı, öğürtülerimi, iniltiLERİMİ boğdu.

Yirmi dakika sonra, Mahipar'daki kontrol noktasında durduk. Sürücümüz vitesi

boşta aldı, kamyonu çalışır

durumda bırakıp, aşığıya adadı. Çakıl taşlarını ezen ayak sesleri duyduk. Bunu kısık sesle söylenen, kısa

sözcükler izledi. Bir çakmağın alevi parladı. "Spasseba."

Yeniden bir çakmak alevi. Biri güldü; beni yerimden sıçratan, tiz bir gıdıklama. Baba'nın eli baldırımı

kavradı, sıktı. Gülen adam bir şarkıya başladı; çok eski bir Afgan düğün şarkısını bozuk, baştan savma bir

sesle, koyu bir Rus aksanıyla söylüyordu:

Ahesta boro, Mah-e-man, ahesta boro. Usulca, git-, güzelim mehtap, usulca git.

Postal arın topukları asfaltta çınladı. Biri kamyonun arkasındaki muşamba örtünün ucunu kaldırdı, üç surat

içeriye uzandı. Biri Kerim'di; ötekilerse asker; biri Afgan, öteki de sırtkan bir Rus; yüzü bir buldoğa

benziyordu, ağzının kenarından bir sigara sarkıyordu. Arkalannda, gökyüzündeki kemik beyazı ay

görünüyordu. Kerim'le Afgan asker, Peştu dilinde bir şeyler konuştular. Birkaç sözcüğü çıkarabildim -

Toor'un başına gelen talihsizlikle ilgili bir şeyler. Rus asker kamyonun içine doğru eğildi. Hâlâ aynı şarkıyı

mırıldanıyor, parmaklarıyla arka kapağın kenarında tempo tutuyordu. Ayın loş ışığında bile, yolcuları tek tek

tarayan gözlerindeki cam gibi bakışları görebiliyordum. Bu soğukta, alnında ter damlaları birikmişti.

gözlerini ondan ayırmıyordu.

Kerim ona Rusça kısa, sert bir şey söyledi, askerse buna daha da sert bir karşılık verdi. Afgan asker alçak,

arabulucu bir sesle söze karıştı. Ama Rus asker, onlan irkilten bir şeyler haykırdı. Baha'nın yanımda kaskatı

kesildiğini hissedebiliyordum. Kerim genzini temizledi, başını öne eğdi. Sonra, açıkladı: Asker, genç hanımla

kamyonun arka tarafında yarım saat baş başa kalmak istiyordu.

Genç kadın atkayı yüzüne çekti. Ağlamaya başladı. Kocasının kucağındaki bebek de öyle. Kocanın beti

benzi attı; bu yüz şimdi gökyüzünde asılı duran ay kadar soluktu. Kerim'e, 'Bay Asker Efendi'ye söyle de

biraz merhamet gösterebilirsin, dedi; onun da bir annesi, belki bir kız kardeşi yok muydu; hatta belki bir karısı?

Rus, Kerim'i dinledi, sonra peş peşe bir şeyler haykırdı.

"Bunun karşılığında geçmemize izin verecek," dedi Kerim. Kocanın gözlerine bakamıyordu. "Ama yüklü bir

bedel ödedik zaten. Parasını aldı ya," dedi koca.

Kerim'le Rus asker konuştular. "Diyor ki... her fiyatın bir vergisi varmış."

Bunun üzerine Baba ayağa kalktı. Şimdi onun baldırına yapışma sırası bendeydi, ama Baba bir silkinşte

elimden kurtuldu, bacağını çekti. İri gövdesi, ayışığını kapamıştı. "Bu adama bir şey sormam istiyorum,"

dedi. Kerim'le konuşuyor ama doğrucu Rus askere bakıyordu. "Utanma duygusunun nerede olduğunu sor."

İkisi konuştular. "Savaşta utanma olmazmış."

"Yanıldığını söyle. Savaş onuru ortadan kaldırmaz. Tam tersine, barış zamanından çok daha fazla onur

gerektirir.*1

Her zaman kahraman olmak zorunda m«m?diye sordum 118

içimden, kalbim küt küt atarken. Bir kez olsun boş veremez misin? Oysa biliyordum, yapamazdı - doğası

böyleydi. Bu kez sorun, doğasının hepimizi Ölüme götürecek olmasıydı.

Rus asker, dudaklarında bel i belirsiz bir gülümsemeyle Kerim'e bir şey söyledi. "Ağa efendi," dedi Kerim,

"bu Rus-si bize benzemezler. Saygıdan, şereften filan anlamazlar."

"Ne dedi?"

"Kafana bir kurşun sıkmaktan büyük bir zevk alacakmış... en az şey kadar..." Kerim'in sesi gidiverdi, başını

askerin göz koyduğu genç kadına doğru sal adı. Asker bitmemiş sigarasını fırlattı, tabancasının kılıfını açtı.

Baba'nın ölümü böyle olacakmış demek, diye düşündüm. Sonu böyleymiş, demek? İçimden, okulda

öğrendiğim bir duayı okudum.

"Söyle ona, bu rezil iğe izin vermeden önce, bana bin tane kurşun sıkması gerekecek," dedi Baba. Gözümün

önünde altı yıl önceki kış günü canlanıverdi. Köşe başında durmuş, çıkmaz sokağa bakıyorum. Kemal'le

Veli, Hasan'ı yere bastırıyor. Assefin kalçasındaki kaslar geriliyor, gevşiyor; kalçaları öne arkaya deviniyor.

Ve ben uçurtma için kaygılanıyorum. Bu nasıl bir yüreksizlikti böyle? Bazen, ben de ciddi ciddi merak

ediyordum: Baba'nın gerçekten de öz oğlu muydum?

Buldog suratlı Rus tabancasını kaldırdı.

"Baba, lütfen otur," dedim, kolunu çekerek. "Baksana, ateş etmeye hazırlanıyor."

Baba elime vurdu. "Sana hiçbir şey öğretemedim mi?" diye kükredi. Sıtan askere döndü. "Söyle şuna, beni

ilk atışta öldürse iyi eder. Çünkü yıkılmazsam, bu Allah'ın belasını ellerimle parçalarım!"

Kerim'in çevirdiği sözleri dinlerken, askerin kılı kıpırdamadı; hâlâ sırtıyordu. Silahının emniyet kilidini açtı.

Namluyu Baba'nın göğsüne doğrulttu. Güm güm atan yüreğim ağzımda, yüzümü el erime gömdüm.

119

Silah patladı.

ipte, oldu. On sekizinde, yapayalnız kaldım. Bu dünyada hiç kimsem kalmadı. Baba öldü, şimdi onu gömmek

zorundayım. Nereye gömeceğim? Ondan sonra nereye gideceğim?

Ama gözlerimi hafifçe aralayınca, beynimde hızla, deli gibi dönen düşünce çarkı duruverdi; Baba hâlâ

ayaktaydı. Ötekilerin yanında şimdi bir başka Rus subay vardı. Elindeki silahın, havaya dönük namlusundan

duman çıkıyordu. Baba'yı vurmakla tehdit eden Rus askerin tabancasıysa çoktan kılıfına girmişti. Ayaklarını

yere sürüyordu. Yaşamımda ilk kez, aynı anda hem gülmek hem ağlamak istedim.

Kır saçlı, ağır yapılı Rus subay bize bozuk bir Farsça'yla seslendi, yoldaşı adına özür diledi. "Rusya onları

buraya savaşmaya gönderiyor," dedi. "Ama bunlar henüz çocuk; buraya gelince de uyuşturucu denen zevki

keşfediyorlar." Genç askere, oğlunun yaramazlıkları yüzünden çileden çıkmış bir baba gibi esef dolu bir

bakış nrlattı. "Bu da şu anda uyuşturucunun etkisinde. Onu yola getirmeye çalışacağım..." Elini 'gidin'

dercesine salladı.

Birkaç dakika sonra yeniden yola koyulmuştuk. Bir kahkaha duyuldu, ardından da genç askerin o eski düğün

şarkısını söyleyen, çatlak, bozuk sesi.

On beş dakika kadar sessizce yol aldıktan sonra, genç kadının kocası ansızın ayağa kalktı ve daha önce

pek çok kişinin yaptığını gördüğüm şeyi yaptı: Baba'nın elini öptü.

Toor'un talihsizliği. Bu sözcükler Mahipar'daki kısa bir konuşmada kulağıma çalınmamış mıydı?

Gün doğumundan bir saat kadar önce, Celalabat'a girdik. Kerim bizi çabucak kamyonndan indirdi, iki toprak

yolun kesiştiği noktadaki tek katlı bir eve soktu; her iki yolun da iki

120

yanına düz, tek kadı evler, akasya ağaçları ve kapalı dükkânlar sıralanmışa. Eşyalarımızla birlikte, hızlı hızlı

eve dolurken, soğuğa karşı paltomun yakasını kaldırdım. Nedense, turp kokusu aldığımı anımsıyorum.

Hepimiz yan karanlık, boş oturma odasına girince, Kerim ön kapıyı kilitledi, perde yerine geçen yırtık pırtık

çarşafı aldı. Sonra, derin bir soluk alıp kötü haberi verdi: Kardeşi Toor bizi

Peşaver'e götüremeyecekti.

Bir hafta önce kamyonu bozulmuştu, Toor hâlâ yedek parçaların gelmesini bekliyordu.

"Gecen hafta mı?" diye çığırdı biri. "Madem biliyordun, neden getirdin bizi buraya?"

Gözümün ucuyla bir harekedilik sezdim. Sonra, odayı neredeyse uçarcasına kat eden, bulanık bir şey ve

hızla duvara çarpılan Kerim; sandaledi ayaklan yerden iki kanş havada, sallanıyordu. Boynuna Baba'nın

elleri dolanmıştı.

"Nedenini söyleyeyim," diye hırladı Baba. "Çünkü buraya kadar olan yolculuğun parasını aldı. Tek derdi de

buydu." Kerim'in boğazından, boğulmak üzere olan birinin hınlıtılan çıkıyordu. Ağzının bir köşesinden salya

akıyordu.

"İndir onu, Ağa, öldüreceksin adamı," dedi yolculardan biri.

"Amacım da bu zaten," dedi Baba. Odadakilerin bilmediğı şeyse, Baba'nın şaka yapmadığıydı. Kerim

kıpkırmızı olmuş, can havliyle bacaklarını sal ıyordu. Baba onun boğazını sıkmaya devam etti, ta ki genç

anne (Rus subayın göz koyduğu kadın) durması için yalvarıncaya kadar.

Baba onu nihayet bırakınca Kerim kış üstü yere düştü, hava alabilmek için birkaç kez debelendi. Odaya

sessizlik çöktü. Daha iki saat önce, Baba hiç tanımadığı bir kadının onurunu korumak için göğsünü

kurşunlara siper etmişti. Şimdiyse bir adamı boğarak öldürmesine ramak

kalmıştı; söz konusu kadının ricası

olmasaydı, seve seve yapardı da.

121

Yandaki kapıya vuruldu. Hayır, ses aşağıdan geliyordu. "Bu da ne?" diye sordu biri.

Hâlâ soluk almaya çalışan Kerim, "Ötekiler," diye hırladı, güçlükle. "Bodrumda." "Ne kadardır bekliyorlar?" diye sordu Baba, Kerim'in başına dikilerek.

"İki haftadır."

"Kamyonun geçen hafta bozulduğunu söylemiştin!"

Kerim boğazını ovuşturdu. Bir kurbağa gibi vırakladı: "Bir önceki hafta da olabilir." "Ne zaman?"

"Ne?"

"Parçalar ne zaman gelir?" diye kükredi Baba. Kerim irkil-di, ama bir şey söylemedi. Karanlıktan

memnundum. Baha'nın yüzündeki ölümcül anlamı görmek istemiyordum.

* * *

Kerim bodruma inen gıcırtilı basamakların üzerindeki kapağı kaldırır kaldırmaz, burnuma küfü andıran nemli,

ağır bir koku çarptı. Merdiveni tek sıra halinde indik. Tahta basamaklar Baha'nın ağırlığı altında inledi. Soğuk

bodrumda durunca, karanlıkta parlayan gözlerin üzerime dikildiğini hissettim. Odanın şurasında burasında,

birbirine sokulmuş karaltılar gördüm; dış çizgileri, bir çift gazyağı lambasının yaydığı kör ışıktı duvara

vuruyordu. Bodrumu bir mınlo dolaştı; bir yerlerde damlayan suyun sesi geliyordu, bir de, bir sürtünme sesi.

Baba arkamda içini çekti, elindeki çantaları yere bıraka.

Kerim, kamyonun bir-iki güne kalmadan tamir edileceğini söyledi. Ondan sonra, doğru Peşaver'e.

Özgürlüğe. Güvenliğe.

Bodrum' bir hafta boyunca evimiz oldu; üçüncü gece, o 122

sürtünme seslerinin nedenini arıladım: sıçanlar.

Gözlerim karanlığa alışınca, yaklaşık otuz sığınmacı saydım. Duvarın dibine, omuz omuza dizildik; krakcr,

ekmek, hurma ve elma yedik. İlk gece, erkekler hep birlikte dua ettiler. İçlerinden biri Baba'ya, neden onlara

katılmadığını sordu: "Al ah hepimizi kurtaracak. Neden ona yakarmıyorsun?"

Baba burnuna bir tutam enfiye çekti. Bacaklarını uzattı. "Bizi kurtaracak olan, sekiz silindirle bir karbüratör,"

dedi. Bu diğerlerinin Al ah konusuna bir daha hiç değinmemelerine yetti.

O ilk gece, daha sonra, bizimle birlikte saklananların arasında Kemal'le babasının da olduğunu keşfettim.

Kemal'i birkaç metre ilerimde otururken bulmak, gerçekten sarsıcıydı. Ama babasıyla ikisi bizim

oturduğumuz bölüme yaklaşıncı, Kemal'in yüzünü görünce, gerçekten görünce...

Buruşmuştu - evet, bu yüzü tanımlamak için kullanabileceğim başka bir sözcük yok. Bana boş boş bakan

gözlerinde, beni tanıdığına ilişkin en küçük bir işaret yoktu. Omuzlan çökmüş, yanakları alttaki kemiğe

tutunamayacak kadar bitkin-mişçesine sarkmışta. Kabil'de bir sinema salonu olan babası, Baba'ya üç ay

önce serseri bir kurşunla şakağından vurulan karısının ölümünü anlatıyordu. Sonra,'-Kemal'den söz etti.

Kulağıma bölük pörçük sözcükler çalındı: Yalnız gitmesine izin vermemeliydim... oldu bitti çok yakışıklıydı,

bilirsin... dördü birden... karşı koymaya çalışmış... Tanrım... oracıkta... kan içinde... pantolonu... artık hiç

konuşmuyor... öylece bakıyor...

Kamyon filan gelmeyecekti. Kerim bunu bize, o sıçan kaynayan bodrumda bir hafta bekledikten sonra itiraf

etti. Kamyonun onarılması mümkün değildi.

"Bir seçenek daha var," dedi, homurtuları bastırmak için sesini yükselterek. Kuzeninin bir mazot tankeri

varmış,

123

onunla birkaç kez insan kaçırmış. şu anda Celalabat'taymış; belki tankere sığışabilirmışız. Yaşlı bir çiftin

dışında, herkes öneriyi kabul etti.

O gece oradan ayrıldık; Baba, ben, Kemal, babası ve ötekiler. Kerim'le geniş yüzlü, kel bir adam olan kuzeni

Aziz, mazot tankerine binmemize yardım ettiler. Çalışmakta olan aracın arka tarafındaki merdiveni birer birer

tırmandık, tankerin içine kaydık. Baba'nın merdiveni yarıya kadar tırmandıktan sonra, gerisin geri yere

adadığını, cebindeki enfiye kutusunu arandığını anımsıyorum. Kutuyu boşalttı,

yerden, kaldırmışız sokaktan

bir avuç toprak aldı. Toprağı öptü. Kutuya doldurdu. Kutuyu göğüs cebine, yüreğinin yanına soktu.

Panik.

Ağzını açıyorsun. Öyle geniş açıyorsun ki, çenelerin çatırdıyor. Ciğerlerine hava çekmelerini emrediyorsun.

ŞİMDİ, diyorsun; havaya ŞİMDİ ihtiyacın var. Ama soluk borun, ciğerlerin seni duymazdan geliyor.

Kapanıyor, sıkışıyor, sınırsız kilitleniyorlar; ansızın havayı bir kamıştan çekmeye başlıyorsun. Ağzın

kapanıyor, dudakların sıkılıyor, yüzün seğiriyor; becerebildiğin tek şey, boğazlanan biri gibi cıyaklamak.

Ellerin titriyor, çırpınıyor. Bir yerlerde bir baraj kapağı açılıyor ve buz gibi bir ter boşanıyor, bedenin

sırılsıklam oluyor. Çığlık atmak istiyorsun. Becerebilsen, atacaksın. Ama haykırmak için soluk alman gerek.

Panik:

Bodrum karanlıktı. Mazot tankeriye zifiri karanlık. Sağa, sola, yukarı, aşağıya baktım, ellerimi gözümün

önüne getirip sal adım, hiçbir şey göremedim; en küçük bir kıpırtı bile. Gözlerimi kırptım, bir daha kırptım.

Hiçbir şey. Hava bir tuhaftı; çok kalın, neredeyse katıydı. İyi ama, hava katı bir şey değildi ki. El erimi

uzatmak, havayı küçük parçalara ayırmak,

124

sonra da soluk boruma tıkiştırmak istedim. Ve o mazot kokusu. Gözlerimi

yakıyordu; biri gözkapaklarımı

kaldırmış, gözlerime limon sürüyordu sanki. Burnum her solukta alev alıyordu. İnsan böyle bir yerde ölüp

gidebilir, diye düşündüm. Bir çılgılık yaklaşıyordu. Yaklaşıyor, yaklaşıyor...

Sonra, küçük bir mucize. Baba paltomun yenini çekti, karanlıkta yeşil bir şey parladı. Işık! Baha'nın kol saati.

Gözlerim akreple yelkovanın minicik parıltısına kilidendi. Onları yitirmekten öylesine korkuyordum ki, göz

kırmaya bile cesaret edemiyordum.

Yavaş yavaş çevremi algılamaya başladım. İniltiler, fısıllı dualar duydum. Bir bebeğin ağladığını, annesinin

onu yatıştırdığım duydum. Biri öğürdü. Bir başkası Şoravfyc lanet okudu. Tanker sarsılıyor, zıplıyordu.

Başlar madene çarpıyordu.

İyi bir şey. Mutlu bir şey. Bıraktım, zihnim rahatça aransın. O da buldu zaten:

Paghman'da bir öğleden sonrası. Ara ara, çiçeğe kesmiş dut ağaçlarıyla bezeli, geniş, yemyeşil bir tarla.

Hasan'la ikimiz, biçilmemiş odara bileklerimize kadar gömülmüşüz; ben ipi çekiyorum, Hasan'm nasırlı

avucundaki makara dönüp duruyor; gözlerimiz gökteki uçurtmaya çivilenmiş. Tek kelime etmiyoruz;

söyleyecek sözümüz olmadığından değil, gerekmediğinden - birbirinin dünyadaki ilk anısı olan, aynı

memeden süt emen kişilerin konuşmaya ihtiyacı yoktur. Bir esinti Qtlan karıştıyor, Hasan makarayı

çeviriyor. Uçurtma dönüyor, alçalıyor, sonra toparlanıyor. İkiz gölgelerimiz

dalgalandan ayırkların üzerinde

dans ediyor. Tarlanın teki ucundaki alçak duvann oralardan, kulağımıza neşeli konuşmalar, gülüşmeler

geliyor, bir de bir çeşmenin şarılıtsı. Ve müzik; eski, tanıdık bir parça, galiba rubab tel erinden çıkan Ta

Mevla. Duvann üstünden sarkan biri bize sesleniyor, çay vaktinin geldiğini haber veriyor.

125

Hangi ay olduğunu anımsamıyordum, hatta yılını bile. Yalnızca bu anının içimde yaşadığım biliyordum;

mudu geçmişin kusursuzca mumyalanmış bir parçası; yaşamlarımızın dönüştüğü bu gri, boş tuvale atılan

rengârenk bir fira darbesi.

Yolculuğun geri kalanını bir belirip bir yiten dağınık, bölük pörçük parçacıklar olarak anımsıyorum;

Çoğunluğunu sesler ve kokular oluşturuyor: Yukarıda kükreyen rokeder, bir mitralyözün kesik takırtısı,

yakınlarda anıran bir eşek, an sesleri ve meleyen koyunlar, tankerin tekerlekleri altında ezilen çakıl taşları,

karanlıkta mızıldanan bir bebek, mazot, kusmuk ve dışkının ağır kokusu.

Bir sonraki anımsadığım şey, mazot tankerinden çıkarken gün doğumunun gözlerimi kamaştıran, kör edici

ışığı. Yüzümü gökyüzüne evirdiğimi, gözlerimi kısıp dünya havasız kalmak üzereymiş gibi, hırsla

soluduğumu anımsıyorum. Toprak yolun bir tarafına, taşlı bir hendeğin kenarına uzandım, gri sabah göğüne

baküm; havaya, ışığa, yaşadığıma şükrettim.

"PakistanMayız, Emir," dedi Baba. Tepemde dikiliyordu. "Kerim bizi Peşaver'e götürmesi için bir otobüs

çağıracağım söylüyor."

Serin toprağın üzerinde, yüzüstü döndüm; Baba'nın ayaklarının dibinde duran bavullarımızı gördüm.

Bacaklarının ters V biçimindeki açıklığından, yolun byısına park etmiş tankeri görebiliyordum; yolcular

arkadaki merdivenden inmekteydi. Onun gerisinden seçilen toprak yol, gri göğün alanda kurşun levhalar gibi

uzanan tarlaları kıvrılarak geçiyor, çanak biçimindeki tepelerin ardında gözden yitiyordu. Yolunun üzerinde,

güneşten kavrulmuş bir bayırın tepesine oturtulmuş, küçük bir köy vardı.

Gözlerimi bavullarımıza çevirdim. Bu görüntü, içimi Baha'ya karşı acımayla doldurdu. Yaptığı, tasarladığı,

uğruna

126

dövüştüğü, kaygılandığı, düşlediği onca şeyden sonra, yaşamının özeti işte buydu: Tepeden tırnağa bir

hayal kırıklığı olan bir oğul, iki tane de bavul.

Biri bağırıyordu. Hayır, bağırmak değil. Feryat etmek. Yol-culann bir halka oluşturduğunu gördüm, endişeli

seslerini duydum. Biri 'mazot buharı' dedi. Bir başkası aynı sözcükleri yineledi. Feryadar gırtlak paralayan,

tiz çığlıklara dönüşmüştü.

Baba'yla hemen o yana seğırttik, seyirci kalabalığını yarıp geçtik. Kemal'in babası halkanın ortasında

bağdaş kurmuş oturuyor, öne arkaya sal anıyor, oğlunun kül rengi yanaklarını öpüyordu.

"Nefes alamıyor! Oğlum nefes alamıyor!" diye haykırıyordu. Kemal'in cansız bedeni babasının kucağmdaydı.

Açık, gevşek sağ eli, babasının hıçkırıklarına uyarak bir aşağı bir yukarı sallanıyordu. "Oğlum! Nefes

alamıyor! Al ah'ım yardım et!"

Baba onun yanına çömeldi, bir kolunu adamın omzuna doladı. Ama Kemal'in babası bir silkinişte bu koldan

kurtuldu, az ileride kuzeniyle birlikte duran Kerim'in üzerine çullandı. Bundan sonrası bir dövüş

denemeyecek kadar hızlı, çok da kısıydı. Kerim şaşkınlık dolu bir çığlık attı, geriye doğru sıçradı. Bir kolun,

ardından da bir tekmenin savrulduğunu gördüm. Bir an sonra, Kemal'in babası elinde Kerim'in tabancası,

öylece duruyordu.

"Sakın ateş etme!" diye haykırdı Kerim.

Ama bizlerin bir şey demesine ya da yapmasına kalmadan, Kemal'in babası namluyu ağzına sokuverdi. O

patlamanın yankısını asla unutmayacağım. Ne çakan ışığı, ne de kırmızı püskürmeyi.

Bir kez daha iki büklüm oldum ve içimdeki her şeyi yolun kıyısına boşalttım.
127

ON BİR

Fremont, California. 1980'ler Baba Amerika fikrine bayılıyordu.

Onu ülser eden, Amerika'da yaşamaktı.

Fremont'ta birlikte, apartmanımızın birkaç sokak aşağısında-ki Elizabeth Gölü Parkı'nda yaptığımız

yürüyüşleri anımsıyorum; durup top oynayan oğlanları, oyun alanındaki salıncaklarda kıkırdaşan, küçük

kızları seyredişimizi. Baba bu yürüyüşlerde beni uzun, bitmek bilmez söylevlerle süslenmiş, politik

görüşleriyle aydınlatırdı. "Bu dünyada gerçek erkeklerin sayısı yalnızca üç, Emir," derdi. Parmaklarıyla

sayardı: atak, kurtancı Amerika, Britanya ve İsrail. "Gerisi" -elini şöyle bir salayıp püf diye buses çıkartırdı-

"onlar, dedikoducu kocakarılarından farksız."

128

İsrail'le ilgili kısım, Fremont'taki Afganları kızdırıyordu; Baba'yı Yahudi yanlısı, buna bağlı olarak da İslam

karşısı olmakla suçluyorlardı. Baba parkta çay içip rovt keki yemek için bulunduğu bu mültecileri, siyasi

fikirleriyle delirtiyordu. Daha sonra bana şöyle derdi: "Anlamadıkları şey, bunun dinle hiçbir ilgisinin

olmaması." Ona göre İsrail, akli fikri petrolün kaymağını yemekte olduğu için kendisiyle ilgilenmeye vakit

bulamayan Arapların ortasında bir 'gerçek erkekler' adaşıydı. Alaycı, abartılı bir Arap aksanıyla, "İsrail şunu

yaptı, İsrail bunu yaptı," diye sızlanırdı. "Öyleyse bir şeyler yapın, kardeşim! Harekete geçin. Madem

Arapsınız, o halde Filistinlilere yardım edin!"

Jimmy Carter'dan nefret eder, ona "koca dişli ahmak" derdi. 1980'de, biz hâlâ Kabil'deyken ABD,

Moskova'daki olimpiyatları boykot edeceğini açıklamıştı. Baba tiksintiyle inledi:
" Vah vahi Brejnev Afgan

halkını katlediyor ve bu fıstıkçının söyleyebildiği tek şey, havuzunuzda yüzmeyeceğim, oluyor." Baba,

Carter'ın farkında olmaksızın komünizmin ekmeğine yağ sürdüğünü, bu konuda Brejnev'in bile onun kadar

başarılı olamadığını öne sürerdi: "Bu ülkeyi yönetmeye uygun değil. Bisiklete bile binemeyen bir oğlanı,

yepyeni bir Cadillac'ın direksiyonuna oturtmak.gibi." Amerika'nın ve dünyanın gereksindiği şey, sert, sıkı bir

adamdı. Hesap sormasını bilen, ellerini ovuşturmak yerine eyleme geçebilen biri. Bu kişi, Ronald Reagan

kılığında boy gösterdi. Reagan televizyona çıkıp Şoravi'yi 'İblis İmparatorluk' diye niteleyince, Baba hemen

çıkıp Başkan'ı başparmağı havada, smtırken gösteren bir poster aldı. Resmi çerçeveletti, hole, kendisinin

Zahir Şah'la tokaiiaşırken çekilmiş eski, siyah-beyaz fotoğrafının yanına astı, Fremont'taki komşularımızın

çoğu otobüs sürücüsü, polis, benzin pompacısı ve devlet yardımıyla geçinen, evlenmemiş annelerdi; bir

başka deyişle, yakında Re-

ağan economicilerinin yüzlerine bastıracağı yastığın altında boğulacak olan,

alışan, orta sınıf. Baba

binamızdaki tek Cumhuriyetiydi.

Ama Körfez'den gelen duman gözlerini yakıyor, trafiğın gürültüsü başını ağırtıyor, uçuşan polenler onu

ksrtyor-du. Meyve hiçbir zaman yeterince tatlı, su yeterince temiz değıldi; hem bütün o ağıalar, engin

düzlükler neredeydi? İki yıl boyunca, Baba'yı bozuk İngilizce'sini geliştirmesi için bir dil kursuna yazdırmaya

alıştım. Ama burun büktü, söylendi: "Belki 'kedi'nin nasıl yazıldığını bilince, ğretmen bana bir yıldız verir,

ben de koşa koşa eve geiip sana gösteririm, ha?"

1983 baharında bir pazar günü, tren yolunun Fremont Buivarı'yla keşiştiğı yerin biraz batısında, Hint filmleri

gösteren sinemanın bitişiğindeki küçük kitapya girdim; eski, ucuz kitaplar satardı. Baba'ya beş dakika

sonra çıkacağımı söyledim, omuz silkti. Fremont'taki bir benzin istasyonunda çalışıyordu, izin günüydü.

Kırmızı ışık yanmasına karşın, bulvarın karşısına geçtiğini, Vietnamlı, yaşlıca bir kan-koca olan Bay ve

Bayan Nguyen'in işlettiğı küçük bakkala, Fast&cEasfye girdiğini gördüm. Kır saçlı, cana yakın insanlardı;

kadında Parkinson hastalığı vardı, kocasıysa kalçasına protez taktırmıştı. "Artık 'Alo Milyon Dolarlık Adam'

oldu," diye takılırdı kadın, dişsiz ağızıyla gülümseyerek. "Altı Milyon Dolarlık Adamı anımsıyorsun, değıl mi,

Emir?" Bunun zerine Bay Nguyen, Lee Majors gibi kaşlarını atar, ağır çekimli

bir filmde koşuyormuş gibi

yapardı.

Mike Hammer'm yıpranmış bir kitabını karıştırıyordum ki, kulağıma bağırışlar, kınlan bir camın şangırtısı

geldi. Kitabı bıraktım, koşarak yolun karşısına geçtim. Nguyen çifti bet beniz atmış, tezgâhın arkasında,

duvann dibindeydi; Bay Nguyen karısına sarılmıştı. Yerde portakallar, devrilmiş bir

130

dergi rafı, kırılmış bir kavurma kavanozu, Baba'nın ayaklarının dibinde de cam kırıkları.

Anlaşıldığına göre, Baba portakal almış ama yanında nakit yokmuş. Bay Nguyen'e bir çek yazmış, o da

kimliğini görmek istemiş. "Nüfus cüzdanımı görmek istiyor!" diye gürledi Baba, Farsça. "Tam iki yıldır o

kahrolanı meyvelerini alıyoruz, cebini parayla dolduruyoruz ve bu köpekoğlukopek kimliğimi soruyor!"

"Baba, bu kişisel bir şey değil," dedim, Nguyenlere gülümseyerek. "Kimlik sormak zorunda."

"Seni burada istemiyorum," dedi Bay Nguyen, karısının önüne geçerek. Bastonuyla Baba'yı gösteriyordu.

Bana döndü. "Sen iyi. bir delikanlısın, Emir, ama baban delinin teki. Bir daha buraya gelmesin."

"Beni hırsız mı sanıyor?" dedi Baba, sesini yeniden yükselterek. Kapının önüne insanlar toplanmıştı. Bize

bakıyorlardı. "Ne biçim ülke bu? Kimse kimseye güvenmiyor!"

Bayan Nguyen başını uzattı: "Polis çağıracağım. Ya hemen git ya da polis çağırırım."

"Lütfen, Bayan Nguyen, polis çağırmayın. Onu buradan götüreceğim. Sakın polisi aramayın, oldu mu?"

Lütfen!"

"Tamam, götür onu. İyi olur," dedi Bay Nguyen. Tel çerçeveli gözlüğünün ardındaki gözlerini Baba'dan

ayırmıyordu. Baba'yı kapıya doğru çevirdim. Yanından geçerken, bir dergiyi tekmeledi. Dışarıya çıkınca, içeri

girmeyeceğine dair söz aldım, dükkâna döndüm ve Nguyenlerden özür diledim. Babamın zor bir dönem

geçirdiğini söyledim. Bayan Nguyen'e adresimizi, telefon numaramızı verdim; zararı karşılayacağımızı

ekledim. "Lütfen hesabı çıkarınca beni arayın. Çok üzgünüm, gerçekten." Bayan Nguyen kâğıt parçasını

aldı, başını olur anlamında salladı. Ellерinin her zamankinden daha çok titrediğı gözümden kaçmadı; yaşlı bir

kadını böylesine

131

korkuttuğunu görmek, Baba'ya duyduğum öfkeyi artırdı.

"Babam hâlâ Amerika'daki yaşama alışmaya çalışıyor," dedim, açıklamak istercesine.

Onlara, Kabil'de ağaçtan kopardığımız bir dal parçasını kredi kartı niyetine, kullandığımızı anlatmak istedim.

Ha-san'la dalı alır, finna giderdik. Fırıncı bıçağıyla dalın üzerine bir çentik atardı; tandır'm alevleri arasından

bizim için çektiği her nan somunu için bir çizgi. Ay sonunda Baba çubuktaki çentiklere göre ödeme yapardı.

Hepsi bu kadar. Kimlik filan yok.

Ama anlatmadım. Bay Nguyen'e polis çağırmadığı için teşekkür ettim. Baba'yı eve götürdüm. Ben mutfakta

haşlanmış tavuk kanadıyla pilav yaparken, o balkonda somurtarak sigara içti. Peşaver'den gelen Boeing'den

ineli bir buçuk yılı geçmişti ve Baba hâlâ alışmaya çalışıyordu.

O akşam yemeğimizi sessizce yedik. Baba iki lokma aldıktan sonra, tabağını itti.

Masanın karşısından ona baktım; uçları kırık tırnaklarının altı motor yağı yüzünden simsiyahtı; eklem yerleri

sıyrılmış, benzin istasyonunun kokulan (toz, ter, mazot) giysilerine sinmişti. Baba yeniden evlenen ama

ölmüş karısını bir türlü unutamayan bir dul gibiydi. Celalabat'ın şeker kamışı tarlalarını, Paghman bahçelerini

özlüyordu. Evine girip çıkan insanları, Şor Pazan'nın tıklım öklüm geçitlerinde yürümeyi, onu, babasını ve

büyükbabasını tanıyan, onunla ortak ataları bulunan, geçmişi onunkiyle örtüşen insanlarla selamlaşmayı

özlüyordu.

Benim için Amerika, anılanmı gömeceğim yerd. Baba için, anılarının yasını tutacağı yer.

"Belki de Peşaver'e dönsek daha iyi olacak," dedim, su bardağımda yüzen buza bakarak, Peşaver'de

vizelerimizi alıncaya kadar, altı ay beklemiştik. Bakımsız, tek odalı daire-

miz kirli çorap ve kedi pisliği gibi kokuyordu, ama tanıdığımız insanların
arasındaydık - en azından Baha'nın

tanıdığı. Bütün komşuları akşam yemeğine çağırırdı; bizimle aynı katta oturan,
oğunluğu vize bekleyen

Afganlar. İçlerinden biri mutlaka bir tavla, bir başkası da küçük orgunu getirirdi.
ay demlenir, sesi güzel

olan biri güneş doğuncaya, sivrisinekler çekilip eller ırpılmaktan acııncaya
kadar şarkı söylerdi.

"Orada daha muduydun, Baba. Kendini biraz daha memleketinde
hissediyordun."

"Peşaver benim için iyiydi. Senin için değil." "Burada çok zorlanıyor, çok
yoruluyorsun." "Eskisi kadar değil,"

dedi; benzincide artık müdür olduğunu kastederek. Ama rutubedi günlerde
bileklerini nasıl kıvırdığı,

ovuşturduğu gözümden kaçmamıştı. Yemeklerden sonra mide ilacına uzanırken,
alnından nşkıran ter de.

"Ayrıca, buraya benim için gelmedik, öyle değil mi?"

Masanın üstünden uzandım, elimi onun elinin üzerine koydum. Benim temiz,
yumuşak ğrenci elimle onun

pr-tkl, nasırlı işçi eli. Kabil'de bana aldığı bütün o kamyonları, trenleri,
bisikleeri düşündüm. Şimdi de

Amerika. Emir için son bir armağan.

ABD'ye geldikten bir ay sonra Baba, Washington Bulvarı'nın hemen dışında,
Afgan bir tanıdığının benzin

istasyonunda çalışmaya başladı - iş aramaya, geldiğimiz hafta başlamışta.
Haftada ala gün, on ikişer saadık

vardiyalar halinde benzin pompalıyor, tezgâha bakıyor, yağ değiştirip ön camlan yıkıyordu. Bazen ona öğle

yemeği götürür, onu yağ lekeleriyle kaplı tezgâhın önünde bekleyen bir müşteri için raflarda bir paket sigara

aranırken bulurdum; parlak, floresari lambaların ışığında Baba'nın yüzü gergin ve soluk görünürdü. Ben

içeriye girerken, kapının üstündeki elektronik zil ding-dong öter, Baba da yorgunluktan sulanmış gözleriyle

omzu-

133

nun üstünden bakar, beni görünce gülümser, el sallardı.

İşe alındığı gün, birlikte San Jose'ye, denetim memurumuz Bayan Dobbins'i görmeye gittik. Oldukça şişman,

siyah bir kadındı; pırıl pırl gözleri, derin gamzeleri vardı. Bir keresinde bana, kilise korosunda şarkı

söylediğini anlattı, ona inandım; sesi bana hep ılık, ballı sütü çağrıştırırdı. Baba bedava yiyecek kuponlarıyla

dolu torbayı Bayan Dobbins'in masasına bıraktı. "Sağ olun, ama artık gereksiz," dedi. "Ben her zaman

çalıştım. Afganistan'da çalıştım, Amerika'da da çalışacağım. Çok teşekkür ederim, Bayan Dobbins, ama

artık sadaka istemiyorum."

Bayan Dobbins'in gözleri ışıldadı. Yiyecek kuponlarını aldı, ona kötü bir şaka yapıyormuşuz ya da Hasan'ın

deyişiyle 'numara çekiyormuşuz' gibi, bir bana bir Baba'ya baktı. "On beş yıldır bu meslekteyim ve ilk kez

birinin böyle bir şey yaptığını görüyorum," dedi. Böylece Baba, bir kasanın karşısına geçip yiyecek kuponu

uzatırken yaşadığı o küçük düşürücü anlara son vermiş, en büyük korkularından birini bertaraf etmiş oldu:

bir Afgan tarafından, yardım parasıyla yiyecek alırken görülme korkusunu. Baba sosyal yardım bürosundan

çıkarken, habis bir tümörden kurtulmuş birine benziyordu.

1983 yazında liseyi bitirdim; yirmi yaşındaydım ve futbol sahasında mezuniyet keplerini havaya fırlatan

öğrencilerin en yaşlısıydım. Kaynaşıp duran, fotoğraf çeken ailelerin ve mavi cüppelerin arasında bir ara

Baba'yı gözden yitirdiğimi anımsıyorum. Onu elleri ceplerinde, fotoğraf kamerası göğsünde, 'yirmi yarda'

çizgisinin yanında buldum. Aramıza giren kalabalık yüzünden bir görünüp bir kayboluyordu: kucaklaşan,

cıyak cıyak bağırان kızlar, gülen, babalarıyla şakalaşan oğlanlar. Baba'nın sakalı ağanyor, şakaklarındaki

saçlar seyreliyor-du; peki ya boyu, Kabil'deyken daha uzun değil miydi? Af-

134

gan düğünlerinde ve cenazelerinde giydiğı o tek takım elbisesini, kahverengi takımını giymiş, ona bu yıl, el inci

doğum gününde aldığım kırmızı kravatı takmıştı. Beni gördü, el salladı. Gülümsedi. Eliyle, kepimi takmamı

işaret etti; okulun saat kulesinin de arkamdan görünmesine özen göstererek, resmimi çekti. Ona

gülümsedim - bir bakıma bu, benden çok onun günüydü. Yanıma geldi, kolunu

boynuma doladı, alnıma bir

öpücük kondurdu. "Çok müftehirim, Emir," dedi. Gururluydu. Bunu söylerken gözleri parlıyordu; bu bakışın

muhababı olmak çok hoşuma gitti.

O akşam beni Hayward'daki bir kebabçıya götürdü, masayı adamakıllı donattı. Lokantanın sahibine, oğlum

sonbaharda üniversiteye başlıyor, dedi. Mezuniyetten hemen önce onunla bu konuyu kısaca tartışmış, bir iş

bulup çalışmak istediğimi söylemişim. Niyetim ona destek olmak, para biriktirmek, üniversiteye de belki bir

sonraki yıl gitmekti. Ama bana o alev saçan Baba bakışlarını fırlattı, sözcükler dilimde buharlaşıverdi.

Yemekten sonra Baba beni yolun hemen karşısındaki bara götürdü. İçerisi loştu; bir türlü sevemediğim

biranın o ekşi kokusu duvarlara sinmişti. Beysbol kepli, tişörtlü adamlar bilardo oynuyor, yeşil çuhalı

masaların üstündeki kesif sigara dumanı, neon lambaların ışığında girdap gibi dönüyordu. Dikkat çekmiştik;

Baba kahverengi takım elbisesi, bense kareli pantolonum ve spor ceketimle. Bar tezgâhına, yaşlı bir adamın

yanına ilıştik; kayış gibi yüzünün, tepedeki Michelob tabelasının donuk, mavi ışığında hastalıklı bir görüntüsü

vardı. Baba bir sigara yaktı, iki bira söyledi. "Bu akşam mutluluktan uçuyorum," dedi ortaya, herkese. "Bu

akşam, oğlumla birlikte içeceğim. Bir tane de dostuma, lütfen," diye ekledi, yaşlı adamın omzuna hafifçe

vurarak. Adam kepine dokundu, gülümsedi. Üst dişleri yoktu.

Baba birasmı üç yudumda bitirdi, bir tane daha ısmarladı. 135

Ben bardağın dörtte birini, o da güçbela yudumladığımda, o üçüncü birayı bitirmişti bile. Bu arada yaşlı

adama bir viski, dört bilardo oyuncusuna da bir sürahi Budweiser ısmarladı. Adamlar onun elini sıkıp sırtına

vurdular. Kadehlerini onun şerefine kaldırdılar. Biri onun sigarasını yakü. Baba kravatını gevşetti, yaşlı

adama bir avuç bozukluk verdi. Parmağıyla müzik dolabını gösterdi. "Söyle, en sevdiği parçalan çalsın," dedi

bana. Adam başını salladı, Baba'ya bir selam çaktı. Az sonra barı bangır bangır bir folk müziği doldurdu:

Baba parti veriyordu.

Bir ara ayağa kalktı, birasını talaş kaplı zemine döke saça bardağını kaldırdı, gürledi: "Kahrolsun Rusya!"

Kahkahalar, aynı sövgüyü ağız dolusu yineleyenlerin naraları. Baba herkese bir sürahi bira daha söyledi.

Kalktığımızı görünce çok üzüldüler. Kabil, Peşaver, Hay-ward. Hep o bildik Baba, diye düşündüm

gülümseyerek.

Eve dönerken, Baha'nın eski, koyu san Buick Century'si-ni ben kullandım. Baba yolda uyukladı, bir kaya

matkabı gibi horladı. Tütün ve alkol kokuyordu - ekşimsi, keskin. Ama arabayı durdurduğum an silkinip

doğruldu, boğuk bir sesle, "Sokağın sonuna kadar git," dedi.

"Neden, Baba?"

"Sür, hadi." Arabayı sokağın güney ucunda park ettirdi. . Paltosunun cebine uzandı, bir anahtar destesi

çıkardı. "İşte," dedi, önümüzdeki arabayı göstererek. Eski model bir Ford'du; uzun, geniş, koyu renk. Rengini

ayışığında çıkarta-mıyordum. "Boya istiyor; istasyondaki çocuklardan birine yeni amortisör taktıracağım.

Ama çalışıyor."

Anahtarları aldım; afallamıştım. Bir ona, bir arabaya baktım.

"Üniversiteye giderken kullanırsın," dedi. Elini ellerimin arasına aldım. Sıktım. Gözlerim yaşarmıştı;

yüzlerimizi gizle-

136

yen gölgelere minnettardım. "Teşekkür ederim, Baba."

İndik, Ford'a bindik. Grand Torino'ydu. Lacivert, dedi Baba. Mahalenin çevresinde bir tur attım, frenleri,

radıyoyu, sinyalleri denedim. Sonra apartmanımızın otoparkına girdim, motoru durdurdum. "Teşekkür, Baba

can," dedim. Daha fazlasını söylemek istiyordum; bu kibar, düşünceli davranışının beni ne kadar

duygulandırdığını, benim için yaptığı, hâlâ da yapmakta olduğu onca şeye ne büyük bir minnet duyduğumu.

Ama bunların onu utandıracağını biliyordum. Onun için, yinelemekle yetindim: "Teşekkür"

Gülümsedi, geriye yaslandı; alını neredeyse tavana değiyordu. Hiçbir şey söylemedik. Karanlıkta öylece

oturduk, soğuyan motorun çıkardığı çıtırtıları, uzaklarda bir yerde çalan sirenin

tiz çığlığını dinledik. Sonra

Baba başını bana çevirdi. "Keşke bugün Hasan da bizimle olsaydı," dedi.

Hasan'ın adını duyar duymaz, soluk boruma bir çift çelik el yapıştı. Camı indirdim. Çelik. parmakların

gevşemesini bekledim.

* * *

Mezuniyetin ertesi günü Baba'ya, sonbaharda koleje, iki yıl ık bir üniversiteye yazılacağımı söyledim. Soğuk,

demli çay içiyor, kakule çiğniyordu; akşamdan kalma olup da başı ağrıdığında, en güvendiği tedavi

yöntemiydi.

"Galiba İngilizce'yi seçeceğim," dedim. Yüreğimde bir çarpıntı, yanıtını bekledim. "İngilizce mi?"

"Yaratıcı yazarlık."

Bunu biraz düşündü. Çayını yudumladı. "Öyküler, demek istiyorsun. Öykü uyduracaksın." Gözlerimi

ayaklarıma diktim.

137

"Bunun için para ödüyorlar mı? Öykü uydurmaya, yani?" "Eğer iyiysen, evet," dedim. "Ve keşfedilirsen."

"Bu keşfedilme olasılığı... yüksek mi?" "Oluyor işte," dedim.

Başıyla doğruladı >r İyi olmak ve keşfedilmek için ne kadar ?, beklemen gerekecek, peki? Nasıl

geçineceksin? Evlendiğın zaman, hanım\na. nasıl bakacaksın?"

Başımı kaldırıp gözlerine bakmaya cesaret edemiyordum. "Bu arada... bir iş bulurum."

"Ah," dedi. uVah vah. Anladığım kadarıyla, mezun olmak için yıl arca okuyacak sonra da tıpkı benimki gibi,

istesen bugün girebileceğin çattı bir işe gireceksin ve diploman sayesinde, bir gün keşfedilmeyi umarak... bu

küçük olasılıkla yaşayacaksın." Derin bir soluk aldı, çayını yudumladı. Tıpla, hukukla ve "gerçek

meslekler"le ilgili bir şeyler homurdandı.

Yanaklarım yanıyor, suçluluk duygusu içimi bir kasırga gibi dolanıyordu; ülseri, kararmış tırnakları ve

sızlayan bilekleri pahasına kendimi düşünmenin, kendimi oyalamanın suçluluğu. Ama kararlıyım,

direnecektim. Baba için özveride bulunmayacaktım artık. Bunu son kez yaptığımda, kendi kendimi

mahvetmişim.

İçini çekti, bir avuç kakuleyi ağzına attı.

* * *

Bazen, Ford'umun direksiyonuna geçer, camları açar, saatlerce dolaşırdım; Doğu Körfezi'nden Güney

Körfezi'ne, Yanmada'nın ucuna, sonra geriye. Fremont'taki mahallemizin ızgara biçimindeki, iki yanı kavak

ağaçlı yollarında; apartmanlarda oturanların, köhne, tek kadı, pencereleri parmaklıkları evlerde oturanlarla asla

tokalaşmadığı, benimki gibi eski püskü arabaların asfalt yol ara yağ damlattığı mahallemizde.

Birbirine bitişik arka bahçeleri kurşunkalem grisi, zincirleme çitler ayırırdı. Sağa sola saçılmış oyuncakların,

iç lastiklerinin, etiketi soyulmuş bira şişelerinin kirlettiği ön bahçelerse bakımsızdı. Ağaç kabuğu kokan

gölgeli parkların, aynı anda beş Buzka/i yarışması yapılabilecek büyüklükteki alışveriş merkezlerinin

önünden geçerdim. Los Altos'un tepelerine tırmanır, geniş pencereci villaların, dövme demirden, süslü

kapıları koruyan mermer aslanların önünde yavaşlar, çimenleri güzelce kırılmış gezinti yolları, tombul

melekli çeşmeleri olan, park yerinde asla bir Ford Torino'ya rastlanmayan malikânelere bakardım. Baha'nın

Vezir Ekber Han'daki evi bu köşklerin yanmda müstemilat gibi kalıyordu.

Bazı cumartesi sabahlan erken kalkar, 17 numaralı karayolundan güneye, Santa Cruz'a yol anırdım; Ford

virajlı dağ yolunu tırmanırken epeyce zorlanırdı. Arabayı eski deniz fenerinin yanında durdurur, denizden

yuvarlana yuvarlana yükselen •pusa bakarak güneşin doğuşunu beklerdim. Afganistan'dayken okyanusu salt

filmlerde görmüştüm. Karanlıkta, Hasan'in yanında otururken, okuduklanmin doğru olup olmadığını merak

ederdim: Deniz havası gerçekten de tuz mu kokardı? Hasan'a, bir gün yosun kaplı bir kumsalda

yürüyeceğimizi, ayaklanmızı kumlara gömeceğimizi ve ayak parmaklanmızı kaplayan, sonra da çekilen suyu

seyredeceğimizi söyledim hep. Pasifik'i ilk gördüğümde, ağlamamak için kendimi güç tuttum.

Çocukluğumun sinema perdelerindeki kadar engin ve maviydi.

Bazı akşamlar arabayı bir çevre yolundaki üst geçitte durdurur, yüzümü parmaklığa yapıştırıp aşağıya

bakardım; trafikte ağır ağır ilerleyen, upuzun bir kuyruk oluşturan araçla-ın göz kırpan, kırmızı arka

lambalannı sayardım. BMW'ler. Saab'lar. Porsche'ler. İnsanların genelikle Rus malı Volga, eski Opel ya da

İran malı Paikan kullandığı Kabil'de hiç görmediğim arabalar.

AB D'ye geleli nerdeyse iki yıl olmuştu ve ben bu ülkenin genişliğine, uçsuz bucaksızlığına hâlâ

şaşıyordum. Her otoyolun ilerisinde bir başka otoyol, her kentin ardında bir başka kent uzanıyordu;

tepeleri dağlar, dağları tepeler kovalıyor, onları da başka kentler, başka insanlar izliyordu.

Kabil benim için, Roussi ordusunun Afganistan'ı işgalinden çok önce, köylerin yakılıp okulların

yıkılmasından, mayınların toprağa ölüm tohumları gibi bolca ekilmesinden, çocukların gömülüp tepelerine bir

öbek taş yığılmasından çok daha önce bir hayaletler kenti olmuştu. Tavşandudaklı hayaletlerin doldurduğu

bir kent.

Amerika farklıydı. Amerika geçmişi şu kadarcık umursamadan, gürül gürül akan bir ırmaktı. Bu ırmağa

girebilir, günahlarımın dibe çökmesini bekleyebilir, suların beni başka, çok uzak

bir yere taşımaya izin

verebilirdim. Hayaletlerin olmadığı, anıların, günahların bulunmadığı bir yere.

Başka hiçbir şey için değilse bile, salt bunun için Amerika'yı kucakladım, bağırma bastım.

Ertesi yaz, yirmi birime bastığım 1984 yazında, Baba Bu-ick arabasını sattı ve Kabil'deyken bir lisede fen

hocası olan eski bir tanışından, beş yüz el i dolara 71 model, külüstür bir Volkswagen otobüs aldı. Bütün

komşular camlara koşmuş, sokağı aksıra tıksıra kat eden, osurarak otoparkımıza giren otobüsü

seyrediyordu. Baba marşı kapadı, bırakü otobüs park yerimize doğru yavaşça, sessizce kaysın.

Koltuklarımıza gömüldük, gözlerimizden yaş gelinceye kadar, daha da önemlisi, komşuların camlardan

çekildiğini görünceye kadar güldük. Otobüs yürekler acısı bir kadavraydı: paslanmış metal, kırık camların

yerine yapıştırılmış siyah çöp naylonları, kabak lastikler ve yayılan görünen, yırtık pıttık bir döşeme. Ama eski

öğretmen Baba'ya motorun ve vitesin sağlam olduğuna güven-

140

ce vermişti; adamın en azından bu konuda yalan söylemediği anlaşıldı.

Cumartesi günleri Baba beni gün doğarken uyandırır. O giyinirken, ben yerel gazetelerdeki küçük ilanları

tarar, eski eşyalarını satışa çıkaranları işaretlerdim - bunlara 'garaj satışı' deniyordu. Haritada rotamızı

belirlerdik - önce Fremont, Union City, Newark ve Hayward, sonra San Jose,

Milpitas, Sunnyvale, zaman

kalırsa da Campbell. Otobüsü Baba kullanır, termosundan sıcak çay yudumlardı, ben de rehberlik ederdim.

Eski eşyalarını satışa ıkaranlara sırayla uğrar, insanların arak istemediğı ıvır-zıvın satın alırdık. Eski dikiş

makinelere, tek gözlü Barbie bebeklere, tahta tenis raketlerine, tel eri kopmuş gitarlara, piyasadan çoktan

kalkmış, Electrolux süpürgelere gülerdik. Öğleden sonra, otobüsün arkasını kullanılmış eşyalarla doldurmuş

olurduk. Pazar sabahı da erkenden, Berryessa dışındaki San Jose bitpazarına yollanır, kulübemsi bir tezgâh

kiralar, bütün o hurdayı küçük bir kâr karşılığında satardık: bir gün önce yirmi beş sente aldığımız bir plak

bazen bir dolara, bazen de beş tanesi dört dolara giderdi; on dolara aldığımız bir Singer pedallı dikiş

makinesinin biraz pazarlıktan sonra yirmi beş dolara çıktığı bile olurdu.

Afgan aileler San Jose bitpazannın koca bir bölümünü ele geçirmişti. 'Kullanılmış Eşyalar' kısmındaki

geçiderde Afgan müziğı duyardınız. Buradaki Afganlar arasında söze dökülmemiş bir andaşma, bir davranış

yasası vardı: Geçidin karşısındaki adamı selamlar, onunla bir parça patates bolani ya da biraz kabuli

paylaşıp gevezelik ederdin. Anne ya da babasının ölümü için başsağlığı diler, bir çocuğın doğumunu kutlar,

söz Afganistan ve Roussflcrden açılınca da (ki, açılmadığı görülmemişti), başını esefle sallardın. Ama

cumartesi günlerine değinmekten özenle kaçınırdın. Çünkü, geçidin karşı-

141

sındaki hemşehrinin dün, garaj satışına daha erken ulaşma hırsıyla, otoyol çıkışında sol amaya çalışırken,

arabasına toslamana ramak kalan kişi olduğu ortaya çıKâbilirdi.

O tezgâhlarda, çayla birlikte bol bol sunulan bir şey de, Afganlar hakkındaki dedikodulardı. Bitpazarı,

bilgilendiğin yerdı: Yeşil çayını yudumlayıp bademli kolca yerken, kimin kızının nişanı bozup Amerikalı

sevgilisiyle kaçtığını, kimin Kabil'deyken bir Perpami (komünist) olduğunu, kimin hâlâ yardım parasıyla

geçinirken, yastık altındaki parayla bir ev aldığını öğrenirdin. Çay, politika ve skandal, pazar günlerinin

değişmez gıdalarıydı.

Bazen, ben tezgâha göz kulak olurken Baba bir elini göğsüne saygıyla bastırmış bir halde geçitlerde gezinir,

Kabil'den tanıdığı kişileri selamlardı: Bana çok az kul anılmış, yün paltolar satan terzilerin, boyası gitmiş

bisiklet başlıkları satan makine ustalarının yanı sıra, eski büyükelçiler, işsiz cerrahlar, üniversite profesörleri.

Temmuz 1984'te, bir pazar sabahı Baba tezgâhı hazırlarken, ben iki fincan kahve almak için büfeye gittim;

dönünce Baba'yı yaşlıca, seçkin görünüşlü bir erkekle konuşurken buldum. Fincanları otobüsümüzün arka

tamponuna, '84'te RE-AGAN/BUSH' etiketinin yanına bıraktım.

"Emir," dedi Baba, eliyle beni çağırarak, "bu beyefendi, General İkbâl Taheri.

Kabil'de madalyalı bir

komutandı. Savunma Bakanlığı'nda görevliydi."

Taheri. Bu ad neden bu kadar tanıdık geliyordu?

General, katıldığı resmi davetlerde önemli kişilerin en küçük şakasına bile anında gülmeye alışmış birinin

tez canlılıyla güldü. Gümüş rengi, seyrelmiş saçlarını güneşten yanmış, pürüzsüz alnından geriye doğru

taramıştı; gür, kırçıl kaşları vardı. Kolonya kokuyordu; demir grisi, ütülenmekten parlamış, üç parçalı bir

takım elbise giymişti; yeleşinden bir

cep saatinin altın kösteği sarkıyordu.

"Bu ne güzel bir takdim böyle," dedi Baba'ya; sesi derin, kültürlüydü. "Selam, bapem." Merhaba, evladım.

"Selam, General Efendi," dedim, tokalaşırken. İnce ellerinden umulmayacak kadar sert, güçlü bir el sıkışı

vardı; bu kremli deri alttaki çeliği gizliyordu sanki.

"Emir büyük bir yazar olacak," dedi Baba. Bunun anlamını daha sonra kavrayacaktım. "Üniversitedeki ilk

yılını bitirdi; üstelik bütün notları A."

"Kolejdeki ilk yılımı," diye düzelttim.

"Maşal ah" dedi General Taheri. "Belki ülkemizi, tarihimizi yazarsın, ha? Ekonomimizi?"

"Ben kurgu yazıyorum," dedim. Rahim Han'ın verdiği deri ciltli deftere yazdığım bir düzine kadar kısa öyküyü

düşündüm; bu adamın karşısında onlardan ansızın neden utandığımı merak

ettim.

"Ah, bir masalcı," dedi general. "Eh, insanlar böyle güç anlarda oylanmak için öykülere gereksinirler." Elini

Baha'nın omzuna koydu, bana döndü. "Öyküden söz etmişken, babanla birlikte, Celalabat'ta sülün

avladığımız bir yaz gününü anımsadım," dedi. "Olağanüstü günlerdi. Yanlış anımsamıyorsam, babanın

gözleri avda da en az işteki kadar keskindi."

Baba yere serdiğimiz muşambanın üzerindeki tahta tenis raketini botunun ucuyla dürtükledi: "Hangi iş? İş mi

kaldı?"

General Taheri'nin yüzünde hem hüznü hem de kibar bir gülümseme belirdi; iç geçirdi, Baba'nın omzuna

tatılıkla vurdu. "Zendajji mezara," dedi, Yaşam devam ediyor. Gözlerini bana çevirdi. "Biz Afganlar fena

halde abartmaya eğilimliyizdir, baçem; pek çok kişinin hiç hak etmediği halde göklere çıkarıldığına tanık

oluyorum. Ama baban övülmeyi, yüceltmeyi gerçekten hak eden bir avuç kişiden biridir." Bu

143

küçük söylev bende, takım giysisiyle aynı izlenimi bıraktı: fazla kullanılmış ve doğal olamayacak kadar

parlak.

"Beni pohpohluyorsun," dedi Baba.

"Hiç de değil," dedi general, alındığını göstermek için başını bir yana eğip elini göğsüne götürerek. "Çocuklar

babalarını tanımalı, geçmişini öğrenmeli." Bana döndü: "Babanın değerini takdir ediyor musun, bacenü

Kıymetini gerçekten biliyor musun?"

"Balay, General Efendi, biliyorum," dedim. Keşke bana "evladım" demeyi bıraksaydı.

"Öyleyse, seni kutlarım; erkekliğe giden yolu yanlamışsın bile." Sesinde şakacılıktan ya da alaycılıktan eser

yoktu; yalnızca yüksekte bakmaya alışmış, kibirli birinin övgüsüydü.

"Perfercan, çayın soğuyor," dedi, genç bir kadın sesi. Arkamızda duruyordu; dar kalçalı, kömür karası, kadife

saçlı, çok güzel bir kadındı; elinde bir termosla suni köpükten yapılma bir bardak vardı. Yüreğim hızlanıverdi;

gözlerimi kırıştırdım. Uçan bir kuşun kıvrık kanadan gibi birleşen, kalın kaşlar; eski bir Pers prensesinin o

narin, hafif kemerli burnu - Şakname'&tVi Rüstem'in kansı ve Sohrab'ın annesi olan Tahmine'nin burnu gibi.

Uzun, gür kirpiklerin gölgelediği kestane rengi gözleri, benimkilere çevrildi. Bir an durdu. Sonra uçup gitti.

"Çok kibarsın, bir tanem," dedi General Taheri. Bardağı ondan aldı. Kız dönüp gitmeden önce, o nefis

cildinde, çenesinin hemen üstünde sol yanda orak biçiminde, küçücük bir doğum lekesi gördüm. İki geçit

ileride duran gri bir minibüse gitti, termosu içine koydu. Eski plaklarla, kitaplarla dolu kutulann arasına

eğilirken, saçları bir omzundan aşağıya çağlayan gibi döküldü.

"Kızım, Süreyya can," dedi General Taheri. Konuyu değiştirmek için

sabırsızlanan biri gibi derin bir soluk

aldı, altın

144

cep saatine baktı. "Eh, yerleşme vakti geldi." Baba'yi yanaklarından öptü, elimi ellerinin arasına aldı.

"Yazılarında bol şans dilerim," dedi, gözlerimin içine bakarak. Uçuk mavi gözleri, gerideki düşünceleri

kesinlikle ele vermiyordu.

Günün kalanını, gri minibüse bakma dürtüsüyle boğuşarak geçirdim.

Eve dönerken, dank etti. Taheri. Bu adı daha önce duyduğumu biliyordum.

"Etrafta Taheri'nin kızı hakkında bir söylenti dolaşmıyor muydu?" dedim, gelişigüzel bir sesle konuşmaya

çalışarak.

Otobüsümüz bitpazanndan ayrılan araç kuyruğunda milim milim ilerlerken, "Beni bilirsin," dedi Baba.

"Sohbet dedikoduya döner dönmez, sıvışırım."

"Ama bazı laflar edilmişti, değil mi?"

"Neden soruyorsun?" Bana haylaz haylaz bakıyordu.

Omuz silktim, zorla gülümsedim. "Yalnızca meraktan, Baba."

"Gerçekten mi? Hepsi bu mu?" Yaramaz gözleri yüzümü tarıyordu. "Yoksa seni etkiledi mi?" Gözlerimi

yuvarladım. "Aman, Baba, lütfen."

Gülümsedi, otobüsü birkaç manevrayla bitpazanndan çıkardı. 680 sayılı otoyola çıktık. Bir süre hiç

konuşmadan yol aldık. "Tek bildiğim, bir ara bir erkekle... bir talihsizlik yaşadığı." Bunu çok ciddi bir sesle söylemişti; sanki kızın göğüs kanseri olduğunu ifşa eder gibi.

"Ya?"

"Düzgün bir kız olduğunu duydum; elişleri yapan, efendi bir kız. Ama o günden sonra kapısını çalan bir

khastejjar, bir kismet çıkmamış." Baba i geçirdi. "Belki haksızlık, ama bazen birkaç günde, hatta tek bir

günde olanlar bütün bir ömrün akışını değiştirebiliyor, Emir."

145

O gece yatakta, Süreyya Taheri'nin orak biçimindeki doğum lekesini, hafif kemerli burnunu, gözlerime bir

anlığına kenetienen, parlak gözlerini düşündüm. Onu düşünmek bile yüreğimin kekelemesine yetiyordu.

Süreyya Taheri. Bitpaza-nnda bulduğum prensesim.

146 ON Da

Afganistan'da yelda, Cadi ayının, yani kışın ilk, yılın da en uzun gecesidir. Yelda gecesi Hasan'la geleneğe

uyar, geç saatlere kadar uyumazdık; ayaklanmızı krs*nn altına sokar, sobaya elma kabuklan atan, bu en

uzun gecede bize sultanların, hırsızların masallarını anıatan Ali'yi dinlerdik. Yelda'yı^ çıldıran, kendilerini

mum alevine atan pervaneleri, güneşi aramak için dağlara tırmanan kurtları hep Ali'den öğrendim. Ali, yelda

gecesi karpuz yiyenlerin bir sonraki yaz hiç susama-dıklanna yemin ederdi.

Yaşım ilerledikçe, şi r kitapkrında yeldd'nın gözü uyku tutmayan, bitmek bilmez

gecenin sona ermesini,

güneşin doğup onları sevdiklerine kavuşturmasını bekleyen âşıklara acı çektiren,
yıldızsız bir gece olduğunu

okudum. Süreyya Tahe-

147

ri'yi tanıdıktan sonra, haftanın her gecesi benim için yelda olup çıktı. Pazar
sabahı gelip de yatağımdan

indiğimde, Süreyya'nın kahverengi gözleri kafamın içindeki yerini çoktan almış
olurdu. Baba'mın otobüsünde

kilometreleri sayardım, ta ki onu yalınayak, sararmış ansiklopedilerle dolu
kutuları açıp, tezgâha

yerleştirirken görünceye kadar; topukları asfaltta daha da beyaz görünür,
bileğindeki gümüş bilezikler sın-

gırdardı. Sırtından aşağıya dökülen, kadife bir perde gibi salınan saçlarının yere
vuran gölgesini

düşünürdüm. Süreyya. Bitpazannda Bulduğum Prensesim. Te/da'mın sonunda
doğan güneş.

Geçitte dolanmak, Taherilerin tezgâhımn önünden geçmek için (Baba'mın alaycı
bir sırıtışla karşıladığı)

bahaneler buluyordum. Sıranda yine o ütüden parlamış, gri takım elbisesi
bulunan generale el sallardım; o

da bana. Bazen oturduğu bez koltuktan kalkar, benimle sohbet ederdi;
yazılarımdan, savaştan, o günkü

satışlardan konuşurduk. Gözlerimin arka tarafa, oturmuş kitap okuyan
Süreyya'ya kaymaması için olanca

irademi kullanmam gerekirdi. General e birbirimize veda eder, hantal, sakar

görünmemeye çalışarak oradan

uzaklaştırdım.

Bazen, general bir başka geçide, birileriyle sohbet etmeye gitmişse, kız tezgâhın gerisinde yalnız olurdu;

önünden geçip giderken onu tanıımıyormuş gibi yapar, içim gitmesine karşın, tek sözcük etmezdim. Bazen

yanında orta yaşlı, topluca, soluk tenli, saçları kızıla boyalı bir kadın olurdu. Her seferinde içimden yeminler

ederdim: Yaz bitmeden onunla mutlaka konuşacaktım. Ama yaz bitti, okullar açıldı, yapraklar sarardı, sonra

döküldü, kış yağmurları bastırıp Baba'mn eklemlerini sızlattı, sonra taze sürgünler yeniden boy gösterdi, ben

bir türlü Süreyya'nın gözlerine bakacak cesareti top-layamadım.

148

Ders yılı 1985 Mayıs'ının sonlarına doğru sona erdi. Derslerin neredeyse tamamından A almıştım, buysa

sınıfta Süreyya'nın kemerli burnundan başka bir şey düşünmeyen biri için bir mucizeydi.

Sonra o yaz, bunaltıcı bir pazar günü, Baba'yla bitpaza-ındaydık, tezgâhımızda oturmuş gazeteyle

yüzlerimizi yelpazeliyorduk. Kızgın demir gibi dağlayan güneşe karşın, pazar yeri tıklım tıklım, şanslar da

gayet iyiydi - saat daha yarım olduğu halde, yüz altmış dolar kazanmıştık bile. Kalktım, gerindim, Baba'ya

Coca-Cola ister misin, diye sordum. Bayılıyorum, dedi. -~*

Sonra, ekledi: "Dikkatli ol, Emir." "Neye karşı, Baba?"

"Ben ahmak değilim, dolayısıyla beni kandırmaya kalkışma." "Neden söz ettiğini anlamıyorum."

"Şunu unutma," dedi Baba, parmağını sallayarak. "Adam, iliklerine kadar bir Peştim. Nangvc namufnna

düşkün biri." Nang ve namus. Onur, gurur, namus. Peştun erkeğinin şaşmaz ilkeleri. Özel ikle de, söz

konusu olan, karısının iffetiy-se. Ya da kızının.

"Yalnızca gidip içecek bir şeyler alacağım." "Senden tek istediğim, beni utandırma, hepsi bu." "Utandırmam,

Baba. Tann aşkına!"

Baba bir sigara yaktı, yeniden yelpazelenmeye başladı.

Önce büfeye doğru ilerledim, sonra, tişört tezgâiunun oradan sola döndüm - buharlı makineyle beş dolara,

beyaz, naylon bir tişörtün göğsüne İsa'nın, Elvis'in, Jim Morrison'ın ya da üçünün birden resimlerini

basıyorlardı. Hareketli bir Meksika müziği çalıyor, havada turşu ve mangal kokulan salmıyordu.

Taherilerin gri minibüsünü bizden iki sıra uzakta, bir çubuğa geçirilmiş mango satan küçük kulübenin

yanında bul-

149

dum. Yalnızdı, kitap okuyordu. Sırtında ayak bileğine kadar uzanan beyaz, yazlık bir elbise. Burnu açık

sandaletler. Saçı geriye toplanmış, lale biçimindeki bir tokayla tutturulmuştu. Yine öylece geçip gitmeye

hazırlandım, yapacaktım da, ama birden kendimi Taherilerin beyaz örtülü

tezgâhlarının önüne dikilmiş, saç

maşalarının, eski papyonların gerisinden Süreyya'ya bakarken buldum. Başını kaldırıp baktı.

"Selam" dedim. "Seni rahatsız etmek istememiştim." "Selam"

"General Efendi yok mu?" Kulaklarım yanıyordu. Gözlerinin içine bakmayı başaramıyordum. "Şu tarafa gitti,"

dedi, sağ yanı göstererek. Bilezik dirseğine kayd: zeytin tene değen gümüş. "Saygılarımı sunmak için

uğradığımı kendisine iletir misin?" dedim.

"Elbette."

"Teşekkür ederim. Ah, belki bilmek istersin... Benim adım Emir. Uğramamın nedeni... Şey, saygılarımı

sunmak."

"Evet."

Ağırlığımı öteki ayağıma verdim, genzimi temizledim. "Ben artık gideyim. Rahatsız ettiğim için özür dilerim."

"Yo, etmedin," dedi.

"Ah, güzel." Başımı eğdim, yarım ağız gülümsedim. "Artık gidiyorum." Bunu daha önce söylememiş miydim?

"Kho-da hafez"

"Khoda hafez."

Yürümeye başladım. Durdum, döndüm. Cesaretimi yitirmeden, bir çırpıda söylemeliydim: "Ne okuduğunu

sorabilir miyim?"

Gözlerini kırptırdı.

Soluğumu tuttum. Ansızın, bitpazanndaki bütün Afgan-lann gözlerini üzerimde hissettim. Ortalığa bir anda,

derin

150

bir sessizlik mi çökmüştü? Cümlelerin ortasında duru veren dudaklar. Döner başlar. Büyük bir merakla kısılan

gözler. Neydi bu?

Şu ana kadar, sohbetimiz saygı dolu bir soru-cevap olarak yorumlanabilirdi; bir erkek bir başka erkeğin

nerede olduğunu öğrenmek istemişti. Ama şimdi ona bir şey sormuştum; yanıtlarsa biz... biz sohbet etmiş

olacaktık. Ben bir mücarat, - yani genç, bekâr bir erkek, o da evlenmemiş, genç bir kadın. Üstelik, bir

gepmiş olan bir kadın. Bu, bir dedikodu malzemesinin (hem de en lezizinden) sınırlarında, son derece

tehlikeli bir biçimde gezinmek demekti. Zehirli dil er iştahla ya-lanacaktı. Ve bu zehrin acısını o çekecekti,

ben değil - Af-ganlara özgü çifte standardın, benim cinsimi fena halde kayıran eğilimin çok iyi bilincindeydim.

Delikanlının kızla konuştuğunu gördünüz m»? değil. Vaay, oğlana nasıl yapıştı, gördünüz mü ? Ne topak

ama!

Afgan ölçütlerine göre, benimki küstah bir soruydu. Kendimi ele veriyor, ona duyduğum ilgiyi açıkça bel i

ediyordum. Ama ben bir erkektim, tehlikeye attığım tek şey, incinen gururum

olabilirdi. Yaralar iyileşirdi.

Lekelenen adlar, hayır. Bu cüretkârlığa nasıl bir karşılık verecekti?

Kitabı çevirdi, kapağı gösterdi. Uğultulu Tepeler. "Okudun mu?" diye sordu.

Başımla doğruladım. Gözlerimin gerisinde zonklayan yüreğimi hissedebiliyordum. "Hüzünlü bir öykü."

"Hüzünlü öykülerden iyi kitaplar çıkıyor," dedi.

"Öyle."

"Sen de yazıyormuşsun."

Nereden biliyordu? Babası mı söylemişti, yoksa kendisi mi sormuştu? Hayır, her iki senaryo da saçmaydı.

Babalarla oğul ar, kadınlar hakkında rahatça konuşurdu. Ama hiçbir Afgan kızı (an azından hiçbir düzgün,

muhterem Afgan kızı)

151

babasına genç bir adama ilişkin soru sormazdı. Ve hiçbir baba, özellikle nangvc namufuna. düşkün bir

Peştun baba, kızına durup dururken bir mücaraftan söz etmezdi. Tabi bu, kıza talip olan ve tek onurlu şeyi

yapıp, babasını gönderen bir delikanlı değilse.

Ağzımdan çıkanı duyunca, en çok ben şaşırdım: "Öykülerimden birini okumak ister miydin?"

"Çok isterim," dedi. Kızın da titreşen, sağa sola sıçramaya başlayan gözlerinde belli belirsiz bir huzursuzluk

vardı artık. Belki de generale bakmıyordu. Kızıyla konuştuğumu, lafi böyle uygunsuzca uzattığımı görse, ne

derdi acaba?

"Belki bir gün yanımda getiririm," dedim. Başka şeyler de söylemeye hazırlanıyordum ki, arada bir

Süreyya'nın yanında gördüğüm kadının geçitte bize doğru geldiğini fark ettim. Meyve dolu, naylon bir torba

taşıyordu. Bizi görünce, bakışları bir Süreyya'ya bir bana sıçradı. Gülümsedi.

"Emir can, seni gördüğüme sevindim," dedi, torbayı tezgâh örtüsünün üzerine boşaltırken. Alnında ince bir

ter parlıyordu. Bir miğfer gibi kabartılmış, kızıl saçları güneş ışığında parladı - saçların inceldiği noktalarda,

yer yer kafatasını görebiliyordum. Bir lahana kadar yuvarlak yüzüne gömülmüş küçük, mavi gözleri, porselen

dişleri ve sosise benzeyen, kısa parmakları vardı. Göğsünden sarkan Al ah'ın altın zinciri, kat kat gerdanına

gömülmüştü. "Ben, Cemile. Süreyya canın annesi."

"Selam, Hala can," dedim; beni tanıyan, benimse kim olduğunu kesinlikle çıkartamadığım Afganların

yanında hep yaptığım gibi, ansızın çekingenleşerek.

"Baban nasıl?"

"Çok iyi, teşekkür ederim."

"Büyükbaban var ya, Gazi Efendi, yargıç olan. tşte, onun dayısıyla benim büyükbabam kuzendi," dedi.

"Gördüğün gibi, akrabayız." Yapılmış dişlerini göstererek gülümsedi; ağzı-

nın sağ yanının hafifçe sarktığını fark ettim. Gözleri bir kez daha, bir Süreyya'yı

bir beni taradı.

Baba'ya bir keresinde, General Taheri'nin kızının neden hâlâ evlenmediğini sormuştum. Talibi çıkmıyor, dedi

Baba. Uygun bir talip yani, diye düzeltti. Başka da bir şey söylemedi - aslı astarı olmayan, ölümcül

söylentilerin genç bir kadının kısmetini nasıl kapayıverdiğini iyi bilirdi. Afgan erkekleri, özelikle de saygın

ailelerden gelenler, maymun iştahlı yaratıklardı. Üstelik çok da ürkektir: En küçük bir fısıltı, şöyle bir

dokundurma, onları ürkmüş kuşlar gibi kaçırmaya yeterdi. Dolayısıyla, düğünler birbirini izlemiş ama kimse

çıkıp da Süreyya'ya aheste horo söylememişti; avuçlarına kına süren, duvağının üstünde Kuran tutan

olmamıştı; düğünlerde onunla dans eden tek erkek, General Taheri'ydi.

Ve şimdi bu kadın, bu anne, yürek burkan hevesi, çarpık tebessümü ve gözlerinde gizleyemediği umutlarla,

karşım-daydı. Yalnızca cinsiyetimi belirleyen genetik piyango sayesinde kazandığım güç, beni bile âz çok

ürküttü.

Generalin aklından geçenleri kesinlikle okuyamazdım, ama kansı hakkında şu kadarını anlamıştım: Bu

konuda -artık bu, her neyse- bana karşı çıkan biri olacaksa bile, o kişi, bu kadın olmayacaktı.

"Otursana, Emir can," dedi. "Süreyya, bir iskemle getir, bapem. Şu şeftalilerden birini yıka. Meyveler öyle

tatlı, öyie taze ki."

"Ah, teşekkür ederim," dedim. "Ama artık gitmeliyim. Babam bekliyor."

"Ya?" dedi Taheri Hanım; gerekeni yapıp davetini geri çevirdiğime memnun olduğunu gizlemeden. "O

zaman, hiç olmazsa şunları al." Bir kesekâğıdma bir avuç kiviyle birkaç şeftali koydu, ısrarla elime

tutuşturdu. "Babana selam söyle. Bizi görmeye yine gel,"

153

"Gelirim. Teşekkür ederim, Hala can." Gözümün ucuyla, Süreyya'nın başka tarafa baktığını görebiliyordum.

"Coca-Cola almaya gittiğini sanıyordum," dedi Baba, kesekâğıdı™ alırken. Yüzünde yine o hem ciddi hem

şakacı anlam vardı. Ben bir şeyler uydurmaya hazırlanırken, o şeftalisini ısırdı, elini salladı. "Hiç

zahmet/etme, Emir. Yalnızca söylediklerimi anımsa, yeter."

O gece yatakta, Süreyya'nın gözlerinde oynaşan güneş ışığı beneklerini, köprücük kemiğinin üstündeki zarif,

kırılgan çukurları düşündüm. Sohbetimizi beynimde tekrar tekrar başa sardım. Taztyormuvsun mu demişti,

yoksa yazarmışsın mı? Hangisiydi? Örtünün altında dönüp durdum, tavana baktım; onu yeniden görünceye

kadar katlanmam gereken alü yorucu, bitimsiz yelda'yx düşündükçe canım sıkıldı.

Birkaç hafta şöyle geçti: Generalin gezintiye çıkmasını bekliyor, sonra Taherilerin tezgâhının önünden

geçiyordum. Taheri Hanım oradaysa, bana çayla kolca ikram ediyor, Kabil'deki eski günlerden, tanıdığımız

kişilerden, romatizmasından konuşuyorduk. Ortaya çıkışımın mudaka kocasının yokluğuna denk geldiği

gözünden kaçmamışa kuşkusuz, ama hiç bel i etmedi. "Ah, Kaka'nı kıl payı kaçırdın," derdi. Aslında, Taheri

Hanım'ı orada bulmaktan hoşnuttum, bunun tek nedeni cana yakınlığı da değildi; onun yarımdayken

Süreyya çok daha rahat, çok daha konuşkandı. Annesinin varlığı, aramızda olup biteni meşrulaşıyordu

sanki - yine de, generalin varlığı kadar değil, elbette. Taheri Hanım'ın refakatçiliği, sohbetimizi dedikodudan

bütünüyle kurtarmasa bile, dedikodu değerini azarlayordu. Öte yandan kadının, bana neredeyse

yaltaklanmayı andıran ş biçiminin Süreyya'yı utandırdığı açıkça ortadaydı.

154

Bir gün, Süreyya'yla ikimiz satış pavyonunda yalnızdık, konuşuyorduk. Bana okulunu, Fremont'taki Ohlone

Koie-ji'ndeki derslerini anlatıyordu.

"Hangi dalı seçeceksin?" "Öğretmen olmak istiyorum," dedi. "Gerçekten mi? Neden?"

"Hep istemişimdir. VirgimVda yaşarken, yardımcı eğitimci belgesi aldım, şimdi bir kütüphanede haftada bir

akşam ders veriyorum. Annem de öğretmendi; Kabil'deki Zargona Kız Lisesi'nde Farsça ve tarih

öğretmeniydi."

Üzerinde geyik boynuzları bulunan bir şapka takmış, şiş göbekli bir adam, beş dolarlık bir şamdana üç dolar

önerdi, Süreyya kabul etti. Parayı ayağının dibindeki küçük şeker kutusuna attı. Çekingen gözlerle bana

baktı. "Sana bir öykü anlatmak istiyorum," dedi. "Ama biraz utanıyorum."

"Anlatsana." "Saçma bir şey." "Lütfen anlat."

Güldü. "Ben Kabil'de, dördüncü sınıftayken, babam ev işlerine yardım etmesi için Ziba adında bir kadın tuttu.

İran'da, Meşat'ta bir kız kardeşi vardı; Ziba okuma yazma bilmediği için arada bir, kız kardeşine mektup

yazmamı isterdi. Kardeşinden gelen mektupları da bana okuturdu. Bir gün, okuma yazma öğrenmek ister

rri sin, diye sordum. Göz kenarlarını kınşüran o koca gülümsemesiyle bana bako, çok isterim, dedi. Böylece

çalışmaya başladık; ben ödevlerimi bitirince mutfak masasına oturur ona Alfabeyi öğretirdim. Bazen,

defterlerden başımı kaldırıncı, Ziba'nın düdüklü tenceredeki eti kanştırdıktan sonra, elinde bir kurşunkalem,

masanın başına geçtiğin' ona bir gün önce verdiğim ödevi yaptığını görürdüm.

"Her neyse, bir yıla kalmadan, Ziba çocuk kitaplarını oku-155

mayı söktü. Bahçede otururduk, bana Dara ile Sara'nın masallarını okurdu - tane tane ama hatasızca. Bana

Mual im Süreyya demeye başlamıştı - Süreyya Öğretmen." Hafifçe güldü. "Çocukça olduğunu biliyorum,

ama Ziba'nın kendi mektubunu ilk yazdığı gün anladım: İstedığım tek şey öğretmen olmaktı. Onunla öyle

gururlanıyordum ki; aynı zamanda da gerçekten değerli bir şey yaptığımı hissediyordum. Anlıyor musun?"

"Evet," diye attım. Okuryazarlığımı Hasan'la alay etmek için kullanışımı düşündüm. Bilmediği bir sözcükle

karşılaştığında, onu nasıl işlettiğimi.

"Babam hukuk okumamı istiyor, ama ben öğretmen olacağım. Varsın parası iyi olmasın; tek isteğim bu."

"Annem de öğretmenmiş," dedim.

"Biliyorum. Annem anlattı." Sonra, ağzından kaçan şeyden yüzü kıpkırmızı kesildi; ben yokken aralannda bir

'Emir sohbeti' geçtiği ortaya çıkmıştı. Sıntmamak için kendimi epeyce zorlamam gerekti.

"Sana bir şey getirdim." Arka cebimdeki, zımbalanmış kâğıt destesini çıkardım. "Söz verdiğim gibi." Kısa

öykülerimden birini ona uzattım.

"Ah, unutmadın demek," dedi, yüzü ıslıl ıslıl. "Teşekkür ederim!" Bana ilk kez, şu resmi "/owa" ile değil de, sen anlamına gelen "tu" ile hitap ettiğini aynmsamama kalmadan, yüzündeki gülümseme uçup gitti. Yüzü

bembeyaz kesildi, gözleri arkamdaki bir şeye dikildi. Arkama döndüm. Ve General Taheri'yle burun buruna

geldim.

"Emir can. Hırslı masalcımız. Bu ne zevk," dedi adam, cılız bir gülümsemeyle. "•Selam, General Efendi,"

dedim, ağırlaşan dudaklanmm arasından. Yanımdan geçti, tezgâha doğru ilerledi. "Nefis bir gün,

156

değil mi?" Başparmağını yeleğinin cebine sokmuştu, öteki elini Süreyya'ya doğru uzattı. O da kâğıt destesini

babasına verdi.

"Bu hafta yağmur yağacak diyorlar. İnanması zor, değil mi?" Kâğıt rulosunu çöp kutusuna attı. Bana döndü,

elini tatlılıkla omzuma koydu. Birlikte birkaç adım attık.

"Biliyorsun, baçem, senden gerçekten hoşlandım. Sen efendi bir çocuksun, buna içtenlikle inanıyorum,

ama..." İcini çekti, bir elini salladı. "Efendi çocukların bile bazen öğüde ihtiyacı olur. Dolayısıyla, sana bu pazardakilerden hiçbir farkın olmadığını anımsatmak, benim görevim." Sustu. Anlamdan yoksun gözleri,

gözlerime çivilendi. "Gördüğün gibi, buradaki herkesbir masalcı." Gülümsedi, kusursuz dişlerini sergiledi.

"Babana saygılarımı ilet, Emir can."

Elini çekti. Bir kez daha gülümsedi.

"Neyin var?" diye sordu Baba. Yaşlıca bir kadına sattığı sallanan, tahta atın parasını almaktaydı. "Bir şey

yok," dedim. Eski bir televizyonun üzerine oturdum. Sonra da anlattım.

İç geçirdi: "Ah, Emir."

Ama olayın üzerinde öyle aman aman duracak vaktim olmadı.

Çünkü birkaç gün sonra, Baba hastalandı.

* * *

Önce, kuru bir öksürük ve nezleyle başladı. Nezleyi atlattı, ama öksürük sürdü. Mendile uzun uzun

öksürüyor, mendili cebine sokuyordu. Doktora görünmesi için başının etini yedim, ama ısrarlarımı eliyle

savuşturdu. Doktordan da hastaneden de nefret ederdi. Bildiğim kadarıyla Baba

bir tek,

157

Hindistan'da sıtmaya yakalandığı zaman doktora gitmişti.

Sonra, iki hafta sonra, onu tuvalete kanlı bir balgam tükürürken yakaladım. "Ne zamandır sürüyor bu?" diye

sordum.

"Akşam yemeğinde ne var?" dedi. "Seni doktora götürüyorum!"

Baba benzincide müdür olmasına karşın, patronu ona sağlık sigortası yaptırmamış, Baba da her zamanki

kayıtsızlığıyla üzerinde durmamıştı. Böylece onu San Jose'deki ilçe hastanesine götürdüm. Bizi kabul eden

soluk tenli, şiş gözlü doktr, ihtisasının ikinci yılında olduğunu söyledi. "Senden daha genç, benden daha

hasta görünüyor," diye homurdandı Baba. Genç doktor bizi aşağıya, göğüs röntgenine gönderdi. Hemşire

bizi yeniden içeriye aldığı anda, doktor bir formu doldurmaktaydı.

"Bunu kayıt masasına götürün," dedi, aceleyle karalarken. "Nedir o?" diye sordum.

"Havale kâğıdı." Hâlâ hızlı hızlı çiziktiriyordu. "Ne için?"

"Akciğer kliniğine." "Neden?"

Bana şöyle bir bakü. Gözlüğünü alına itti. Yeniden çizik-tirmeye koyuldu. "Sağ ciğerinde bir leke var.

Kontrol etmelerini istiyorum."

"Leke mi?" Oda ansızın küçüldü.

"Kanser mi?" dedi Baba, gelişigüzel bir tavırla.

"Olabilir. Sonuçta, kuşku uyandırıyor elbette," diye geveledi doktor. "Daha fazlasını söyleyemez misiniz?"

dedim.

"Şimdilik, hayır.  nce bir CAT tarama gerekiyor, sonra da akciğer uzmanını görmelisiniz." Havale belgesini

bana uzattı. "Babanızın sigara i ti ini söylemiştiniz, değil mi?"

158 "Evet."

Başım salladı. Baba'ya, sonra yine bana baktı. "Sizi iki hafta içinde  a ırırılar."

 cimden, bu 'kuşku' s zc  yle iki koca hafta nasıl yaşıyaca ımı sormak geldi. Yiyip içmeyi, çalışmayı, ders

Çalışmayı nasıl becerecektim? Beni bu sözcükle nasıl eve yollardı?

Belgeyi aldım, cebime soktum. O gece Baba'nın uyumasını bekledim, sonra bir battaniyeyi ikiye katladım.

Seccade olarak kullandım. Başımı yere e dim, Kuran'dan yarım yamalak anımsadı ım duaları (K biPde

mollanın bize ezberletti i sureleri} okudum; bsacası, varlığından hiç de emin olmadığım Tanırdan yardım

diledim. Şu anda mollayı, imanını ve Tanrı'ya duyduğu mutlak güveni fena halde kısıkanıyordum.

Aradan iki hafta geçti, arayan olmadı. Ben arayınca da, havale ka dını kaybettiklerim söylediler. Teslim

etti imden emin miydim?    hafta sonra yeniden arayacaklardı. Kıyameti koparttım; sıkı bir pazarlı ın

ardından CAT taramayı    haftadan bire, doktor randevusunu da iki haftaya indirdim.

Akciğer uzmanı Doktor Schneider'le görüşme gayet iyi gidiyordu ki, Baba ona nereli olduğunu sordu. Adam

Rusya, dedi. Baba kendini kaybetti.

"Özür dileriz, Doktor," dedim, Baba'yi bir kenara çekerek. Doktor Schneider gülümsedi, geri çekildi;

stetoskobu hâlâ elindeydi.

"Baba, bekleme odasında Doktor Schneider'ın biyografisini okudum. Michigan'da doğmuş. Michigan! O bir

Amerikalı; seninle benim asla olamayacağımız kadar Amerikalı."

Baba yüzünü açık-saçık bir şey söyler gibi buruşturdu: "Nerede doğduğu umurumda bile değil; o bir Roussi.

Ana-babası, ataları RoussPydi. Annenin üzerine yemin ederim ki, bana dokunmaya kalkıştığı an, kolunu

kırarım."

159

"Doktor Schneider'in ana-babası Şorav?den kaçmış, anlamıyor musun? Kaçmışlar!"

Ama Baba beni duymuyordu bile. Bazen, merhum karısı kadar çok sevdiği tek şeyin Afganistan, merhum

vatanı olduğunu düşünüyorum. Öfkeden az kaldı çığlık atıyordum. Onun yerine derin bir soluk aldım, doktora

döndüm: "Özür dilerim, Doktor. Bu iş yürümeyecek."

Bir sonraki akciğer uzmanı, Doktor Amani İranlıydı; Baba onayladı. Sarkık bıyıklı, gür, kır saçlı, yumuşak

sesli doktor tarama sonuçlarını aldığını ve 'bronşoskopi' denen bir işlem uygulayacağını söyledi: Ciğerdeki

kütleden alacağı bir parçayı tahlil için patolojiye gönderecekti. Bir sonraki haftaya gün verdi. Ona teşekkür

ettim, Baba'yı muayenehaneden çıkardım; şimdi bu yeni 'küde' sözcüğüyle, 'kuşku'dan kat kat uğursuz bir

tınısı olan sözcükle bütün bir haftayı nasıl geçireceğimi düşündüm. Keşke Süreyya yanımda olsaydı.

Zamanla, kanserin pek çok adı olduğunu öğrendik - tıpkı şeytan gibi. Baba'ninkine 'Orak Hücre Kanseri'

deniyordu. İlerlemiş. Ameliyat edilemez. Baba, Doktor Amani'den hiç olmazsa bir yorumda bulunmasını

istedi. Adam dudaklarım ısırды, Vahim' sözcüğünü kullandı. "Kemoterapi uygulanabilir, elbette," dedi. "Ama

yalnızca hafifletici olur."

"Ne demek bu?" diye sordu Baba.

Doktor iç geçirdi. "Sonucu değıştirmez, yalnızca uzatır, demek."

"Bu dürüst yanıt için teşekkür ederim, Doktor Amani," dedi Baba. "Kemo filan istemiyorum." Yüzünde, yemek

kuponlarım Bayan Dobbins'in masasına bırakırkenki kararlılığın aynısı vardı.

"Ama Baba..."

"Sakin bana insanların yanında karşı çıkma, Emir. Asla. Kim olduğunu sanıyorsun sen?" 160

General Taheri'nin bitpazanında değindiğı yağmur, birkaç hafta gecikmeyle de olsa, sonunda başarmıştı; biz

Doktor Amani'nin muayenehanesinden çıkarken, yoldan geçen arabalar kaldırımlara pis su sıçratmaktaydı.

Baba bir sigara yaktı. Yol boyunca sigara içdi.

O anahtarını apartmanın kapısına sokarken, "Keşke ke-moyu bir deneseydin, Baba," dedim.

Baba anahtarı cebine soktu, beni yağmurdan kurtarmak için, binanın çizgili tentesinin altına çekti. Sigarayı

tutan elini göğsüme dayadı. "Bas! Ben kararımı verdim."

"Peki ya ben, Baba? Ben ne yapacağım?" Gözlerim doldu. Yağmurdan ıslanmış yüzünü bir tiksinti yaladı.

Çocukken düştüğüm, dizlerimi paralayıp ağladığım zaman yüzünü kaplayan anlamın aynısıydı. Bu ifadenin

nedeni, ağlamamdı; şim di de öyle. "Yirmi iki yaşındasın, Emir! Koca adam oldun! Sen..." Ağzım açtı,

kapadı, bir daha açtı. Söyleyeceklerini kafasında evirip çeviriyordu. Tepemizde, yağmur damlaları çadır

bezinden yapılma tenteyi dövüyordu. "Sana ne olacağını soruyorsun, öyle mi? Bunca yıldır bütün çabamın,

sana öğretmeye çalıştığım her şeyin tek amacı, seni bu soruyu asla sormayacak biri yapmaktı!"

Kapıyı açtı. Sırtını bana döndü. "Bir şey daha var. Bunu kimse öğrenmeyecek, anlaşıldı mı? Hiç kimse. Bana

acımalarını istemiyorum." Sonra, loş hole girdi. O günü televizyonun karşısında, sigaranın birini söndürüp

ötekini yakarak geçirdi. Neye ya da kime meydan okuduğunu bilemiyordum. Bana? Doktor Amani'ye? Yoksa

hiç inanmadığı Tanrı'ya mı?

Bir süre, kanser bile Baba'yı bitpazanndan uzaklaştıramadı. Cumartesileri garaj satışlarını dolaşıyor -Baba

sürücü, ben kılavuz- pazar günleri de sergi tezgâhımızı kuruyorduk. Pirinç lambalar. Beysbol eldivenleri.

Fermuan bozuk kayak

161

anorakları. Baba eski ülkeden tanıdıklarını selamlıyor, ben müşterilerle bir-iki dolar için çekişiyordum. Çok

fark edermiş gibi. Tezgâhı her kapatışta, yetim kalacağım güne bir adım daha yaklaşmıyormuşum gibi.

Bazen, General Taheri'yle karısı bizi görmeye gelirdi. Diplomatlığı bir an elden bırakmayan general bana

gülümser, tokalaşırken iki elini birden kullanırdı. Ama Hanım'ın sessizliği yeniydi. Zaman zaman, o gizli, hafif

çarpık tebessümlerin ve generalin bakmadığı anlarda bana? fırlattığı sinsi, af dileyen bakışların bozduğu bir

suskunluktu bu.

Ö günleri, pek çok 'ilkin' yaşandığı dönem olarak anımsıyorum: Baha'nın banyoda inlediğini ilk duyuşum.

Yastığında ilk kez kan buluşum. Baba üç yıldır çalıştığı benzin istasyonuna, hastalık nedeniyle bir gün olsun

gitmemezlik etmemişti: bir ilk daha.

O yılki Cadılar Bayramı'nda, cumartesi öğie vakti Baba öylesine bitkin düşmüştü ki, ben inip ıvır zıvır için

pazarlık ederken, o direksiyonda bekledi. Şükran Günü'nde, daha öğle olmadan tükendi. Ön çimenliklerde

Noel Baba kızakları belirip çam ağaçlarını yapay karlar kapladığında, Baba evde kaldı, ben otobüsü tek

başına yarımadanın orasına burasına sürdüm.

Bazen, bitpazarındaki Afgan tanıdıklar Baha'nın çok kilo verdiğinden dem vururdu. Başlarda, övgü olarak.

Hangi diyeti uyguladığını soranlar bile çıktı. Ama kilo kaybı bir türlü durmayınca, övgüler de sorular da

kesildi. Baba zayıflamayı sürdürdü. Ve sürdürdü. Yanakları çöktü. Şakakları eridi. Gözleri yuvalarına çekildi.

Yılbaşından hemen sonra, serin bir pazar günü Baba tıknaz bir Filipinli'ye bir abajur satmaya çalışıyor,

bense otobüste onun dizlerine örtecek bir battaniye aranıyordum.

"Hey, ahbap, bu adamın yardıma ihtiyacı var!", dedi Fili-162

pinli, korkuyla. Döndüm ve Baba'yı yerde buldum. Kollan, bacakları seğiriyordu.

"Kontak!" diye haykırdım "Yardım edin!" Baba'ya koştum. Ağzından köpük geliyor, köpüklü salyalar sakalını

ıslatıyordu. Devrik gözlerinin yalnızca akı görürüyordu.

insanlar bize doğru seğirtti. Birinin 'nöbet geçiriyor' diye bağırdığını duydum. Bir başkası haykırıyordu: "9H'i

arayın!" Koşan ayak seslen duydum. Kalabalık çevremizi sararken, gökyüzü karardı.

Baba'nın tükürüğü kırmızıya döndü. Dilini ısırıştı. Yanına diz çöktüm, kollarına yapıştım, defalarca

yineledim: "Buradayım, Baba, yanıdayım, iyileşeceksin, bak, yanıdayım." Böylece kasılmalara,

sarsılmalara son verebilirmişim gibi. Baba'yı rahat bırakmaları için onları kandırmaya çalışır gibi. Dizlerimin

ısladığını hissettim. Baba'nın mesanesinin boşaldığını gördüm. Şişşt, Baba can, buradayım. Oğlun

yanında.

Ak sakallı, dazlak doktor beni odadan dışarıya çekti. "Babanın CAT sonuçlarını birlikte, bir kez daha gözden

geçirelim," dedi. Filmleri koridordaki ışıklı kutuya taktı, kurşunkaleminin silgisiyle Baba'nın kanser resimlerine

dokundu, kurbanın ailesine katilin karakolda çekilen fotoğraflarını gösterir gibi. Baba'nın beyni bu resimlerde

iri bir cevizin kesitine benziyordu; tenis topu biçiminde, gri lekelerle delik deşik.

"Gördüğünüz gibi, kanser sıçramış," dedi. "Beyindeki şişmeyi yavaşlatmak için steroit kullanmalı, nöbeti

engel eyen ilaçlar da. Ayrıca, hafifletici radyasyon da öneririm. Bunun anlamını biliyor musun?"

Evet, dedim. Kanser söyleminde uzman olup çıkmıştım.

"Pekâlâ," dedi. Çağrı cihazını kontrol etti. "Gitmeliyim, ama bir şey sormak istediğinde bana ulaşabilirsin."

163

"Teşekkür ederim."

Geceyi Baba'nın başucunda, bir iskemlede geçirdim.

Ertesi sabah, koridorun sonundaki bekleme odası Afgan-larla dolmuştu. Newarkli kasap. Baba'nın

yetimhanesinde çalışmış olan bir mühendis. Odaya doluştular, Baba'ya alçak sesle saygılarını sundular.

Geçmiş olsun, dediler. Baba uyanıktı; sersemlemiş ve bitkin ama uyanık.

Öğleye doğru, General Taheri'yle karısı geldi. Süreyya ar-kalarındaydı. Bakıştık, aynı anda gözlerimizi

kaçırdık. "Nasılsın, dostum?" dedi General Taheri, babamın elini tutarak.

Baba, kolundan sarkan serum kordonunu gösterdi. Cılız cılız gülümsedi. General de ona. Baba, "Keşke

zahmet etmeseydiniz," dedi, çatallaşmış bir sesle.

"Ne zahmeti," dedi Taheri Hanım.

General atıldı: "Zahmet ne demek? En önemlisi, bir şeye ihtiyacın var mı? Herhangi bir şey? Lütfen

çekinme; beni kardeşin say."

Baba'nın bir keresinde Peştunlar için söylediği bir şeyi anımsadım. Kalın kafalı ve aşırı mağrur insanlar

olduğumuzun farkındayım, ama ihtiyaç anında, yanında görmek istediğin tek kişi, bir Peftun'dur.

Baba yastığın üzerindeki başını salladı. "Buraya gelmen bile gözlerimi açmaya yetti." General gülümsedi,

Baba'nın elini sıvazladı.

"Sen nasılsın, Emir can? Bir ihtiyacın var mı?"

Bana bakış biçimi, gözlerindeki sıcaklık... "Hayır, sağ olun, General Efendi. Ben..." Boğazıma bîr yumru

tıkandı, gözlerim yaşardı. Odadan kaçarcasına çıktım.

Koridorda, bir gece önce katilin yüzünü gördüğüm ışıklı kutunun yanında durup ağladım. 164

Baha'nın kapısı açıldı, Süreyya dışarıya çıktı. Yanıma gelip durdu. Gri bir bluzla kot pantolon giymişti.

Saçları açıldı. Kollarına sığınmak istedim.

"Çok üzgünüm, Emir," dedi. "Hepimiz bir terslik olduğunun farkındaydık, ama bu hiç aklımıza gelmemişti."

Gömleğimin yeniyle gözlerimi sildim. "Kimsenin bilmesini istemedi."

"Bir şeye ihtiyacın var mı?"

"Hayır." Gülümsemeye çalıştım. Elini elimin üzerine koydu. İlk temasımız. Elini tuttum. Yüzüme götürdüm.

Gözlerime. Sonra, bıraktım. "İçeriye gersen iyi olur. Yoksa baban peşime düşer."

Gülümsedi, başıyla doğruladı. "Haklısın." Arkasını döndü. "Süreyya?"

"Evet?"

"Gelmene sevindim. Benim için... öyle anlamlı ki."

Baba'yı iki gün sonra taburcu ettiler. Onu radyasyon tedavisine razı etmek için, 'radyoloji uzmanı' dedikleri

birini getirdiler. Baba kabul etmedi. Onu ikna etmem için beni ikna etmeyi denediler. Ama ben Baha'nın

yüzündeki anlamı görmüştüm. Onlara teşekkür ettim, formları imzaladım ve Ford Torinomla Baba'yı eve

götürdüm.

O gece, Baba üzerine yün bir battaniye alıp divana uzandı. Ona sıcak çayla kavrulmuş badem götürdüm.

Kolumu sırtına doladım, onu kolayca kaldırdım. Kürekkemiği parmaklarımın altında bir kuş kanadı gibiydi.

Battaniyeyi göğsüne çektim; kaburgalar o ince, sarkık deriyi geriyordu.

"Bir arzun var mı, Baba?" "Yok, bacem. Sağ ol."

Yanına oturdum. "O zaman ben senden bir şey isteyeceğın-- Çok yorgun değilsen, elbette." 165

"Nedir?"

"Senden khastegari gitmeni istiyorum. General Tahe-ri'nin kızını istemeni."

Baha'nın kuru dudakları bir gülümsemeyle kıvrıldı. Solmuş bir yapraktaki, yeşil bir benek. "Emin misin?"

"Bugüne kadar hiçbir şeyden bu kadar emin olmadım."

"İyice düşündün mü?" "Balay, Baba."

"Öyleyse ver şu telefonu bana. Bir de küçük defterimi." Afalladım. "Şimdi mi?"

"Ne zaman, peki?"

Gülümsedim. "Peki." Ona telefonu verdim, sonra da, Baha'nın Afgan dosdannın numaralanm kaydettiği,

küçük, siyah not defterini. Taherileri buldu. Numarayı çevirdi. Almacı kulağına götürdü. Yüreğim göğsümde

taklalar atıyordu.

"Cemile can? Selamın aleyküm," dedi. Kendini tanıttı. Bekledi. "Daha iyiyim, sağ ol. Gelmeniz öyle büyük bir

incelikti ki." Bir süre dinledi. Başını salladı. "Unutmam, teşekkür ederim. General Efendi evde mi?"

Duraklama. "Teşekkür ederim."

Bana çevrilen gözleri ıslıl ısıldı. Nedense içimden gülmek geldi. Ya da çığlık atmak. Elimin ayasını ağzıma

bastırdım, hafifçe ısırdım. Baba usulca kıkırdadı.

"General Efendi, selamın aleyküm... Evet, çok daha iyiyim... Balay... Çok nazıksın, General Efendi. Yarın

sabah sizi ve Taheri Hanım'ı ziyarete gelmek istiyordum. Hayırlı bir iş için...
Evet... On bir mi; çok güzel.

Hoşça kalın. Khoda ha-fez.»

Telefonu kapadı. Bakıştık. Kıkır kıkır gülmey^başladım. Baba da öyle. Baba saçlarını islam, geriye doğru

taradı. Temiz, beyaz bir

166

gömlek giymesine yardım ettim, kravatını bağladım; boynayla yaka arasındaki
altı santimlik boşluk

gözümden kaçmamışa. Baba'mn gittiği zaman ardında bırakacağı bütün o
boşlukları düşündüm, başka

şeyler düşünmek için kendimi zorladım. Gitmemiş ki. Henüz değil. Üstelik bu,
güzel şeyler düşünülmesi

gereken bir gündü. Mezuniyetime giydiği, kahverengi takım elbisesinin ceketi
fena halde bollaşmıştı - daha

doğrusu. Baba onu dolduramayacak kadar erimişti. Kollan kıvırmam gerekti.
Çömeldim, ayakkabısının

bağcıklarını bağladım.

Taheriler, Fremont'un geniş bir Afgan nüfus barındıran bir semtinde, düz, tek
kadı bir evde oturuyorlardı.

Geniş pencereleri, eğimli bir çatısı, sardunya saksılarıyla süslü, üstü kapalı bir
sundurması vardı. Generalin

gri minibüsü araba yolundaydı.

Baba'nın Ford'dan inmesine yardım ettim, yeniden direksiyona geçtim. Yolcu
camından içeriye eğildi.

"Evden ayrılma, bir saat sonra aranm."

"Peki, Baba," dedim. "İyi şanslar." Gülümsedi.

Uzaklaştım. Dikiz aynasından bakınca, Baba'nın son babalık görevini yerine getirmek üzere, Taherilerin

araba yolunu topal ayarak çıktığını gördüm.

Baba'nın aramasını beklerken, oturma odamızı arşınladım. Uzunluk on beş adım. Genişlik on buçuk adım.

Ya general hayır derse? Ya benden nefret ediyorsa? İkide bir mutfağa gidiyor, saate bakıyordum. Telefon

saat tam on ikide çaldı. Baha'ydı.

"Evet?"

"General kabul etti."

Soluğumu bırakıverdim. Oturdum. El erim titriyordu. "Ya?" 167

"Evet, ama Süreyya can yukarıda, odasında. Seninle konuşmak istiyor." "Peki."

Baba birine bir şey söyledi, bir çıtırtının ardından, telefonu kapadı. "Emir?" Süreyya'nın sesi.

"Setew."

"Babam olur dedi."

"Biliyorum," dedim. Almacı öteki elime geçirdim. Sırıtıyordum. "Öyle muduyum ki, ne diyeceğimi

bilemiyorum."

"Ben de muduyum, Emir. Ben... olanlara inanamıyorum." Güldüm. "Biliyorum."

"Dinle," dedi. "Sana bir şey söylemek istiyorum. Şimdiden bilmen gereken bir şey..." "Ne olduğu umurumda

bile değil."

"Bilmen gerek. Aramızda sır olmamalı. Ayrıca, benden duymanı yeğlerim."
"Kendini iyi hissetmeni

sağlayacaksa, söyle tabii. Ama hiçbir şeyi değiştirmeyecek."

Karşı uçta uzun bir sessizlik oldu. "Virginia'da yaşarken, bir Afgan erkeğiyle kaçım. O sırada on sekiz

yaşındaydım... isyankânn... budalanın tekiydim... o uyuşturucu kullanıyordu...
Bir ay kadar birlikte yaşadık.

Virginia'daki bütün Afgan -lann diline düşmüştük.

"Sonunda, Peder bizi buldu. Kapıya dikildi ve... beni eve dönmeye zorladı. Deli gibiydim. Bağınıyor, çağınıyor,

ondan nefret ettiğimi haykınıyordum...

"Her neyse, sonuçta eve döndüm ve..." Ağlamaya başladı. "Özür dilerim."
Almacı bıraktığını duydum.

Burnunu temizledi. "Kusura bakma," dedi, boğuk bir sesle. "Eve dönünce,
annemin felç geçirdiğini öğrendim;

yüzünün sağ ya-

168

nına inme inmişti. Ben... öyle büyük bir suçluluk duydum ki. Bunu hak etmemişti. "Kısa bir süre sonra, Peder

California'ya taşınmamıza karar verdi." Sessizlik.

"Şimdi babanla aranız nasıl?" diye sordum. "Her zaman uyuşmazlıklarımız
yardı, hâlâ da var, ama o gün

gelip beni aldığı için ona minnettarım. O benim hayatımı kurtardı." Durakladı.
"Evet, anlattıklarım seni

rahatsız etti mi?"

"Biraz," dedim. Ona bir gerçek borçluydum. Ona yalan söyleyemezdim; ben henüz tek bir kadınla bile

yatmamışken, onun bir erkekle birlikte olduğunu öğrenmenin iftikhar'ımı incittiğini saklayamazdım. Beni az

da olsa rahatsız etmişti, ama Baba'dan khistegari gitmesini istemedenden önceki haftalarda, bu konuyu

kafamda yeterince kurcalamıştım. Ve sonuçta şu soruya varmıştım: Bir insanı geçmişinden dolayı eleştirmek

bana mı düşmüştü?

"Fikrini değıştirtecek kadar mı?"

"Hayır, Süreyya. Kesinlikle değil. Söylediklerin hiçbir şeyi değıştirmez. Evlenmemizi istiyorum." Yeniden

ağlamaya başladı.

Ona imreniyordum. Onun sun açığa çıkmıştı. Dile dökülmüştü. Üstesinden gelinmiş, icabına bakılmıştı.

Ağzımı açtım, az kaldı ona her şeyi anlaıyordum: Hasan'a nasıl ihanet ettiğimi, yalan söylediğimi, onu

evden kovdurduğumu, Baha'yla Ali'nin kırk yıllık ilişkisini tuz buz ettiğimi. Ama anlatamadım, Süreyya

Taheri'nin yüzlerce bakımdan, benden kat kat üstün biri olduğunun farkındaydım. Cesaret, bunlardan

yalnızca biriydi.

169 ON UÇ

Ertesi akşam laf (yani söz kesmek) için Taherilerin evine gittiğimizde, arabayı sokağın karşısına bırakmak

zorunda kaldım. Arabalar evin önünü çoktan doldurmuştu. Sırtımda dün, Baba'yi

khastegarî den alıp eve

götürdükten sonra satın aldığım lacivert takım elbise vardı. Dikiz aynasında kravatımı kontrol ettim.

"Hofteep görünüyorsun," dedi Baba. Yakışıklı. "Sağ ol, Baba. İyi misin? Dayanabilecek misin?"

"Dayanmak mı? Bu benim yaşamımın en mutlu günü, Emir." Yorgun yorgun gülümsedi.

İçeriden kulağıma konuşmalar geliyordu; gülüşmeler, hafif bir Afgan müziği - Sarahang Üstat"tan bir jjazeFdi

galiba. Zili çaldım. Kapıdaki gözetleme penceresindeki perde çekil-

170

di, bir yüz dışarıya baktı, sonra görünmez oldu. Bir kadın sesi duyuldu: "Geldiler!" Konuşmalar kesildi. Biri

müziği kapadı.

Kapıyı Taheri Hanım açtı. "Selamın aleyküm" dedi; yüzü ıslıl ısıldı. Saçlarına perma yaptırmış olduğunu fark

ettim; ayak bileğine kadar uzanan, siyah, zarif bir elbise giymişti. Ben hole girince, gözleri buğulandı. "Daha

kapıda ağlamaya başladım, Emir can," dedi. Baba'nın dün gece tembihlediği gibi eğildim, elini öptüm.

Bizi aydınlık bir koridordan geçirip oturma odasına soktu. Lambrili duvarlarda, yeni ailemin fotoğrafları

asılıydı: Kabarık saçlı, genç Taheri Hanım'la general, arkada Niagara Şelalesi. Taheri Hanım, üzerinde bol

bir elbise, yanında dar yakalı bir ceket giymiş, ince bir kravat bağlamış, gür, siyah saçlı general; tahta bir

dönme dolaba binmeye hazırlanan, el sallayıp gülümseyen, diş teli güneşte parlayan Süreyya. Generali göz

alıcı üniformasıyla, Ürdün Kralı Hüseyin'le el sıkışırken gösteren bir fotoğraf. Zahir Şah'in bir portresi.

Salonda, duvarın dibine sıralanmış olan iskemlelere oturmuş iki düzine kadar konuk vardı. Baba girince

herkes ayağa kalktı. Baba önde, ben arkada yavaşça salonu dolaştık, konuklarla tokalaştık. Generalle (yine

gri takım elbise) Baba kucaklaştılar, birbirlerinin sırtına pat pat vurdular. Saygılı, alçak bir sesle birbirlerini

selamladılar.

General beni bir kol boyu uzakta tutup bilgiç bilgiç gülümsedi: "İşte, bu iş böyle yapılır, bapem. Afgan usulü,"

der-cesine. Birbirimizin yanağını üç kez öptük.

Kalabalık salonda yerimize oturduk; Baba'yla yan yana, generalle karısının karşısına. Baba'nın soluklan

biraz hırıltılıydı; mendiliyle sık sık alnını, kafasını kuruluyordu. Ona baktığımı gördü, yüzüne gergin bir

tebessüm oturtmayı becerdi. Dudaklarını, 'ben iyiyim' dercesine oynattı.

171

Süreyya geleneklere uygun bir biçimde, ortada görünmüyordu.

Birkaç dakikalık hoş beşten sonra, general genzini temizledi. Salon sessizleşti, herkes gözlerini saygıyla

kucağına dikti. General başını Baba'ya doğru salladı.

Baba da kendi genzini temizledi. Söze başladı; konuşurken sık sık durup soluklanması gerekiyordu.

"General Efendi, Cemile Hanını can... Bugün oğlumla birlikte, evinize büyük bir alçakgönüllülükle geldik.

Sizler seçkin ve saygın ailelerden... şerefli bir soydan gelen... onurlu, saygıdeğer insanlarsınız... İçim,

evinizde bulunduğum şu an... size, soyadla-nnıza ve atalarınızın hatırasına... sonsuz bir ihtiram ve... sınırsız

bir saygıyla dolup taşmakta." Durdu. Birkaç derin soluk aldı. Alnını kuruladı. "Emir can benim tek oğlum... tek

çocuğum... Bana çok iyi bir evlat oldu... Umarım nezaketinize layık olur. Emir canla ben... bizi

onurlandırmanızı ve oğlumu... ailenize kabul etmenizi rica ediyoruz."

General başını kibarca salladı.

"Sizin gibi bir insanın oğlunu ailemize katmaktan büyük şeref duyarız," dedi. "Şanınız herkesin malumudur.

Kabil'de sizin aciz bir hayranımzdım, bugün de öyleyim. Ailemizin ailenizle birleşmesi, bizim için onurdur.

"Sana gelince, Emir can, seni evime hem bir evlat hem de gözümün nu^u olan kızımın kocası olarak kabul

ediyorum. Aan acımız, sevincin sevincimiz olacak. Umarım, Cemile Hala'nla beni ikinci bir -İna-baba

sayarsın. Biricik Süreyya'mla sana muduûuklar dilerim. Hayır dualarımız sizinle."

Herkes alkışladı; bu işaret üzerine başlar koridora çevrildi. Beklediğim an gelmişti.

Süreyya koridorun ucunda görüldü. Şarap rengine, geleneksel, uzun kollu ve sırma işli, göz kamaştırıcı bir

Afgan elbisesi giymişti. Baba elimi tuttu, sıkı. Taheri Hanım bir

172

kez daha gözyaşlarına boğuldu. Süreyya, arkasında bir dizi akraba genç kızla, bize doğru ağır ağır ilerledi.

Babamın elini öptü. Sonunda, yanıma oturdu, gözlerini yere dikti.

Alkışlar şiddedendi.

Geleneğe göre, Süreyya'nın ailesinin bir nişan töreni, şiri-ni-hori düzenlemesi gerekiyordu - 'Tatlı Yeme'

töreni. Bunu, birkaç aylık bir nişanlılık dönemi izleyecekti. Sonra da sıra, masrafını babamın karşılayacağı

düğüne gelecekti.

Şirîni-hori fikir birliğiyle adandı. Nedenini herkes biliyordu, dolayısıyla kimse sözcüklere dökmedi: Baba'nın

öyle üç-beş ayı yoktu.

Evlilik hazırlıkları sürerken, Süreyya'yla bir kez olsun yalnız kalamadık - henüz evlenmediğimiz, hatta prini-

hori bile yapmadığımız için, uygunsuz karşılanırdı. Ben de, Baha'yla birlikte Taherilere gitmek, ailece akşam

yemekleri yemekle yetindim. Sofrada Süreyya'nın karşısına oturmak. Başını göğsüme bastırıp saçlarını

koklamanın nasıl bir şey olduğunu hayal etmek. Onu öpmek. Onunla sevişmek.

Baba evrussi (düğün töreni) için otuz beş bin dolar harcadı - biriktirdiği paranın neredeyse tamamını.

Fremont'ta Af-ganlara ait büyük bir düğün salonu kiraladı; babayı Kabil'den

tanıyan patron, ona hatın sayılır

bir indirim yaptı. Baba bir örnek alyanslarımızın, p/#'lann ve elimle seçtiğim pırlanta yüzüğün parasını ödedi.

Bana bir smokinle nikâh için gereken, geleneksel yeşil takım elbiseyi aldı.

Düğün gecesi için yapılan ve -Tann'ya şükür- çoğunluğunu Taheri Hanım'la arkadaşlarının üsdendiği

hazırlıklardan, bütün o koşturmadan yalnızca bir avuç, bölük pörçük anı anımsıyorum.

Nikâhımızı, örneğin. Bir masanın çevresine dizildik; Sürey-173

ya da ben de yeşil giymiştik; islam'ın rengi, ama aynı zamanda da baharın, taze başlangıçların rengi.

Süreyya'nın üzerinde uzun kollu bir elbise, yüzünde peçe vardı; masadaki tek kadın oydu. Baba, General

Taheri (bu kez smokinli), Süreyya'nın amca ve dayıları masanın çevresindeki iskemlelere dizilmişlerdi.

Süreyya'yla ikimiz, ciddi ve saygılı, yere bakıyor, arada bir çaktırmadan bakışıyorduk. Mol a tanıklara

alışıldık sorulan sordu, Kuran okudu. Sırayla yemin ettik. Belgeleri imzaladık. Süreyya'nın dayısı,

Virginia'dan gelen Şerif can ayağa kalktı, boğazını temizledi. Süreyya onun yirmi yıldan fazladır Amerika'da

yaşadığını söylemişti. Göçmenlik Bürosu'nda çalışıyordu ve Amerikalı bir kadınla evliydi. Kuşa benzeyen bir

yüzü, kabank saçları olan bu ufak tefek adam aynı zamanda bir şairdi; bir otel kâğıdına, Süreyya için yazdığı

uzun şiiri okudu. Bitirince, konuklar hayranlıklarını dile getirdi: "Vay, vay, Şerif

can!"

Sonra, sırtımda smokin, yüzünü örten duvağı, bembeyaz gelinliğiyle bir per? den farksız görünen

Süreyya'yla birlikte, ellerimiz kilitlenmiş, sahneye doğru yürüyüşümüzü anımsıyorum. Baba ağır aksak

yürüyüşüyle benim yanımda, general e kansı da Süreyya'nın yanındaydı. Salonda, alkışlayan konuk denizini

yararak, patlayan flaşlar yüzünden gözlerimizi kırpıştırarak ilerlerken, amcalar, dayılar, hala ve teyzeler,

kuzenlerden oluşan bir geçit alayı bizi izliyordu. Süreyya'nın kuzenlerinden biri, Şerif canın oğlu, biz adım

adım ilerlerken, başımızın üstüne bir Kuran tuttu. Hoparlörlerden düğün marşı ahesta boro yayıldı; Baha'yla

Kabil'den ayrıldığımız gece, Ma-hipar kontrol noktasındaki Rus askerin söylediği şarkı:

Sabaht kilitleyip anahtarım kuyuya at, Usulca git, güzelim ayışığım, usulca git. Sabah güneşine doğmayı

unuttur, Usulca git, güzelim ayışığım, usulca git.

174

Sahneye kurulmuş, bir tahta benzeyen divanda oturduğumu anımsıyorum; Süreyya'nın eli elimde,

karşımızda bize çevrilmiş üç yüz küsur yüz. Ayna meshef 'yaptık; bize bir ayna verdiler, baş başa,

birbirimizin yansılara bakabilmemiz için de başımızın üstüne bir örtü örttüler. Süreyya'nın aynadaki

gülümseyen yansısına bakarken, örtünün sağladığı o bir anlık mahremiyette, ilk

kez fısıldadım: Seni

seviyorum. Yanaldan kıpkırmızı oldu - kına kadar kırmızı.

Tabaklar dolusu, rengârenk yiyecekler anımsıyorum; çoban kebabı, şoleb-goşti ve safranlı pilav. Baba

divanda aramızda oturuyor, gülümsüyor. Terli erkekler halka olmuş, geleneksel attan dansı yapıyor; zıplıyor,

eğiliyor, tabla'nın delice ritmine uyup hızlanıyor, daha da hızlanıyor, sonunda bitkin bir halde halkadan

kopuyorlar. Keşke Rahim Han da burada olsaydı, dediğimi anımsıyorum.

Bir de, acaba Hasan da evlendi mi, diye merak ettiğimi. Eğer öyleyse^ örtünün altındaki aynada kimin

yüzüne bakmıştı? Hangi kınalı eli tutmuştu?

Gece saat iki gibi, parti düğün salonundan Baba'nın dairesine taşındı. Bir kez daha çaylar demlendi, müzik

komşular polis çağırınca kadar sürdü. Sonra, güneşin doğmasına bir saat kala ve konuklar nihayet

gittikten sonra, Süreyya'yla ilk kez baş başa kaldık. Yaşamım boyunca, çevremde hep erkekler olmuştu. O

gece bir kadının yumuşaklığını, sevecenliğini keşfettim.

Baba'nın dairesinde oturma fikri, Süreyya'dan çıkmıştı. "Kendi evimizin olmasını istemez misin?" dedim. .

"Kaka can bu kadar hastayken mi?" diye karşılık verdi. Gözleri, bir evliliğin bu koşullarda

başlatılamayacağını söylüyordu. Onu öptüm. "Teşekkür ederim."

Sürevva kendini babanım bakımına adadı. Sabahlan kah-175

valtısını hazırlıyor, yataktan inmesine yardım ediyordu. Ona haplarını veriyor, giysilerini yıkıyor, her öğleden

sonra gazeteden uluslararası haberleri okuyordu. En sevdiği yemeği, güçlükle üç-beş kaşık alabildiği patates

sorva'yx pişiriyor, her gün onu mahaliide kısa bir yürüyüşe çıkartıyordu. Baba yatağa düşünce de,

bedeninde yara açılmasın diye, onu her saat başı çevirmeye başladı.

Bir gün, eczaneden Baba'nın morfin haplarını alıp eve döndüm. Tam kapıyı kaparken, Süreyya'nın çabucak

Baba'nın battaniyesinin altına bir şey soktuğunu gördüm. "Hey, gördüm! Siz ilkiniz ne çeviriyorsunuz,

bakalım?"

"Hiçbir şey," dedi Süreyya gülümseyerek.

"Yalancı!" Baba'nın battaniyesini kaldırdım. "Bu da ne?" dedim, deri kaplı defteri görür görmez anladığım halde. Parmaklarımı altın yaldızlı dikişlerinde gezdirdim. Havai fişekleri, Rahim Han'ın defteri verdiği geceyi,

on üçüncü doğum günümü, cızırdayan, kırmızı, yeşil, san buketler halinde patlayan kıvılcımları anımsadım.

"Bu kadar iyi yazabildiğine inanamıyorum," dedi Süreyya.

Baba yastıktaki başını bin güçlükle kaldırdı. "Onu ben kandırdım. Umarım kızmazsın." Defteri Süreyya'ya

geri verdim, odadan çıktım. Baba ağlamamdan nefret ederdi.

Düğünden bir ay sonra Taheriler, Şerif, kansı Suzy ve Süreyya'nın birkaç teyzesi, akşam yemeğine bize

geldiler. Süreyya sebze pilav yaptı - ıspanaklı, kuzu etli pilav. Yemekten sonra yeşil çay içtik, dörder kişilik

gruplar halinde iskambil oynadık. Süreyya, ben, Şerif ve Suzy aynı sehpa
oynuyorduk; Baba hemen

yanımızdaki kanepede, yün bir battaniyenin altında yatıyordu. Şerifle
şakalaşmamı, Süreyya'yla küçük

parmaklanmızı birbirine dolayışımızı, karımın saçından

176

sarkan bir bukleyi düzeltişimi seyretti. İçten içe gülümsediği-ni görebiliyordum;
kavakların titreştiği,

bahçelerin cırcırbö-ceklerinin sesiyle dolduğu Kabil gecelerindeki gökyüzü
kadar geniş bir gülümseme. Gece

yansına doğru, Baba onu yatırmamızı istedi. Süreyya'yla onu kucakladık,
kollarını omuzlarımıza attık. Ben

onu yatağa yerleştirirken, Süreyya başucu lambasını söndürdü. Baba eğilmemizi
söyledi, her ikimizi de öptü.

"Az sonra morfininle suyunu getiririm, Kaka can," dedi Süreyya. "Bu gece
istemem," dedi Baba. "Bu gece

ağrım yok."

"Peki," dedi Süreyya. Battaniyesini üzerine çekti. Kapıyı kapadık. Baba bir daha
hiç uyanmadı.

Hayward'daki caminin araba parkı ağzına kadar doldu. Arabalar, minibüsler
binanın arkasındaki kelleşmeye

başlamış çimenliğe bile ikili, üçlü sıralar halinde dizildi. Biraz geç kalanlar, bir
park yeri bulabilmek için

caminin kuzeyine, üç ya da dört sokak ileriye gitmek zorunda kaldılar.

Caminin erkekler kısmı dört köşe, geniş bir salondur; zemin Afgan halıları ve yan
yana serilmiş kilimlerle

kaplıydı. Ayakkabılarını girişte çıkaran erkekler salonu doldurdu, kilimlerin üzerine bağdaş kurup oturdu.

İmam önündeki mikrofona Kuran'dan sure'let okuyordu. Ben, ölen kişinin ailesine yaraşır biçimde, kapının

yanına oturdum. General Taheri de yanıma.

Açık kapıdan, gelen araba kuyruğunu görebiliyordum; güneş ışığı dikiz aynalarında panldıyordu. Durup

yolculannı, koyu renk takım elbiseler giymiş, başlarına geleneksel bi-cab'hr takmış erkekleri indiriyorlardı.

Kuran'ın sözcükleri salonda yankılanırken, Baba'nın Be-

177

lucistan'da bir ayıyla güreştiğini anımsadım. Baba yaşamı boyunca ayılarla güreşmişti. Gencecik karısını

kaybetmek. Oğlunu tek başına büyütmek. Sevgili memleketini, vafan'ını terk etmek. Yoksulluk. Aşağılanma.

Sonunda da, karşısına yenemeyeceği bir ayı çıkmıştı. Ama o zaman bile, Baba güreşi kendi koşullarına göre

kaybetmişti.

Her dua dizisinden sonra, cenazeye gelenlerin bir bölümü kalkıp sıraya giriyor, elimi sıktıktan sonra kapıya

yöneliyorlar-dı. Tek tek hepsinin elini sıktım. Çoğunu doğru dürüst tanıımıyordum. Kibarca gülümsedim,

teşekkür ettim, Baba hakkındaki sözlerini dinledim.

"... Taimani'deki evi onun sayesinde yaptım..." "... Allah ondan razı olsun..."

"... ondan başka başvurabileceğim kimse yoktu, o da beni geri çevirmedi..." "... bana iş buldu... beni pek

tanımazdı bile..."

"... ağabeyim gibiydi..."

Onları dinlerken, kim olduğumun, ne olduğumun aslında Baba tarafından, onun insanların yaşamında

bıraktığı iz tarafından belirlendiğini fark ettirir. Bütün hayatım boyunca, 'Baba'nın oğlu' olmuştum. Ama o

artık yoktu. Bana yolu gösteremezdi artık; bundan böyle yolu kendim bulmak zorundaydım.

Bu düşünce beni dehşete düşürdü.

Daha önce, mezarlığın Müslümanlara ayrılmış olan bölümünde, Baba'yı çukura indirişlerini seyretmiştim.

İmamla bir başka adam, mezarın başında okunması gereken, doğru ayet konusunda tartıştılar. General

Taheri araya girmeseydi, iş büyüyecekti. İmam bir ayet seçti, arada bir öteki adama ters bakışlar fırlatarak,

okudu. İlk kürek dolusu toprağı mezara atışlarını izledim. Sonra, uzaklaştım. Mezarlığın öteki ucuna gittim.

Kızıl bir akçaağacın gölgesine oturdum.

178

Artık son taziyeciler de saygılarını sunmuş, mikrofonun fişini çeken, Kuran'ını yeşil bir beze sarmakta olan

imamın dışında, cami boşalmıştı. Generalle birlikte öğleden sonra güneşine çıktık. Basamakları indik,

gruplar halinde sigara içen erkeklerin yanından geçtik. Kulağıma birkaç sözcük çalındı; gelecek hafta Union

City'de oynanacak futbol maçı, Santa Clara'daki yeni Afgan lokantası. Hayat

Baha'yı geride bırakıp çoktan

akmaya başlamıştı bile.

"Nasılsın, başemV diye sordu General Taheri. Dişlerimi sıktım. Beni sabahtan beri tehdit eden gözyaşlarına

direndim. "Gidip Süreyya'yı bulayım," dedim. "Peki."

Caminin kadınlar bölümüne doğru ilerledim. Süreyya, annesi ve düğünden şöyle böyle anımsadığım birkaç

hanımla birlikte, basamaklarda duruyordu. Ona bir işaret çaktım. Süreyya annesine bir şeyler söyledi,

yanıma geldi. "Yürüyelim mi?" dedim. "Elbette." Elimi tuttu.

İki yanı bodur çalılarla kaplı, çakıl taşlı, kıvrımlı bir patikada sessizce yürümeye başladık. Tahta bir sıraya

oturduk, birkaç sıra ileride, bir mezarın başına diz çökmüş, mezar taşının yanına bir papatya demeti

bırakmakta olan, yaşlıca bir çifte baktık. "Süreyya?" "Efendim?" "Onu özleyeceğim."

Elini kucağıma koydu. Yüzük parmağındaki alyans, Baha'nın çila'sı parladı. Baba'mın yasını tutanların

arabalanyla Mission Bulvan'na doğru uzaklaştığını görebiliyordum. Yakında biz de çekip gidecektik ve Baba

tek başına kalacaktı. Süreyya beni kendine çekti; gözyaşlarını nihayet boşaldı.

* * *

Süreyya'yla nişanlılık dönemi yaşayamadığımız için, Taneliler hakkındaki her şeyi, evlenip aileye girdikten

sonra öğrendim. Örneğin, generalin ayda bir kez, yaklaşık bir hafta süren ve dünyasını karartan migren

krizleri geçirdiğini. Baş ağrısı başlayınca odasına giriyor, soyunuyor, ışığı kapatıp kapıyı kilitliyor, ağrı

geçinceye kadar da odasından çıkmıyordu. Kimsenin, bırakın içeri girmeyi, kapıya vurma izni bile yoktu.

Sonunda, sırtında yine o gri takım elbisesi, uyku ve çarşaf kokarak, şiş, kızarmış gözlerle dışarıya çıkardı.

Süreyya kendini bildi bileli, annesiyle babasının ayrı odalarda yattığını anlattı. Adamın zaman zaman

aksileşen, pireyi deve yapan biri olduğunu öğrendim: Karısının getirip önüne koyduğu kur-ma'dan bir ısırık

aldıktan sonra içini çekip tabağını iterdi; Ta-heri Hanım, "Sana başka bir şey yapayım," der, ama general

onu duymazdan gelip somurtur, karnım soğan ekmekle doyururdu. Bu tür huysuzlukları Süreyya'yı kızdırır,

annesini ağlatırdı. Süreyya babasının yatışana ilaçlar aldığını söyledi. Sosyal yardım parasıyla geçindiğini,

ABD'de bir kez olsun çalışmadığını da; onun konumundaki birine yakışmayacak bir iste çalışmaktansa

devletin verdiği çekleri yeğliyordu - bitpa-zan onun için bir hobi, Afgan dostlarıyla bir araya gelme fırsatıydı.

General Afganistan'ın er ya da geç özgürlüğüne kavuşacağına, monarşinin yemden kurulacağına ve onu

yine göreve çağıracaklarına inanıyordu. Böylece her gün gri takım elbisesini giyiniyor, köstekli saatini

kuruyor ve bekliyordu.

Taheri Hanım'ın (artık ona Cemile Hala diyordum), bir zamanlar Kabil'de sesinin güzelliğiyle ünlü olduğunu

öğrendim. Profesyonel olarak hiç şarkı söylememiş olmasına karşın, çok yetenekliymiş - halk sarkılan,

gnzeî\ct, hatta genelikle erkek şarkıcıların tekelindeki ra^a'lar söylermiş. Ama müziğe oldukça düşkün biri

olan general (Afgan ve Hindu şarkıcıların klasik gazel plaklarından oluşan, çok zengin bir

180

koleksiyonu vardı), bu işi, soyu sopu o kadar da önemsemeyen kişilere bırakmanın daha doğru olacağına

inanıyordu. Evlenirken generalin öne sürdüğü şardardan biri de, karısının halk önünde asla şarkı

söylememesiymiş. Süreyya annesinin düğünümüzde şarkı söylemek istediğini, ama generalin tek bir

bakışıyla konuyu kapattığını anlattı. Cemile Hala haftada bir kez loto oynar, her akşam Johnny Carson'ı

izlerdi. Günlerini bahçede gülleri, sardunyalari, asma ve orkideleriyle ilgilenerek geçirirdi.

Ben Süreyya'yla evlenince, çiçeklerle Johnny Carson'm pabucu dama atıldı. Ben Cemile Hala'nın

yaşamındaki yeni keyiftim. Generalin mesafeli, diplomatik tavırlarının aksine (ona General Efendi demeyi

sürdürdüm, beni düzeltmedi), Cemile Hala beni ne kadar sevdiğini hiç gizlemezdi. Her şey bir yana, ben

onun etkileyici hastalıklar listesini sabırla dinleyen kişiydim; generalse kulağını bunlara çoktan kapamışta.

Süreyya'nın söylediğine göre, annesi geçirdiği felçten sonra göğsündeki en küçük çarpıntıyı kalp krizine, en

hafif sızıyı romatizmal arterite, gözündeki her seğirmeyi de yeni bir inmeye yoruyordu. Cemile Hala'nın bana

boynundaki bir şişlikten söz edişini anımsıyorum. "Yarın okulu kırar, sizi doktora götürürüm," dedim. Bunun

üzerine general gülümsedi, şöyle dedi: "Bu durumda okulla ilişkisini temelli kessen iyi edersin, baçem.

Hala'nın sağlık raporları, Rumi'nin eserleri gibidir - cilder halinde."

Ama tek neden, sayısız şikâyetine kulak verecek bir dinleyici bulması değildi. En küçük bir kuşku yoktu:

Elime bir tüfek alıp önüme gelene ateş etseydim bile, o beni bir an sendelemeyen bir sevgiyle sevmeyi

sürdürürdü. Çünkü ben onun yüreğindeki en ciddi hastalığı sağaltmışım. Onu, her Afgan annenin en büyük

kâbusundan kurtarmıştım: saygın, onurlu bir khastegar'ın kızına talip olmayacağı, kızının tek

181

başına, kocasız, çocuksuz öleceği korkusundan. Her kadının bir kocaya ihtiyacı vardı. Bü, onun içindeki

şarkıyı susturan biri olsa bile. . *

Süreyya'dan, Virginia'da olup bitenlerin ayrıntılarını da öğrendim.

Bir düşündeydik; Süreyya'nın dayısı Şerif, oğlunu Ne-warkli bir Afgan kızla evlendiriyordu. Tören, altı ay

önce Süreyya'yla evrusi yapüğümüz salondaydı. Konukların arasında duruyor, damadın ailesinin geline yüzük

takısını seyrediyorduk; sırtı bize dönük, iki orta yaşlı kadının konuşmalarını duyduk.

"Ne güzel bir gelin," dedi, bir tanesi. "Şuna bir baksana. Nasıl da makbul; mehtap gibi." "Evet," dedi öteki.

"Hem de tertemiz. Erdemli. Eline erkek eli değmemiş."

"Biliyorum. Oğlan iyi ki kuzeniyle evlenmedi."

Süreyya eve dönerken, kendini koyverdi. Ford'u Fremont Bulvan'nda, kaldırımın kenanna, bir sokak

lambasının altına yanaştırdım.

"Boş ver," dedim, saçlarını sıvazlayarak. "Kimin umurunda?" "Al ah kahretsin; haksızlık bu!" diye bağırdı.

"Aldırma. Unut gitsin."

"Oğul arı her gece diskolarda, et peşinde. Kız arkadaşları- nı gebe bırakır, evlilik dışı çocuk sahibi olurlar ama

kimse ağzını açıp bir şey söylemez. Eh, delikanlılar eğleniyor işte! Ben tek bir hata yaparım ve ansızın

herkes nang, namus diye cıyklamaya başlar; ömrümün sonuna kadar da başıma kakar!"

Çenesine doğru akan, doğum lekesinin hemen üstündeki gözyaşını başparmağımla aldım.

"Sana anılatmamışüm," dedi Süreyya, gözlerini kurulaya- rak, "ama babam o gece karşımıza dikildiğinde,

elinde bir tü-

182

fek vardı. Ona... yuvada iki kurşun olduğunu söyledi; biri ona, biri de eve dönmeyi kabul etmezsem, kendine.

Avaz avaz bağılıyor, babama hakareder yağıdırıyordum; beni sonsuza kadar kilit alanda tutamazdı, keşke

ölseydi, filan." Gözlerinden yeni yaşlar boşandı. "Ona bunu bile söyledim, yani keşke ölseydin, dedim.

"Eve döndüğümüzde, annem boynuma sarıldı; hüngür hüngür ağlıyordu. Ne dediğini anlayamıyordum,

çünkü ağzı ikide bir kayıyor, sözcükler birbirine karışıyor. Babam beni yatak odama götürdü, tuvalet

masasına oturttu. Bana bir makas verdi, sakın bir sesle, saçlarını kes, dedi. Ben dediğini yaparken de izledi.

"Haftalarca evden çıkmadım. Çıktığım zaman da, nereye gitsem Asıltılar duydum ya da duyduğumu sandım.

Bunlar dört yıl önce ve beş bin kilometre uzakta yaşandı, ama onları hâlâ duyabiliyorum."

"Siktir et," dedim.

Yan hıçkırığı yan kahrıyı andıran bir ses çıkardı. "Babanın beni istemeye geldiği gece, telefonda sana

bunu anlatırken, fikrini değiştireceğinden emindim."

"Bu mümkün değildi, Süreyya."

Gülümsedi, elimi tuttu. "Seni bulduğum için öyle şanslıyım ki. Tanıdığım bütün Afgan erkeklerinden

farklısın."

"Bir daha bundan hiç söz etmeyelim, tamam mı?" "Tamam."

Yanağını öptüm, kaldırımdan uzaklaştım. Arabayı sürerken, neden farklı olduğumu düşündüm. Belki de

nedeni, erkekler tarafından yetiştirilmemdi; kadınların arasında büyütülmemiş,

Afgan toplumunun onlara

uyguladığı çifte standarda doğrudan maruz kalmamıştım. Belki de nedeni, Baba'nın bir Afgan olarak

kesinlikle sıradışı bir baba olmasıydı: Kendi kurallarına göre yaşayan, toplumsal âdetleri ancak uy-

183

gun görürse benimseyen, dayatmaları reddeden bir liberal, başına buyruk biri.

Ama bence, Süreyya'nın geçmişini umursamayışımın en önemli nedeni, benim de kendime ait bir

geçmişimin olmasıydı. Pişmanlık nedir, çok iyi biliyordum.

Baba'mın ölümünden kısa bir süre sonra, Süreyya'yla Fre-mont'ta tek yatak odalı bir daireye teindik;

apartman, generalle Cemile Hala'nın evinden bir-iki sokak aşağıdaydı. Süreyya'nın ana-babası bize ev

hediyesi olarak kahverengi deriden bir kanepeyle bir Mikasa yemek takımı aldı. General bana bir armağan

daha verdi; yepyeni bir IBM daktilo. Kutuya, Farsça yazdığı bir not iliştiirmişti:

Emir can,

Bu tuşlarda pek çok öykü bulmanı dilerim. General İkbâl Taheri

Baba'nın VW otobüsünü sattım, bir daha da bitpazanna gitmedim. Her cuma mezarına gidiyordum; bazen,

mezar taşında bir buket taze süsen bulunca, Süreyya'nın da uğradığını anlıyordum.

Süreyya'yla, evlilik yaşamına özgü sıradan -ve mucizevi-bir düzen tutturduk. Diş fırçalarını, çorapları

paylaşıyor, sabahları gazeteyi elden ele geçiriyorduk. Yatağın sağ tarafında yatıyordu, ben solu

yeğliyordum. Kabarık yastık seviyordu, ben sert yastık. Mısır gevreğini kuru yemeyi seviyordu (çerez atıştırır

gibi); ben süde karıştırıp.

O yaz San Jose Devlet Üniversitesine, İngilizce bölümüne kabul edildim. Bir de iş buldum; Sunnyvale'deki

bir mobilya mağazasında güvenlik görevlisi olarak, vardiya usulü ça lışmaya başladım. Korkunç sıkıcı bir işti,

ama büyük bir avan-

184

tajı vardı: Saat ala olup da herkes gidince ve gölgeler mağazayı tıka basa dolduran, naylon örtülü

koltukların, divanların arasına süzülünce kitaplarımı çıkartıyor, çalışıyordum. İlk romanıma işte orada, o

mobilya mağazasının çam ve koloit kokulu ofisinde başladım.

Ertesi yıl Süreyya da San Jose Üniversitesi'ne yazıldı; babasını hayal kırıklığına uğratan bir kararla,

öğretmenliği seçmişti.

"Yeteneklerini neden boşa harcadığını anlayamıyorum," dedi general, bir akşam yemeğinde. "Lisede bütün

notlarının A olduğunu biliyor muydun, Emir can?" Yeniden kızına » döndü. "Senin kadar zeki bir kız avukat

ya da siyasal bilimci olabilir. Ve, inşal ah, Afganistan özgürlüğüne kavuşunca da, yeni anayasanın

hazırlanmasına yardım edebilirsin. Sizler gibi genç Afgan yeteneklere ihtiyaç

duyulacak. Aile adın

düşünüldüğünde, sana bir bakanlık bile önermeleri mümkün."

Süreyya'nın gerildiğini, yüzünün sertleştiğini hissedebiliyordum. "Ben küçük bir kız değilim, Peder. Evli bir

kadınım. Ayrıca, öğretmenlere de ihtiyaç duyulacak."

"Herkes öğretmenlik yapabilir."

"Biraz daha pilav alabilir miyim, Anne?" diye sordu Süreyya.

General, Hayward'da bazı dostlarıyla buluşacağını söyleyip ayrıldıktan sonra, Cemile Hala kızını

yatıştırmaya çalıştı. "Senin iyiliğini düşünüyor," dedi. "Başarılı olmanı istiyor."

"Arkadaşlarına böbürlenmek, avukat kızıyla övünmek istiyor. Generale bir madalya daha," dedi Süreyya. "Bu

ne saçmalık!"

"Başarılıymış," diye tısladı Süreyya. "Hiç olmazsa onun gibi değilim; herkes Şoravfy'c savaşıırken öylece

oturup ortalığın yatışmasını bekleyen, toz duman dağılınca da harekete geçip hükümetteki o küçük, şık

koltuğunu geri isteyen biri...

185

Öğretmenlik fazla para getirmeyebilir, ama yapmak istediğim iş, o! Öğretmenliği seviyorum, ayrıca

sadakayla geçinmekten çok daha iyidir."

Cemile Hala dilini ısırıldı. "Bunları bir duysa, seninle bir daha asla konuşmaz."

"Merak etme," diye yapıştırdı Süreyya, peçetesini tabağa fırlatırken, "o değerli

egosunu incitmem."

1988 yazında, Sovyetler'in Afganistan'dan çekilmesinden alü ay kadar önce, ilk romanımı bitirdim; Kabil'de

geçen bir baba-oğul hikayesiydi, çoğunluğu generalin verdiği daktiloda yazılmıştı. Bir düzine kadar ajansa

başvuru mektubu gönderdim; bir ağustos günü posta kutumu açıp da New Yorklu bir ajanstan metnin

tamamını isteyen bir mektup bulunca, donup kaldım. Ertesi gün yolladım. Süreyya özenle paketlenmiş

müsveddeyi öptü, Cemile Hala da Kuran'ın altından geçirmemiz için ısrar etti. Benim için bir nazr yapacağını

söyledi; kitap kabul edilirse bir kurban kesip etini yoksullara dağıtacaktır.

"Lütfen, nazr olmasın, Hala can," dedim, yanağını öperek. "Yalnızca zekât yeter; parayı ihtiyacı olan birine

verirsin, tamam mı? Koyun kesmek yok."

Alü hafta sonra, Martin Greenwalt New York'tan arayıp beni temsil etmek istediğini söyledi. Bundan bir tek

Süreyya'ya söz ettim. "Bir menajerimin olması demek, kitabımın basılacağı anlamına gelmez. Martin romanı

satmayı başarırorsa, o zaman kutlarız."

Bir ay sonra Martin aradı ve kitabın yayınlanacağını bildirdi. Haberi duyan Süreyya sevinçten çılgınlık attı. O

gece Süreyya'nın ana-babasıyla birlikte bir kutlama yemeği yedik. Cemile Hala köfte ve beyaz feni

pişirmişti. Gözleri nemli general benimle gurur duyduğunu söyledi. Sonra,

Süreyya'yla ikimiz, eve dönerken saun aldığım bir şişe pahalı Merlot'yu açtık - general kadınların içki

içmesini hoş karşılamıyor, Süreyya da onun yanında içmiyordu.

"Seninle öyle gururlanıyorum ki," dedi karım, kadehini kaldırırken. "Kaka burada olsa, o da gururlanırdı."

"Biliyorum," dedim, Baba'yı düşünerek. Keşke beni görebilseydi.

Gece Süreyya uyuduktan sonra (şarap hep uykusunu getirirdi), balkona çıktım, serin yaz havasını içime

çektim. Rahim Han'ı, ilk öykümü okuduktan sonra yazdığı o küçük destek pusulasını düşündüm. Ve Hasan'ı.

Bir gün, inşal ah, büyük bir yazar olacaksın, demişti. Dünyanın her yerindeki insanlar senin kitaplarını

okuyacak. Yaşamımda öyle çok iyilikle karşılaşmıştım ki. Ve mudulukla. Bunları hak edip etmediğimi merak

ediyordum.

Roman ertesi yıl, 1989 yazında yayınlandı; yayıncı benim için beş kenti kapsayan bir imza turnesi düzenledi.

Afgan toplumunda ünlü biri olup çıkmıştım. Bu, Şoravi"nm Afganistan'dan bütün bütüne çekildiği yıld.

Afganlar için bir zafer, bir huzur dönemi olması gerekirdi. Oysa savaş bütün şiddetiyle sürdü; bu kez de

Afgan Mücahitlerle, Sovyet kuklası Necibuîlah Hükümeti savaşıyordu. Afgan sığınmacılar akın akın

Pakistan'a akmaya başladı. Bu, soğuk savaşın sona erdiği, Berlin Duvarı'nın yıkıldığı yıld. Bu, Tiananmen

Meydanı yılıydı. Bütün bunların arasında Afganistan unutuldu. Sov-yetler'in

çekilmesi üzerine bir süreliğine

umudan canlanan General Taheri, yeniden giyinip kuşanıp köstekli saatini kurmaya döndü.

Bu aynı zamanda, Süreyya'yla çocuk sahibi olmaya çalıştığımız yıldır. Baba olma düşüncesi, içimde bir

duygu karmaşası yaratı-

187

yordu. Pek çok duyguyu aynı anda yaşıyordum: korku, heves, yılgınlık ve heyecan. Kendi kendime

soruyordum: Ben nasıl bir baba olurum? Tıpkı Baba gibi olmak istiyordum; ona hiç mi hiç benzemek

istemiyordum.

Ama bir yıl geçti, hiçbir şey olmadı. Her aybaşı oluşunda Süreyya'nın hayal kırıklığı, sabırsızlığı, kızgınlığı

biraz daha arttı. Şimdiye kadar alttan alta dokundurmakla yetinen Cemile Hala da artık iyice dile gelmişti.

"Kho Acga?" diyordu: "Evet? Minik navasa'mi ne zaman alahoo söyleyeceğim?" iliklerine kadar Peştun olan

general, bu konuyu ağzına bile almıyordu elbette; bu durumda, kızıyla bir erkeğin arasındaki cinsel eylemi

açık açık dile getirmiş olurdu - her ne kadar bu erkek, dört yıldır kızıyla evli olsa da. Ama Cemile Hala bizi

bebek konusunda sıkıştırırken, generalin gözleri parlıyordu.

Bir gece Süreyya'ya şöyle dedim: "Bu işler bazen biraz zaman alır."

"Bir yıla, biraz mı diyorsun, Emir?" dedi, onda alışık olmadığım, ters bir sesle. "Bir sorun var, biliyorum." "O

zaman doktora gidelim."

Doktor Rosen irice bir göbeği, tombul bir yüzü ve küçük, düzgün dişleri olan, belli belirsiz bir Doğu Avrupa

aksarıyla konuşan bir adamdı; onda Slav ırkına özgü bir hava seziliyordu. Trenlere karşı belli bir tutkusu

vardı - muayenehanesi demiryol arının tarihine ilişkin kitaplar, maket lokomotifler, yeşil tepelerden,

köprülerden yuvarlanarak geçen tren resim-kriye doluydu. Masasının üzerindeki bir levhada şöyle

yazıyordu: YAŞAM BİR TRENDİR, ATLA.

Bize bir rota çizdi: Önce ben kontrol edilecektim. "Erkekler kolaydır," dedi, parmaklarıyla maun masasına

hafif hafif vurarak. "Bir erkeğin 'tohumlaması', zihninin işleyişi gibidir: basit, dolaysız, sürprizsiz. Oysa siz

hanımlar... eh, Tann

188

sizi yaratırken epeyce uğraşmış." Bu tohum benzetmesini bütün çiftlere yapıyor muydu acaba? "Ne mutlu

bize," dedi Süreyya.

Doktor Rosen güldü. İçten bir kahkahadan yalnızca birkaç anı kısaydı. Bana bir laboratuvar etiketiyle plastik

bir kap verdi, Süreyya'ya da bir dizi kan testi için bir form. El sıkıştık. "Trene hoş geldiniz," dedi, bizi geçirirken.

Ben sınavdan başarıyla geçtim.

Ama Süreyya'nın tesderi birkaç ay sürdü: Bazal ısı ölçümleri, akla gelebilecek her hormon için kan testleri,

idrar testleri, 'Rahim Salgısı Testi' denen bir şey, ultrasonlar, başka kan tahlil eri ve başka idrar tesderi.

Süreyya'ya 'histeroskopi' denen bir şey uygulandı; Doktor Rosen onun rahmine bir teleskop sokup içine

bako. Hiçbir şey bulamadı. "Tohumlanma kanalları açık," dedi, lastik eldivenlerini çıkartırken. Bu deyişimi

kullanmasa olmaz mıydı - burada tarımla mı uğraşıyorduk? Tesder bitince, bize neden çocuk sahibi

olamadığımızı anlayamadığını söyledi. Sonra, ekledi: Bu hiç de alışılmadık bir durum değildi. Buna

"Açıklanamayan ya da Nedensiz Kısırlık" deniyordu.

Sonra sıra tedavi aşamasına geldi. Önce Clomifen, sonra hMG denen, Süreyya'nın kendi kendine vurduğu

bir dizi iğneyi denedik. İşe yaramayınca, Doktor Rosen bize Vitro* döl emme yöntemini önerdi. Ama özel sağlık

sigortamızı yapan şirket gönderdiği kibar mektupta, tedavi giderlerini karşılayamayacağını üzülerek bildiriyor,

bize iyi şanslar diliyordu.

Bunun üzerine, roman için aldığım avansı kullandık. İVF dölleme, uzun, zahmedi, moral bozucu ve başarısız

oldu. Bekleme odalarında saaderce oturup Good Housekeeping ya da Reader's Digest gibi dergileri

okumakla, kâğıttan yapüma önlükleri defalarca giyip floresan lambalı, steril, buz gibi mu-

189

avene odalarına girip çıkmakla, cinsel yaşamınızı bir yabancıyla en mahrem

ayrıntlarına kadar konuşma

rezil iğine katlanmakla, sayısız iğne, sonda ve numuneyle geçen aylardan sonra, Doktor Rosen'le trenlerine

döndük.

Karşımıza oturdu, parmaklarıyla masasında tempo tutarak, ilk kez 'evlat edinme' sözcüklerim kullandı.

Süreyya eve dönünceye kadar ağladı.

Haberi ana-babasına, doktoru son ziyaretimizden bir hafta sonra, pazar günü verdi. Taherilerin arka

bahçesinde piknik iskemlelerinde oturuyor, ayran içiyorduk; mangaldaki alabalıklar pişmekteydi. 1991 yılının

Mart ayındaydık. Cemile Hala güllerini, yeni ektiği hanımelilerini sulamıştı; çiçeklerin rayihası pişen balığın

kokusuna karışıyordu. İki kez uzandı, Süreyya'nın saçlarını okşadı, "En iyisini Tanrı bilir, ba-pem," dedi.

"Demek ki böyle yazılmış."

Süreyya sürekli el erine bakıyordu. Yorgundu, biliyordum; bütün bunlar onu bitkin düşürmüştü. "Doktor evlat

edinebileceğimizi söyledi," diye mırıldandı.

General Taheri başım hızla kaldırdı. Mangalın kapağını kapadı. "Öyle mi?" "Bu da bir seçenek, dedi."

Evlat edinme konusunu evde de konuşmuştuk. Süreyya en hafif tanımıyla, kararsızdı. Ailesine giderken,

yolda, "Aptalca, üstelik boşuna olduğunu biliyorum," demişti, "ama elimde değil. Hep bir gün onu, dokuz ay

boyunca kendi kanımla beslediğimi bilerek, kollarımın arasında tutacağımı hayal

ettim; bir gün gözlerine

bakmayı ve orada seni ya da kendimi görüp şaşırmayı, sonra, bebek büyüdüğünde o yüzde senin ya da

benim gülümseyişimi görmeyi... Bunlar olmayınca... Yanılıyor muyum?" .
"Hayır," dedim.

"Bencillik mi ediyorum?" 190

"Hayır, Süreyya."

"Bak, eğer bunu gerçekten yapmak istiyorsan..."

"Hayır," dedim. "Eğer yapacaksak, en küçük bir kuşkumuz olmamalı; ikimizin ortak karan olmalı. Aksi halde

bebeğe haksızlık etmiş oluruz."

Başını cama dayamış, başkaca bir şey söylememişti.

General geldi, onun yanına oturdu. "Bapem, şu evlatlık... meselesi. Biz Afganlara uygun olup olmadığından

emin değilim." Süreyya bıkkın gözlerle bana bakı, içini çekti.

"Öncelikle, büyüyünce gerçek ana-babalannı öğrenmek istiyorlar," dedi general.
"Onları suçlayamazsın.

Bazen, sırf onları dünyaya getirenleri bulmak için, senin onların uğruna yıl arca uğraşıp didindiğin evi terk

ediyorlar. Kan çok güçlü bir şeydir, bapem, bunu asla unutma."

"Bunu konuşmak istemiyorum artık," dedi Süreyya.

"Tek bir şey daha söyleyeceğim," dedi babası. Celal en-meye başladığını görebiliyordum; generalin o küçük

söylevlerinden biri yoldaydı. "Emir canı ele alalım. Babasını hepimiz tanırız. Kabil'de büyükbabasını

tanırdım, onun büyük-büyükbabasının kim olduğunu bilirdim. İstersen, hemen şuracıkta kuşaklarca geriye

gidip bütün atalarını sayıp dökebilirim. İşte bu yüzden babası -Allah rahmet eylesin- khistega-rf ye gelince,

bir an bile duraksamadım. Ve inan bana, eğer babası senin soyunu sopunu bilmeseydi, buraya gelip seni

istemezdi. Kan çok güçlü bir şeydir, bapem, ama evlat edindiğin zaman, yuvana kimin kanını soktuğunu asla

bilemezsin. "Bak, Amerikalı olsaydın fark etmezdi. Burada insanlar aşk için evleniyor; aile adı, ecdat filan söz

konusu bile olmuyor. Evlat edinirken de aynı şey; bebek sağlıklı olduğu sürece herkes mudu. Ama biz

Afganız, bapem!"

"Balık pişti galiba?" dedi Süreyya. General Taheri bir süre onu süzdü. Sonra, dizine dokundu. "Sağlıklı

olduğun ve

191

iyi bir kocan olduğu için şükret."

"Sen ne düşünüyorsun, Emir can?" diye sordu Cemile Hala.

Bardağımı sardunya saksılarının durduğu çıkıntıya bıraktım; saksıların altından su damlıyordu. "Galiba

General Efendi'ye katılıyorum," dedim.

General rahadamış bir halde başını salladı, mangalın başına döndü.

Evlat edinmeye hepimiz farklı nedenlerle karşıydık. Süreyya'nın kendi nedenleri vardı, generalin kendi

nedenleri, benim de kendi nedenlerim: Belki bir şey, biri, bir yerlerde yaptıklarım yüzünden baba olma

hakkımı elimden almıştı. Belki bana kesilen ceza buydu; doğrusu çok da adil bir cezaydı. Belki kaderinize

böyle yazılmıştır, demişti Cemile Hala. Evet, belki de kaderimize çocuk yazılmamıştı.

Birkaç ay sonra, ikinci romanımın nakit avansıyla, San Francisco'nun Bernal Tepeleri'nde iki yatak odalı,

Victoria tarzı, çok güzel bir evin peşinatını ödedik. Sivri bir çatısı, parke zemini ve küçük bir arka bahçesi

vardı; bahçede de toprağa gömülü bir tandırda minicik bir güneşlenme terası. General terası bitirmeme,

duvarları boyamama yardım etti. Cemile Hala, özelikle Süreyya'nın sevgiye ve desteğe en çok

gereksindiğine inandığı böyle bir dönemde, bir saatlik mesafeye taşındığımız için sitemler etti, Süreyya'yı

kaçırtan şeyin, tam da bu bunaltıcı ilgi olduğunun farkında bile değildi.

Bazen, Süreyya yanımda uyurken öylece yatar, esintide bir kapanıp bir açılan tahta kepenklerin gıcımını,

cırcırböceklerin bahçeyi dolduran cıvıltısını dinlerim. Ve Süreyya'nın rahmindeki boşluğu neredeyse elimle

dokunurcasına hissederim; yaşayan, soluk alan bir şey gibi. O boşluk evliliğimize,

192

kahkahalanmıza ve sevişmelerimize sinsice sızdı. Gecenin ilerleyen saadetinde, yatak odamızın

karanlığında onun Süreyya'nın bedeninden ayrılıp aramıza girdiğini, yerleştiğini hissedirim. Aramızda

uyuduğunu. Yeni doğmuş bir bebek gibi.

193

ON DÖRT

Haziran 2001

Ahizeyi yuvasına yerleştirdim, uzunca bir süre, öylece baktım. Ancak Eflatun'un havlamasını duyup

irkildikten sonradır ki, odanın ne kadar sessizleştiğini aynmsayabildim. Süreyya televizyonun sesini

kapamıştı.

"Rengin soldu, Emir," dedi, oturduğu kanepeden; ana-babasının ev hediyesi olarak verdiği kanepeydi.

Süreyya uzanmış, Eflatun da başını onun göğsüne yaslamıştı; bacadan yıpranmış minderlerin altındaydı.

PBS'nin Minnesota'da-ki kurtlann kötü durumuyla ilgili bir belgeselini yanm yamalak izliyor, bir yandan da

yaz okulundaki öğrencilerinin yazdığı kompozisyonları düzeltiyordu - altı yıldır aynı okulda

194

çalışıyordu. Doğrulup oturdu, Eflatun bir sıçrayışta divandan atladı. Spâneyi cinsi köpeğimizin adını general

koymuştu, Plato'nun Farsçası'ydı. Çünkü, demişti, bu köpeğin ince bir zarla kaplı, siyah gözlerine yeterince

dikkatli ve uzun bakarsan, bilgece şeyler düşündüğüne yemin edebilirsin.

Süreyya'nın gıdığında şimdi incecik, bel i belirsiz bir yağ katmanı vardı. Aradan geçen on yıl kalçalarını

azıcık dolgun-laşürmüş, o kömür karası saçlanna birkaç kül grisi tel katmıştı. Ama yüzü, 'kanat açmış kuş'

kaşları ve çok eski bir Arapça yazıdaki harfler kadar zarifçe kıvrılan burnuyla, hâlâ bir prensesin yüzüydü.

"Solgun görünüyorsun," diye yineledi, kâğıt destesini sehpaye bırakarak. "Pakistan'a gitmem gerekiyor."

Ayağa kalktı. "Pakistan mı?"

"Rahim Han çok hastaymış." İçimdeki bir yumruk, her sözcükte biraz daha sıkılıyordu.

"Kaka'nın eski iş ortağı mı?" Rahim Han'la hiç karşılaşmamış ama benden çok dinlemişti. Başımla

doğruladım.

"Ah," dedi Süreyya. "Çok üzıldüm, Emir."

"Birbirimize çok yakındık," dedim. "Ben çocukken, dostum olarak gördüğüm tek yetişkindi o." Süreyya'ya bir

çırpıda betimleyiverdim: Baha'nın çalışma odasında, Baha'yla birlikte çay içiyorlar; sonra Rahim Han bir

sigara yakıp pencerenin önüne dikiliyor; bahçeden gelen yabani gül kokulu esinti, sigarasının dumanını

karıştırıyor.

"Bunu anlattığını anımsıyorum," dedi karım. Durakiad;. "Ne kadar kalacaksın?" "Bilmiyorum. Beni görmek

istiyor."

"Peki, bu..."

"Evet, güvenli. Merak etme, Süreyya." Ne sormak istediğini anlamışam - on beş yıllık evliliğin sonunda,

birbirimizin

195

aklından geçeni okur olmuşuk. "Ben yürüyüşe çıkacağım." "Seninle gelmemi ister misin?" "Yo, yalnız

kalmayı yeğlerim."

Arabayla Golden Gate Park'a gittim, sonra parkın kuzey ucundaki Spreckels Gölü'nün kıyısında yürüdüm.

Nefis bir pazar öğleden sortrasıydı; gevrek bir San Francisco yeli, gölün ısıtılı sularında gezinen minicik,

düzinelerce tekneyi tatlı tatlı sallıyordu. Bir tahta sıraya oturdum, oğluyula top atıp-tutma alıştırması yapan

adamı seyrettim; kolunu yana açmamasını, topu omzunun üstünden fırlatmasını tembihliyordu. Başımı

kaldırıp bakınca, uzun mavi kuyruklu bir çift kırmızı uçurtma gördüm. Parkın batı tarafında, ağaçların, yel

değirmenlerinin epeyce üstünde salınıyorlardı.

Telefonu kapatmadan hemen önce Rahim Han'ın söylediği şeyi düşündüm. Son anda aklına gelivermiş gibi,

rasgele, bir sesle söylemişti. Gözlerimi kapadım, o uluslararası, cızırtılı hattın öteki ucunda Rahim Han'ı

gördüm. Dudakları hafif aralık, başı bir yana eğik. Yine de, o bitimsiz, siyah gözlerindeki bir şey, aramızdaki

dillendirilmemiş sırdan dem vuruyor. Evet, artık biliyorum - bildiğini biliyorum. Bunca yıldır kuşkularımda

haklıymışım. Assef i, uçurtmayı, zarftaki parayı, akreple yelkovam fosforlu kol saatini biliyor. Baştan beri

biliyordu.

Gel. Yeniden iyi biri olmak mümkündür, demişti Rahim Han tam telefonu kapatırken. Öylesine

söyleyivermişti; son anda aklına gelmiş gibi.

Yeniden iyi biri olmak.

Eve döndüğümde, Süreyya telefonda annesiyle konuşuyordu. "Çok kalmayacak, Anne can. Bir, belki iki

hafta... Evet, Peder'lz sen elbette bende kalabilirsiniz..."

196

General iki yıl önce düşüp kalçasını kırmıştı. Bir migren krizinin ardından, kararmış gözleriyle, sersem gibi

odasından çıkarken ayağı halının kıvrık kenarına takılmıştı. Çılgılığını duyan Cemile Hala mutfaktan fırlamıştı.

Tarif ederken, "Tıpkı ortadan ikiye ayrılan bir jaroo'nun, bir süpürge sapının çatırtısı gibiydi," demeyi severdi;

her ne kadar doktor, kırılma sesini işitmesinin olanaksız olduğunu ileri sürse de. Generalin kınlan kalçası -ve

bunu izleyen öteki sorunlar, zatürree, kan zehirlenmesi, hastanedeki uzun kalış- Cemile Hala'nın kendi

sağlığına ilişkin, ezeli sızlanmalarına son verdi. Onların yerini generalle ilgili yeni yakınmalar aldı. Bir

dinleyici bulur bulmaz, doktorların generalin böbreklerinin durumunu beğenmediğini söylüyordu. Sonra,

övünerek ekliyordu: "İyi ama, onlar hiç Afgan böbreği görmedi ki!" Generalin

hastane günlerinden en çok

aklımda kalan şey, Cemile Hala'nın onun başından bir an olsun ayrılmadığı, o uyur uyumaz da ona şarkı

söylemeye başladığı - Kabil'den, Baba'nın bol cızırtılı, transistörle radyosundan kulağımda kalan şarkılar.

Generalin bozulan sağlığı -ve zaman- Süreyya'yla aralarını yumuşatmıştı. Birlikte yürüyüşe çıkıyor,

cumartesi günleri öğle yemeğine gidiyorlardı, bazen de general onun derslerine giriyordu. Sırtında o

parlamış, gri takım elbisesi, kucağında bastonu, sınıftaki en arka sırada gülümseyerek otururdu. Arada bir,

not aldığı bile olurdu.

O gece yatakta, Süreyya'nın sırtına sarıldım, yüzümü saçlarına gömdüm. Yüz yüze yattığımız, birbirimize

minik öpücükler kondurduğumuz, gözlerimiz kapanıncaya kadar fısılladığımız, mini mini, minik, tumbul

ayak parmaklarından, ilk tebessümden, ilk sözcüklerden, ilk adımlardan konuştuğumuz günleri anımsadım.

Zaman zaman yine yapıyorduk, ama artık fısıllılar okulla, yeni kitabımla, birinin bir partideki

197

gülünç giysisiyle ilgiliydi. Sevişmelerimiz hâlâ iyiydi, bazen iyiden de öte, ama kimi geceler yalnızca bir

rahatlama hissedirdim - her şey olup bittiği için rahat bir soluk almak, sevişmenin rahatına kapılıp

sürüklenmek, bir süreliğine de olsa, az önce yaptığımız şeyin yararsızlığını

unutmak. Hiçbir zaman

söylemedi, ama bazen, Süreyya'nın da aynı şeyi hissettiğini biliyordum. Öylesi gecelerde, herkes yatağın

kendi tarafına çekilir, onu alıp götürecek olan, kendi kurtarıcısına sığınır. Süreyya'nınki uykuydu. Benimki,

her zamanki gibi, bir kitap.

Rahim Han'ın aradığı gece karanlıkta yattım, gözlerimi panjurların arasından sızan ayışığının duvarlara

çizdiği koşut, gümüş çizgilere diktim. Bir ara, galiba şafaktan hemen önce, uyuyakaldım. Ve rüyamda

Hasan'ı gördüm; karda koşuyor, yeşil papan'ımın ucu yere sürtünüyordu; siyah, kauçuk boda-nının ezdiği kar

çıtırdıyordu. Omzunun üstünden geriye bağırdı: Senin ipin, bin tane olsa yakalarım!

Bir hafta sonra, Pakistan Havayol arının uçağında cam kenarında oturmuş, üniformalı iki havalimanı işçisinin

tekerlekli merdiveni çekişini izliyordum. Uçak terminalden uzaklaştı, az sonra havadaydık, buludan

yanyorduk. Başımı cama yasladım. Boşu boşuna olduğunu bile bile, uykumun gelmesini bekledim.

198 ON BEŞ

Uçağım Peşaver'e indikten üç saat sonra, sigara dumanıyla dolu bir taksinin, döşemesi yırtık arka

koltuğunda oturuyordum. Kendini Gholam diye tanıtan şoför zincirleme sigara içen, terli, ufak tefek biriydi;

arabayı kayıtsız hatta pervasızca sürüyor, çarpışmalardan kıl payı kurtuluyor ve

durmadan konuşuyordu;

sözcükler ağzından bir sel gibi boşalmaktaydı:

"... ülkende olup bitenler korkunç, jy#r. Afgan halkıyla Pakistan halkı kardeş gibidir. Böyle bilir, böyle

söylerim. Müslümanlar birbirine yardım etmeli, dolayısıyla..."

Kulağımı adamın sesine kapattım, kendimi de kibarca baş sallama'konumuna ayarladım. 1981'de Baba'yla

birkaç ay kaldığım Peşaver'i gayet iyi anımsıyordum. Şu anda Camrud

199

yolunda batıya doğru ilerliyorduk; az önce büyük Kışla'nın ve yüksek duvarlı, sıkışık nizamlı subay evlerinin

önünden geçmiştik. Yanımdan bulanık lekeler halinde akıp giden kent bana Kabil'in -benim tanıdığım

Kabil'in- çok daha kalabalık, cıvıl cıvıl bir çeşitlemesini çağırıyordu; özelikle de Koçeh-Morgha'yı ve Hasan'la

sık sık, turşu suyuna batırılmış patatesle vişne suyu aldığımız Tavuk Pazan'nı. Bisikleder, yayalar, mavi

duman püskürten çekçek arabaları yol an tıkamıştı; hepsi birden, bir labirenti andıran dar sokaklarda,

geçitlerde zikzaklar çizerek ilerlemeye çalışıyordu. İnce örtülere sarınmış, sakallı sancıların dizi dizi

sıralanmış küçük tezgâhları hayvan derisinden yapılma abajurlar, kilimler, işlemeli şallar, bakır eşyalarla

tepeleme doluydu. Kente bir ses cümbüşü egemendi: Satıcıların kulaklarımda çınlayan haykırıışları, yanık bir

Hint müziği, çekçek arabalarının cayırtısı, at arabalarının çingırakları birbirine

karşıyordu. Hem hoş hem de

tatsız, ağır kokular arabanın açık camlarından bana ulaşıyordu; mazot dumanı, çürümüş sebze, pişen

lahana ve dışkı kokuları, pakora'nın ve Baha'nın çok sevdiği nihari'rin baharatlı rayihasını basıramıyordu.

Peşaver Üniversitesi'nin kırmızı tuğla binalarım geçince, çenesi düşük şoförümün 'Afgan Mahal esi' dediği bir

bölgeye girdik. Tatlı dükkânları, halıcılar, kebab tezgâhları, kirli, esmer elleriyle sigara satan çocuklar, iki-üç

masalık lokantalar (camlara Afganistan haritaları asılmıştı), küçücük ilan büroları iç içeydi. Şoför

"Kardeşlerinin çoğu burada yaşar, yar. Dükkân açanlar var elbette, ama çoğunluğu çok yoksul," de di. Dilini

şaklattı, iç geçirdi. "Her neyse, iyice yaklaştık."

Rahim Han'ı son görüşümü düşündüm; 1981 yılıydı. Baha'yla Kabil'den kaçtığımız gece, bize veda etmeye

gelmişti. Baha'yla holde kucaklaştıklarını, usul usul ağladıklarını anımsıyorum. Baba, ABD'ne göçmemizden

sonra, Rahim Han'la

200

bağını koparmadı. Yılda dört-beş kez konuşurlar, bazen Baba ahizeyi bana geçirirdi. Rahim Han'la telefonda

son kez, Baba'nın ölümünden hemen sonra konuşmuştuk. Haber Kabil'e ulaşmış, Rahim Han da beni

aramıştı. Konuşmaya başlayalı birkaç dakika olmuştu ki, hat kesildi.

Şoför arabayı bol dönemeçli iki sokağın kesiştiği, işlek köşe başındaki dar bir

binanın önüne yanaştırdı.

Parasını ödedim, bavulumu aldım, girift oymalarla süslü, tahta kapıya. doğru ilerledim. Binanın kepenkleri

ardına kadar açık, ahşap balkonları vardı; pek çoğuna güneşte kuruması için çamaşır asılmıştı, ikinci kata

çıkan gıcırtılı basamakları tumandım, loş koridorda sağdaki son kapıya doğru ilerledim. Avucımda küçük

adres kâğıdına bir kez daha baktım. Kapıyı çaldım.

Kapıyı, Rahim Han'mış gibi yapan, bir deri bir kemik bâr karaltı açtı.

San Jose Üniversitesi 'ndeki yaratıcı yazarlık öğretmenimiz, basmakalıp deyimler için şöyle derdi: "Onlardan

vebadan kaçır gibi kaçın." Sonra da, kendi şakasına gülerdi. Sınıf da onunla birlikte gülerdi, ama ben

yerinde kullanılan kuşelerin şu 'cuk oturma' özel iğiyile insana bir kestirme yd sunduğunu düşünürüm. Onlar

insanın işini kolaylaştırır Ne yazık ki, yinelene yinelene içi boşalan deyimler, bir klişenin her şeyi kısaca,

birkaç sözcükle anlaıverme özelliğini gölgeyor. Örneğin şu 'eli ayağına dolaşmak' deyişi. Hiçbir şey, Rahim

Han'la kavuşmamın ilk dakikalarını bundan daha iyi anlatamaz.

Aşağıdaki gürültülü sokağa bakan pencerenin karşısındaki duvarın dibinde duran ince şiltenin üzerine

oturduk. Dilim dilim odaya akan güneş ışığı yerdeki Afgan kilimine vuruyor, keskin hatlı bir üçgen

oluşturuyordu. İki iskemle kariaanaış, bir duvara yaslanmış, karşı köşeye de küçük, bakır bîr seroa-

ver yerleştirilmişti. Semaverden iki bardağa çay doldurdum. "Beni nasıl buldun?" diye sordum.

"Amerika'da birini bulmak zor değil. Bir ABD haritası aldım, Kuzey California'daki kenderi kapsayan danışma

bürosunu aradım. Seni karşımda böyle yetişkin bir erkek olarak bulmak, hem tuhaf hem de harika bir

duygu."

Gülümsedim, ayıma üç şeker attım. O ayın' demli, ře-; kersiz severdi. "Baba sana haber verme fırsatı

bulamadı, ama on beş yıl önce evlendim." İşin aslı, Baba'nın beynindeki kanser onu unutkan, dikkatsiz biri

yapmıştı.

"Evlendin demek? Kiminle?"

"Adı Süreyya Taheri." Evde bekleyen, benim için endişelenen kanmı düşündüm. Yalnız olmadığına

memnundum.

"Taheri... kimin kızı?"

Söyledim. Gözleri parladı. "Ah, evet, şimdi anımsadım. General Taheri, şerif canın kız kardeşiyle evli değil

miydi? Adı neydi..."

"Cemile can."

"BalayF dedi, gülümseyerek. "şerif canı Kabil'den tanırdım; çok uzun zaman önce... daha Amerika'ya

yerleşmeden."

"Şimdi Göçmenlik Bürosu' nda çalışıyor, bir sürü Afganın davasına bakıyor."
Derin derin iç geçirdi. "Süreyya

canla çocuklarınız var mı?"

"Hayır."

"Ah." Çayım yudumladı, başka soru sormadı; Rahim Han tanıdığım en duyarlı,
sezgileri en güçlü

insanlardan biriydi.

Ona uzun uzun Baba'yı anlattım; işini, bitpazarım, sonunda da huzur içinde
öldüğünü. Okulumdan,

kitaplarımdan söz ettim - yayınlanan romanlarımdan sayısı dörde ulaşmıştı. Bunu
duyunca gülümsedi, zaten

hiç kuşku duymadığı-

202

nı söyledi. Bana verdiği deri cildi deftere kısa öyküler yazdığımı söyledim, ama
defteri anımsayamadı.

Sohbet kaçınılmaz olarak Taliban'a geldi.

Sordum: "Duyduğum kadar kötü mü?"

"Hayır, daha da kötü. Çok daha kötü," dedi. "İnsan olmana izin vermiyorlar."
Sağ şakağından başlayıp gür

kaşlarına doğru uzanan, eğri yara izini gösterdi. "1998'te, Gazi Stadyu-, mu'nda
bir futbol maçındaydım*.

Kabil'le Mezar-ı Şerif oynuyordu, yanılmıyorsam; futbolcuların şort giymesine
izin verilmemişti. Vücudannı

ahlaksızca teşhir etmesinler diye, herhalde." Bitkin bir kahkaha attı. "Her neyse,
Kabil bir gol attı, yanımdaki

adam sevinçle haykırdı. Ansızın, tribünlerde devriye gezen sakal ı, taş adasın on sekizinde gösteren

delikanlı yanıma geldi ve KalaşnikoPunun dipiğini alnıma indirdi. 'Bunu bir daha yaparsan, dilini keserim,

seni yaşlı maymun!' dedi." Rahim Han yamru yumru parmağıyla yarasını ovuşturdu. "Büyükbabası olacak

yaştaydım; orada, yüzümden kanlar akarak öylece oturdum ve o köpekoğluköpekten özür diledim."

Ona biraz daha çay doldurdum. Rahim Han biraz daha anlattı. Bazılarını biliyordum, bazılarını

duymamıştım. Baha'yla aralarındaki anlaşmaya göre, 1981'den beri Baba'nın evinde oturduğunu söyledi -

bundan haberliydim. Baba, biz Kabil'den kaçmadan kısa bir süre önce evi Rahim Han'a 'satmışta'. Baba o

günlerde Afganistan'daki karmaşanın yaşamımızı geçici bir süre için kesintiye uğrattığına inanıyordu -Vezir

Ekber Han'daki partilere, Paghman pikniklerine kesinlikle geri dönülecekti. Böylece evi, o gün gelinceye

kadar göz kulak olması için Rahim Han'a vermişti.

Rahim Han, Kuzey İttifakı 1992-1996 yılları arasında Kabil'i ele geçirince, farklı hiziplerin kentin farklı

bölümlerine el koyduğunu anlattı. "Şar-u-Nau'dan bir hah almak için Kerteh-Parvvan'a gitmeye kalkıştığında,

bir keskin nişancı ta-

alman gerekiyordu - bütün o

kontrol noktalarını geçmeyi becerebilirsen, elbette. Bir mahalleden ötekine gidebilmek için, ciddi ciddi vize

almak zorundaydın. Bunun üzerine kimse evinden çıkmaz oldu; bir roketin evlerine isabet etmemesi için dua

etmeye başladı." İnsanların evlerinin duvarlarına delik açtığım, tehlikeli sokaklardan uzak kalabilmek için, bu

delikler sayesinde evden eve geçtiklerini, böylece sokağın sonuna kadar gidebildiklerini anlattı. Bazı mahalle

sakinleri de, sağa sola gidebilmek için, yer altına kazdıkları tünellerden yararlanıyorlarmış.

"Neden çekip gitmedin?" diye sordum.

"Kabil benim yuvamdı. Hâlâ da öyle." Alayla güldü. "Sizin evden K*//«'ya, İstiklal Okulu'nun yanındaki askeri

barakalara uzanan sokağı anımsıyor musun?"

"Evet." Okula giden kestirme yoldu. Hasan'la oradan geçerken, askerlerin Hasan'a sataştığı, annesiyle ilgili

çirkin sözler söylediği gün, bugün gibi aklımdaydı. Hasan daha sonra sinemada ağlamış, ben kolumu onun

omzuna dolamıştım.

"Taliban başa geçip İttifak'ı Kabil'den atınca, çıkıp sokaklarda dans etmiştim. Ve inan bana, yalnız değildim.

Halk Ça-man'da, Deh-Mazang'da bu olayı kutluyor, caddelerde Tali-ban'ı alkışlıyor, tanklarına tırmanıp

onlarla birlikte resim çektiriyordu. Hiç bitmeyen savaştan, rokederden, padamalar-dan, Gülbettin'den ve

onun hpırdayan her şeye ateş eden yardakçılarından bıkip usanmışük. Kuzey İttifakı Kabil'e Şo-ravi'dcn bile

fazla zarar verdi. Babanın yetimhanesi de yıkıldı; bunu biliyor muydun?"

"Neden?" dedim. "Bir yetimhane neden yıkılır?" Açılış gününü, Baba'nın arkasında oturuşumu anımsadım.

Rüzgâr kalpağını uçurmuş, herkes gülmüş, konuşması bitince de ayağa kalkıp onu alkışlamışlardı. Şimdiyse

bir enkaz yığınıydı de-

204

mek! Baba'nın harcadığı onca para, projeler için ter döktüğü uykusuz geceler, her tuğlanın, her kirişin, her

kiremidin doğru yerleştirilip yerleştirilmediğini denetlemek için inşaat alanına yapılan bütün o ziyaretler...

"Yan binalarla birlikte yıkıldı," dedi Rahim Han. "O yetimhanenin yıkıntıları arasında dolaşıp canlı aramanın

nasıl bir şey olduğunu bilmek istemezsin, Emir can. Çocukların parçalanmış bedenleri..."

"Evet, Taliban ilk geldiğinde..." "Onları birer kahraman olarak karşıladık." "Sonunda banş, dediniz."

"Evet. Umut hiç tükenmiyor. Nihayet banş, dedik. Ama ya bedeli?" Güçlü bir öksürük nöbeti Rahim Han'ın

zayıf bedenini öne arkaya salladı. Mendiline tükürünce, mendil kıpkırmızı kesildi. İşte o an, aklıma yine

basmakalıp deyişlerden biri geldi: Odada bizimle birlikte soluk alıp veren, terleyen bir şey daha vardı:

geçmiş.

"Nasılsın?" diye sordum. "Demek istediğim, gerçekten nasılsın?"

>'

"İşin doğrusu, ölüyorum," dedi> hınlı bir sesle. Yeniden öksürmeye başladı. Mendil bir kez daha kanlandı.

Ağzını sildi, terli alnını yeniyle kuruladı, bana çabucak bir göz attı. Başını sal ayınca,^ yüzümdeki yeni soruyu

okuduğunu anladım. "Fazla değil," dedi, soluk soluğa. "Ne kadar?"

Omuzlarını silkti Yeniden öksürdü. "Bu yazın sonunu görebileceğimi sanmıyorum," dedi.

"İzin ver de seni evime götüreyim. Sana iyi bir doktor bulurum. Habiire yeni tedavi yöntemleri buluyorlar.

Yeni ilaçlar, deneysel tedaviler var. Bunlardan'birini deneyebiliriz..." Boşa konuşuyordum; farkındaydım. Ama

ağlamaktan iyiydi - ki, sonunda onu da yapacağım kesindi.

205

Oksürür gibi güldü; ön dişlerinin eksik olduğunu gördüm. Duyduğum en bitkin gülüştü. "Gördüğüm kadarıyla,

Amerika onu böylesine büyük yapan iyimserliğini sana da aşlamayı başarmış. Bu harika. Biz Afganlar hep

aşın hüznü-yüzdür, değil mi? Bazen gamkârfyc öyle bir gömülürüz ki, kendimize acımdan boğulacak gibi

oluruz. Kaybetmeyi, acı çekmeyi yaşamın gerçeği sayar, hatta gerekli görürüz. Sonra da, zendagi migmm,

deriz: Hayat devam ediyor. Ama benim şu anda yaptığım, kadere boyun eğmek değil; yalnızca gerçekçi

olmak. Burada bir sürü iyi doktora göründüm, hepsinden aynı yanıtı aldım.

Onlara güveniyor, inanıyorum.

Allah'ın takdiri diye bir şey gerçekten var."

"Yalnızca yaptıkların ve yapmadıkların vardır," dedim.

Rahim Han güldü. "Tıpkı baban gibi konuştun. Ah, onu öyle çok özledim ki. Ama bu, Al ah'ın takdiri, Emir

can. Gerçekten öyle." Durakladı. "Ayrıca, seni buraya çağırmamın bir nedeni daha vardı. Seni son bir kez

görmek istedim, tamam, ama bir şey daha var."

"Ne istersen."

"Siz gittikten sonra yıl arca babanın evinde oturdum, biliyorsun." "Evet."

"Orada yalnız değildim. Hasan yanımdaydı."

"Hasan," dedim. Bu adı en son ne zaman telamiz etmişim? Suçluluğun epeyce gerilerde kalmış, sivri uçlu

dikenleri içimi bir kez daha yokladı, acıttı; bu adı yüksek sesle söylemek bir büyüğü bozmuştu da bütün o

dikenler, iğneler içime batmak için özgür kalmıştı sanki. Ansızın Rahim Han'ın küçük dairesindeki hava

kalınlaştı, ısındı, sokağın kokulanyla ağırlaşı verdi.

"Sana daha önce yazıp haber vermek istedim, ama öğrenmek ister misin, emin olamadım. Yanıldım mı, ne

dersin?"

206

Gerçek yanıt, hayırdı. Yalansa, evet. İkisinin ortasında karar kıldım:

"Bilmiyorum."

Mendiline bir parça kan daha tükürdü. Tükürmek için başını eğince, kafasındaki kabuk bağlamış yaralan

gördüm. "Seni buraya çağırđım, çünkü senden bir şey isteyeceğim. Benim için bir şey yapmanı isteyeceğim.

Ama bunu yapmadan önce, sana Hasan'ı anlatmak istiyorum. Anlıyor musun?"

"Evet," diye mırıldandım.

"Onu anlatacağım. Her şeyi anlatacağım. Dinleyecek misin?" Başımı evet anlamında sal adım.

Rahim Han ayından birkaç yudum aldı. Başım duvara dayadı ve anlatmaya başladı: 207

ON ALTI

19S6'da Hasan'ı bulmak için Hazaracat'a gitmemin pek çok nedeni vardı. Birincisi de, Al ah beni affetsin,

yalnızlığa arak davanamamamdı. Arkadaşianmın, akrabalarımın çoğu artık ja öldürölmüş ya da ölkeden

kaçıp Pakistan'a, İran'a sı-ğuumştı. Kabil'de, bütün yaşamımı geçirdiğim kentte hiç kümsan kalmamış

gibiydi. Herkes kayıplara karışmıştı. Kar-tefa-Parwan bölgesinde (eskiden kavun-karpuz satıcılarının

topbştığı yer, anımsıyor musun?) geziniyor, tek bir tanıdığa rastlamıyordum. Selamlaşacak, oturup pay

içecek, dertleşecek tek bir Al ah kulu yoktu; yalnızca sokaklarda devriye gezen Resmi askerleri. Böylece,

sonunda hiç sokağa çıkmaz oldum. Günlerimi babanın evinde, üst kattaki çalışma odasında geçirmeye

başladım; annenin kitaplarını okuyor, haberleri din-

208

liyor, televizyondaki komünist propagandayı izliyordum. Sonra namazhmi kılar, bir şeyler pişirip yer, yine

kitaplara dönerdim; duamı ettikten sonra da yatardım. Sabah kalkar, namaz kılar, tekrar okumaya

koyulurdum.

Romatizmam azdıkça, ev işleriyle başa çıkamaz oldum. Dizlerim, sırtım sürekli ağrıyordu; sabah kalkınca

eklemlerimi açmak, yumuşatmak en az bir saatimi alıyordu - hele kışları.

Babanın evinin çürümesini

istemiyordum; orada hepimizin öyle güzel anıları vardı ki, Emir can. Haksızlıktı bu... baban o evi kendi eliyle

yapmıştı, o eve çok düşküncü; ayrıca, Pakistan'a gittiğiniz gün ona söz vermiştim, evine bakacaktım. İşin

doğrusu, elimden geleni de yapıyordum. Gün aşın ağaçları suluyor, çimleri biçiyor, çiçeklerle ilgileniyor, ufak

tefek tamiratlar yapıyordum, ama o günlerde bile, genç bir erkek değildim artık.

Belki bir süre daha idare edebilirdim. Ama babanın ölüm haberini alınca... işte o zaman, o evde korkunç bir

yalnızlık hissettim. Katlanılmaz bir boşluk...

Böylece bir gün Buick'in deposunu doldurdum, Hazara-cat'a yol andım. Baban bana, Ali'nin Hasan'la birlikte

Bami-yan'm hemen dışındaki küçük bir köye yerleştiğini söylemişti. Ali'nin orada bir kuzeni olduğunu

anımsıyordum. Hasan'in hâlâ orada olup olmadığını ya da yerini bilen birini bulup bulamayacağımı

bilmiyordum tabii. Ne de olsa, baba-oğul sizin evi terk edeli on yıl olmuştu. 1986'da Hasan yirmi iki-yirmi üç

yaşlannda, yetişkin bir erkek olmalıydı. Eğer hâlâ sağsa, elbette... Şoravi onca genç erkeğe kıyarak va-

tatfımızz yaptıklarının cezasını cehennemde çeker inşallah!

Neyse ki, Allah'ın izniyle Hasan'ı buldum. Hem de hiç uğraşmadan; Bamiyan'da birkaç soru sormam yetti;

insanlar bana onun köyünü gösterdiler. Köyün adını anımsamıyorum; bir adı olup olmadığını da. Ama

kavurucu bir yaz günü

209

olduğunu çok iyi anımsıyorum; arabayla iki yanı kavrulmuş çalılar, yamru yumru, kıvrık ağaç gövdeleri ve

saman şansı, kurumuş odar dışında çıplak, delik deşik, tozlu bir yolu tırmandığımı da. Yolun kenarında

çürümeye başlamış bir eşek leşi yatıyordu. Sonra bir köşeyi döndüm ve o boş, çıplak arazinin ortasında

birbirine sokulmuş birtakım toprak evler gördüm; arkalarında, engin gökyüzünden ve tırtıklı dişleri andıran bir

dağ sırasından başka hiçbir şey yoktu.

Bamiyan'dakiler bana onu kolayca bulacağımı söylemişti; köyde duvarla çevrili tek ev, demişlerdi. Alçak,

delikli bir toprak duvar minik evi çeviriyordu - kulübeyi demek daha doğru olur. Sokakta yalınayak çocuklar

koşuşturuyor, ellerinde değnek, yırtık pırtık bir tenis topunu kovalıyorlardı; ben arabayı duvara yanaştırırken,

durup bana baktılar. Tahta kapıya vurdum; sıcaktan mahvolmuş bir çilek tarhıyla, çıplak bir limon ağacı

sayılmazsa kıraç denebilecek, küçük bir bahçeye girdim. Köşede, bir akasya ağacının altında bir tandır

vardı; yanına bir adam çömelmişti. Geniş, tahta bir finn küreğine hamur yerleştiriyor, hamuru tandır'm

duvarlanna vuruyordu. Beni görünce, elindeki hamuru düşürdü. Elimi öpmeye çalıştı, onu engelledim.

"Dur da sana bir bakayım," dedim. Bir adım geri çekildi. Boyu çok uzamıştı;

parmak uçlanmda yükselmeme

karşın, ancak çenesine gelebiliyordum. Bamiyan güneşi derisini sertleştirmiş, anımsadığımdan birkaç ton

daha esmerleştirmişti; ön dişlerinin birkaç tanesi de dökülmüştü. Çenesinde seyrek kıllar vardı. Bunun

dışında, yine o çekik, yeşil gözler, üstdu-daktaki bel i belirsiz dikiş izi, o yuvarlak yüz, o içten gülümseme.

Onu görür görmez tanırdın, Emir can. Bundan eminim.

İçeriye girdik. Genç, açık tenli bir kadın odanın bir köşesinde oturmuş şal dikiyordu. Hamileliği belirgindi. "Bu

be-

210

nim karım, Rahim Han," dedi Hasan gururla. "Adı, Ferzane can." Utangaç, son derece saygılı, zarif bir

kadındı; konuşurken sesi bir fısıltıdan farksızdı, o güzelim kestane rengi gözlerini kaldırıp da yüzüme

bakamıyordu. Ama Hasan'a bakışlarını gören biri, onun Arg'daki tahtta oturan birine baktığını sanırdı.

"Bebek ne zaman doğacak?" dedim, hepimiz kerpiç odaya yerleşince. Odada hiçbir şey yoktu; yalnızca

yıpranmış bir kilim, birkaç tencere, bir çift döşek, bir de fener.

"Bu kış, inşallah," dedi Hasan. "Oğlan olsun diye dua ediyorum; babamın adını devam ettirmesi için."

"Ali'den söz etmişken; o nerede?"

Hasan bakışlarını kaçırdı. Ali'yle kuzeninin (bu evin sahibi) iki yıl önce, Bamiyan'ın hemen dışında bir kara

mayınına basıp öldüklerini söyledi. Bir mayın. Afganistan'da bundan daha yaygın bir ölüm nedeni var mı,

Emir can? Aynı anda, neden bilmem, aklımdan çılgınca bir düşünce geçti: Ali'nin sağ bacağı, yani aksak

olan, sonunda ona ihanet etmişti; mayına basan ayak, oydu. Bundan kesinkes emindim. Ali'nin ölümü beni

derinden sarsmıştı. Babanla birlikte büyüdü, biliyorsun, Ali de kendimi bildim bileli bizimleydi. Üçümüz de

küçükken, Ali'nin çocuk felcine yakalanışını çok iyi anımsıyordum; az kaldı ölüyordu. Baban bütün gün evin

içinde ağlayarak dolanıp durmuştu.

Ferzane bize fasulye, şalgam ve patatesli prva yapü. Ellerimizi yıkadık, tandırdan yeni çıkmış ««»'lanmızı

/orras'mı-za doğradık - aylardır yediğim en nefis yemektir. İşte o zaman, Hasan'dan Kabil'e, benim yanıma

taşınmasını istedim. Ona evi, artık altından kalkamadığımı anlattım. Ona dolgun bir maaş ödeyeceğimi,

hantni'ıylz birlikte rahat ettireceğimi söyledim. Bakıştılar, bir şey demediler. Daha sonra Ferzane bize üzüm

getirdiğinde, Hasan, burası artık benim yuvam,

211

dedi; Ferzane'yle ikisi kendilerine bir yaşam kurmuşlardı.

"Hem Bamiyan'a çok yakınız. Orada bir sürü tanıdığımız var. Beni bağışla, Rahim Han. Yalvarırım beni

anla."

"Elbette," dedim. "Özür dilenecek bir şey yok. Çok iyi anlıyorum."

Çaylarımızı yarılamiştık ki, Hasan seni sordu. Amerika'da olduğunu, bundan fazlasını da bilmediğimi

söyledim. Hasan'in senin hakkında öğrenmek istediği çok şey vardı. Evlenmiş miydin? Çocukların var mıydı?

Boyun ne kadardı? Hâlâ uçurtma uçuruyor, sinemaya gidiyor muydun? Mutlu muydun? Bamiyan'da dost

olduğu bir Farsça öğretmeninin ona okuma-yazma öğrettiğini anlattı. Sana bir mektup yazsa, eline

geçmesini sağlar mıydım? Peki, mektubunu yanıtlar mıydın? Seni, babanla yaptığımız birkaç telefon

görüşmesinden tanıdığımı, dolayısıyla bu soruların çoğunun yanıtını bilmediğimi söyledim. O zaman bana

babanı sordu. Duyunca da, yüzünü ellerinin arasına gömdü, ağlamaya başladı. Gecenin sonuna kadar, bir

çocuk gibi, hıçkıra hıçkıra ağladı.

Gece orada kalmam için ısrar ettiler. Ferzane benim için katlanan, bez bir yatak hazırladı, gece susarım

diye, başucu-ma bir bardak kuyu suyu bıraktı. Bütün gece, Hasan'la fisıl-daştıklarını, Hasan'in hıçkırdığını

duydum.

Sabah olunca Hasan, Ferzane'yle karar verdiklerini bildirdi: Benimle Kabil'e geliyorlardı.

"Buraya hiç gelmemeliydim," dedim. "Haklıydın, Hasan can, burada bir zendagi, bir yaşam kurmuşsun.

Böyle ortaya çıkıp her şeyi bırakmanı istemekle, düşüncesizlik ettim. Asıl bağışlanması gereken, benim."

"Bırakacak pek bir şeyimiz yok, Rahim Han," dedi. Gözleri hâlâ şiş, kanlıydı. "Seninle geliyoruz. Evde sana

yardım edeceğiz."

"Kesinlikle emin misin?" 212

Başıyla doğruladı. "Ağa efendi benim için ikinci bir babaydı... Allah rahmet eylesin."

Eşyalarını birkaç solmuş örtüye sardılar, uçlarını bağlayıp bohça yaptılar. Bohçaları Buick'in bagajına

koyduk. Hasan kapının eşiğinde durdu, Kuran'ı kaldırdı; sırayla öptük, altından geçtik. Sonra, Kabil'e doğru

yola çıktık. Uzaklaşırken, Hasan'ın dönüp evine son bir kez baktığını anımsıyorum.

Kabil'e varınca, Hasan'ın eve taşınmaya niyeti olmadığını öğrendim. "Peki ama, bütün odalar boş, Hasan

can," dedim. "Kimse gelip o odalara yerleşmeyecek ki."

Ama kabul etmedi. Bunun bir ihtiram, bir saygı meselesi olduğunu söyledi. Ferzane'yle birlikte eşyalarını

arka bahçedeki müstemilata, Hasan'ın doğduğu kulübeye taşıdılar. Üst kattaki konuk odalarından birine

yerleşmeleri için yalvardım, ama Hasan dinlemedi bile. "Emir Ağa ne der sonra?" dedi. "Savaştan sonra

Kabil'e dönüp de eve, onun evine yayıldığımı görünce, ne der?"

Babanın yasına hürmeten, kırk gün boyunca siyahlar giydi.

Onlardan böyle bir şey istememiş olsam da, yemeği, temizliği, kısacası bütün işleri üstlendiler. Hasan

bahçedeki çiçeklere bakıyor, suluyor, sararan yaprakları ayıklıyor, yeni gül

fidanları dikiyordu. Duvarları

boyadı. Yıllardır kimsenin uyumadığı yatak odalarını sildi süpürdü, kimsenin yıkanmadığı banyoları temizledi.

Evi birinin dönüşüne hazırlıyordu sanki. Babanın ektiği mısırların arkasındaki duvarı anımsıyor musun, Emir

can? Hasan'la ona, 'Hastalıklı Mısır Duvarı' derdiniz, hani? Güz başında, bir gece yansı bir roket duvann

yansını yıkmıştı. Hasan duvan kendi elleriyle onardı; tuğlaları tek tek, özenle yerleştirdi, O yanımda

olmasaydı ne yapardım, bilmem.

Sonbahann ortalannda, Ferzane düşük yaptı; bebek kızdı. Hasan bebeğin cansız yüzünü öptü, onu arka

bahçeye, yaba-

213

ni gül erin yanına gömdük. Küçük tümseğin üzerini servi yapraklarıyla örttük. Bir dua okudum. Ferzane o gün

kulübeden hiç çıkmadı, ağıtlar yaktı; bir annenin feryatları insanın yüreğini dağlıyor, Emir can. Al ah'tan, bu

sesi asla duymamanı dilerim.

Duvarların dışında, savaş sürüp gidiyordu. Ama üçümüz, babanın evinde kendimize ait küçük bir cennet

kurmuştuk. 1980'lerin sonunda, gözlerim iyice zayıflamıştı; annenin ki-'taplarını bana Hasan okuyordu.

Holde, sobanın karşısında otururduk, Hasan bana Mesnevi'yi ya da Hayyam'ı okur, Ferzane mutfakta yemek

pişirirdi. Ve her sabah Hasan yabani gül erin yanındaki o küçük tümseğe bir

çiçek bırakırdı.

1990'ların başında, Ferzane yeniden gebe kaldı. Aynı yıl yaz ortasında, gök mavisi burka'h bir kadın, sabah

erkenden ön kapıyı çaldı. Kapıya gidince, ayakta duramayacak kadar güçsüzmüş gibi, sağa sola sallandığını

gördüm.Ne istediğini sordum, ama yanıt vermedi.

"Kimsiniz?" dedim. Oracığa, araba yolunun ortasına yığı-lıverdi. Hasan'a seslendim, birlikte kadını eve,

oturma odasına taşıdık. Divana yatırdık, burka'sım çıkardık. Altından, cılız, kır saçlı, dişsiz, kollan yara bere

içinde bir kadın çıktı. Günlerdir hiçbir şey yememiş gibi görünüyordu. Ama en kötüsü, yüzüydü. Biri bir

bıçakla bu yüzü... Emir can, yüz paramparçaydı; kesikler uzun, çaprazdı. Kesiklerden biri yanağından

saçının dibine kadar uzanıyordu; geçerken sol gözü de atlamamıştı. Korkunç bir görüntüydü. Nemli bir bezi

alnına basardım, gözlerini açtı. "Hasan nerede?" diye fısıldadı.

"Buradayım," dedi Hasan. Kadının elini tuttu, sıktı.

Kadının bakışları ona çevrildi. "Rüyalarımdeki kadar güzel olup olmadığını görmek için, çok uzaklardan

geldim. Evet, öylesin. Hatta daha da güzelsin." Hasan'ın elini, yaralı yanağına bastırdı. "Gülümse bana.

Lütfen."

214

Hasan gülümsedi, yaşlı kadın ağlamaya başladı, "içimden gülümseyerek çıktın, biliyor musun? Bunu sana

söyleyen oldu mu? Ve ben seni kucaklamadım bile. Al ah beni affetsin, sana bir kez olsun sarılmadım."

Sanaubar'ı 1964'te, Hasan'ı doğurduktan az sonra gezici kumpanyayla kaçtığı günden bu yana hiçbirimiz

görmemiştik. Sen bilmezsin, Emir, ama gençken dünyalar güzeli bir kadındı. Gamzeli bir gülüşü, erkekleri

çıldırta bir yürüyüşü vardı. Sokakta yanından geçen biri, ister erkek olsun isterse kadın, durup ona

bakakalırdı. Şimdiyse..."

Hasan kadının elini bıraktı, fırlayıp gitti. Peşinden koştum, ama çok hızlıydı. İkkinizin sık sık gittiği tepeyi

yerden toz buludan kaldırarak, bir koşuda tırmandığını gördüm. Peşini bıraktım. Bütün gün Sanaubar'la

oturdum; ta ki gökyüzü parlak maviden mora dönünceye kadar. Gece çöktü, ay-ışığı bulutlan yıkamaya

başladı, ama Hasan dönmedi. Sana-ubar ağlıyor, buraya dönmekle hata ettiğini, bunun, gitmekten bile daha

büyük bir hata olduğunu söylüyordu. Ama kalması için onu zorladım. Hasan dönecekti, biliyordum.

Ertesi sabah döndü; bütün gece gözünü kırpmamış gibi yorgun, bitap görünüyordu. Sanaubar'm elini iki

elinin arasına aldı, isterse ağlayabileceğim ama buna gerek olmadığını söyledi; "Artık yuvanda, ailenin

yanındasın," dedi. Kadının yüzündeki yara izlerine dokundu, saçlarını okşadı.

Hasan'la Ferzane ona baktılar, sağlığına kavuşturdular. Yedirip içirdiler, giysilerini yıkadılar. Ona üst kattaki

konuk odalanndan birini verdim. Bazen camdan dışanya, bahçeye bakar,
Hasan'la annesinin çömelmiş bir

yandan konuşurken bir yandan da domates topladığını ya da bir gül fidanını bu-
dadığını görürdüm.

Kaybolan yıl an telafi etmeye çalışıyorlardı, sanınm. Bildiğim kadanyla,
annesine bir kez olsun nerede

olduğunu ya da neden gittiğini sormadı; o da hiç anlat-

215

madı. Galiba bazı öykülerin anlatılması gerekmiyor.

1990 kışında Hasan'ın oğlunu doğurtan, Sanaubar oldu. Henüz kar başlamamıştı,
ama kış rüzgârları

bahçede esiyor, çiçek tarhlarını eğip yaprakları karıştırıyordu. Sanaubar'ın
kucağında yün bir battaniyeye

sardığı torunuyla kulübeden çıkışını anımsıyorum. Gri, kasvetli göğün altında
ışıl ışıl parlayarak durdu;

yaşlar yanaklarından yuvarlanıyor, iğneli, buz gibi esinti saçlarını uçuruyordu;
bebeği göğsüne bir daha asla

bırakmayacakmış gibi, sımsıkı başarmıştı. Bu kez, hayır. Bebeği Hasan'a verdi, o
da bana uzattı; minik

oğlanın kulağına Ayet-i l'küresi duasını okudum.

Adını Sohrab koydular; Hasan'ın Şabname'dcti. en sevdiği kahramanın adı,
bilirsin, Emir can. Çok güzel bir

çocuktı, şeker gibi tatlı, tıpkı babası gibi sevimli, iyi huylu. Sana-ubar'ı o
bebekle görmeliydin, Emir can.

Oğlan onun yaşamının merkezi olmuştu. Ona giysiler dikeyyor, tahta parçaları,
çaputlar, kurumuş çiçeklerden

oyuncaklar yapıyordu. Çocuk ateşlenince, bütün gece başını bekler, üç gün ağzına tek lokma koymazdı.

Onu »«zar'dan korumak, kem gözleri kovmak için bir tavada isfand yakardı. Sohrab iki yaşına geldiğinde,

babaannesine Sasa demeye başladı. İkisi bir an olsun ayrılmıyordu.

Sanaubar, oğlanın dört yaşına bastığını görene kadar yaşadı, sonra, bir sabah uyanmadı. Yüzü sakın,

huzurluydu; artık ölmeye hazır gibi. Onu tepedeki mezarlığa, nar ağacının yakınına gömdük; son duasını

okudum. Hasan için ağır bir kayıptı - sonradan bulduğun bir şeyi yitirmek, her zaman daha zordur. Ama

küçük Sohrab için daha yıkıcı oldu. Evin içinde dolanır, Sasd'yı arardı. Öte yandan, çocukları bilirsin; öyle

çabuk unuturlar ki.

1995 yılındaydık; Şoravi çoktan püskürtülmüştü, Kabil artık Mesut, Rabbani ve Mücahitler arasında

paylaşılmaya ça-

216

lışılıyordu. Hizipler arasında son derece şiddetli çatışmalar sürüyor, hiç kimse o günü sağ salım atlatıp

atlatamayacağını bilmiyordu. Kulaklarımız düşen bombaların ısığına, makineli tüfeklerin takırtısına alışmıştı;

enkaz kazan, altından ceset çıkartan erkekler artık sıradan görüntülerdi. O günlerde Kabil, Emir can,

yeryüzündeki cehennemdi. Neyse ki, Al ah bize acıdı. Vezir Ekber Han bölgesi büyük saldırılara hedef

olmadı; bizler öteki mahallelere göre biraz daha şanslıydık.

Roket saldırılarının az çok hafiflediği, çatışmaların azaldığı günlerde Hasan, Sohrab'ı aslan Mercan 'ı

görmesi için hayvanat bahçesine ya da sinemaya götürürdü. Ona sapan kullanmayı öğretti; Sohrab sekizine

başağında bir sapan uzmanı olup çıkmıştı. Balkonda durur, bahçenin ta ortasına, bir kovanın üzerine

yerleştirilmiş olan çam kozalağını vururdu. Hasan ona okumayı, yazmayı öğretti - oğlu onun gibi cahil

büyümeyecekti. O küçük çocuğa fena halde bağlanmışım; onun ilk adımlarını görmüş, ilk sözcüklerini

duymuştum. Cinema Park'ın oradaki kitapçıdan ona çocuk kitapları alırdım (orayı da yıktılar); Sohrab

kitapları bir solukta okuyup bitirirdi. Bana seni anımsatıyordu; sen de küçükken tam bir kitap kurduydun,

Emir can. Bazı geceler ona masal okur, bulmaca sorar, iskambil numaralan öğretirdim. Ah, onu öyle çok

özlüyorum ki.

Kışları Hasan oğlunu uçurtma avına götürürdü. O eski turnuvalann yerinde yel er esiyordu elbette -kimse

dışarıda fazla uzun kakmıyordu- ama yine de, şurada burada, tek tük yarışma düzenleniyordu. Hasan,

Sohrab'ı omuzlanna alır, birlikte sokak sokak koşup uçurtma kovalarlar, uçurtmaların konduğu ağaçlara

tırmanırlandı. Hasan'ın ne kadar iyi bir uçurtma avcısı olduğunu anımsıyorsundur. Hâlâ bir numaraydı. Kış

sonunda, baba-oğul yakaladıkları uçurtmaları ana koridorun duvarlarına asarlardı. Değerli tablolar gibi.

217

1996'da Taliban yönetime el koyup çatışmalara son verince, nasıl kudadığımızı anlatmışım. O gece eve

gelince Ha-san'ı mutfakta radyo dinlerken buldum. Gözleri ciddi, yüzü asıktı. Neyin var, dedim, başını

salladı. "Al ah şimdi Hazara-ların yardımcısı olsun, Rahim Han Efendi," dedi.

"Savaş bitti, Hasan," dedim. "Artık yeniden barış olacak, inşallah, huzura, mutluluğa kavuşacağız. Roket

yok, ölüm yok, cenaze yok arükî" Ama o radyoyu kapadı, yatmadan önce bir şey isteyip istemediğimi sordu.

Birkaç hafta sonra, Taliban uçurtma yarışlarını yasakladı. İki yıl sonra, 1998'de de Mezar-ı-Şerif teki

Hazaraları katletti.

218

ON YEDİ

Rahim Han bacaklarını yavaşça indirdi, her devinimi bı-çaksı bir sancıyı tetikleyen birinin özeniyle, sırtım

çıplak duvara yasladı. Dışanda bir eşek anıyor, biri Urdu dilinde bir şeyler haykmyordu. Güneş alçalmaya

başlamıştı; köhne bina-lann çatlaklarından sızan güneş ışığı kızıldı.

O kış ve onu izleyen yaz yapöklanmın iğrençliği beni bir kez daha vurdu. Adlar beynimde çınılıyordu: Hasan,

Sohrab, Ali, Ferzane, Sanaubar. Rahim Han'dan Ali'nin adını duymak, yıllardır açılmamış, tozlu bir müzik

kutusu bulmak gibiydi; kapak açılır açılmaz melodi başlamışa: Bugün kimi yedin bakalım, Babalu? Kimi

yedin, ha, seni çekik gözlü soytarı? Ali'nin donmuş yüzünü gözümün önüne getirmek, o dingin gözlerini

gerçekten görmek için kendimi zorladım, ama za-

219

nan çok açgözlü bir şey - bazen, bütün ayrıntıları çalıp kendine saklıyor. "Hasan hâlâ o evde mi?" diye

sordum.

Rahim Han çay bardağım çadamış dudaklarına götürdü, çayından iri bir yudum aldı. Sonra, yeğinin göğüs

cebinden bir zarf çıkardı, bana uzattı: "Bu sana."

Kapalı zarfi yırttım. İçinden Polaroid bir fotoğrafla katlanmış bir mektup çıktı. Fotoğrafa uzun uzun baktım.

Beyaz türbanlı, yeşil çizgili faparf, uzun boylu bir erkek çift kanadı, demir bir kapının önünde duruyordu;

yanında bir erkek çocuk vardı. Güneş ışığı soldan çizgiler halinde vuruyor,- toparlak yüzünün yansım

gölgede bırakıyordu. Gözlerini kısmış, gülümseyerek kameraya bakıyordu; öndeki dişleri eksikti. Bu bulanık

Polaroid'de bile papartk. adamdan belli bir kendine güven, bir rahatlık yansıyor. Bu izlenimi veren,

duruşuydu: bacaklar hafif ayırık, kollar rahatça göğüste kavuşturulmuş, baş güneşe doğru eğik. Özelikle de,

gülümseyişi. Fotoğrafa bakan biri, dünyayla banşık, dünyanın kendisine iyi davrandığına inanan biriyle karşı

karşıya olduğu sonucuna varndı. Rahim Han haklıydı: Ona yolda rasdasay-dım, derhal tanırdım. Küçük

oğlan yalınayaktı, bir kolunu babasının baldınna dolamış, tıraşlı kafasını onun kalçasına dayamıştı. O da

gülümsemiş, gözlerini kısmıştı.

Mektubu açtım. Farsça yazılmıştı. Tek bir virgül adanmamış, hiçbir noktalama işareti unutulmamış,

sözcükler tek tek vurgulanmıştı - el yazısının düzgünlüğü neredeyse çocuksuydu. Okumaya başladım:

Rahman ve rahim olan Al ah'ın adıyla ve en derin saygılarımla, Emir Ağa;

Ferzane can, Sohrab ve ben bu mektubun eline geçmesi, seni sağlıklı ve Al ah'ın nuruyla aydınlanmış bir

hal-

220

de bulması için duacıyız. Lütfen, mektubu sana ulaştırdığı için Rahim Han Efendi'ye en içten teşekkürlerimi

ilet. Bir gün, umarım ben de senden bir mektup alır, Ameri-ka'daki yaşamını okurum. Belki içinden bir

fotoğrafı da çıkar, gözlerimizi aydınlatır. Ferzane canla Sohrab'a seni o kadar çok anlattım ki; birlikte

büyüdüğümüzü, oynadığımız oyunları, sokaklardaki koşuşturmalarımızı. Yaptığımız haylazlıklar ikisini de

güldürüyor.

Emir Ağa,

Çocukluğumuzun Afganistan'ı ne yazık ki çoktan öldü. İyilik bu toprakları terk etti; ölümlerden kaçmanın yolu

kalmadı. Ölüm, her an, her yerde ölüm. Kabil'i korku sardı; sokaklar, stadyum, pazar yerleri korku dolu; o

artık hayatımızın bir parçası, Emir Ağa. Vatan'muzı ele geçiren vahşiler, insan onurunu hiçe sayıyor. Daha

geçen gün, Ferzane'yle birlikte patatesle nan almak için pazara gitmiştik. Satıcıya patatesin fiyatını sordu,

ama adam onu duymadı - galiba bir kulağı sağırdı. Bunun üzerine Ferzane biraz daha yüksek sesle sordu,

ansızın genç bir Ta-lib koşarak yanımıza geldi ve elindeki sopayı Ferzane'nin baldırına var gücüyle indirdi.

Öyle sert vurmuştu ki, karım yere yığıldı. Adam avaz avaz bağıyor, Ahlak ve İffet Bakanhğı'nın kadınların

yüksek sesle konuşmasını yasakladığını haykınıyordu. Ferzane'nin bacağındaki geniş morluk günlerce

geçmedi; bense öylece durup karımın dayak yiyişini izlemekten başka hiçbir şey yapamadım. Karşı

koysaydım, o köpek hiç kuşkusuz beynime kurşunu sıkardı; hem de seve seve! O zaman Sohrab'ım ne

yapardı? Sokaklar-aç yetimlerden geçilmiyor zaten; sağ olduğum için her gün Al ah'a şükrediyorum.

Ölümden korktuğum için değil, kanmm bir kocası olduğu, oğlum da yetim kalmadığı için.

Keşke Sohrab'ı görebilseydin. Çok iyi bir çocuk. Ba-221

bası gibi cahilin teki olmasın diye, Rahim Han Efendi'y-le ben ona okuyup yazmayı öğrettik. Hele sapanı

kullanışını bir görsen! Arada bir, Sohrab'a Kabil'i gezdiriyor, şeker fi an alıyorum. Şar-e-Nau'daki maymun

adam hâlâ duruyor; ona rasdayınca para veriyor, maymun dansını Sohrab için yapmasını istiyorum.

Gölmekten yerlere yatıyor! Sık sık, tepedeki mezarlığa gidiyoruz. Oradaki nar ağacının altına oturup

Şahnameyi okurduk, anımsıyor musun? Kuraklık tepeyi kuruttu, ağaç yıl ardır meyve vermiyor, ama

Sohrab'la ikimiz yine de gölgesinde oturuyoruz, ona Şabname'yi okuyorum. En sevdiği bölümün, Rüstem'le

Sohrab olduğunu söylememe bile gerek yok. Yakında kitabı kendi basma okuyabilecek. Ben çok gururlu,

çok şanslı bir babayım.

Emir Ağa,

Rahim Han Efendi çok hasta. Bütün gün öksürüyor; ağzını sildiği zaman yenine kan bulaştığını görüyorum.

Çok zayıfladı; Ferzane canın onun için pişirdiği /orra'yı, pilavı yemesi için yalvarıyorum. Ama o bir-iki lokma

alıp bırakıyor, o da sırf Ferzane canın hatırına. Bu sevgili adam için öyle endişeleniyorum ki, her gün dua

ediyorum. Birkaç gün sonra, oradaki doktorlara görünmek için Pakistan'a gidecek; inşallah iyi haberlerle

döner. Ama yüreğim korku dolu. Sohrab'a, Rahim Han Efendi'nin iyileşeceğini söylüyoruz. Başka ne

yapabiliriz? Henüz on yaşında ve Rahim Han Efendi'ye tapıyor. Birbirlerine çok yakın, çok düşünler. Rahim

Han Efendi onu çarşıya götürür, ona balon, bisküvi alırdı, ama artık bunu yapamayacak kadar halsiz.

Son zamanlarda sık sık rüya görüyorum, Emir Ağa. Kimisi tam bir kâbus; örneğin, çimleri kan kırmızı bir

futbol sahasında asılmış, çürüyen cesetler. Soluk soluğa, ter içinde uyanıyorum. Ama genelikle güzel düşler

görüyor,

222

bunun için de Allah'a şükrediyorum. Rahim Han Efen-di'nın sağlığına kavuştuğunu görüyorum. Oğlumun

büyüyüp iyi bir insan olduğunu, özgür ve önemli biri olduğunu görüyorum. L«/e'lerin Kabil sokaklarını

yeniden doldurduğunu, çayhanelerden rubab müziği yayıldığını, uçurtmaların gökyüzünde süzüldüğünü. Ve

senin bir gün Kabil'e, çocukluğunun yurduna döndüğünü görüyorum. Bunu yaparsan, eski ve sadık bir

dostun seni beklediğini göreceksin.

Allah her zaman yanında olsun. Hasan

Mektubu iki kez okudum. Sonra katladım, bir dakika kadar yeniden fotoğrafa baktım. İkisini de cebime

soktum. "Nasıl, iyi mi?" diye sordum.

"O mektup altı ay önce yazılmıştı; benim Peşaver'e gelmemden bir-iki gün önce," dedi Rahim Han.

"Fotoğrafı da son gün çektim. Peşaver'e varışımından bir ay sonra, Kabil'deki komşularımdan biri beni aradı.

Ve olup biteni anlattı: Ben ayrıldıktan hemen sonra, bir Hazara ailenin Vezir Ekber Han mahallesindeki

büyük bir evde, tek başına yaşadığı duyulmuş - daha doğrusu, Taliban'in iddiası,

buymuş. Durumu

araştırmak için birkaç Talib yetkili gelmiş, Hasan'ı sorguya çekmiş. Hasan benimle birlikte oturduğunu

söylemiş, beni arayan komşu dahil, bütün komşular da onu doğrulamış, ama yetkililer ona inanmamış. Ona

bütün Hazaralar gibi yalancı ve hırsız olduğunu söylemişler; ailesiyle birlikte günbaümme kadar def olup

gitmesini emretmişler. Hasan karşı çıkmış. Ama komşumun dediğine göre Taliban o büyük eve -nasıl

demişti?- ha, evet, 'aç kurtlar gibi', ağzı sulanarak bakıyormuş. Hasan'a, eve kendilerinin yerleşeceğini ve

güya ben dö-nünceye kadar da göz-kuiak olacaklarını söylemişler. Hasan direnmiş. Onlar da onu alıp

sokağa çıkartmışlar..."

223

Soluğumu tuttum. "Hayır."

"... diz çökmesini emretmişler..." "Yo, Tanrım, hayır."

"ve ensesinden kurşunlamışlar." "Hayır."

"Ferzane çığlıklar atarak üzerlerine saldırmış..." "Hayır."

"... onu da vurmuşlar. Daha sonra da kendilerini, nefsi müdafaa diye savunmuşlar." Yapabildiğim tek şey,

defalarca, üst üste fısıldamaktı: "Hayır. Hayır. Hayır."

Sürekli 1974 yılındaki o günü, hastane odasını, Hasan'in dudak ameliyatından sonraki uyanışını

düşünüyordum. Baba, Ali, Rahim Han onun yatağının çevresinde toplaşmış, bir

el aynasında yeni dudağını

inceleyen Hasan'ı izlemiştik. O odadakiler şimdi ya ölmüştü ya da ölmek üzere. Ben hariç.

Sonra, bir şey daha gördüm: .Çizgili kumaştan bir yelek giymiş bir adam, Kalaşnikof unun namlusunu

Hasan'ın ensesine bastırıyor. Padama babamın evinin bulunduğu sokakta yankılanıyor. Hasan asfalta

devriliyor; karşılıksız bağlılığa adanmış yaşamı ondan ayrılıyor, hızla uzaklaşıyor - tıpkı kovaladığı, rüzgâra

kapılmış uçurtmalar gibi.

"Taliban eve yerleşti," diye sürdürdü Rahim Han sözünü. "Buldukları kılıfsa, evi bir işgalciden

kurtardıklarıydı. İşledikleri cinayederi de, nefsi müdafaa savıyla geçıştirdiler. Kimse bu konuda tek kelime

etmedi. Taliban'dan ödleri kopuyor-du. Ayrıca, hiç kimse bir çift Hazara hizmetçi için kendini tehlikeye atmak

istemedi."

"Sohrab'ı ne yaptılar?" diye sordum. Kendimi bitkin, boşalmış hissediyordum. Bir öksürük nöbeti Rahim

Han'ı pen çeşme aldı, uzunca bir süre de bırakmadı. Sonunda başını

224

kaldırıp baktığında, yüzü kızarmış, gözlerine kan oturmuştu. "Bildiğime göre, Karteh-Seh'teki bir

yetimhanedeymiş. Emir can..." Yeniden öksürmeye başladı. Öksürük kesildiğinde, Rahim Han birkaç dakika

öncesinden daha ihtiyar görünüyordu; her öksürük onu biraz daha

yaşlandırıyordu sanki. "Emir can, seni

buraya çağırdım, çünkü ölmeden önce seni görmek istiyordum. Ama tek nedeni bu değil."

Bir şey demedim. Ne söyleyeceğini biliyordum.

"Kabil'e gitmeni istiyorum. Sohrab'ı alıp buraya getirmeni istiyorum."

Doğru sözcükleri bulmak için kendimi zoriyordum, bulamadım. Hasan'ın ölümünü, bu gerçeği sindirecek

zamanım bile olmamıştı.

"Lütfen dinle beni. Burada, Peşaver'de Amerikalı bir çift var; Thomas ve Betty Caldwell adında Hristiyan bir

kan-ko-ca. Özel bağışlarla ayakta tuttıkları, küçük bir hayır kurumu işletiyorlar. Çoğunlukla, ana-babasını

yitirmiş Afgan çocuklara barınak sağlıyor, karınlarını doyuruyorlar. Orayı gördüm. Temiz ve güvenli bir yuva;

çocuklara çok iyi bakılıyor. Bay ve Bayan Caldwell gerçekten iyi, tatlı insanlar. Sohrab'ı yuvaya

memnuniyede kabul edeceklerini söylediler..."

"Rahim Han, ciddi olamazsın."

"Çocuklar kırılgandır, Emir can. Kabil zaten kırılmış çocuklarla dolu; Sohrab'm onlardan biri olup çıkmasını

istemiyorum."

"Rahim Han, Kabil'e gitmek istemiyorum. Gidemem!"

"Sohrab çok akıllı, yetenekli bir çocuk. Ona burada, onu seven insanların arasında yepyeni bir yaşam

verebiliriz... yeni umudur. Thomas Ağa iyi tıbbi, Betty Hanım da öyle şefkati

ki.., o yetimlerin üstüne nasıl

titrediklerini görmelisin."

"Neden ben? Buradan birini bulup gönderemez miydin? Sorun buysa, parasını ben veririm."

225

"Konu para değil, Emir!" diye kükredi Rahim Han. "Ben öimek üzere olan biriyim ve aşağılanmayı kabul

edemem! Ben parayı hiçbir zaman önemsemedim, bunu gayet iyi bilirsin. Neden sen, öyle mi? Nedenini

ikimiz de biliyoruz, öyle değil mi?"

Bu yorumun anlamını anlamak istemiyordum, ama anladım; hem de çok iyi anladım. "Amerika'da bir karım,

bir -evim, mesleğim ve bir ailem var. Kabil çok tehlikeli bir yer; benden her şeyimi tehlikeye atmamı

istiyorsun..."

Rahim Han sözümü kesti: "Biliyor musun, bir gün sen ortalarda yokken, babanla konuşuyorduk. O sıralarda

senin için çok kaygılanıyordu, bilirsin. Bana şöyle dedi: 'Rahim, kendini savunmayan bir çocuk, erkek

olduğunda hiçbir şeyi savunamaz.' Haklı mı çıktı yoksa?"

Gözlerimi yere eğdim.

"Ölen birinin son arzusunu yerine getirmeni istiyorum, hepsi bu," dedi tane tane.

Az önceki yorumuyla bir kumar oynamıştı. Kozunu kullanmıştı. Ya da o anda, ben öyle düşündüm.

Sözcükleri aramızda asılı kalmıştı, ama o hiç olmazsa ne söyleyeceğini

biliyordu, Oysa ben hâlâ uygun

sözcükleri aranıyordum, üstelik odadaki yazar bendim. Sonunda, şunda karar kıldım: "Belki de Baba

haklıydı."

"Böyle düşünmene üzüldüm, Emir."

Ona bakamıyordum. "Sen aynı fikirde değil misin?" "Olsaydım, seni buraya çağırmazdım."

Alyansımla oynadım. "Beni her zaman gözünde büyütmüşsün dür, Rahim Han."

"Sense kendine karşı her zaman acımasız olmuşsundur." Durakladı. "Bir şey daha var. Bilmediğin bir şey."

"Rahim Han, lütfen..."

"Sanaubar, Ali'nin ilk karısı değildi." 226

Bunun üzerine, başımı kaldırıp ona baktım.

"Daha önce de bir kez evlenmişti; Cagori bölgesinden bir Hazara'yla. Sen doğmadan çok önce. Üç yıl evli

kaldılar."

"Bunun konumuzla ne ilgisi var?"

"Çocukları olmadı. Kadın üç yıl sonra Ali'vi terk etti ve Khosdu bir adamla evlendi. Ona üç faz doğurdu. Sana

anlatmaya çalıştığım şey, işte bu."

Lafın nereye gittiğini görebiliyordum artık. Ama duymak istemiyordum. California'da harika bir yaşamım

vardı; sivri •çatalı, Victoria tarzı, güzel bir evim, mutlu bir evliliğim, gelecek vaat eden bir yazarlığım, beni

seven bir kayınvalideyle kayınpederim. Bu zırvalara hiç ihtiyacım yoktu.

"Ali kısırdı," dedi Rahim Han.

"Hayır, değildi. Sanaubar ona Hasah'ı doğurdu, öyle değil mi? Dolayısıyla, bir çocukları oldu." "Hayır, onların

çocuğu olmadı," dedi Rahim Han.

"Evet, oldu."

"Hayır, olmadı, Emir." "Peki, o zaman kim..." "Bence yanıtı biliyorsun."

Dik bir yamaçtan aşağıya kayan, tutunabileceği bir ot, bir çalı arayan ama eli boş kalan biri gibiydim. Oda

sallanıyor, yalpalıyordu - aşağı yukarı, sağa sola. "Hasan biliyor muydu?" dedim bin güçlükle; dudaklarım

bana ait değildi sanki. Rahim Han gözlerini yumdu. Başını salladı.

"Sizi adiler," diye tısladım. Ayağa kalktım. Haykırdım-, "Sizi aşağılık piçler! Hepiniz... adi, iğrenç yalancılar!"

"Lütfen otur," dedi Rahim Han.

Kükredim: "Bunu benden nasıl gizlersiniz? Hele ondan?"

"Lütfen düşün. Emir can. Utanç verici bir durumdu. Rezillik. Millet konuşmaya başlayacaktı. Raban gibi bir

adam, onurunu, adını her şeyin üstünde tutan biri... Kimseye tek

227

kelime edemezdik; bunu en iyi senin anlamın gerekir." Bana uzandı, ama elini ittim. Kapıya yöneldim. "Emir

can, lütfen gitme."

Kapıyı açtım, sonra döndüm: "Neden? Kalmam için bana söyleyebileteğin

herhangi bir şey var mı? Olabilir

mi? Otuz sekiz yaşındayım ve az önce bütün hayatımın koca, kahrolası bir yalan olduğunu öğreniyorum!

Durumu düzeltebilecek, gönlümü alabilecek tek bir sözcük olsun bulabilir misin? Hayır. Lanet olsun, elbette

hayır!"

Döndüm, oradan kaçtım. 228

ON SEKİZ

Güneş neredeyse batmış, gökyüzünde mor ve kıvıl renklerde, kalın, boğucu bir battaniye bırakmıştı. Beni

Rahim Han'ın apartmanından uzaklaştıran hareketli, dar sokakta yürüdüm. Sokak yayaların, bisiklet ve

çekçek arabalarının tıkadığı, karman çorman bir geçitler, çıkmaz sokaklar labirentiydi. Köşe başlarından

Coca-Cola ve sigara tabelalan sarkıyor, Lollywood film afişlerindeki ihtiraslı kadınlar yakışıklı, esmer

erkeklerle kadife çiçeği tarialannda dans ediyordu.

Küçük, dumanlı bir çayevine girdim, bir bardak çay söyledim. Katlanır iskemlemi geriye ittim, yüzümü

sıvazladım. Bir duvardan aşağıya kayma duygusu hafiflemişti. Onun yerini, kendi evinde uyanıp da bütün

eşyalann yer değıştirdiğini gören ve artık hiçbir köşe bucağı tamyamayan birinin yabancı-

229

laşma duygusu almıştı. Nerede olduğunu çıkartamıyor, çevresini yadırgıyordu; ait olduğu yeri yeniden

bulabilmesi için, her şeyi sil baştan düzenlemesi gerekiyordu.

Nasıl bu kadar kör olabilmıştım? Oysa bütün işaretler ortada, gözümün önündeydi; şimdi hepsi birden,

uçararak bana doğru geliyorlardı: Hasan'ın tavşandudağını düzeltmesi için Doktor Kumar'ı getirten Baba.

Hasan'ın doğum gününü bir kez olsun adamayan Baba. Lale ektiğimiz günü çok iyi anımsıyordum; Baba'ya

hizmetçileri değiştirmeyi düşünmez misin, diye sormuştum. Hasan hiçbir yere gitmiyor, diye gürle -mişti.

Burada, bizimle kalıyor, ait olduğu yerde! Burası onun yuvası, biz de ailesiyiz. Ali, Hasan'la birlikte gideceğini

söylediği zaman Baba ağlamıştı, ağlamıştı.

Garson bir fincan çay getirip masaya bıraktı. Masanın ayaklarının bir çarpı işareti biçiminde kesiştiği noktaya

her biri ceviz büyüklüğünde, bir dizi pirinç top asılmıştı. Toplardan biri gevşemişti. Eğildim, sıkıştırdım. Keşke

kendi yaşamımı da böyle bir çırpıda onarabilseydim. Yıl ardır gördüğüm en demli, en koyu çaydan bir yudum

aldım, Süreyya'yı düşünmeye çalıştım; generali, Cemile Hala'yı, bitirilmeyi bekleyen romanı. Sokaktaki

curcunayı, karman çorman trafiği, küçük dükkânlara girip çıkan insanları seyrettim. Yan masadaki

transistorlu radyodan yayılan kaval sesini dinlemeye çalıştım. Ne olursa. Ama yine de, mezun olduğum

günün gecesi, bana az önce hediye ettiği Ford'da yanımda oturan, bira kokan Baba gözümün önünden

gitmiyordu: Keşke Hasan da bugün yanımızda olsaydı.

Bunca yıldır bana nasıl yalan söyleyebilmişti? Hasan'a? Küçükken beni kucağına oturtmuş, gözlerimin içine

bakmış ve şöyle demişti: Tek bir günah vardır. O da hırsızlıktır... Talan söylediğin zaman, birinin gerçeğe

ulaşma hakkını çalmış olursun. Bunları söyleyen, o değil miydi? Ve şimdi, onu göm-

230

memden on beş yıl sonra, Baba'nın bir hırsız olduğunu öğreniyordum. Hem de hırsızların en kötü türünden,

çünkü onun çaldığı şeyler kutsaldı: Benden, bir erkek kardeşim olduğunu bilme hakkını, Hasan'dan kimliğini,

Ali'den de onurunu çalmıştı. Nang'mı. Namus1'unu.

Sorular art arda saldırıyordu: Baba, Ali'nin gözlerine bakmayı nasıl becermişti.'1 Ali o evde, bir Afgan

erkeğine yapıla-. bilecek en çirkin hakarete, aşağılanmaya maruz kaldığını bile bile, nasıl yaşayabilmişti?

Peki ben, zihnime bu kadar uzun zamandır kazınmış olan Baba imgesini, sırtında kahverengi takım elbisesi,

Süreyya'yı istemek için Taherilerin araba yolunu topallayarak çıkan erkeğin görüntüsünü bu yeni imgeyle

değiştirmeyi nasıl başaracaktım?

İşte, yaratıcı yazarlık öğretmenimin burun bükeceği bir klişe daha - azıcık değiştirilmiş haliyle: Babasına bak,

oğlunu al. İyi ama, doğru değil miydi? Sonuçta, Baba'yla birbirimize hiç tahmin etmediğim kadar çok

benzediğimiz ortaya çıkmıştı. İkimiz de, yaşamlarını bizim için feda eden insanlara ihanet etmiştik. Aynı

anda, dank etti: Rahim Han beni buraya sırf kendi günahlarımın değil, babamınkilerin de kefaretinin ödemem

için çağırması.

Rahim Han, kendime karşı hep çok kan olduğumu söylemişti. Ama ben bundan kuşkuluydum. Evet, Ali'nin

ayağının alöna o mayını yerleştiren ben değildim; Hasan'ı vurması için Taliban'ı çağırın da. Ama Ali'yle

Hasan'm evden gitmesine ben neden olmuştum. Bunu yapmasaydım bütün bunlar olmazdı, olaylar başka

türlü gelişirdi. Bu, çok mu zorlama bir varsayımdı? Belki Baba, Amerika'ya giderken onları da yanına alırdı.

Belki Hasan şimdiye kendi evini kurar, onun bir Hazara olduğunu şu kadarcık umursamayan, daha doğrusu

Haza-ra'nın ne olduğunu bile bilmeyen bir ülkede bir iş, bir aile, bir

23i

yaşam sahibi olurdu. Belki olmazdı. Ama olabilirdi de.

Kabil'e gidemem, demiştim Rahim Han'a. Amerika'da bir karım, bir mesleğim, bir ailem var. İyi ama,

eylemlerimin Ha-san'ı tam da bunlardan yoksun bıraktığını bilerek, eşyalarımı toplayıp oraya nasıl

dönerdim?

Keşke Rahim Han beni hiç aramasaydı. Keşke kayıtsızlığa, unutuşa gömülmüş bir halde yaşamama izin

verseydi. Ama aramıştı. Ve bana, her şeyi değiştiren şeyler anlatmıştı. Bana,

bütün yaşamımın, o 1975

kışından önce, o şarkı söyleyen Hazara dadıdan önce bile bir yalanlar, ihanetler
ve sırlar döngüsü olduğunu

göstermişti.

Yeniden iyi biri olunabilir, demişti. Bunun bir yolu vardır. Döngüyü kırmanın bir
yolu.

Küçük bir çocukla. Bir yetim. Hasan'ın oğlu. Kabil'de bir yerde.

Rahim Han'ın apartmanına dönmek için bindiğim çekçek arabasında, Baba'nın
söylediği bir şeyi anımsadım.

Senin sorunun, kavgalarını senin yerine hep bir başkasının yapmış olması,
demişti. Artık otuz sekiz

yaşındaydım. Saçlarım seyrelmeye, kırılmaya başlamıştı; son zamanlarda
gözlerimin etrafında kaz ayağı

biçiminde, küçük çizgiler görüyordum. Artık daha yaşlı olabilirdim, ama kendi
kavgamı üstlenemeyecek

kadar ihtiyarlamamışım henüz. Baba'nın pek çok yalan söylediği anlaşılmıştı,
ama bu konuda yalan

söylememişti.

Polaroid'deki yuvarlak yüze, güneşin bu yüze vuruşuna bir kez daha baküm.
Erkek kardeşimin yüzü. Hasan

beni bir zamanlar sevmişti; hiç kimsenin sevmediği ve sevmeyeceği bir biçimde.
O artık yoktu ama onun

küçük bir parçası hayattaydı. Kabil'deydi.

Bekliyordu. 232

Rahim Han'ı odanın bir köşesinde namaz kılarken buldum. Kan kırmızı göğе,
doğuya karşı eğilmiş bir

karaltı.

Ona Kabil'e gideceğimi, sabah Caldwell çiftini aramasını söyledim. "Senin için dua edeceğim, Emir can,"

dedi.

233

ON DOKUZ

Yine aynı şey oldu; araba tuttu. Üzerinde HAYBER GE-ÇİDİ'NE HOŞ
GELDİNİZ yazan, mermilerle delik

deşik olmuş tabelayı geçmiştik ki, midem kasılmaya, ağzıma safra dolmaya
başladı. Bir şey midemi

çalkalıyor, buruyordu. Şoförüm Ferit bana buz gibi bir bakış fırlattı. Gözlerinde
anlayıştan, sevecenlikten

eser yoktu.

"Camı indirebilir miyiz?" diye sordum.

Bir sigara yakü, direksiyona dayadığı sol elinin sağlam kalmış iki parmağının
arasına kısırdı. Kara gözlerini

yoldan ayırmaksızın öne eğildi, ayaklarının arasındaki tornavidayı aldı, bana
uzattı. Tornavidayı kapıdaki

cam kolundan kalma küçük deliğe soktum, döndüre döndüre camı indirdim.

Ferit bana hoşnutsuz bir bakış daha fırlattı, ama bu sefer-234

kinde pek de gizleyemediği, bel i belirsiz bir düşmanlık vardı; sonra sigarasına
döndü. Cemrud Kalesi'nden

ayrıldığımızdan bu yana ağzından yalnızca üç-beş sözcük çıkmıştı.

"Teşekkür" diye mırıldandım. Başımı camdan dışarıya uzattım, yüzümü serin
öğleden sonra rüzgârına

bıraktım. Hayber Geçidi'nde yer alan Kabile topraklarındaki bu yolculuk, şist ve
kireçtaşından oluşan, sarp

kayalıkları keskin kıvrımlarla delen yol, tıpkı anımsadığım gibiydi - Baba'nın
arabasıyla bu haşın araziden ta

1974'te geçmiştik. Derin koyaklara oturmuş kıraç, görkemli dağların sivri zirveleri gökyüzüne yükseliyordu.

Uurumların tepesinde kerpiç surlu, çok eski kalelerin yıkıntıları seçiliyordu. Gözlerimi kuzey yandaki doruğ

karlı Hindikuş'tan ayırmamaya çalışıyordum, ama ne zaman midem azıcık yatışır gibi olsa, kamyon bir viraja

daha dalıyor, yeni bir ğrt dalgasını harekete geçiriyordu,

"Limonu dene." "Ne?"

"Limon. Bulantıya iyi gelir," dedi Ferit. "Bu yolda her zaman yanıma bir limon alırım."

"Yo, teşekkür ederim," dedim. Mideme yeni asit eklemenin düşüncesi bile, beni yeniden ğrtmşt. Ferit

dudak büktü. "Eh, Amerikan ilaçları kadar cicili bicili değil, biliyorum; yalnızca annemden öğrendiğim eski bir

are."

Aramızı ısıtma fırsatını kaırdığma pişman olmuştum. "Madem yle, bir denesem iyi olacak."

Arka koltuktan bir kesekağıdı aldı, içinden yarım bir limon çıkardı. Limonu ısırđım, bir-iki dakika bekledim.

"Haklıymışsın. İyi geldi," diye sal adım. Kabalık etmektense acı çekmenin daha doğru olacağını bilecek

kadar Afgan'dım. Zorla gülümsedim.

"Bildik vatan usulünden şaşmayacaksın; süslü püslü ilaçlara gerek yok," dedi. Ses tonu hâlâ aksi, tersti.

Sigarasının k-

İünü silkeledi, dikiz aynasında kendini hoşnut bir ifadeyle süzdü. Bir Tacik'ti; uzun boylu, zayıf, esmer; açık

havanın yıprattığı bir yüzü, dar omuzlan ve uzun bir boynu vardı; başını çevirdiği zaman sakalının arasından

bir âdemelması fırlıyordu. Giyimi benimkine benziyordu; gri bir pirhan-tumban, bir yelek, üzerinde de el

dokuması, yün bir şal. Başındaki kahverengi pakolı, Tacik kahraman (Tariklerin 'Pencer Aslanı' dediği)

Ahmet Şah Mesut'un yaptığı gibi, bir yana eğmişti.

Ferit'le beni Peşaver'de, Rahim Han tanıştırmıştı. Ferit'in o yıpranmış, derin çizgilerle dolu yüzüne karşın,

henüz yirmi dokuz yaşında olduğunu söyledi. Mezar-ı Şerifte doğmuş, on yasına, yani babası ailesini

toplayıp Celalabat'a göçünceye kadar orada yaşamıştı. On dördünde, babasıyla birlikte Şora-vi*yc karşı

cihafz katılmıştı. İki yıl Pencer Vadisi'nde çarpışmışlardı; ta ki bir helikopterden açılan yaylın ateşi yaşlı

adamı paramparça edinceye kadar. Ferit'in iki karısı, beş çocuğu vardı. "Aslında yedi taneydi," dedi Rahim

Han, esefle. Birkaç yıl önce, iki kızını Celaiaabat'ın hemen dışındaki bir mayın patlamasında yitirmişti; aym

patlamada kendisi de ayak parmaklarının bir kısmını ve sol elinin üç parmağını kaybetmişti. Bunun üzerine

kansım ve çocuklanm alıp Peşaver'e yerleşmişti.

"Kontrol noktası," diye homurdandı Ferit. Koltuğuma azıak gömüldüm, kollanmı göğsümde kavuşturdum; bir

anlığına da olsa mide bulantısını filan unuttum. Ama kaygılanmam gereksizmiş.
İki Pakistanlı milis her yanı

dökülen Land Cruiser'ırmza yaklaştılar, içine şöyle bir bakıp ellerini 'geç'
dercesine salladılar.

Ferit, Rahim Han'la yaptığımız hazırlık listesinin birinci sırasındaydı; öteki
maddelerse, dolarlanmı Kaldar ve

Afgan parasıyla değiştirmek, kılık kıyafetimi düzenleyip pakotuma yanıma
almak (işin komik yanı,

Afganistan'da yaşarken bile

236

onu bir kez olsun takmamıştım), Hasan'la Sohrab'ın fotoğrafını çantama koymak
ve en önemli malzemeyi

edinmektir: siyah, göğse kadar uzanan bir takma sakal; Şi tarzı - ya da, Ta-
liban'ın Şi liğe uygun bulduğu

tarz. Rahim Han Peşaver'de tam da bu tarife uyan sakallar yapan birini
tanıyordu; adamm - müşterileri

arasında, Batılı savaş muhabirleri de vardı.

Rahim Han yanında birkaç gün daha kalmamı istemiş, daha ayrıntılı bir plan
yaparız, demişti. Ama ben, yola

en kısa zamanda çıkmam gerektiğinin farkındaydım. Fikrimi değiştirmekten
korkuyordum. Ölçüp biçmekten,

evirip çevirmekten, büyütmekten, usa vurmaktan ve kendi kendimi caydırmaktan
korkuyordum. Amerika'daki

yaşamımın cazibesine kapılıp geri dönmekten, kendimi o büyük, engin ırmağa
bırakmaktan, unutmaktan,

son birkaç günde öğrendiklerimi elimden bırakıp dibe çökmelerini beklemekten

korkuyordum. Kendimi

akıntıya bırakıp yapmam gereken şeyden uzaklaşmaktan. Hasan'dan. Çağrısına uyup geldiğim geçmişten.

Ve bu son kefaret firsauını kaçırmaktan. Hayır, işi şansa bırakamazdım; derhal yola çıktım. Süreyya'ya,

Afganistan'a geri döndüğümü haber vermek, söz konusu bile değildi. Verseydim, Pakistan'a kalkan ilk uçağa

binerdi.

Sının geçmiştik; dört bir yan yoksulluğun işaretleriyle doluydu. Yolun iki yanında, şuraya buraya

serpiştirilmiş, kayalıkların arasına eski oyuncaklar gibi fırlatılmış küçük köyler vardı; aslında dört kazıkla

üzerine çatı niyetine gerilmiş bir sayvandan oluşan kulübeler, her yanı dökülen, toprak evler. Kulübelerin

önünde top oynayan, üstleri başlan yırtık pırtık çocuklar. Birkaç kilometre sonra gözüme eski, yanmış bir

Sovyet tankının çevresine bir dizi karga gibi tünemiş bir grup erkek ilişti; sırtlarına aldıkları örtülerin uçları

rüzgârda çırpınıyordu. Arkalannda, kahverengi burka'h, omzunda iri bir

237

testi taşıyan bir kadın, delik deşik bir yoldan, sırt sırta vermiş toprak evlere doğru ilerliyordu. "Tuhaf," dedim.

"Ne?"

"Kendimi, kendi ülkemde bir turist gibi hissediyorum," diye açıkladım; yolun kenarında, yarım düzine kadar

keçiyi güden çobana bakarak. Ferit alayla güldü. Sigarasını fırlattı. "Burayı hâlâ

ülken olarak mı

görüyorsun?"

"Bir parçam, her zaman öyle görecek." Sesim amaçladığımdan çok daha savunmacı çıkmıştı.

"Amerika'da yirmi yıl yaşadıktan sonra, ha?" dedi, bir deniz topu büyüklüğündeki çukurdan sakınmak için

direksiyonu hızla çevirirken.

Başımı salladım. "Ben Afganistan'da büyüdüm." Ferit yine kesik, alaycı bir ses çıkardı.

"Neden öyle yaptın?" diye sordum. "Boş ver," diye mırıldandı.

"Yo, öğrenmek istiyorum. Neden yaptın?"

Dikiz aynasındaki gözlerinde kısacık bir ışık çakıp söndü. "Bilmek istiyorsun, demek?" diye çemkirdi. "Dur da

bir tahmin edeyim, Ağa Efendi. Büyük bir olasılıkla^ iki ya da üç katlı, kocaman bir evde yaşıyordun;

bahçıvanınız güzel bahçenizi çiçeklerle, meyve ağaçlarıyla donatmıştı. Sokak kapınız kalın, ağırdı, tabii.

Baban Amerikan malı bir araba kullanıyordu. Hizmetkârlarınız vardı; muhtemelen Hazara. Annenle baban

evi süslesinler, verdikleri gösterişli mehmenflcvc hazırlasınlar diye bir sürü işçi tutuyorlardı; sonra arkadaşları

geliyor, içki içip Avrupa'ya, Amerika'ya yaptıkları seyahatleri anlatıyorlardı. Hayatında ilk kez, şu anda pakol

taktığına, ilk oğlumun gözleri üzerine bahse girerim." Bana bakıp sınttı; vaktinden önce çürümüş dişleri

göründü. "Evet, iyi tahmin yürütebildim mi?"

"Neden böyle şeyler söylüyorsun?" diye sordum. 238

"Çünkü sen sordun; öğrenmek istedin," diye yapıştırdı. Toprak bir yolda
güçlükle ilerleyen, üstü başı perişan,

yaşlı bir adamı gösterdi; omzuna çalı çırpıyla dolu, kocaman bir çuval vurmuştu.
"İşte, gerçek Afganistan bu,

Ağa Efendi. Benim bildiğim Afganistan. Sen fhi? Sen burada her zaman bir
turisttin, yalnızca haberin yoktu."

Rahim Han beni, burada kalıp yıllarca savaşıan insanlardan sıcak bir karşılama,
güler yüz beklememem için

uyarmışta. "Babana  z ld m," dedim. "Kızlarına  z ld m, eline de."

"Bunun benim için hiçbir değeri yok," dedi, elini göstererek. "Hem buraya neden
döndün ki? Baba'nın

arazisini satmak için mi? Parayı cebine atıp Amerika'daki annenin yanına
koşmak için mi?"

"Annem beni doğururken ölmüş."

İ ini çekti, bir sigara yaktı. Bir şey demedi.

"Kenara  ek." "Ne?"

"Kenara  ek, Al ah kahretsin!" dedim. "Kusacağım." Kamyon yolun çakıl taşlı
kıyısına yanaşıırken, kendimi

yuvarlanırcasına dışarıya attım.

Akşam st ne doğru arazi değişt ; kıraç zirvelerin, çıplak yamaçların yerini daha
yeşil, daha kırsal bir

manzara aldı. Landi Kotal'dan sonra alçalmaya başlayan ana geçit, şinvari
bölgesinden geçip Landi

Khana'ya ulaşmıştı. Torkham'da Afganistan'a girdik. Yolun iki yanındaki  am
ağaçları anımsadığımdan daha

seyrek, daha cılızdı, ama Hayber Geçidi'nde-ki bu çetin yolculuğun ardından ağaçlan yeniden görmek yine

de güzeldi. Giderek Ceialabat'a yaklaşıyorduk; geceyi Ferit'in orada yaşayan erkek kardeşinin evinde

geçirecektik.

Nangarhar eyaletinin başkenti olan, meyvesi ve ılık iklimiyle ünlü Ceialabat'a girerken, güneş henüz tam

anlamıyla

239

batmamıştı. Ferit kent merkezindeki binaların, taş evlerin önünden geçti. Palmiye ağaçlan hiç de aklımda

kaldığı kadar sık değildi, evlerin kimisi de artık yalnızca çatısız duvarlardan, eğri büğrü tuğla yığınlarından

ibaretti.

Ferit dar, kaldırımsız bir sokağa saptı, Land Cruiser'ı kurumuş bir hendeğin kenarına çekti. Kamyondan

indim, gerindim, derin bir soluk aldım. Eskiden Celalabat'ın çevresini saran, çiftçilerin şekerkamışı

yetiştirdiği, bakımlı tarlalardan gelen rüzgâr kente baygın bir koku taşırdı. Gözlerimi yumdum, o tatlı kokuyu

aradım. Bulamadım.

"Hadi, gidelim," dedi Ferit sabırsızca. Toprak yolu tırmandık, birkaç yapraksız kavak ağacının, yıbk dökük,

toprak duvann önünden geçtik. Ferit tek katlı, bakımsızlıktan dökülen bir evin önünde durdu, tahta kapıya

vurdu.

Okyanus yeşili gözlü, beyaz eşarplı genç bir kadının yüzü göründü. Önce beni gördü, irkildi, Ferit'i seçince,

gözleri parladı. "Selamın aleyküm, Ferit Kaka!"

"Selam, Meryem can," diye karşılık veren Ferit, benden bütün gün esirgediği bir şey yaptı: tadı tadı

gülümsedi. Kadının başının tepesine bir öpücük kondurdu. Genç kadın bize yol vermek için geri çekildi;

Ferit'in peşinden küçük eve girerken, beni merakla süzüyordu.

Kerpiç tavan alçak, toprak duvarlar çıplaktı; odayı yalnızca bir köşeye konmuş, bir çift fener aydınlatıyordu.

Ayakkabılarımızı çıkardık, zemini kaplayan hasırın üzerinde ilerledik. Üç erkek çocuk, bir duvann dibinde

duran, üzerine kenarları yırtık bir battaniye atılmış ince şiltenin üzerinde bağdaş kurmuş oturuyordu. Uzun

boylu, geniş omuzlu, sakallı bir erkek bizi selamlamak üzere doğruldu. Ferit'le kucaklaştılar, öpüştüler. Ferit

onu bana tanıttı: "Vahit, ağabeyim." Vahit'e döndü. "Amerika'dan geldi," dedi, başparmağını bana doğru

sallayarak. Sonra çocukların yanına gitti.

240

Vahit'le birlikte, çocukların karşısındaki duvann dibine çöktük; çocuklar Ferit'i kuşatmış, bir tanesi omzuna

tırmanmıştı. Vahit karşı çıkmama aldırmadı ve yerde daha rahat etmem için, oğlanların birinden bir battaniye

daha istedi, Meryem'e de çay getirmesini söyledi. Yolculuğumuzun nasıl geçtiğini- sordu.

"Umarım doziFa filan rasdamamışsınızdır," dedi. Hayber Geçidi, çetin arazisiyle olduğu kadar yolcuları

soyan haydut-lanıyla da ünlüydü. Yanıt vermeme kalmadan, göz kırptı, yüksek sesle şöyle dedi: "Eh, hiçbir

dozd kardeşimin o çirkin arabası için zaman harcamaz, elbette."

Ferit en küçük oğlanı yere devirmiş, sağlam eliyle gıdıklamaktaydı. Çocuk kıkırdıyor, tekmeler savuruyordu.

"Hiç olmazsa benim bir arabam var," dedi, soluk soluğa. "Senin eşek nasıl?"

"Eşeğim senin arabadan çok daha iyi durumda."

"Khar khara mişnassah," diye yapıştırdı Ferit: Eşeğin halinden eşekler anlar. Hep bir ağızdan kahkahaları

koyuverdiler, ben de onlara katıldım. Yan odadan kadın sesleri geliyordu. Oturduğum yerden, odanın bir

bölümünü görebiliyordum. Meryem'le, kahverengi hicap'h, daha yaşlıca bir kadın (muhtemelen, annesi)

alçak sesle konuşuyor, bir çaydanlıktan demliğe sıcak su dolduruyorlardı.

Vahit sordu: "Amerika'da ne yapıyorsun, Emir Ağa?"

"Ben yazarım," dedim. Bunun üzerine Ferit'in kıkırdadığını duyar gibi oldum. "Yazar mı?" dedi Vahit; etkilendiği

açıkça belliydi. "Afganistan'ı mı yazıyorsun?"

"Şey, yazdım. Ama son zamanlarda değil." Son romanım, Küllerin Mevsimi, karısını yatakta bir öğrencisiyle

yakaladıktan sonra, bir çingene kervanına katılan bir üniversite hocası hakkındaydı. Fena sayılmazdı. Bazı

eleştirmenler 'iyi' bir ki-

tap demiş, bir tanesi de 'sürükleyici' olarak nitelemişti. Ama ansızın, kitaptan utanmışım. Vahit'in daha fazla

soru sormamasını diledim.

"Belki yine Afganistan'ı yazarsın," dedi. "Dünyaya Tali-ban'ın ölkemize neler yaptığını anlatırsın." "Şey, ben

pek... yani o türde bir yazar değilim."

Vahit başını sal adı. "Ah," dedi, azıcık kızarak. "En iyisini sen bilirsin, tabi . Fikir yürütmek bana düşmez..."

Aynı anda, Meryem'le yaşlı kadın içeriye girdiler; ellerindeki küçük tepside bir çift çay fincanıyla bir demlik

vardı. Saygıyla ayağa kalktım, elimi göğsüme bastırdım, başımı eğdim. "Selamın aleyküm,"dedim.

Yüzünün alt kısmını gizlemek için hicap'mı yüzüne dolamış olan, yaşlıca kadın da başını eğdi. Zor duyulur

bir sesle, "Selam," diye karşılık vardı. Hiç göz göze gelmedik. Ben beklerken, fincana çay doldurdu.

Kadın dumanı tüten fincanı önüme koydu, odadan çıkı; çıplak ayakları en küçük bir ses çıkarmamıştı.

Oturdum, demli çayı yudumladım. Vahit rahatsız edici sessizliği sonunda bozdu.

"Seni Afganistan'a getiren ne?"

"Hepsini ne getiriyor, sevgili kardeşim?" diye atıldı Ferit. Vahit'le konuşuyordu, ama küçümseme dolu gözleri

bana dikiliydi.

Vahit onu payladı: "Bas!"

"Nedeni hep aynı," diye sürdürdü Ferit sözünü. "Toprağı ya da evi sat, parayı cebine at, sonra da fare gibi

kaç. Amerika'ya dön, o parayla aileni Meksika'ya tatile götür."

"Ferit!" diye gürledi Vahit. Çocukları, hatta Ferit bile korkuyla irkildi. "Terbiyeyi filan unuttun galiba! Burası

benim evim! Emir Ağa bu gece benim konuğum; beni bu şekilde rezil etmene izin veremem!"

242

Ferit ağzını açtı, bir şey söylemeye hazırlandı, sonra düşündü ve vazgeçti. Sırtını duvara yasladı, soluğunun

alundan bir şeyler mırıldandı, sakat ayağını sağlam olanın üzerine attı. Suçlayan gözleri bir an olsun benden

ayrılmamıştı.

"Bizi bağışla, Emir Ağa," dedi Vahit. "Çocukluğundan beri, kardeşim konuşmadan önce durup da iki dakika

düşünmez."

"Aslında hata bende," dedim, Ferit'in keskin bakışları altında gülümsemeye çalışarak. "Alınmadım.

Afganistan'da ne aradığımı ona açıklamam gerekirdi. Buraya arazi satmaya gelmedim. Kabil'e bir erkek

çocuğunu bulmaya gidiyorum."

"Çocuk mu," diye yineledi Vahit.

"Evet." Gömleğimin cebindeki Polaroid'i çıkardım. Ha-san'ın resmini görmek, ölüm yarasının o ince, taze

kabuğunu bir kez daha kaldırdı. Başımı çevirmek zorunda kaldım. Fotoğrafı Vahit'e verdim. Dikkatle inceledi.

Bir bana, bir fotoğrafa baktı. "Bu çocuk mu?"

Başımla doğruladım. "Bu Hazara çocuğu." "Evet."

"Neyin oluyor?"

"Babası benim için çok değerliydi. Resimdeki adam. Ne yazık ki öldü." Vahit gözlerini kırptırdı. "Arkadaşın

mıydı?"

İçgüdülerim 'evet' dememi tembihliyordu; yüreğim Ba-ba'mın su»...; "ıklamak istiyordu. Artık yeterince yalan

söylenmişti. "Üvey kardeşimdi." Yutkundum. "Gayri meşru kardeşim." Çay fincanını çeviriyor, kulpuyla

oynuyordum.

"Burnumu sokmak istememiştim." "Burnunu sokmuyorsun," dedim. "Çocuğu ne yapacaksın?"

"Peşaver'e götüreceğim. Onunla ilgilenecek birileri var." Vahit resmi bana geri verdi, iri elini omzuma koydu.

"Sen 243

şerefli bir adamsın, Emir Ağa. Gerçek bir Afgan'sın." İçim korkuyla siniverdi.

Sonra, ekledi: "Bu gece seni evimde ağırlamaktan onur duyuyorum." Ona teşekkür ettim, Ferit'e bir göz

attım. Şimdi Önüne bakıyor, hasır kilimin lime lime olmuş kenarıyla oynuyordu.

Az sonra, Meryem'le annesi sebze porba'sıyla. dolu, dumanı tüten iki kâseyle iki somun elemek getirdiler.

"Et sunama-dığımız için kusura bakma," dedi Vahit. "Bugünlerde ete bir tek Taiiban'm gücü yetiyor."

"Bu harika görünüyor," dedim. Gerçekten öyleydi. Hep beraber yiyelim, dedim,

ama Vahit biz gelmeden

karınlarını doyurduklarını söyledi. Ferit'le kollarımızı sıvadık, ekmeğimizi çorba'ya batırdık, ellerimizle yedik.

Ben yerken, Vahit'in üçü de cılız, kavruk yüzlü, kahverengi saçları kısacık kesilmiş oğlunun, dijital kol

saatime kaçamak bakışlar fırlatoğunu fark ettim. En küçüğü, ağabeyinin kulağına bir şey fısıldadı. Ağabeyi

başım salladı; gözünü saatimden ayırmıyordu. En büyükleri (sanırını on ikisindeydi) gözlerini elime dikmiş,

öne arkaya sal anıyordu. Yemekten sonra ellerimi Meryem'in bir testiden döktüğü suyla yıkadım, Vahit'ten

oğluna bir hediye vermek için izin istedim. Olmaz, dedi, ama ben ısrar edince, duraksayarak kabul etti. Kol

saatimi çıkardım, çocukların en küçüğüne verdim. Duyulur duyulmaz bir sesle mırıldandı: "Teşekkür."

"Dünyadaki bütün büyük kentlerin saatini gösteriyor," dedim. Oğlanlar başlarını kibarca salladılar, saati elden

ele geçirip sırayla denediler. Ama az sonra ilgileri söndü, saat hasırın üzerinde unutuldu.

"Bana söyleyebilirdin," dedi Ferit, daha sonra. Vahit'in ka-244

nsının yere bizim için yaydığı iki şikede, yan yana yatıyorduk. "Neyi?"

"Afganistan'a neden geldiğini." Sesinde, onunla tanıştığımızdan beri duyduğum o ters, aksi tınıdan eser

yoktu.

"Sormadın ki," dedim. "Bana söylemen gerekirdi." "Sormadın."

Yüzünü bana döndü. Bir kolunu kıvırdı, başının altına soktu. "Belki çocuğu

bulmana yardım ederim." "Sağ ol,

Ferit."

"Öyle kafadan tahmin yürütmekle hata ettim."

İçimi çektim. "Üzülme. Sandığından çok daha haklıydın."

Elleri arkadan kalın, tırtıklı bir sicimle bağlı; ip bileklerini kesiyor. Gözü siyah bir bezle kapatılmış. Sokağa,

durgun, pis bir suyla dolu hendeğin kenarına diz çökmüş, bap omuzlarının arasından sarkıyor. Çakıl

taşlarının üzerine öne arkaya sal anırken, dizleri sert zemine sürtünmekten kanıyor. Vakit akşama yakın;

çakılların üzerindeki uzun gölgesi öne arkaya deviniyor. Duyulur duyulmaz bir sesle, bir şeyler mırıldanıyor.

Yaklaşıyorum. Bin tane olsa, yine, diyor. Senin için bin tane olsa yakalarım. Öne arkaya uğunuyor. Başını

kaldırıyor. Üst-dudağmda bel i belirsiz bir yara izi.

Yalnız değiliz.

Önce namluyu görüyorum. Sonra da, onun arkasındaki adamı. Uzun boylu; çizgili bir yelek giymiş, siyah bir

türban takmış. Yere, gözleri bağlı erkeğe bakıyor; gözlerinde engin, mağaramsı bir boşluktan başka hiçbir

şey yok. Bir adım geri çekiliyor, tüfeği kaldırıyor. Namluyu, diz çökmüş adamın ensesine dayıyor. Solan

güneş ışığı bir an madene vuruyor, kısacık partldıyor.

Tüfek sağır edici bir çatırtıyla gürlüyor. 245

Namlunun ucundan geriye, kabzaya doğru bakıyorum. Kıvrılarak yükselen

dumanın gerisindeki adamın

yüzünü görüyorum. Çizgili yelekli adam, benim.

Boğazımda düğümlemiş bir çığlıkla uyandım.

Dışarıya çıktım. Yarımayın gümüş, donuk ışığında durdum, silme yıldız dolu gökyüzüne baktım. Karanlıkta

cırcır-böcekleri ötüyor, hafif bir. esinti yaprakları karıştırıyordu. Çıplak ayaklarımın altındaki toprak serindi;

ansızın, sınırı geçmemizden bu yana ilk kez, geri döndüğümü hissettim. Bunca yıldan sonra yine

memleketimdeydim, atalarımın toprağına basıyordum. Bu, büyük büyükbabamın üçüncü karısını gömdüğü,

bir yıl sonra, 1915'te de Kabil'i vuran kolera salgınında can verdiği topraktı. Kadın ona ilk iki karısının

veremediğini vermişti: bir erkek evlat. Büyükbabam, Nadir Şah'la bu topraklarda ava çıkmış, bir geyik

vurmuştu. Annem bu topraklarda ölmüştü. Ve ben, babamın sevgisini kazanmak için bu topraklarda

mücadele etmişim.

Sırtımı evin tuğla duvarlarından birine verdim. Eski yurduma ansızın duyduğum bu yakınlık... beni

şaşırtmıştı. Unutacak, unutulacak kadar uzun zamandır yurtdışındaydım. Şu yaslandığım duvarın gerisinde

uyuyanlar için bambaşka bir gezegen olan bir başka ülkede bir evim vardı. Bu toprakları çoktan unuttuğumu

düşünüyordum. Oysa unutmamışım. Yarımayın o kemiksi, donuk ışığında dururken, Afganistan'ın ayağına

altında soluduğunu hissetmişim. Belki Afganistan da beni unutmamıştı.

Batıya baktım ve şu dağların ardında bir yerde Kabil'in hâlâ var olduğuna şaşım. Gerçekten de vardı;

yalnızca eski bir anı ya da San Francisco Chronicle gazetesinin on beşinci sayfasındaki bir Associated

Press haberinin başlığı değildi. Batıda, dağların gerisinde, tavşandudakh kardeşimle birlikte uçurtma

246

kovaladığımız kent yatıyordu. Oralarda bir yerde, rüyama giren, gözleri bağlı bir adam boşu boşuna ölmüştü.

Bir keresinde, o dağların ardında bir seçim yapmışım. Ve o seçim şimdi, çeyrek yüzyıl sonra, beni doğruca

aynı topraklara getirmişti.

Tam içeriye girmeye hazırlanırken, evden gelen bazı sesler duydum. Bir tanesi, Vahit'in sesiydi. "...

çocuklara bir şey kalmadı," diye fısıldadı karısı.

"Aç olabiliriz ama yabani değiliz! O bir konuk! Ne yapmalıydım, yani?" dedi Vahit, gergin bir sesle. "Yarına

bir şeyler bulmalı," dedi karısı; sesi ağlamaklıydı. "Ne yedireceğim..."

Parmak uçlarıma basarak sessizce uzaklaştım. Çocukların saatle neden fazlaca ilgilenmediklerini şimdi

anlıyordum. Onlar saate bakmıyordu ki. Yemeğime bakıyorlardı.

Ertesi sabah erkenden vedalaşık. Land Cruiser'a binmeden önce, Vahit'e konukseverliği için teşekkür ettim.

Arkasındaki küçük evi gösterdi. "Burası artık senin de evin," dedi. Kapının eşiğine dizilmiş üç oğlu bizi

seyrediyordu. Küçük olan, saati takmıştı, kayış zayıf bileğinden sarkıyordu.

Uzaklaşırken, yandaki dikiz aynasından geriye baktım. Vahit üç oğluyla birlikte, kamyonun kaldırdığı toz

bulutunun içinde duruyoru. Birden aklıma bir şey geldi: Bir başka dünyada olsaydı, bu çocuklar kamyonun

arkasından koşamayacak kadar aç olmazlarda

O sabah, gündoğumuna yakın, sağı solu kolaçan edip kimsenin bakmadığına emin olunca, yirmi altı yıl önce

yaptığım bir şeyi yinelemiştim: Bir şiltenin altına, bir deste buru- şuk banknot sokmuştum.

247

?.YİRMİ \ mm

Ferit beni uyarmıştı. Ama anladım ki, nefesini boşa harcamış.

Celalabat'tan döne döne Kabil'e ulaşan, bombalarla delik deşik olmuş, sarp yolda ilerliyorduk. Buradan son

kez, aksi yöne giden bir kamyonun, muşambası sımsıkı kapalı kasasında geçmişim. Baba'nın şarkı

söyleyen, kafayı bulmuş bir Ro-ussi subay tarafından vurulmasına ramak kalmıştı - Baba o gece beni öyle

kızdırmış, öyle korkutmuş, öyle gururlandır-mıştı ki. Kabil'le Celalabat arasındaki bu dağ yolu, kayalıkların

arasında bir yılan gibi kıvrılan, insanın kemiklerini sarsan bu sallantılı yolculuk benim için artık kutsal bir

hatıraydı; iki savaşın izlerini taşıyan, değerli bir anı. Yirmi yıl önce ilk savaşın bir bölümüne tanık olmuşum.

Ondan kalan çirkin izler

yola saçılmıştı: eski Sovyet tanklarının yanmış enkazları, ters dönmüş, paslanmış askeri kamyonlar, dağa

yaslanmış, ezilmiş bir Rus cipi. İkinci savaşı televizyonumun ekranından izlemiştim. Şimdi de onu, Ferit'in

gözlerinden görüyordum.

Bozuk yoldaki çukurları telaşsız, kendinden emin manevralarla atlatan Ferit, ait olduğu yere dönmüş biriydi

artık. Va-hit'in evinde geçirdiğimiz gecedен sonra, çok daha konuşkandı. Beni yanına, yolcu koltuğuna

oturtmuş, konuşurken yüzüme bakmaya başlamıştı. Bir-iki kez gülümsedi bile. Sakat eliyle direksiyonu

ustaca çevirirken, önünden geçtiğimiz köyleri, yıllar öncesinden tanıdığı kişilerin yaşadığı, çamur damlı

kulübeleri gösteriyordu. Bu insanların çoğu, dedi, ya öldü ya da Pakistan'daki göçmen kamplarına sığındı.

"Ölenler daha şanslıydı," diye ekledi.

Yanmış, yerle bir olmuş, minicik bir köyü işaret etti. Köy kararmış, çatısız duvarlardan ibaret kalmıştı.

Gözüme bir duvarın dibinde uyuyan bir köpek ilişti. "Bu köyde bir dostum vardı," dedi Ferit. "Usta bir bisiklet

tamircisiydi. Çok da iyi tabla çalardı. Taliban onu da ailesini de öldürdü, köyü yaktı."

Yanmış köyün içinden geçtik; köpek kımıldamadı bile.

Eskiden, Celalabat-Kâbil yolu iki saat sürerdi, belki biraz daha fazla. Ferit'le Kabil'e ulaşmak, dört saatimizi

aldı. Ulaşınca da... Ferit beni, Mahipar Barajı'nı geçtiğimiz zaman uyarmıştı.

"Kabil senin anımsadığın yer değil." "Biliyorum, duydum," dedim.

Ferit bana, duymakla görmenin aynı şey olmadığını belirten bir bakış firiattı. Ve haklı çıktı, çünkü Kbii

nihayet karşımda belirlediğinde, Ferit'in bir yerlerde yanlış yola saptığı duygusuna kapıldım; hayır, bundan

kesinlikle emindim. Fe-

249

rit yüzümdeki şaşkınlığı, aptallaşmış ifadeyi daha önce defalarca görmüş olmalıydı - buraya taşıdığı

yolcuların arasında, Kabil'i uzun zamand>r görmemiş olanlar vardı.

Omzuma pat pat vurdu. "lkene hoş geldin," dedi, suratsızca.

Yıkıntılar ve dilenciler. Nereye baksam, bunları görüyordum. Dilenciler eskiden de vardı - Baba onlar için

yanında hep fazladan bozuk para taşırdı; bir dilenciye eli boş çevirdiğini hiç görmedim. Ama şimdi, lime lime

olmuş, çuval bezinden giysileri, bir metelik için uzanmış, esmer, kirli elleriyle her köşe başında öbek

bektiler. Bir fark daha: şimdi dilencilerin çoğunluğu çocuktı; zayıf, asık yüzlü, kimisi taş çatlasın dört-beş

yaşında. şlekle yolların kaldırımlarında, burka'h annelerinin kucağında, inliyorlardı: "Bahşış, bahşışı" Bir şey

daha vardı; ilk anda fark edemediğim bir şey: Yanlarında yetişkin bir erkek görmek, neredeyse olanaksızdı.

Savaşlar Afganistan'da babaları, çok az bulunan bir mala, değerli bir ayrıcalığa dnştrmşti.

Yetmişli yıllarda kentin en büyük caddelerinden biri olan Maywand'da batıya, Karteh-Seh yöresine doğru

ilerliyorduk. Hemen kuzeyimizde, bütünüyle kurumuş Kabil Irmağı. Güneydeki tepelerde, eski kentin yıkık

surları. Onun doğusunda, savaş lordu Dostum'un 1992'de işgal ettiği antik kale, Bala Hisar. Kalenin

bulunduğu Şirdarveze dağ sırası, 1992 ile 1996 arasında Mücahit güçlerinin Kabil'e roket yağdırdığı ve şu

anda tanık olduğum yıkımın büyük bir kısmını gerçekleştirdiği yerd. Şirdarveze dağları ta batıya kadar

uzanırdı. Topeh feşfin, öğle topunun bu dağlardan atıldığını çok iyi anımsıyordum. Her gün, öğle paydosunu

duyurmak için, Rama-zan'da da iftar vaktini haber vermek için patlatılırdı. O zamanlar topun gümbürtüsünü

kentin her yerinden duyardınız.

250

"Çocukken buraya, Maywand Caddesi'ne çok gelirdim," diye mırıldandım. "Dükkânlar, oteller vardı. Pırıl pırıl

neon ışıklan, lokantalar. Seyfb adındaki bir adamdan uçurtma alırdık. Eski polis merkezinin yakınlarında,

küçük bir dükkânı vardı."

"Merkez hâlâ duruyor," dedi Ferit. "Kentte polis sıkıntısı çekilmiyor. Ama ne Mayvvard'da bir uçurtma ya da

uçurtma-cı bulabilirsin ne de başka bir yerde. O günler çoktan bitti."

Maywand Caddesi dev boyudu, kumdan bir kaleydi artık. Tamamen çökmemiş olan binalar bile, oyulmuş

çatılan, roket mermilerinin delik deşik ettiği duvarlarıyla ayakta zor duruyordu.
Ara ara, bir moloz yığınınına

dönüşmüş, koskoca bir mahal eye rastlıyordunuz. Bir enkaz yığınının altına
sıkışmış, kurşun delikleriye

kaplı bir tabela gördüm: COCA CO-Camsız, yıkıldı yıkılacak bir binanın
yanında, kırıntı tuğla ve taşlardan

oluşan bir tepeliğin üstünde oynayan çocuklar gördüm. Bisiklediler, katır
arabaları yola devam edebilmek

için dilenci çocukların, sokak köpeklerinin, molozların çevresinden dolanıyordu.
Kentın üstüne bir pus, bir toz

bulutu çökmüştü; ırmağın karşı tarafında kapkara bir duman sütunu gökyüzüne
yükseliyordu.

"Ağaçlar nerede?" dedim.

"Kışın sobalara odun oldular," dedi Ferit. "Büyük bir bölümünü de Şoravi kesti."
"Neden?"

"Dal ann arasına keskin nişancılar gizleniyordu."

İçimi bir hüzn kapladı. Kabil'e dönmek, eski, unutulmuş bir dostı rastlayıp
talihinin yaver gitmediğini, sahip

olduğu her şeyi yitirdiğini görmekten farksızdı.

"Babam Şar-e-Kohna'da bir yetimhane yaptırmıştı," dedim. "Eski kentte, biraz
güneyde." "Orayı biliyorum,"

dedi Ferit. "Birkaç yıl önce yıkıldı."

251

"Kenara çekebilir misin? Biraz yürümek istiyorum."

Ferit arabayı küçük bir arka sokaktaki terk edilmiş, kapısız binanın önündeki
kaldırıma yanaştırdı. "Burada

bir eczane vardı," dedi, kamyonundan inerken. Maywand Caddesi'ne döndük, sağa, banya doğru yürümeye

başladık. "Bu koku ne?" dedim. Bir şey gözlerimi yakıyor, sulandırıyor.

"Mazot," diye yanıadı Ferit. "Kentin jeneratörleri bozulup duruyor; elektriğe güvenemedikleri için de insanlar

mazot yakıyor."

"Mazot, ha? Eskiden bu caddenin ne koktuğunu anımsıyor musun?" Ferit gülümsedi. "Kebap."

"Kuzu kebabı," dedim.

"Kuzu," dedi Ferit, sözcüğü diliyle tadarak. "Kabil'de şimdi bir tek Taliban kuzu yiyebiliyor." Dirseğimi çekti.

"İti an, çomağı hazırla."

Bir araç bize doğru yaklaşıyordu. "Sakal devriyesi," diye fısıldadı Ferit.

Taliban'la ilk karşılaşmamdı. Onları televizyonda, internette, dergi kapaklarında, gazetelerde görmüştüm.

Ama işte karşımdaydı; aramızda elli adım bile yoktu. Ağzımdaki bu tat su katılmamış, ham korku değilse

neydi? Etim ansızın çekmiş, kemiklerime yapışmamış mıydı? Küt küt atan şey, yüreğim değil miydi? İşte,

geliyorlardı. Olanca ihtişamlanıyla.

Kırmızı Toyota pikap, yanımızdan ağır ağır geçti. Kasasına bir avuç genç, asık yüzlü erkek çömelmişti;

Kalaşnikoflan omuzlarından sarkıyordu. Hepsi de sakallı, kara türbanlıydı. İçlerinden koyu esmer tenli, yirmili

yaşlarda gösteren, kalın kaşları çatık bir genç elindeki kırbacı çeviriyor, arada bir, kamyonun yan tarafına

vuruyordu. Etrafta gezinen gözleri, benimkileri buldu. Bakıştık. Hayatımda kendimi hiç bu kadar çıplak

hissetmedim. Sonra tütün lekeli bir tükürük savur-

252

du, bakışlarını başka yöne çevirdi. Yeniden soluk alabildiğimi hissettim. Kamyon ardında bir toz bulutu

bırakarak uzaklaştı.

"Sen delirdin mi?" diye tısladı Ferit. "Ne?"

"Bir daha sakın onlara gözünü dikip bakma! Anlıyor musun? Asla!" "İsteyerek olmadı," dedim.

"Arkadaşın haklı," dedi bir ses. "Kuduz bir köpeği sopayla dürtüklesen, daha iyi ederdin." Mermi delikleriyle

dolu bir binanın ön basamaklarında oturan, yalınayaklı, yaşlı bir dilenciydi. Sırtında lime lime olmuş bir

papan, başında da lekeli bir türban. Sol gözkapağı, boş göz çukurunu örtüyordu. Romatizmadan bükülmüş

parmağıyla, kırmızı pikabın gittiği yönü gösterdi. "Böyle dolaşıp duruyor, aranıyorlar. Birinin onlan

kışkırtmasını umarak... Eh, er ya da geç, aradıkları buluyorlar tabii. Ve eğlence başlıyor; lAl ab-u

ekber'. 'nuczh.-nyla işe giriyorlar. Ağızlarına layık bir suçlu bulamadıkları günlerde bile, eli boş

dönmüyorlar... sağda solda her zaman bir şiddet olayı vardır, öyle değil mi?"

"Taliban yakınlardayken, gözünü ayakkabılarından ayırma," dedi Ferit.

"Dostunun öğüderi çok yerinde," diye atıldı, yaşlı dilenci. Islak ıslak öksürdü, pis bir mendile tükürdü.

"Kusura bakma ama, bana verebileceğin birkaç kuruşun var mı?" diye soludu.

Ferit, "Bas," dedikten sonra, kolumu çekti. "Hadi, gidelim."

Yaşlı adama yüz bin Afgani verdim: üç dolar. Parayı almak için öne eğilince, ağır kokusu (ekşi süde

haftalardır yıkanmamış ayak kanşımı) burun deliklerime doldu, midemi kaldırdı. Parayı çabucak cebine attı,

tek gözüyle sağı solu hızla taradı.

253

"Cömertliğinize binlerce teşekkür, Ağa Efendi."

"Karteh-Seh'teki yetimhanenin yerini biliyor musun?" diye sordum.

"Çok kolay. Darülamân Bulvarı'nın hemen batısında," dedi. "Eski yetimhaneye roket isabet edince, çocukları

Kar-teh-Seh'e taşıdılar. Birini aslan kafesinden kurtarıp kaplan kafesine atmak gibi bir şey."

"Sağ ol, Ağa," dedim, gitmeye hazırlandım. "Bu senin ilk seferindi, değil mi?"

"Nasıl?"

"Taliban'ı ilk görüşün."

Bir şey demedim. Yaşlı dilenci başını salladı, gülümsedi. Ağzında kalabilen sapsarı, çürük dişler göründü.

"Kabil'e girişlerini ilk gördüğüm günü anımsıyorum da. Nasıl da sevinmiştik! Ölümler bitti, dedik. Vah vah!

Tıpkı şairin dediği gibi: 'Aşkın en pürüzsüz görüldüğü an, dertler bastırıverdü' "

Yüzüme bir gülümseme yayıldı. "Bu gazeV'ı biliyorum. Hafız'dan."

"Evet, öyle," dedi adam. "Bunu da benden iyi kimse bi-. lemez. Üniversitede

hocaydım." "Öyle mi?"

Öksürdü. "1958'den 1996'ya kadar. Hafız'ı, Hayyam'ı, Rumi'yi öğrettim; sonra Beydel, Cami, Saadi... Bir

keresinde, 1971'de konferans vermek üzere Tahran'a bile davet edildim; mistik Beydel hakkında ders

verdim. Ayağa kalkıp alkışlamışlardı. Hah!" Başını esefle salladı. "Ama pikaptaki gençleri gördün. Tasavvufu

ne kadar umursuyorlar, dersin?"

"Annem de üniversitede öğretmenmiş," dedim. "Adı neydi?"

"Safiye Akrami."

Bütün o katarak katmanlarına karşın, gözleri parılayıverdi. "Çöldeki yabani otlar yaşar, oysa bahar çiçekleri

çabucak so-

254

lar. Ne zarafet, ne asalet, ne trajedi!"

Adamın önüne diz çöktüm: "Annemi tanır mıydın?" "Elbette," dedi. "Dersten sonra oturup konuşurduk. Son

kez, final erden hemen önce, yağmurlu bir gün bademli, nefis bir keki paylaşmıştık. Bademli kek ve bal ı çay.

Artık gebeliği iyice belirgindi ve her zamankinden daha güzeldi. O gün bana söylediği şeyi hiç unutmadım."

"Ne dedi? Lütfen söyle." Baba annemi bana hep kaba fir-ça darbeleriyle tanımlardı; "Harika bir kadındı," gibi.

Bense hep ayrıntıların açıklığını çekerdim: saçlarının güneşte parlamış, en sevdiği dondurma, en sık

mırıldandığı şarkılar; tırnaklarını yer miydi? Ama Baba onun anılannı kendisiyle birlikte mezara götürmüştü.

Belki de annemin adını anmak, suçluluk duygusunu harekete geçiriyor, onun ölümünden kısacık bir süre

sonra yaptığı şeyi anımsatıyordu. Ya da, onun için öyle büyük bir kayıptı, acısı öyle 'derindi ki, annemden

söz etmeye dayanamıyordu. Belki de her ikisi birden.

"Şöyle dedi: 'Çok korkuyorum.' Neden, diye sordum. 'Öyle muduyum ki, Doktor Resul. Böylesine büyük,

müthiş bir mutluluk, insanı korkutuyor.' Yine nedenini sordum, şöyle dedi: 'Senin bu kadar mutlu olmana,

ancak senden bir şey almaya hazırlandıkları zaman izin verirler.' Hemen onu susturdum: 'Hişt, hadi ama.

Saçmalama.'"

Ferit kolumu tuttu. "Gitmeliyiz, Emir Ağa," dedi, tatlılıkla. Kolumu çekip kurtardım. "Başka? Başka ne dedi?"

Yaşlı adamın yüz hadan yumuşadı. "Keşke haürlayabilsey-dim. Ama maalesef. Aradan çok zaman geçti,

beileğimse şu binalar kadar hasarlı. Kusura bakma."

"Ama küçücük bir şey, ne olursa."

Yaşlı adam gülümsedi. "Kendimi zorlayacağım, söz. Yine gel, beni bul."

"Teşekkür ederim," dedim. "Çok

teşekkür ederim." İç-

255

tendim. Annemin bademli keki sevdiğini, bir keresinde 'müthiş' sözcüğünü kullandığını ve muduluğundan

ürktüğünü öğrenmişim. Sokaktaki bu yaşlı adamdan annem hakkında, Baha'dan bir ömür boyunca

alabildiğimden çok daha fazla bilgi edinmişim.

Kamyona geri dönerken Ferit'le az önceki olaya, Afgan olmayanların akıl almaz bir rastlantı olarak

değerlendirecekleri şeye, sokaktaki bir dilencinin annemi tanımmasına değinmedik. Çünkü Afganistan'da,

özelikle de Kabil'de böylesi mucizelerin son derece olağan olduğunu ikimiz de biliyorduk. Baba şöyle derdi:

"Hiç karşılaşmamış iki Afganı al, bir odaya kapat, on dakika sonra akraba çıkarlar."

Yaşlı adamı o binanın basamaklarında bırakmıştık. Ama kararlıydım; öğüdüne uyup geri dönecek ve

annemle ilgili bir şey anımsayıp anımsamadığını soracaktım. Ne yazık ki, onu bir daha hiç göremedim.

Yeni yetimhaneyi Karteh-Seh'in kuzey kesiminde, kurumuş Kabil Irmağı'nın kıyısında bulduk. Düz, baraka

tarzı bir binaydı; duvarlardaki çadaklara, camsız pencerelere kalın tahtalar çivilenmişti. Ferit yolda, Karteh-

Seh'in kentte savaştan en çok zarar gören semt olduğunu söylemişti; kamyondan inerken ne kadar doğru

söylediğini gördüm; kanıdar sarsıcıydı. Koca koca çukurlarla dolu sokakların iki yanında bombalanmış, yerle

bir olmuş binalardan, boşaltılmış evlerden başka bir şey yoktu. Ters dönmüş bir arabanın paslı iskeletinin,

ekranı olmayan, molozların arasına yan gömülmüş bir televizyonun, üzerinde siyah, püskürtme boyayla

ZENDA BAD TALIBAN! (Çok yaşa Taliban!) yazan bir duvarın önünden geçtik.

Kapıyı kısa boylu, zayıf, kelleşmeye yüz tutmuş bir adam açtı; kır sakalı taraz tarazdı. Sırtında eski, tüvit bir

ceket, gö-

256

zünde tek camı çatlak bir gözlük. Camların gerisindeki küçük, mercimeğe benzeyen kara gözleri benimle

Ferit arasında çırpınıyordu. "Selamın aleyküm," dedi.

"Selamın aleyküm," dedim. Ona Polaroid'i gösterdim. "Bu çocuğu arıyoruz." Fotoğrafa yarım yamalak bakn.

"Kusura bakmayın, onu hiç görmedim."

"Resme doğru dürüst bakmadın, dostum," dedi Ferit. "Neden bir daha bakmıyorsun?" " Lütfen,v diye

ekledim.

Kapının arkasındaki adam fotoğrafı aldı. İnceledi. 'Bana geri verdi. "Hayır, üzgünüm. Bu kurumdaki her

çocuğu tanırım, bu hiç de tanıdık gelmedi. Şimdi izninizle, yapılacak işlerim var." Kapıyı kapadı. Sürgüyü

çekt.

İşaretparmağımın mafsalıyla kapıya vurdum. "Ağa! Ağa, lütfen aç. Niyetimiz kötü değil." Kapının arkasından

sesi geldi: "Söyledim ya. Burada değil. Lütfen gidin."

Ferit ilerledi, alnını kapıya dayadı. "Dostum, biz Taliban değiliz," dedi alçak, dikkadi bir sesle. "Yanımdaki

bey çocuğu güvenli bir yere götürmek istiyor."

"Peşaver'den geldim," dedim. "Yakın bir dostum, çocuklar için hayır kurumu işleten Amerikalı bir kan-koca

tanıyor." Adamın, kapının gerisindeki varlığını hissedebiliyordum. Orada durmuş dinliyor, duraksıyor,

kuşkuyla umut arasında gidip geliyordu. "Dinle, Sohrab'm babasını tanırdım," dedim. "Adı Hasan'di.

Annesinin adı da Ferzane. Çocuk babaannesine Sasa dermiş. Okuma-yazma biliyor. Ayrıca sapanı da çok

iyi kullanmış. Bu çocuk için bir umut var, Ağa, bir çıkış yolu. Lütfen aç kapıyı." Yalnızca sessizlik. "Onun

yan amcasıyım," dedim.

257

Bir dakika geçti. Sonra çekilen sürgünün sesini duyduk. Adamın zayıf yüzü kapı aralığında belirdi. Bir bana,

bir Ferit'e baktı. "Bir konuda yanıldın," dedi.

"Ne?"

"Sapanı müthiş kullanıyor." Gülümsedim.

"O sapandan bir an ayrılmaz," diye sürdürdü sözünü. "Onu beline sokar, gittiği her yere götürür." Bizi içeriye

aldı, kendini tanıttı: yetimhane müdürü Zaman. "Ofisime gidelim," dedi.

Peşine takıldık, loş, iç karartıcı koridorlardan, üstü başı dökülen, yalınayak çocukların yanından geçtik.

İncecik hasırların dışında zemini çıplak, pencerelerine naylon gerilmiş odaları, döşeksiz, demir karyolaların

dip dibe dizildiği yatakhaneleri arkamızda bıraktık.

"Burada kaç yetim var?" diye sordu Ferit.

"Sığdırabileceğimizden çok daha fazla... en az iki yüz elli," dedi Zaman, omzunun üstünden. "Ama hepsi

yetim değil. Çoğunun babası savaşta ölmüş, anneleri de onlara bakamıyor, çünkü Taliban kadınların

çalışmasına izin vermiyor. Onlar da çocukları buraya getiriyor." Eliyle havayı süpürür gibi bir hareket yaptı,

kederle ekledi: "Burası sokaktan iyi elbette, ama o kadar da iyi değil. Bu bina oturulmak için yapılmamış ki -

bir halı imalatçısının deposuymuş. Su ısıtma tesisatı bile yok; kuyu da çoktan kurudu." Sesini alçaktı. "Yeni

kuyu açmak için Taîiban'dan defalarca para istedim; tespihlerini yuvarlayıp 'yok' dediler. Para yok." Alayla

güldü.

Bir duvarın dibindeki sıra sıra yatağı gösterdi. "Yeterli karyolamız yok, elimizdeki karyolalara serecek

döşeğimiz de." İki çocuğun çevirdiği ipi atlayan bir kızı gösterdi. "Şu kızı görüyor musunuz? Geçtiğimiz kış,

çocuklar battaniyeleri paylaş-

ma

mak zorunda kaldı. Kızın erkek kardeşi de soğuktan öldü." Yeniden yürümeye başladı. "Son baktığımda,

kilerde bir ay zor yetecek pirinçten başka bir şey yoktu; o da birince, çocuklara kahvaltıda ve akşamları

ekmekle çaydan başka bir şey veremeyeceğiz." Öğle yemeğine hiç

değınmediğini fark ettim.

Durdu, bana döndü. "Burası hiç de korunaklı değil. Yiyecek yok, giysi yok, içecek su yok. Buradaki en bol

şey, çocukluğunu yitirmiş çocuklar. İşin en acıklı yanı da, bunlar şanslı olanlar. Kapasitemizi kat kat aştık;

her gün bir sürü anneyi geri çevirmek zorunda kalıyorum." Bana doğru bir adım attı. "Sohrab için umut var

demiştin, değil mi? Yalan söylemediğinden eminim, Ağa. Ancak... çok geç kalmış olabilirsin."

"Ne demek istiyorsun?"

Zaman bakışlarını kaçırdı. "Beni izleyin."

* * *

Müdürün çalışma odam dediğı yer, yere atılmış bir hasır, bir masa ve iki katlanır iskemleyle dört çıplak,

çadak duvardı. Zaman'la karşılıklı otururken, gri bir farenin duvardaki delikten başını uzattığını, sonra hızla

odanın ortasına seğırttiğini gördüm. Durup önce benim, sonra da Zaman'ın ayakbalarını koklayınca,

tiksintiyle irkildim; açık kapıdan kaçıp gitti. Sordum: "Çok geç derken neyi kastettiniz?" "Çay ister misiniz?"

Hemen demleyebilirim." "Hayır, teşekkür ederim. Konuşmayı yeğlerim." Zaman iskemlesinde geriye

yaslandı, el erini göğsünde kavuşturdu. "Söyleyeceklerim hiç de hoş şeyler değil. Üstelik tehlikeli de." "Kimin

için?"

"Senin. Benim. Ve tabii Sohrab için. Eğer iş işten geçme-diyse, elbette." 259

"Bilmek istiyorum," dedim.

Başını sal adı. "Haklısın. Ama önce, bir soru soracağım: Yeğenini bulmayı gerçekten çok mu istiyorsun?"

Çocukken girdiğimiz sokak kavgalarını düşündüm; Ha-san'ın benim yerime de, iki bazen üç kişiye karşı tek

başına mücadele edişini. Korkuyla siner, öylece seyrededim; araya girmeye karar verir ama her seferinde

duraksar, cayardım; bir şey beni geri çekerti.

Koridora bakınca, birtakım çocukların halka olmuş dans ettiğini gördüm. Sol bacağı dizin hemen altından

kesilmiş, küçük bir kız yırtık pırtık kilimin üzerinde oturuyor, onları izliyordu; gülümsüyor, ötekilerle birlikte el

çırpıyordu. Sakat elini yanına sarkıtmış olan Ferit'in de çocuklara baktığını fark ettim. Vahit'in oğullarını

anımsadım ve... anladım: Sohrab'ı bulmadan Afganistan'ı terk etmeyecektim. "Yerini söyle," dedim.

Zaman bir süre öylece bana baktı. Sonra başını sal adı, bir kurşunkalem aldı, parmaklarının arasında

çevirmeye başladı. "Adımı karıştırmayın, ama."

"Söz veriyorum."

Kalemi masaya hafif hafif vurdu. "Söz vermene karşın, bu yaptığıma pişman olacağımdan eminim, ama o

kadar da önemli değil. Belamı bulmuşum zaten. Sohrab'a şu kadarcık faydam dokunsa yeter... Evet,

anlatacağım çünkü sana güveniyorum. Sende umutsuz bir insanın ifadesi var." Uzunca bir süre sustu. "Bir

Talib yetkili var," dedi, fısıldar gibi. "Ayda bir-iki kez gelir. Yanında para getirir, fazla değil, ama hiç yoktan

iyidir." Fıldır fildir gözleri bir an bana dikildi, sonra kaçtı. "Genellikle kızlardan birini alır. Ama her seferinde

de-ğil."

"Buna göz mü yumuyorsun?" dedi Ferit, arkamdan. Masaya yaklaştı.

\

260

"Başka seçeneğim var mı?" diye yapıştırdı Zaman, iskemlesini geriye itti, masadan biraz uzaklaştı. "Sen

buranın müdürüsün!" dedi Ferit. "Görevin bu çocuklara göz kulak olmak!"

" Engelleyemiyorum!"

Ferit kükredi: "Çocukları satıyorsun!"

"Ferit, otur! Karışma!" Ama artık çok geçti. Ferit masanın karşı ucuna adeta uçtu. Adamın üzerine çullanıp

yere mıhlarken, Zaman'ın iskemlesi havaya fırladı. Müdür Ferit'in altında eziliyor, boğuk sesler çıkartıyordu.

Can havliyle sal adığı bacakları masanın çekmecelerinden birini yerinden çıkardı, kâğıtlar yere saçıldı.

Masanın öteki tarafına koştum, Zaman'ın sesinin neden o kadar boğuk çıktığını gördüm: Ferit adamı

boğuyordu. İki elimle omuzlanna yapıştım, sertçe çektim. Ama bir silkinişte benden kurtuldu. "Bu kadar

yeter!" diye bağırdım. Ama Ferit'in yüzü kıpkırmızı kesilmiş, dudakları gerilmişti. "Onu öldüreceğim! Beni

durduramazsın! Geberteceğim onu!" diye tısladı.

"Bırak onu!"

"Geberteceğim!" Sesi, derhal bir şeyler yapmazsam, ilk cinayetime tanık olacağımı söylüyordu.

"Çocuklar bakıyor, Ferit! Bakıyorlar," dedim. Elimin altındaki omuz kasları gerildi, bir an, Zaman'ın boynunu

sıkmayı yine de sürdüreceğini sandım. Sonra başını çevirdi, çocukları gördü. Kapıda sessizce, el ele

duruyorlardı; kimisi ağlıyordu. Ferit'in kaslarının gevşediğini hissettim. El erini indirdi, ayağa kalktı. Aşağıya,

Zaman'a baktı, yüzüne iri bir tükürük fırlattı. Sonra gitti, kapıyı kapadı.

Zaman sendeleyerek doğruldu, yeniyle kanlı dudaklarını, yanağındaki tükürüğü sildi. Öksürerek, hırıldayarak

takkesini', gözlüğünü taktı, artık iki camın da çadak olduğunu gö-

261

rünce, gözlüğü çıkardı. Yüzünü ellerinin arasına gömdü. Uzun bir süre hiç birimiz konuşmadık. "Sohrab'ı bir

ay önce aldı," diye hırıldadı sonunda; elleri hâlâ yüzündeydi.

"Sen kendine müdür mü diyorsun?" dedi Ferit.

Zaman ellerini indirdi. "Altı aydır maaş alamadım. Beş parasızım, çünkü biriktirdiğim her kuruşu bu

yetimhaneye harcadım. Sahip olduğum ya da miras aldığım her şeyi sattım; sırf bu Al ah'ın unuttuğu yeri

ayakta tutmak için. Benim de Pakistan ya da İran'da ailem yok mu sanıyorsunuz? Ötekiler gibi kaçıp

gidebilirdim. Ama gitmedim. Kaldım. Onlar için kaldım." Başıyla kapıyı gösterdi. "İsteddiği çocuğu vermesem,

on tanesini alıp götürür. Ben de birini almasına göz yumuyor, takdiri Allah'a bırakıyorum. Gururumu hiçe

sayıp o kahrolası parasını... o pis, iğrenç parasını kabul ediyorum. Sonra da pazara gidip çocuklara yiyecek

alıyorum."

Ferit gözlerini yere eğdi.

Sordum: "Aldığı çocuklara ne oluyor?"

Zaman gözlerini ovuşturdu. "Bazen dönüyorlar." "Nasıl biri? Onu nasıl buluruz?" dedim.

"Yarın Gazi Stadyumu'na gidin. Devre arası onu görürsünüz. Siyah güneş gözlüğünü hiç çıkarmaz." Kırık

gözlüğünü aldı, evirip çevirdi. "Artık gidin. Çocukları korkuttunuz."

Bizi sokak kapısına kadar geçirdi.

Kamyon yola çıkınca, yan aynadan Zaman'ın eşikte durduğunu gördüm. Bir grup çocuk çevresini sarmış,

pantolonunun üzerine sarkan gömleğinin eteğine yapışmıştı. Adam kırık gözlüğünü takmıştı.

262 yirmi BİR

Irmağın karşı kıyısına geçtik, kalabalık Peştunistan Mey-danı'nda kuzeye doğru ilerledik. Baba beni buraya,

Hayber Lokantası'nda kebab yemeye getirirdi. Bina hâlâ ayakta idi ama kapılarına asma kilit vurulmuş,

kepenkleri indirilmişti; levhadaki Hvc R harfleri kopuktu.

Lokantanın yakınında bir ceset gördüm. Asılmıştı. Bir kirişe bağlanmış olan
organın ucunda genç bir erkeğin

bedeni sallanıyordu; yüzü şiş, mordu; yaşamının son günü giydiği giysiler
paramparça, kanlıydı. Kimse

dönüp bakmıyordu bile.

Meydanı hiç konuşmadan geçtik, Vezir Ekber Han bölgesine yöneldik. Puslu bir
toz bulutu baktığım her yeri,

kenti, tuğla yapılan kaplamışa. Ferit, Peştunistan Meydam'nın birkaç sokak
kuzeyinde, işlek bir köşebaşında,

hararetli hararet -

263 y

li konuşan iki kişiyi gösterdi. Bir ayağı dizin hemen altından kesilmiş olanı,
sağlam ayağının üzerinde

sekiyordu. Elindeki takma bacağı göğsüne bastırmıştı. "Ne yaptıklarını biliyor
musun? Bacak için pazarlık

ediyorlar."

"Bacağını mı satıyor?"

Ferit başıyla doğruladı. "Karaborsada çok iyi para ediyor. Çocuklarını birkaç
hafta doyurmana yeter."

* * *

Vezir Ekber Han'daki evlerin çoğunun hâlâ sağlam olduğunu görünce, şaşırdım;
çatılan, duvarları ayaktaydı.

İşin doğrusu, oldukça iyi durumdaydılar. Ağaçlar hâlâ duvarların ardından
sokağa bakıyordu, yol arsa

Karteh-Seh'tekiler kadar perişan değildi. Silinmiş, kimisi eğilmiş, kurşunlara
hedef olmuş tabelalar hâlâ yön

gösteriyordu.

"Korktuğum kadar kötü değil," dedim.

"Şaşacak bir şey yok. Kodamanların çoğu buraya yerleşti." "Taliban mı?"

"Onlar da," dedi Ferit. "Başka kim, peki?"

Kaldırımları görece düzgün, iki yanında duvarlı evlerin sıralandığı, geniş bir caddeye çıktık. "Taliban'ın

arkasındakiler. Hükümetin gerçek beyni: Araplar, Çeçenler, Pakistanlılar," diye açıkladı Ferit. Parmağıyla

kuzeybatıyı gösterdi. "15. Cadde, namı diğer Sarak-e-Mehmana. Konukların Yolu. Burada onlara böyle

deniyor - konuklar. Bana kalırsa, bir gün bu konuklar halının üzerine işeyiverecek."

"İşte!" diye çığırdım. "İşte, orada!" Çocukken bana yolumu gösteren nirengi noktasını gösterdim.

Kaybolursan, derdi Baba, unutma, başında pembe bir ev olan sokak, bizimki. Dik, sivri bir çatısı olan bu ev,

o günlerde mahalledeki tek pembe evdi. Baktım, hâlâ da öyle.

264

Ferit sokağa girdi. Baba'nın evini hemen gördüm.

Küçük kaplumbağayı bahçedeki yabani gül çalılarının altında bulduk. Oraya nasıl girdiğini bilmiyoruz,

umurumuzda da değil zaten; öyle heyecanlıyız ki. Kabuğunu parlak kırmızıya boyadık; bu harika fikir

Hasan'dan çıktı: Böylece onu çalılarının arasında yitirmeyeceğiz. Biz, uzak bir ormanda tarih öncesine ait dev

bir yaratık bulmuş, gözü kara kâşifleriz; bütün dünyanın görmesi için alıp buraya getirdik. Kaplumbağayı

Ali'nin geçen ki/ Hasan'a doğum günü armağanı olarak yaptığı tahta, oyuncak arabaya koyuyor, arabanın

kocaman, demir bir kafes olduğunu hayal ediyoruz. Alev püskürten canavara bakın! Çimenlerin üzerinde

yürüyor, el arabasını peşimiz sıra sürüklüyoruz; elma ve kiraz ağaçlarının altından geçiyoruz; ağaçlar

bulutlara yükselen birer gökdelen, camlara üşüşmüş binlerce meraklı aşağıdakigörkemligeçit törenini izliyor.

Baha'nın incir ağaçlarının yakınma yaptığı yarımaya biçimindeki, küçük köprüden geçiyoruz; o artık kentleri

birleştiren, muhteşem bir asma köprü, alttaki küçük göl-cükse köpüklü, azgın bir deniz. Köprünün devasa

kolonlarının üstünde havai fişekler patlıyor, gökyüzüne yükselen, dev çelik halatların önüne dizilmiş olan

askerler bize selam duruyor. Küçük kaplumbağanın içinde dört döndüğü tahta arabayı, demir işlemeli

kapının dışındaki yuvarlak, tuğla döşeli araba yoluna çıkartıyor, bizi ayakta alkışlayan dünya liderlerini

selamlıyoruz. Biz Hasan'la Emir'iz; ünlü maceracılar, dünyanın en büyük kâşifleri. Bu yürekli, kahramanca

başarımıza karşılık şeref madalyası almak üzereyiz...

Araba yolunu ağır, dikkatli adımlarla tırmandım; güneşten solmuş kiremiderin arasını yabani odar

bürümüştü. Babamın

evinin demir kapısının önünde durdum; kendimi bir yabancı gibi hissediyordum.
Paslanmış parmaklıkları

tuttum, çocukken bu kapıdan nasıl binlerce kez, koşarak geçtiğimi, artık hiçbir
önemi kalmayan ama o

zamanlar çok elzem görünen şeyler için nasıl acele ettiğimi düşündüm. İçeriye
baktım.

Kapıdan bahçeye kadar uzanan araba yolu, Hasan'la bisiklet kullanmayı
öğrendiğimiz yaz sırayla, tepe üstü

çakıldığımız bu yol hiç de anımsadığım kadar geniş değildi. Asfaltta şimşeğe
benzeyen, zikzaklı çatlaklar

oluşmuş, yarıkların arasından aynk otlar fışkırmıştı. Kavak ağaçlarının çoğu
kesilmişti - Hasan'la tırmanıp

komşu evlere ayna tuttuğumuz ağaçlar. Ayakta kalabilenler de çıplak,
yapraksızdı. Hasta Mısır Duvarı hâlâ

duruyordu, ama ortada hasta ya da sağlıklı, tek bir mısır görünmüyordu. Boyası
kalkmış, yer yer

dökülmüştü. Kente bir hayalet gibi çökmüş olan gri pusun aynısı, epeyce
kellçmiş, artık hiçbir şeyin

yetişmediği, çıplak toprak lekeleriyle kaplı çimenliği de kaplamıştı.

Araba yolunda bir cip duruyordu, buysa öyle yanılttı ki: Orası, Baha'nın siyah
Mustang'inin yeri.

Mustang'in sekiz silindiri, yıllarca, her sabah kükreyerek canlanmış, beni
uykumdan uyandırmıştı. Cipten

akan yağın araba yoluna kocaman bir mürekkep lekesi gibi yayılmış olduğunu
gördüm. Cipten ilerisinde

tekerli, boş bir el arabası duruyordu, devrilmişti. Ali'yle Baba'nın yolun sol tarafına diktikleri gül fidanlarından

eser yoktu; yalnızca asfalta saçılmış toprak. Ve kurumuş otlar.

Ferit arkamdan iki kez korna çaldı. "Gitmeliyiz, Ağa. Dikkat çekiyoruz," diye seslendi.

"Bir dakika daha," dedim.

Ev, çocukluğumdan anımsadığın o geniş, beyaz malikânedен çok farklıydı. Daha küçük görünüyordu. Çatısı

bel vermiş, boyası çatlamıştı. Oturma odasının, holün ve üst kat-

266

taki konuk yatak odasının camları kırıldı, pencereler çiviyle tutturulmuş naylon ya da tahta parçalarıyla,

rasgele yaman-mıştı. Bir zamanlar pırıl pırıl olan beyaz boya solmuş, hortlak grisine dönmüştü; dökülen

sıvanın altından tuğla katmanları görünüyordu. Ön basamaklar çökmüştü. Kabil'deki pek çok şey gibi,

Baba'nın evi de devrik saltanatın resmiydi.

Eski yatak odamın penceresine baktım; ikinci kat, ana giriş merdiveninin güneyindeki üçüncü pencere.

Parmak uçlarımda yükseldim, ama camın gerisinde gölgelerden başka bir şey seçemedim. Yirmi beş yıl

önce bu pencerede durmuş, soluğumdan buğulanan camı döven yağmur damlalarının arasından aşağıya

bakmıştım. Eşyalarını babamın arabasının bagajına yerleştiren Hasan'la Ali'yi seyretmiştim.

Ferit'in sesini duydum: "Emir Ağa!" "Geliyorum," diye seslendim.

Delilik olduğunu biliyor ama içeriye girmek istiyordum. Ön basamakları çıkmak, Ali'nin bodanmızı

çıkarmamız için •Hasan'la beni her seferinde durdurduğu yere gitmek istiyordum. Hole girmek, Ali'nin talaşla

birlikte yansın diye sobaya atmayı hiç ihmal etmediği portakal kabuklarını koklamak istiyordum. Mutfak

masasına oturmak, çay içip bir dilim nan yemek, Hasan'ın söylediği eski Hazara türkülerini dinlemek.

Korna sesi. Kaldırımın kenannda duran Land Cruiser'a döndüm. Ferit direksiyonda sigara içiyordu. "Bir şeye

daha bakmak zorundayım," dedim.

"Uzun sürer mi?" "Bana on dakika ver."

"Peki." Sonra, tam ben arkamı dönmüşken: "Bence hepsini unut. Kolaylaştır," dedi. "Neyi?"

"Hayatına devam etmeni," dedi Ferit. Sigarasının izmaritini camdan nrlattı. "Daha ne kadarını görmen

gerekiyor?

267

Dur da seni zahmetten kurtarayım: Anımsadığın hiçbir şey sağ kalmadı. En iyisi, unutmak." "Artık unutmak

istemiyorum," dedim. "Bana on dakika daha ver."

Baba'nın evinin kuzeyine düşen bu tepeyi bir koşuda tırmanır, terlemezdik bile. Tepeye en çabuk kimin

varacağına bahse girer, birbirimizle yansırđık; bazen de uzaktan uzağa havalimanını gören dik kayalıkta

mola verirdik. Uçakların kalkışını, inişini seyrederdik. Sonra, yine koşmaya

başlardık.

Şimdi, sarp yokuşun tepesine vardığımda, aldığım her hışırtılı soluk, ciğerlerimi dağlayan kızgın bir demirdi.

Yüzüm ter içindeydi. Böğrümde bir sancıyla, bir süre hırıldayarak durdum. Sonra, terk edilmiş mezarlığı

aramaya koyuldum. Bulmam uzun sürmedi. Hâlâ oradaydı; nar ağacımız da öyle.

Hasan'ın annesini gömdüğü mezarlığın gri, taş girişine yaslandım. O zaman bile, menteşelerinden

kurtulmuş, gevşemiş olan kapı şimdi tamamen gitmişti; mezar taşlanysa dört bir yandan fışkırmış, gür yabani

odar yüzünden güçlkle se-çilebiliyordu. Mezarlığı çeviren alçak duvara iki karga tünemişti.

Hasan mektubunda nar ağacının yıl ardır meyve vermediğini yazmıştı. Kurumaya yüz tutmuş, yapraksız

ağaca bakarken, bir daha da vermez herhalde, diye düşündüm. Altında durdum, gözümde canlandırımd:

Ağaca tırmanıyor, dallarına ata biner gibi yerleşiyor, bacaklarımızı sarkıtıyoruz; yaprakların arasından

süzülen benekli güneş ışığı yüzümüze bir ışık-gölge mozaığı çiziyor. Narın mayhoş, keskin tadı ağzıma

doldu.

Dizlerimin üstüne çöktüm, ellerimi ağacın gövdesinde gezdirdim. Aradığımı buldum. Harfler körelmiş

neredeyse silinmişti, ama hâlâ oradaydı: "Emir'le Hasan. Kabil'in Sul-

tanları." Parmağımla her harfi tek tek yokladım. Minicik yarıkların bir ucundan, birkaç küçük kabuk kopardım.

Ağacın dibine bağdaş kurup oturdum, çocukluğumun kentinin güney tarafına baktım. O günlerde, her evin

duvarının ardında ağaçlar yükselirdi. Gökyüzü geniş, maviydi; iplerde kuruyan çamaşırlar güneşte parlardı.

Dikkatli dinlersen, eşeğiyle Vezir Ekber Han'dan geçen manavın sesini duyabilirdin: Kiraz! Kayısı] Üzüm!

Sabahın ilk saatlerinde ezan'x, Şar-e-Nau'daki camiden müminlere seslenen müezzirTm yanık sesini

duyardın.

Kornaya basıldığını duydum, Ferit'in el sal adığını gördüm. Gitme vakti gelmişti.

Yeniden güneye, Peştunistan Meydanı'na yol andık. Kasaları çömelmiş, sakallı, tüfekli, genç erkeklerle dolu

kırmızı pikapların yanından geçtik. Ferit yanımızdan geçen her pikaba, mini mini sövdü.

Meydan'a yakın, küçük bir otelde iki kişilik bir oda tuttum. Resepsiyondaki sıska, gözlüklü erkeğin çevresi

birbirinin eşi siyah elbiseler giymiş, beyaz eşarplar bağlamış üç küçük kızla sarılıydı. Benden yetmiş beş

dolar istedi; böyle bir virane için akıl almaz bir fiyata, ama üzerinde durmadım. İnsanları Hawaii'deki yazlık

evinin masrafları için kazıklaman başka şeydi, üç çocuğunun karnını doyurmak için kazıklaman, başka.

Odada sıcak su yoktu, çatlak tuvaletin sifonu çalışmıyordu. Üzerine yıpranmış bir döşek atılmış, tek bir demir

karyola, yırtık pırtık bir battaniye, bir köşede de tahta bir iskemle. Alana bakan pencerenin camı kırılmış,

yenisi takılmamıştı. Bavulumu yere koyarken, yatağın arkasındaki duvarda kurumuş bir kan lekesi fark ettim.

Ferit'e biraz para verdim, yiyecek bir şeyler almaya gitti.

269

Dumanı tüten dört şiş kebab, taze nan ve bir kâse pirinç pi-lavıyla döndü. Yatağa oturduk, iştahla yedik.

Sonuçta, Kabil'de değişmeden kalabilen bir şey bulabilmişim: Kebab, anımsadığım kadar yumuşak ve

lezzetliydi.

O gece ben yatağa yattım, Ferit -otelcinin benden ekstra bir ücret aldığı- ikinci battaniyeye sarınıp yere

uzandı. Kırık camdan içeriye akan ay ışınlarının dışında, odaya hiç ışık sızılmıyordu. Otelci, Ferit'e Kabil'de

elektriklerin iki gündür kesik olduğunu, jeneratörünün de bozulduğunu söylemiş. Bir süre konuştuk. Bana

Mezar- Şerifte, Celalabat'ta büyümenin nasıl bir şey olduğunu anlattı. Babasıyla birlikte cihafa

katılmalarından kısa bir süre sonra, Pencer Vadisi'nde Şora-vfyle nasıl çarpıştıklarını. Aç kaldıklarını, çekirge

yediklerini. Helikopterden açılan ateşin babasını nasıl öldürdüğünü, iki kızını elinden alan mayını anlattı.

Bana Amerika'yı sordu. Amerika'da bir mağazaya girip, on beş-yirmi çeşit mısır gevreğinden birini

seçebilirsin, dedim. Etin her zaman taze, sütün soğuk kaldığını, meyvenin bol,

suyun da tertemiz olduğunu

söyledim. Her evde bir televizyon, her televizyonun bir uzaktan kumanda aleti bulunduğunu, istersen bir

uydu çanağı taktırabileceğini. Ve beş yüz küsur kanalı izleyebileceğini.

"Beş yüz mü?" diye çığırdı. "Beş yüz."

Bir süre sustuk. Tam uykuya daldığını sanırken, Ferit kıkırdadı. "Ağa, Nasrettin Hoca'nın kızıyla ilgili hikâyeyi

biliyor musun? Hani bir gün kızı eve gelmiş, kocasının onu dövdüğünden yakınmış?" Karanlıkta

gülümsediğini hissedebiliyordum; benim de yüzüme bir tebessüm yayılmaktaydı. Yeryüzünde, kurnaz

Hoca'ya ilişkin birkaç fıkra bilmeyen tek bir Afgan yoktur.

"Evet?"

"Hoca bunun üzerine kızı bir güzel pataklamış, sonra da 270

evine yol amış, ama önce sıkı sıkı tembihlemiş: Kocana de kî, Hoca'yla başa çıkamazsın. Kızını her

dövüşünde, Hoca da senin karını pataklayacak!"

Güldüm. Kısmen şakaya, kısmen de Afgan mizahının hiç değişmemesine. Savaşlar çıkmış, internet icat

olmuş, bir robot Mars'ta gezinmişti ve Afganistan'da biz hâlâ aynı Nasrettin Hoca fıkralarına gülüyorduk.

"Hoca'nın bir keresinde sırtında ağır bir çuvalla eşeğini sürdüğünü duymuş muydun?*" dedim.

"Hayır."

"Yolda karşılaştığı biri, neden çuvalı semerin üzerine koymuyorsun, diye

sormuş. Hoca şöyle demiş: 'Ama

bu gaddarlık olur; zaval ı hayvan beni bile zor taşıyor zaten.* "

Karşılıklı fikra anlatmayı epeyce bir süre, fıkralar tükenirt-ceye kadar sürdürdük, sonra yine sustuk. Tam

dalmak üzereyken, Ferit'in sesiyle sıçradım: "Emir Ağa."

"Efendim?"

"Neden buradasın? Demek istediğim, gelişinin gerçek nedeni ne?" "Söyledim ya."

"Çocuk için mi?" "Çocuk için."

Ferit yattığı yerde hafifçe doğruldu. "İnanması güç." "Bazen ben bile burada olduğuma inanamıyorum.*"

"Yo... Aslında kastettiğim şey, neden bu çocuk? Ta Amerika'dan buralara bu... bu Şi için mi geldin?" Bu,

içimdeki bütün neşeyi alıp götürdü. Ve uykuyu. "Yorgunum," dedim. "Hadi, uyuyalım."

Ferit'in horultusu az sonra boş odada yankılanmaya başladı. Ben ellerimi göğsümde kavuşturdum, gözlerimi

fank camdan görünen, yıldızların aydınlattığı geceye diktim, öyle-

271

ce yattım. Belki de insanların Afganistan için söyledikleri doğrudu. Bu ülke için hiçbir umut kalmamıştı belki

de.

Biz giriş tünel erinden geçerken, telaşlı bir kalabalık Gazi Stadyumu'na akmaktaydı. Binlerce insan, tıklım

tıklım dolu beton tribünlere doğru irişe kakışa ilerlemeye çalışıyordu. Çocuklar

ara geçiderde koşuşturuyor,

basamaklarda kovalamaca oynuyordu. Bol baharatlı sosa bulanmış nohut kokusu havayı dolduruyor, sidik

ve ter kokulanna karışıyordu. Ferit'le sigara, şamfıştığı ve bisküvi satan seyyar satıcıların arasından geçtik.

Tüvit ceketli, kadidi çıkmış bir delikanlı koluma yapıştı, kulağıma fısıldadı. "Seksi resimler" almak ister

miydim?

"Hem de çok seksi, Ağa," dedi, uyanık gözleriyle sağı solu tararken - bana birkaç yıl önce, San

Francisco'nun karanlık bir mahallesinde uyuşturucu satmaya şalışan kızı anımsat-mışı. Oğlan ceketinin bir

tarafını açtı, 'seksi' fotoğrafları hakkında şöyle bir fikir edinmemi sağladı: Hint filmlerinden bazı sahneler;

erkek kahramanların kollarına sığınmış, hülya-lı bakışlı, şehvetli, tepeden tırnağa giyimli artistler. "Çok

seksi," diye yineledi.

"Hayır, teşekkür ederim," dedim, onu itip geçerken.

"Yakalanırsa öyle bir kırbaçlanır ki, babası mezarında ters döner," diye mırıldandı Ferit.

Yerler numaralı değildi, elbette. Bize bırakın yerimizi, oturacağımız bölümü, tribünü, sırayı gösteren bile

yoktu. Eskiden, monarşi günlerinde de böyleydi. Ferit'in birkaç dirsek darbesi sayesinde, orta sahanın

hemen soluna düşen, fena sayılmayacak bir yer bulup oturduk

Baha'nın beni futbol maçlarına getirdiği 70'li yıllarda yemyeşil olan bu saha

şimdi berbat haldeydi. Oyun

alanının her yanı delikler, çukurlarla doluydu; en göze çarpanı da, gü-

272

ney uçtaki kale direklerinin arkasındaki bir çift derin çukurdu. Ortada çim filan yoktu, yalnızca toprak.

Sonunda iki takım sahaya çıka (oyuncular sıcağa karşı, pantolonluydu), maç başladı; kalkan tozdan,

dumandan topu izlemek olanaksızdı. Eli kırbaçlı, genç Talibler tribünleri dolaşıyor, tezahürat yaparken sesi

azıcık yükselenleri hizaya getiriyordu.

Onları, devre arası düdüğünün çalmasından hemen sonra getirdiler. Stadyumun kapısında, geldiğimden beri

yollarda sıkça gördüğüm paslı, kırmızı pikaplardan ikisi göründü. Kalabalık ayağa kalktı. Birinin kasasında

yeşil burkanı bir kadın, ötekinde de gözleri bağlı bir erkek oturuyordu. Pikaplar sahayı çevreleyen koşu

yolunda, seyircilerin iyice görmesini sağlamak-istercesine, ağır ağır ilerledi. İstenen etkiyi de yarattılar:

İnsanlar parmak uçlarında yükseldi, eğildi, boyunlarını uzato. Yanımda, mırıl mırıl dua okuyan Ferit'in

ademelması bir inip bir çıkıyordu.

Kırmızı pikaplar oyun alanına girdiler, arkalarında bir toz bulutuyla karşı uca doğru ilerlediler; jant kapakları

güneşte parlıyordu. Sahanın sonunda onları üçüncü bir pikap bekliyordu. Bunun kasası bir şeyle doluydu;

ansızın kale direğinin arkasındaki o iki geniş çukurun nedenini anladım. Üçüncü

pikabı boşalttılar.

Kalabalıktan beklenti dolu bir mırıltı yükseldi.

"Kalmak istiyor musun?" diye sordu Ferit, endişeyle.

"Hayır," dedim. Hayatımda hiçbir yerden kaçmak için böylesine güçlü bir arzu duymamıştım. "Ama beklemek

zorundayız."

Omuzlarına Kalaşnikoflar asmış iki Talib, birinci pikaptaki gözü bağlı adamı indirdi, iki kişi de burka'lı kadını.

Kadının dizlerinin bağı çözüldü, yere yığıldı. Askerler onu tutup kaldırdılar, ama o bir kez daha yığılıp kaldı.

Yeniden kaldırmaya çalıştılar, kadın çığlık atıp tekme savurdu. Ayağını ayı tuzağından kurtarmaya çalışan

vahşî bir hayvanın çığlıydı. İki

273

Taiib yardıma koştu, hep birlikte kadını ite kaka, göğüs derinliğindeki çukura soktular. Gözü bağlı adamsa

hiç direnmedi, ikinci çukura uysalca giriverdi. Suçlanan çiftin yalnızca başları görünüyordu artık.

Kale direklerinin yanında duran gri cüppeli, tıknaz, ak sakallı bir din adamı elindeki mikrofonu ağzına

götürdü, boğazım temizledi. Arkasında, çukurdaki kadın hâlâ tiz çığlıklar atıyordu. Adam Kuran'dan uzun bir

dua okudu; genizden gelen sesi, stadyuma ansızın çöken sessizlikte dalgalanıyordu. Baba'nın çok uzun

zaman önce söylediği bir şeyi anımsadım: Şu kendini her şeyden üstün gören maymunların sakalına tü-

küreyim. Tespih çekip anlamadıkları bir kitabı ezbere tekrarlamaktan başka ne bilirler? Afganistan bunların

eline düşerse, Allah yardımcımız olsun.

Dua bitince, imam yine genzini temizledi. "Kardeşlerim!" diye haykırdı Farsça; sesi stadyumda bir top gibi

gürledi. "Bugün burada Şeriafı yerine getirmek üzere toplandık. Adaleti yerine getirmek için! Buradayız,

çünkü Al ah'ın buyruğu ve Hazreti Muhammet'in kavli, şükürler olsun ki sevgili yurdumuza, Afganistan'ımıza

egemen olmuştur. Allah'ın sözüne kulak veriyor ve boyun eğiyoruz, çünkü bizler onun yüceliği karşısında

güçsüz, zavallı yaratıklardan başka bir şey değiliz. Al ah ne diyor, peki? Size soruyorum! ALLAH NE

DİYOR? Al ah, günah işleyen herkesin, günahına uygun bir şekilde cezalandırılmasını söylüyor. Bunlar

benim sözlerim değil, kardeşlerimin sözleri de değil. Bunlar ALLAH'ın sözleri!" Boş elini gökyüzüne doğru

salladı. Başım zonkluyor, güneş tepemi alev alev yakıyordu.

"Her günahkâr, günahı ölçüsünde cezalandırılacaktır!" diye yineledi imam mikrofona; her sözcüğü tek tek,

dramatik bir ifadeyle vurgulayarak. "Şimdi soruyorum, kardeşlerim; zina işleyenlere hangi ceza yaraşır?

Evliliğin kutsallığını hiçe

274

sayanları neyle cezalandıracağız? Al ah'ın yüzüne tükürenlere hangi ceza layıktır? Allah'ın evini taşıyanlara

nasıl karşılık vereceğiz? TAşLARI ONLARA GERİ FIRLATARAK!"
Mikrofonu kapadı. Tribünlerde boğuk bir

mırıltı dolaştı.

Ferit başım salladı, fısıldadı: "Bunlar da kendine Müslüman diyor."

Sonra, pikaptan uzun boylu, geniş omuzlu bir adam indi. Onu gören seyircilerin
bir kısmı sevinçle bağırlar

alkışladı. Bu kez, sesi yüksek çıktığı için kırbaç yiyen olmadı. Uzun boylu
adamın gıcır gıcır, beyaz giysisi

öğleden sonra güneşinde parladı. Pantolonunun üstüne sarkıttığı gömleğinin
etekleri, esintide uçuşuyordu;

kollarını çarmıhtaki İsa gibi iki yana açtı. Bir yarım dönüş yaparak kalabalığı
selamladı. Yüzü bizim

oturduğumuz bölüme çevrilince, siyah, yuvarlak camlı güneş gözlüğünü gördüm
- şu John Lennon'ın taktığı

gözlüklerdendi.

"Bizim adamımız bu olmalı," dedi Ferit.

Siyah gözlüklü, uzun boylu Talib, üçüncü pikaptan indirilen taş yığınının yanına
gitti. İrice bir taş aldı,

kalabalığa gösterdi. Gürültü kesildi, yerini stadyumda titreşen bir uğultu aldı.
Çevreme bakınca, herkesin

bir ağızdan pik akladığım gördüm. Taş öbeğinin yanında dururken, gerçeküstü
bir biçimde, tıpatıp bir

beysbol atıcısına benzeyen Talib elindeki taşı çukurdaki gözü bağılı adama
fırlattı. Kadın bir çığlık attı.

Kalabalıktan huşu dolu bir 'OH!' yükseldi. Gözlerimi yumdum, ellerimle
yüzümü kapadım. Seyirciler, atılan

her taşa aynı 'Oh!' nidasıyla eşlik ediyordu; bu böyle bir süre devam etti. Sesler durulunca, Ferit'e 'bitti mi'

diye sordum. Hayır, dedi. İnsanların boğazının yorulduğunu tahmin ettim. Orada, yüzüm ellerimin arasında

ne kadar oturduğumu bilmiyorum. Gözlerimi yeniden açtığımda, etrafımdakilcr birbirine sorup duruyordu:

uMord? Mord?" Öldü mü?

275

Çukurdaki adam şimdi şekilsiz, kanlı bir yığındı; bir kan ve paçavra topağı. Başı öne düşmüş, çenesi

göğsünde. John Lennon gözlüklü Talib elindeki taşı zıplatıyor, çukurun yanına çömelmiş olan bir adama

bakıyordu. Çömelmiş olan, kulağından sarkan stetoskopun ucunu, çukurdaki adamın göğsüne bastırdı,

sonra başını gözlüklü Talib'e olumsuz anlamda salladı. Kalabalık inledi.

John Lennon taş yığınınına döndü.

Her şey bitip de kanlı cesetler gayet sıradan, aldırışsız bir tavırla kırmızı pikapların kasalarına (ayrı ayrı)

fırlatılınca, kü-rekli birkaç adam çabucak çukurları doldurdu. Bir tanesi tam gitmek üzereyken, ayağıyla

yerden kaldırdığı tozu geniş kan lekelerine doğru savurdu. Birkaç dakika sonra, takımlar sahaya girdi. İkinci

yan başlamak üzereydi.

Görüşme o gün öğleden sonra, saat üçe ayarlandı. Randevunun alınış hızı beni şaşırtmıştı. Bekletmeler,

gecikmeler bekliyordum; en azından bir sorgulama, kimliklerimizin de-

nedenmesi, filan. Ama sonra,

Afganistan'daki en resmi işlerin bile resmiyetten ne kadar uzak bir biçimde yürütüldüğünü anımsadım:

Ferit'in tek yapı, kırbaçlı Talib'lerden birine, beyazlı adamla özel bir işimiz olduğunu söylemek olmuştı.

Aralarında kısa bir konuşma geçti. Kırbaçlı adam başını salladı, oyun alanındaki genç bir adama Peştun

dilinde bir şeyler haykırdı; o da hemen güney uçtaki kale direğine, gözlüklü Talib'in, daha önce dua okuyan,

şişman imamla sohbet ettiği yere koştu. Üçü konuştular. Güneş gözlüklü adam başını kaldırıp baktı. Başını

salladı. Ulağın kulağına bir şeyler söyledi. Genç adam mesajı bize getirdi.

Randevu verilmişti: saat üçte.

276 YİRMİM

Vezir Ekber Han'daki büyük evin önüne gelince Ferit, Land Cruiser'ı yavaşlattı. Sonra, Konuklar Yolu, 15

numaradaki geniş araziye çeviren duvarların üstünden sokağa sarkan söğüt ağaçlarının gölgesine yanaştı.

Motoru durdurdu; bir dakika kadar konuşmadan oturduk, soğuyan motorun çıkardığı çıtırtılan dinledik. Ferit

kıpırdandı, hâlâ marş yuvasından sarkan anahtarla oynadı. Bir şey söylemeye hazırlandığını anlamıştım,

Sonunda, özür dileyen bir tınıyla, "Seni arabada beklem daha iyi olacak," dedi. Bana bakamıyordu.

"Bundan sonrası artık senin meselen. Ben..."

Koluna dokundum. "Ferit, sana ödediğim paranın kat kat fazlasını yaptın. İçeriye

benimle birlikte girmeni

beklemiyö-

277

rum zaten." Oysa yalnız girmek istemiyordum. Hakkında öğrendiklerime karşın, Baba'nın şu anda yanımda

olması için çok şey verirdim. Baba olsaydı, ön kapıyı ardına kadar açıp içeriye dalar, sorumlu kişiyle

görüreceğini bildirir, yoluna çıkanın da sakalını yolardı. Ama Baba öleli çok olmuştu; Hay-ward'daki küçük

mezarlığın Afgan bölümünde yatıyordu. Daha geçen ay, Süreyya'yla birlikte mezar taşının önüne pa-patyalı,

süsenli bir buket bırakmıştık. Artık tek başımaydım.

Arabadan indim; yüksek, çift kanatlı, ahşap giriş kapısına doğru ilerledim. Zili çaldım ama ses çıkmadı -

elektrik hâlâ kesikti- bunun üzerine kapıyı yumrukladım. Bir dakika sonra, içeriden bazı sesler geldi, kapı

açıldı, Kalaşnikoflu iki adam göründü.

Arabada oturan Ferit'e baktım, dudaklarımı oynatarak, döneceğim, dedim - bundan hiç de emin değildim.

Silahlı adamlar beni tepeden tırnağa, hızla yokladılar; bacaklarıma vurdular, apış arama dokundular. Bir

tanesi Peştü dilinde bir şey söyledi, gülüştüler. Ana kapıdan geçtik. Muhafızlar önüme düştü, son derece

bakımlı bir çimenlikten, dibinde sıra sıra sardunyayla dikenli çalı bulunan bir duvarın önünden geçtik.

Bahçenin karşı köşesinde eski, tulumbalı bir kuyu vardı. Hümayun Kaka'n.m

Celalabat'taki evinde de tıpkı

böyle bir kuyu bulunduğunu anımsadım; ikizlerle (Fazıla ve Kerime) içine çakıl taşı atar, suya değerken

çıkarcacağı şı-pırtıyı beklerdik.

Ön basamakları tırmandık, geniş, mobilyası az, ferah bir eve girdik. Holü geçtik (bir duvardan kocaman bir

Afgan bayrağı sarkıyordu), adamlar beni üst kattaki bir odaya çıkardılar -- bir çift yeşil divan, karşı uçta da

geniş ekran bir televizyon. Duvarlardan birine, üzerine Mekke tasviri işlenmiş bir seccade asılıydı; yapı,

aslından biraz daha uzun betimlenmiş gibi geldi bana. Adamlardan daha yaşlı görüneni, tüfeği-

278

nin namlusuyla divanlardan birini işaret etti. Gidip oturdum. Odadan çıktılar.

Bacak bacak üstüne attım. Bacağımı indirdim. Terli ellerimi dizlerime koydum. Bu beni gergin mi gösterirdi?

Ellerimi birleştirdim, bunun daha da kötü olduğuna karar verdim, sonunda kollarımı göğsümde kavuşturdum.

Şakaklarındaki kan zonkluyordu. Bir ıssızlığın ortasıdaydım. Kafamda yüzlerce düşünce uçuşuyor, ama

ben düşünmeyi kesinlikle istemiyordum, çünkü aklımın hâlâ çalışabilen bir zerresi, bu yaptığım şeyin tam

anlamıyla delilik olduğunu söylüyordu. Karımdan binlerce kilometre uzakta, bir hapisane hücrecini

çağrıştıran bir odada, daha birkaç saat önce iki kişiyi öldürdüğünü gözlerimle gördüğüm bir adamı

bekliyordum. Bu gerçekten delilikti. Daha da kötüsü, sorumsuzluktu. Süreyya'yı daha otuz altı yaşında biva,

dul bırakma olasılığım hayli yüksekti doğrusu. Bu sen değilsin, Emir, diyordu içimdeki bir ses. Sen ödleksin.

Böyle yaratılmışsın. Buysa o kadar da kötü bir şey değil, çünkü sende hiç olmazsa kendine bu konuda yalan

söylememek gibi bir erdem var; kendini kandırmıyorsun. Bu konuda, hayır. Dürüst olunduğu sürece

korkaklık dünyanın sonu değildir. Ama ne zaman ki bir ödle, kim olduğunu unuttur... işte o zaman Al ah

yardımcısı olsun.

Divanın önünde bir sehpa vardı. Altında, metal ayakların birleştiği noktaya geçirilmiş olan çembere ceviz

büyüklüğünde, pirinç topar tutturulmuştu. Tıpb bunun gibi bir masa görmüştüm. Nerede? Sonra, anımsadım:

Peşaver'de, kendimi sokağa attığım gece girdiğim o kalabalık çayevinde. Sehpanın üzerindeki kâsede

kırmızı üzüm salkımları vardı. Bir tane kopardım, ağzıma attım. Bir şeylerle -ne olursa- oylanmak,

kafamdaki sesi susturmak zorundaydım. Üzüm tadıydı. Bir tane daha yedim; bunun çok uzun bir süre için

mideme girecek son katı gıda olduğunun farkında değildim elbette.

279

Kapı açıldı, tüfekli adamlar görüldü; uzun boylu, beyazlı, John Lennon gözlüğünü hâlâ çıkartmamış olan

Talib ara-larındaydı; son yıllarda pek moda olan şu mistik akıl hocalarını, geniş

omuzlu bir guru'yu

andırıyordu.

Karşımdaki koltuğa oturdu, ellerini kolçaklara dayadı. Uzun bir süre konuşmadı. Dikkatle beni süzdü; bir

eliyle koltuğun döşemesinde tempo tutuyor, öteki eliyle de mavi bir tespihin tanelerini çekiyordu. Beyaz

gömleğinin üzerine siyah bir yelek giymiş, altın bir kol saati takmıştı. Gözüme, gömleğinin sol kolundaki

kurumuş kan lekesi ilişti. Gündüz-ki infazdan sonra giysilerini değiştirmemiş olması ürkütücü, afallatıcıydı.

Arada bir, boştaki eli kalkıyor, kalın parmakları havadaki bir şeyle oynuyordu. Sıvazlamayı andıran, ağır

devinimler; aşağı yukarı, sağa sola; görünmeyen bir kediye okşuyordu sanki. Kol anndan biri sıvalıydı, kalın

bileğinin biraz üstünde bazı izler gördüm - aynı izlere San Francisco'nun karanlık sokaklarında yaşayan

evsizlerde de rastlamıştım.

Teni öteki adamlardan çok daha açık, hatta soluktu; alnında, kara türbanının hemen altında küçük ter

damlaları parlıyordu. Göğsüne kadar uzanan sakalının rengi de diğerlerinden daha açıktı.

"Selamın aleyküm," dedi. "S^/fitm."

"Şunu çıkartabilirsin artık." "Efendim?"

Avucunu silahlı adamlardan birine çevirdi, salladı. Curt! Bir anda yanaklanma bir sürü iğne battı; muhafız

benim sakalı havaya atıp tutuyor, kıkır kıkır gülüyordu. Talib sîntû. "Çok daha

iyilerini gördüm. Böylesi daha

rahat. Ne dersin?" Parmaklanm oynattı, yumruğunu sıkıp açarak, birkaç tanesini
çıtlattı. "Evet, bugünkü

gösteriyi beğendin inşallah?"

280

Yanaklarımı ovuşturdum. "Gösteriydi, demek?" Sesimin, içimdeki dehşet
padamasını ele vermediğini

umdum.

"İnfazlar en görkemli gösteri türüdür, kardeşim. Çarpıcı. Heyecanlandırır.
Meraklandırır. En iyi yanı da,

kidesel eğitim sağlaması, tabii." Parmaklarını şaklattı. Muhafızlardan genç olanı
onun sigarasını yaktı. Talib

güldü. Kendi kendine bir şeyler mırıldandı. Elleri titriyordu, az kaldı sigarayı
düşürüyordu. "Ama gerçek bir

gösteri izlemek için, Mezar'da yanımda olman gerekirdi. Ağustos 1998'te."

"Anlayamadım?"

"Leşlerini ortada bıraktık; köpekler yesin diye... bilirsin." Lafı nereye getirdiğini
anlamıştım.

Kalktı, divanın çevresinde iki tur attı. Yeniden oturdu. Hızlı hızlı anlatmaya
başladı. "Kapı kapı dolaştık,

erkekleri, oğlan çocuklarını topladık. Oracıkta, ailelerin gözü önünde vurduk.
Görmeleri için. Kim oldüklerini,

ait oldukları yeri unutmamaları için." Soluklan sıklaştı. "Bazen, kapılan kınp
evlere dalıyorduk. Sonra ben...

ben makineli tüfeğimin nam-lusuyla odayı rasgele tanyordum, ta ki dumandan
göz gözü görmez oluncaya

kadar." Büyük bir sır verecekmiş gibi, bana doğru eğildi. "Bunu yapmamış biri, 'özgürleşme' sözcüğünün

anlamını katiyen anlayamaz... hedefle dolu bir odada, bütün suçluluk ve pişmanlıklardan annmiş bir halde

dikilip bütün mermilerini boşaltmak, kendini erdemli, iyi ve ahlaklı hissetmek... O anda Allah'ın işini yaptığını

bilmek. Soluk kesici, inan." Tespihini öptü, başını yana eğdi.

"Hatırlıyorsun değil mi, Cavit?"

"Evet, Ağa Efendi," daha genç görünen muhafız. "Nasıl unutabilirim ki?"

Mezar-ı Şerifteki Hazara katliamını gazetelerde okumuştum. Taliban'ın, son düşen kenderden biri olan

Mezar'ı ele geçişişinin hemen ardından gerçekleşmişti. Süreyya'nın kah-

281

valtıda kanı çekilmiş, bembeyaz bir yüzle gazeteyi bana uzatışını anımsadım.

"Kapı kapı dolaştık. Yalnızca yemek ve namaz molası verdik," diye sürdürdü Talib sözünü. Sesindeki

hoşnuduğu duyan biri, katıldığı çok keyifli bir partiden söz ettiğini sanırdı. "Cesetieri sokağın ortasında

bıraktık; ailelerden, ölüyü alıp gizlice eve götürmeye kalkışanları da vurduk. Onları günlerce sokakta bıraktık.

Köpekler yesin diye. Köpeklere köpek eti." Sigarasını söndürdü. Titreyen el eriyle gözlerini ovuşturdu.

"Amerika'dan geldin, demek?"

"Evet."

"O orospu nasıl son günlerde?"

Ani bir işeme ihtiyacı hissettim. Geçmesi için dua ettim. "Bir erkek çocuk arıyorum." "Herkes aramıyor mu?"

dedi. Kalaşnikoflu adamlar güldü. Dişleri nesver'den yemyeşildi. "Burada, senin yanında olduğunu

öğrendim," dedim. "Adı Sohrab."

"Bir şey soracağım: O orospuyla ne işin var? Neden burada, Müslüman kardeşlerinin yanında değilsin;

neden ülkeneye hizmet etmiyorsun?"

Aklıma, "Gideli çok uzun zaman oldu," demekten başka bir şey gelmedi. Başım alev alev yanıyordu.

Dizlerimi birleştirdim, mesanemi sıktım. Talib kapıda duran adamlara döndü. "Bu da cevap mı şimdi?" diye

sordu.

"Hayır, Ağa Efendi," dediler bir ağızdan, gülümseyerek.

Gözleri bana çevrildi. Omuz silktili. "Cevap değil, diyorlar." Bir sigara çıkardı. "Benim bulunduğum çevrede,

sana en çok ihtiyacı olduğu sırada vatanhni terk etmek, ihanede aynı kapıya çıkar. Seni vatana ihanet

suçuyla tutuklayabilir, hatta vurabilirim. Bu seni korkutuyor mu?"

"Ben buraya çocuk için geldim." 282

"Bu seni korkutuyor mu?" "Evet."

"Korkutmak," dedi. Divanda geriye yaslandı. Sigarasından derin bir nefes çekti.

Süreyya'yı düşündüm. Bu beni sakinleştirdi. Orak biçimindeki doğum lekesini, boynunun zarif kıvrımını,

ıslıtlı gözlerini düşündüm. Düşün gecemizdeki halini, yeşil örtünün alanda,

aynadaki yansılarımıza

bakışımızı, onu sevdiğimi fısıldadığım zaman yanaklarının ki zarı vermesini.
Eski bir Afgan şarkısının

eşliğinde dans edişimizi, herkes seyredip alkışlarken, bulanık bir çiçek, elbise,
smokin ve gülümseyen yüz

dünyasında nasıl hızla, defalarca döndüğümüzü.

Talib bir şey diyordu. "Efendim?"

"Onu görmek ister misin, diye sordum. Küçük oğlanımı görmek ister misin?"
Bunu söylerken, üstdudağı pis

bir sırtışla kıvınlmışö.

"Evet."

Muhafiz odadan çıktı. Bir kapının açılırken çıkardığı gıcirtıyı duydum.
Muhafızın kaba bir sesle, Peštu dilinde

bir şeyler söylediğini duydum. Sonra, ayak sesleri ve her adımda şingırdayan
ziller. Bu bana, Hasan'la

birlikte Şar-e-Nau'da kovaladığımız Maymun Adam'ı anımsattı. Dans etmesi için
ona bir rupi verirdik.

Maymunun boynundaki çingiraklardan aynen bu şingırtı çıkardı.

Sonra kapı açıldı, muhafiz içeriye girdi. Omzunda taşınabilir bir müzik seti
vardı. Arkasında da safir mavisi,

bol bir pa-pan-tumban giymiş bir erkek çocuk.

Benzerlik soluk kesiciydi. Afallatıcı. Rahim Han'ın Polaroid'i gerçeği
yansıtmıyordu.

Oğlanın yüzü, babasının o toparlak, dolunay yüzüydü; aynı sivri çene, deniz
kabuğuna benzeyen, kıvrık

kulaklar ve

283

aynı zayıf beden. Bu, çocukluğumun Çin bebeğiydi; kış günlerinde yelpaze gibi açılmış iskambil kartlarının

üstünden, yazlan babamın evinin damında uyurken, cibinliğin gerisinden görünen yüz. Oğlanın saçları

kazınmış, gözlerinin çevresine sürme çekilmişti; yanaklarında doğal olmayan bir kırmı-. zılık vardı. Odanın

ortasında durunca, ayak bileklerindeki hamallardan sarkan minik çingiraklar sustu.

Gözleri bana dikildi. Bir süre oyalandı. Sonra çıplak ayak-lanna çevrildi.

Muhafızlardan biri bir düğmeye bastı, Peştun müziği odayı doldurdu. Tabla, armonika ve inleyen bir dilruba.

Ta-liban'ın dinlemesi için çalındığı sürece, müzik günah değildi anlaşılan. Üç erkek el çırpmaya başladılar.

" Vah Vah! MaşallahF diye çığırdılar.

Sohrab kollannı kaldırdı, ağır ağır döndü. Parmak uçlann-da yükseldi, zarifçe kıvnldı, diz çöktü, sonra

yeniden doğruldu, birkaç kez hızla döndü. Küçük elleri bileklerden kıvnlı-yor, parmaklar şıklıyor, baş bir

sarkaç gibi bir o yana bir bu yana salınıyordu. Ayaklan yeri dövüyor, çingiraklar tabla'nxn ritmiyle kusursuz

bir uyum halinde çınılıyordu. Gözleri hep kapalıydı.

"Maşal ah?" diye haykırdılar. "Şahbaz! Bravo!" İki muhafız ıslık çalıyor, gülüyordu. Beyazlı Talib müziğe

uyarak başını öne arkaya salladı; dudaklan şehvetle aralanmışa.

Sohrab gözleri kapalı, hayali bir dairenin içinde oynadı; dansı, müzik bitinceye kadar sürdü. Şarkının son

notasıyla ayağım yere sertçe vurunca, ziller son bir kez şingırdadı. Dönüşün tam ortasında, duru verdi. "Bia,

bia, oğlum," dedi Talib, Sohrab'ı yanına çağırarak. Sohrab başı öne eğik ona gitti, bacaklarının arasında

durdu. Talib kollanıyla oğlanı sardı. "Benim küçük Hazara'm ne kadar yetenekli, değil mi?" El eriyle çocuğun

sırtını sıvazladı,

284

koltuk aldanna dokundu. Muhafızlardan biri ötekini dürttü, alayla kıkırdadı. Talib onlara, bizi yalnız

bırakmalarını söyledi.

"Peki, Ağa Efendi," dediler, çıkarken. - Talib oğlanı çevirdi; şimdi yüzü bana dönüktü. Kollarını Sohrab'ın

beline doladı, çenesini çocuğun omzuna dayadı. Sohrab ayaklarına bakıyor, arada bir bana kaçamak,

utangaç bakışlar fırlatıyordu. Adamın elleri çocuğun belinde gezindi; bir aşağı bir yukarı, sonra yine aşağı.

Yavaşça, tatlılıkla.

"Merak ediyorum," dedi Talib, kan oturmuş gözlerini Sohrab'ın omzunun üstünden brna dikerek. "Bizim

Baba-/»'ya ne oldu acaba?"

Soru, iki kaşımın arasına bir çekiç gibi indi. Yüzümdeki bütün kanın çekildiğini hissettim. Bacaklarım buz

kesti. His-sizleşti.

Güldü. "Ne sanıyordun yani? Şu uyduruk sakalı takınca, seni tamyamayacağımı mı? Benim hakkımda

bilmediğin bir şey var: Ben gördüğüm bir yüzü asla unutmam. Asla."
Dudaklarını Sohrab'ın kulağına sürttü;

gözünü benden ayırmıyordu. "Babanın öldüğünü duydum. Çık pik. Hep onu yanımıza çekmek istemişimdir.

Görünüşe bakılırsa, ödleğ oğluyla yetinmem gerekecek." Güneş gözlüğünü çıkardı, kanlı gözlerini gözlerime

dikti.

Soluk almaya çalıştım, başaramadım. Gözümü kırpmayı denedim, başaramadım. Bunlar, bu an, gerçek

olamazdı; bu, gerçeküstü... hayır, deliceydi. Ciğerlerimdeki havayı çekip almış, çevremdeki dünyayı

dondurmuştu. Yüzüm yanıyordu. Şu kalp parayla ilgili, eski deyiş neydi? Evet, döner dolaşır seni bulur.

Geçmişim aynen böyleydi işte; eninde sonunda gelip beni buluyordu. Adı derinlerde bir yerde uğulduyor ama

ben onu söylemek istemiyordum; onu yüksek sesle söylersem, bir ruh çağırma seansında, ruhu değil de

adın sahibini çağırmış olacaktım sanki. İyi ama, zaten karşımdaydı; bunca

285

yıldan sonra kanlı canlı, on adım uzağımda. Adı dudaklarımdan firlayıverdi: "Assef."

"Emir can."

"Burada ne işin var?" Ağzımdan çıkar çıkmaz, ne kadar aptalca bir soru olduğunu anladım, ama aklıma

söyleyecek başka hiçbir şey gelmemişti.

"Ben mi?" Assef tek kaşını kaldırdı. "Ben ait olduğum yerdeyim. Asıl soru, senin burada ne işin var?"

"Söyledim ya," dedim. Sesim titriyordu. Keşke etim bunu yapmasaydı; keşke büzölüp kemiklerime

yapışmasaydı.

"Çocuk için mi?" "Evet." "Neden?"

"Parasını öderim," dedim. "Parayı telgrafla getirtirim."

"Para mı?" Assef kıkır kıkır güldü. "Hiç Rockingham'ı duydun mu? Ban Avusturalya'da bir cennet parçası.

Görmelisin; kilometrelerce uzanan bir kumsal. Yemyeşil sular, masmavi bir gök. Annemle babam orada

yaşıyor; deniz kenarında bir villada. Vil anın arkasında bir golf sahası, bir de küçük göl var. Babam her gün

goif oynuyor. Annem tenisi yeğliyor - babamın dediğine göre, ters vuruşları zayıfmış. Bir Afgan lokantasıyla

iki kuyumcu dükkânları var; hepsi de tıklar tıklar işliyor." Bir üzüm kopardı. Sevgiyle Sohrab'ın ağzına verdi.

"Dolayısıyla, paraya ihtiyacım olduğuunda, telgrafla gönderirler." Sohrab'ın boynunun yan tarafım öptü. Çocuk

irkildi, gözlerini yumdu. "Ayrıca, ben ŞoravPyh para için dövüşmedim. Taliban'a da para için katılmadım.

Onlara neden katıldığımı öğrenmek ister misin?"

Dudaklarım kurumuştı. Yaladım; dilimin de kuruduğunu ayırımsadım. Assef sırttı: "Susadın mı?"

286 "Hayır."

"Bence susadın."

"Hayır, iyiyim," dedim. İşin doğrusu, oda ansızın aşırı ısınmıştı - gözeneklerimden fışkıran ter, tenime

batıyordu. Bunlar gerçekten de oluyor muydu? Gerçekten de Assef le karşılıklı oturuyor muydum?

"Nasıl istersen," dedi. "Evet, nerede kalmıştık? Ah, tamam, Taliban'a katılışım. Eh, aman aman dindar biri

olmadığımı anımsıyorsundur. Ama bir gün, ilahi bir olay yaşadım. Bir mucize. Hapisteyken. Dinlemek ister

misin?"

Bir şey demedim.

"Güzel. Anlatayım," dedi. "1980'de Babrak Karmal'ın başa gelmesinden hemen sonra, bir süre Poleh-

Çarki'de yattım. Bir gece, bir grup Perçemi evimize daldı, tüfeklerini doğrultup annemi, babamı ve beni

sıraya dizdiler. Bizimle geleceksiniz, dediler. Aşağılık herifler ne nedenini söyledi, ne de annemin sorularını

yanıdadı. Eh, söylemeye gerek yok; komünistlerin ne kadar basit, bayağı insanlar olduğunu hepimiz biliriz.

Adı sanı olmayan, yoksul aile çocukları tabii. Şo-ravi'dzn önce ayakkabılarımı yalatmaya bile tenezzül

etmediğim köpekler kalkmış bana silah doğrultuyor, emir veriyordu. Göğüslerinde Perçemi bayrağı,

burjuvaziyi yıkmakla övünüyor, asıl soyluluğun kendilerinde olduğunu iddia ediyorlardı. Her şey sil baştan

yaşanıyordu: Zengini yakala, hapse at, yoldaşlarına örnek ol.

"Her neyse, bizi altışar kişilik gruplar halinde, her biri bir buzdolabı büyüklüğündeki hücrelere tıktılar. Her

gece, komutan -ölmüş eşek gibi kokan, yan Hazara, yan Özbek bir yaratık-tutuklulardan birini yaka paça

hücreden çıkartır, o şişko yüzü kan ter içinde kalıncaya kadar döverdi. Sonra bir sigara yakar, eklemlerini

kütürdctir, çekip giderdi. Ertesi gece, bir başka kurban seçerdi. Bir gece, beni seçti. Bundan da-

287

ha kötü bir zamanlama olamazdı. Üç gündür kan işiyordum. Böbrek taşı. Başına gelmediyse, bilmezsin; inan

bana, dünyada bundan daha korkunç bir ağrı yoktur. Annem de böbrek taşlarından mustarıptı; bir keresinde

bana, bir taş düşürmektense doğum yapmayı yeğlerim, demişti. Her neyse, elimden ne gelirdi? Beni dışarıya

sürüklediler, bizimki de tekmelemeye başladı. Bu küçük tekme oyunu için özellikle giydiği, çelik burunlu bir

çizmesi vardı; bana onlarla vuruyordu. Bağırıyor, çığlıklar atıyordum, o da beni var gücüyle tekmeliyordu,

sonra, birden sol böbreğime bir tekme indirdi, böbrek taşı düşüverdi. Öyle, pat diye! Ah, ne büyük bir

rahadamay-dı!" Assef güldü. "Bunun üzerine bağırdım: iAl ah-u-ekber,.'> Tekmeleri daha da sertleşti;

kahkahalarla gülmeye başladım. Delirdi, daha da sert vurmaya başladı; ben güldükçe darbeleri

şiddedeniyordu. O vurdukça ben gülüyordum. Beni hücreye taşırlarken, hâlâ gülüyordum. Güldüm, güldüm,

Çünkü ansızın, Allah'tan bir vahiy aldığımı anlamıştım: O benden yanaydı. Bir nedenle, yaşamamı istiyordu.

"Biliyor musun, o komutana iki yıl sonra savaş alanında rasdadım - Al ah'ın işine akıl sır ermiyor. Onu

Meymanah'ın hemen dışında, bir hendekte buldum; göğsüne şarapnel yemişti, kan içindeydi. Ayağında yine

o çizmeler vardı. Beni anımsadın mı, diye sordum. Hayır, dedi. Ben de, az önce sana1 söylediğim şeyi

yineledim. Yüzleri asla unutmadığımı, yani. Sonra onu hayalarından vurdum. O günden beri de görevdeyim."

"Ne göreviymiş bu?" dediğimi duydum. "Zinacılan taşlamak mı? Çocukların ırzına geçmek mi? Yüksek

topuklu ayakkabı giydi diye kadınları kamçılarlamak? Hazaraları kadetmek? Ve bütün bunları İslam adına

yapmak?" Sözcükler ağzımdan bir anda, beklenmedik bir biçimde dökölüvermişti; yuları çekmeme

kalmadan. Geri almayı isterdim. Gerisin geri yut-

288

mak. Ama oları olmuştu. Sınırı aşmıştım; bu işten sağ kurtulma umudu -eğer varsa, tabii- o küçücük umut da

bu sözlerle birlikte uçup gitmişti.

AssePin yüzünü bir şaşkınlık yaladı, bir an sonra da kayboldu. "Hey, bu iş giderek eğlenceli bir hal alıyor,"

dedi, kıs kıs gülererek. "Ama senin gibi hainlerin anlamadığı şeyler vardır."

"Ne gibi?"

Kaşları çatıldı. "Halkınla, geleneklerinle, dilinle gururlanmak gibi. Afganistan

öple kirlenilmiş, muhteşem bir

malikâneye benziyor; birinin o pislikleri temizlemesi gerek."

"Mezar'da, kapı kapı gezerken yaptığın şey bu muydu? Çöpleri mi topluyordun?" "Aynen."

"Batıda bunun için kullanılan bir deyim var," dedim. "Buna etnik temizlik diyorlar."

"Öyle mi?" AssePin yüzü aydınlandı. "Etnik temizlik. Beğendim. Kulağa çok hoş geliyor." "Tek istediğim,

çocuk."

"Etnik temizlik," diye mırıldandı Assef, sözcüklerin tadına bakarak.

"Çocuğu istiyorum," dedim, bir kez daha. Sohrab'ın bana dikili gözleri parladı. Bunlar, kurbanlık bir koyunun

gözleriydi. Sürmesi bile aynıydı - Kurban Bayramı'nda molların arka bahçemizde kesmeye hazırlandığı

koyunun gözlerine sürme çektiğini, ağzına da bir kesme şeker verdiğini çok iyi anımsıyordum. Sohrab'ın

gözlerinde yalvarma görür gibi oldum.

"Nedenini söyle," dedi Assef. Sohrab'ın kulak memesini dişlerinin arasına aldı. Hafifçe dişledi, sonra bıraktı.

Alnı ter içindeydi.

"Bu beni ilgilendirir," dedim.

"Onunla ne yapacaksın?" Cilveli bir sırıtış. "Daha doğrusu, ona ne yapacaksın?"
289

"İğrenç bir şey bu," dedim.

"Nereden biliyorsun? Hiç denedin mi ki?" "Onu daha iyi bir yere götürmek

istiyorum." "Nedenini söyle."

"Bu konu beni ilgilendirir," diye yineledim. Bana böyle ters, aksi konuşma cesaretini neyin verdiğini

bilmiyordum; belki de nedeni, nasılsa öleceğim gerçeği idi.

"Merak ediyorum," dedi Assef. "Bunca yolu neden geldiğini merak ediyorum, Emir. Bir Hazara için mi?"

Neden buradasın? Gerçek nedeni ne?"

"Nedenlerim var," dedim.

Assef'in dudakları küçümsemeyle büzüldü. "Pekâlâ." Sohrab'ı sırtından sehpaye doğru sertçe itti. Sohrab'ın

baldırı sehpaye çarptı, sehpa devrildi, üzümler saçıldı. Çocuk meyvelerin üstüne düştü, ezilen üzümlerin

suyu gömleğinde mor lekeler bıraktı. Sehpanın, arasına pirinç topraklarla süslü bir çember geçirilmiş olan

ayakları şimdi tavana bakıyordu.

"Al o zaman," dedi Assef. Sohrab'ı kaldırdım, bir iskelenin ayaklarına tutunan midyeler gibi, pantolonuna

yapışmış olan ezik üzüm tanelerini temizledim.

"Hadi götür onu," dedi Assef, kapıyı göstererek.

Sohrab'ın elini tuttum. Bu küçük elin derisi kuru, nasırlıydı. Parmakları kırıktı, benimkilere dolandı.

Sohrab'ın fotoğraftaki hali gözümün önüne geldi; kolunu Hasan'ın bacağına dolayış biçimi, başını babasının

baldırına yaslayışı. İkisi de gülüm-süyordu. Odayı bir uçtan ötekine geçerken, ziller şırıltıyordu.

Kapıya kadar ulaşabildik.

"Ama," diye seslendi Assef arkamızdan, "onu karşılıksız götürebileceğini söylemedim, elbette." Döndüm.

"Ne istiyorsun?"

"Onu hak etmen gerekiyor." "Ne istiyorsun?"

290

"Seninle yarım kalmış bir hesabımız var," dedi. "Anımsıyorsun, değil mi?"

Elbette. Davut Han'ın kralı devirdiği günün ertesi gün olanları nasıl unutabilirdim? Yaşadığım sürece

unutmayacaktım. O günden beri, ne zaman Davut Han'ın adını duysam, elindeki sapanı Assefe doğrultmuş

olan Hasan'ı gördüm; ona bundan böyle 'Assef GofkorJ, Tek Gözlü Assef deneceğini söyleyen sesini

duydum. Hasan'm cesaretini nasıl da kıs-kanmıştım. Assef geri çekilmiş, er geç ikimizin de hakkından

geleceğine ant içmişti. Hasan'a verdiği sözü tutmuştu. Şimdi sıra bende idi.

"Pekâlâ," dedim, aklıma söyleyecek başka bir şey gelmediği için. Yalvaracak değildim; bu onu daha da

keyiflendir-mekten başka işe yaramazdı.

Assef muhafızları odaya çağırdı. "Beni iyi dinleyin," dedi. "Bir dakika sonra kapıyı kapatacağım. Sonra da,

ikimiz eski bir hesabı kapatacağız. Ne duyarsanız duyun, içeri girmeyeceksiniz! Kesinlikle girmeyeceksiniz!"

Muhafızlar başlarını sal adı. Bir Assefe, bir bana baktılar. "Peki, Ağa Efendi."

"Bu iş birince, ikimizden biri bu odadan sağ çıkacak," dedi Assef. "Eğer bu kişi

o olursa, özgürlüğünü

kazanmış demektir, gitmesine izin vereceksiniz. Anlaşıldı mı?"

Yaşlıca muhafız kıpırdandı. "Ama Ağa Efendi..."

"Kapıdan o çıkarsa, bırakın gitsin!" diye bağırdı Assef. İki adam irkildiler ama başlarını olur anlamında

salladılar. Döndüler, çıkmaya hazırlandılar. Bir tanesi Sohrab'a uzandı.

"Bırak, kalsın," dedi Assef. Sırıttı. "İzlesin. Bu tür dersler erkek çocuklar için iyidir." -

Muhafızlar çıktı. Assef elindeki tespihi bıraktı. Siyah yeleşinin göğüs cebine uzandı. Cepten çıkardığı şey

beni hiç şaşırtmadı: paslanmaz çelikten muşta.

291

Sapları jöleli, dolgun dudaklarının üstünde Clark Gable tarzı bir bıyık var. Jöle, yüzündeki yeşil cerrah

maskesine bulaşmış, Afrika kıtasına benzeyen, koyu renk bir leke oluşturmuş. Bir bunu anımsıyorum, bir de

esmer boynundaki Al ah yazılı zinciri. Eğilmiş bana bakıyor, anlamadığım bir dilde hızlı hızlı konuşuyor.

Urduca, galiba. Gözlerim ikide bir, inip çıkan, inip çıkan âdemelmasına takılıyor; ona yaşını sormak istiyorum

-fazla genç görünüyor; şu yabancı, uyduruk diziler-deki bir oyuncuyu andırıyor- ama ağzımdan güçlkle

döküle-bilen sözcükler bambaşka: Galiba iyi dövüştüm. Onunla iyi dövüştüm.

Assefle iyi dövüşüp dövüşmediğimi bilmiyorum. Hiç sanmıyorum. Nasıl mümkün olabilirdi ki? Girdiğim ilk

kavgaydı. Hayatımda hiç kimseye, bir yumruk bile sallamadım.

Assefle mücadelemizi bölük pörçük ama inanılmayacak kadar canlı sahneler halinde anımsıyorum: Assef,

muştasını takmadan önce müziği kapatıyor. Üzerine Mekke işlenmiş olan seca.de bir ara yerinden firhyor,

başına konuyor; kalkan toz, beni hapşırtıyor. Assef in yüzüme bir üzüm salkımı bastırıldığını anımsıyorum;

dudakları gerilmiş, apak dişleri görünüyor, kan oturmuş gözleri fini fini. Bir ara türbanı sıyrılıyor, omuzlara

kadar inen sarı bukleleri ortaya çıkıyor.

Ve sonunda... İşte bu sahne, olanca duruluğuyla gözlerimin önünde. Her zaman da olacak.

Aklımda en çok kalanlar şunlar: Muştası öğleden sonra güneşinde parlıyor; ilk darbelerde buz gibi olan

maden, kanımla nasıl da çabucak ısınıverdi. Bir duvara fırlatılınca, çerçeveli bir resimden geriye kalan bir

çivi sırtıma batıyor. Soh-rab çıglık çıgılığa bağıyor. Tabla, armonika, dilruba. Bir kez daha duvara

yapışıyorum. Muşta çenemi parçalıyor. Kendi dişlerim boğazıma dolunca, boğulmamak için onları yutuyo-

292

rum; onları fırçalamak, diş ipiyle temizlemek için harcadığım bütün o saatleri düşünüyorum. Büyük bir hızla

yine duvara savruluyorum. Yerde yatıyorum, yarılan üstdudağımdan akan kan eflatun halıyı kirletiyor;

dayanılmaz bir acı karnımı yarıyor, yukarıya doğru yükseliyor; yeniden ne

zaman soluk alabileceğimi merak

ediyorum. Kaburgalarımın çıkardığı çatırtı, eski filmlerdeki Sinbad gibi kılıç dövüşü yapmak için Hasan'la

kırdığımız ağaç dal anninkiyle aynı. Sohrab bağıyor. Bir yanağım televizyon sehпасının kenanna çarpıyor.

İşte, yine o kırılma sesi; bu kez, sol gözümün altından geliyor. Müzik. Sohrab'ın tiz çığlıkları. Parmaklar

saçlarıma yapışıyor, başımı geriye çekiyor. Paslanmaz çeliğin parıltısı. İşte, geliyor. Yine o çatırtı; bu sefer

burnum. Dudaklarımı acıyla ısıyorum, bir an, dişlerimin neden eskisi gibi bana itaat etmediğine şaşıyorum.

Tekmeler peş peşe iniyor. Sohrab bağıyor.

Hangi noktada gülmeye başladığımı anımsamıyorum, ama başladım. Gülmek canımı yakıyordu; çenemi,

kaburgalarımı, boğazımı. Ama yine de, gülüyor gülüyordum. Ben güldükçe, darbeler sertleşiyordu; beni daha

da sert tekmeliyor, yumrukluyor, tırmalıyordu.

"NEYE GÜLÜYORSUN?" diye kükrüyordu Assef, her darbede. Tükürüğü gözüme geldi. Sohrab bağırdı.

"KOMİK OLAN NE?" Bir kaburga daha çatırdadı, bu kez solda, aşağıda. Komik olan, 1975 kışından bu yana

ilk kez kendimi huzurlu hissetmemdi. Gülüyordum, çünkü zihnimin kuytu, küçük bir köşesi hep bu anı

beklediğimi fısıldıyordu. Tepede, Hasan'ı nar bombardımanına tuttuğum, kışkırtmaya çalıştığım günü

anımsadım. Orada, meyvenin kırmızı suyu gömleğine kan lekesi gibi yayılırken,

öylece durmuş, hiçbir şey

yapmamıştı. Sonra nan elimden almış, kendi alnına çarpıp ezmişti. Şimdi mutlu oldun mu? diye tıslamıştı.

293

Kendini daha mı iyi hissediyorsun⁷. Ne mutlu olmuştum ne de kendimi daha iyi hissetmişim; hem de hiç.

Ama şimdi, evet. Bedenim paramparça olmuştu (ne kadar kötü olduğunu, çok daha sonra anlayacaktım),

ama kendimi iyileşmiş hissediyordum. Sonunda sağlığıma kavuşmuştum. Güldüm.

Sonra, son. Bunu, kendimle birlikte mezara götüreceğim:

Yerde yatıyor, kahkahalarla gülüyordum. Assef göğsüme ata biner gibi oturmuş, bana doğru iyice eğilmişti,

kuduz bir köpek gibi hırıliyordu - yüzünde bir deli maskesi, neredeyse yüzüme sürünen saçları darmadağın.

Serbest eli boğazıma kenetlenmişti. Öteki, muştalı eliyse havada, omzunun hizasındaydı. Yumruğunu biraz

daha kaldırdı, var gücüyle indirmeye hazırlandı.

Sonra, incecik bir ses: uBas." İkimiz de dönüp baktık. "Lütfen, yeter."

Yetimhane müdürünün, Ferit'le bana kapıyı açarken söylediği bir şeyi anımsadım. Adı neydi? Zaman mı? O

sapandan bir an olsun ayrılmaz. Kemerine sokar, sürekli yanında taşır.

"Yeter artık."

Gözyaşlarına k'arışmış iki siyah sürme izi, al ığı dağılmış yanaklarından aşağıya iniyordu. Altdudağı

titriyordu. Burnundan sümük akıyordu. "Bas," dedi, çatallaşmış bir sesle.

Eli havadaydı, lastiği sonuna kadar gerilmiş sapanın meşin yuvasını tutuyordu. Yuvada bir şey vardı; sarı,

parlak bir şey. Kan perdesini aralamak için gözlerimi kırptırdım ve sehpanın çemberindeki pirinç

toplarından biri olduğunu gördüm. Sohrab sapanı doğruca Assef in yüzüne nişanlamıştı.

"Yeter, Ağa Efendi. Lütfen," dedi; sesi boğuktu, titriyordu. "Canını yakma artık." Assef in ağzı ses

çıkartmaksızın kıpırdadı. Bir şey söyle -

294

mek istedi, durdu. Sonunda, "Sen ne yaptığını sanıyorsun, ha?" dedi.

"Lütfen dur," dedi Sohrab, yeşil gözlerine dolan, sürmeye kansan yeni gözyaşlarıyla.

"Bırak onu, Hazara," diye tısladı Assef. "Ya bırakırsın ya da ona yaptıklarım, sana yapacaklarımın yanında

hafif bir kulak çekme gibi kalır."

Gözyaşları boşaldı. Sohrab başını sal adı. "Lütfen, Ağa," dedi. "Dur artık." "Bırak o sapanı!"

"Camnı yakma artık." "Bırak, dedim!" "Lütfen."

"BIRAK!" "Bas."

"BIRAK SAPANI!" Assef boğazımı bıraktı. Sohrab'a doğru hamle etti.

Sohrab meşin yuvayı bırakınca, sapandan ıslığı andıran buses çıkü: vıjj jt. Sonra, Assef in acı çığlığı. Elini,

bir dakika önce sol gözünün bulunduğu yere götürdü. Parmaklarının arasından

kan fişkırdı. Kan ve bir şey

daha; beyaz, peltemsi bir şey. Buna retina sıvısı deniyor, diye düşündüm, büyük bir durulukla. Bir yerlerde

okumuştum. Retina sıvısı.

Assef halıya yuvarlandı. Bir sağa bir sola dönüyor, tiz çığlıklar atıyordu; eli hâlâ kanlı göz çukurunun

üzerindeydi.

"Gidelim!" dedi Sohrab. Elimi tuttu. Ayağa kalkmama yardım etti. Hırpalanmış bedenimin her zerresi acıyla

haykırıyordu. Arkamızda, Assef avaz avaz bağıırıyordu. "'ÇIKARIN! ÇIKARIN ŞUNU!"

Sendeleyerek kapıyı açtım. Beni gören muhafızların gözleri fal taşı gibi açılıverdi; kimbilir nasıl

görünüyordum? Aldığım her soluk, karnıma saplanan bir bıçaktı. Muhafızlardan

295

biri Peştuca bir şey söyledi, sonra yanımızdan koşarak geçip Assefin hâlâ bağırdığı odaya daldılar.

"ÇIKARIN!"

"B*3," dedi Sohrab elimi çekerek. "Hadi, gidelim!"

Koridorda iki büklüm, tökezleyerek ilerledim. Sohrab'ın küçük eli, elimdeydi. Omzumun üstünden geriye son

bir kez baktım. Muhafızlar Assefin üzerine eğilmiş, yüzüne bir şey yapıyorlardı. Sonra, anladım: Pirinç top

hâlâ o boş çukurdaydı.

Bütün dünya sallanıyor, sarsılıyordu; basamakları Soh-rab'a yaslanarak,

topallayarak indim. Yukarıdan

Assefin feryatları geliyordu; yaralı bir hayvanın çığlıkları. Kolum Sohrab'ın omzunda dışarıya, gün ışığına

çıkttık; bize doğru koşan Ferit'i gördüm.

"Bismil ah! Bismil ah!" dedi, fal taşı gibi açılmış gözlerle. Kolumu kendi omzuna doladı, beni kaldırdı,

koşarcasına kamyonete taşıdı; galiba bir çığlık attım. Kaldırımı döven, siyah, nasırlı topuklarına çarpan

sandaletlerini seyrettim. Sonra kendimi Land Cruiser'ın arka koltuğunda, tavanın bej rengi, yıpranmış

döşemesine bakarken buldum; kapının açıldığını belirten sinyalin öttüğünü duydum: bip-bip-bip. Kamyonun

çevresinde koşan ayak sesleri. Ferit'le Sohrab'ın telaşlı konuşmaları. Kamyonun kapılan kapandı, motor

çalıştı. Araba öne doğru atıldı, alnıma küçücük bir el kondu. Sokaktan gelen sesler duydum; biri bağınıyordu.

Camın önünden akan bulanık ağaçlar gördüm. Sohrab hıçkınıyor, Ferit üst üste yineliyordu: "Bismillah!

Bismillah!"

Galiba tam o anda kendimden geçtim. 296

yirmi uç I

Pusu delen, bir süre oyalanan, sonra yitip giden yüzler. Üzerime eğiliyor, bir şeyler soruyorlar. Hepsi,

durmaksızın soru soruyor. Kim olduğumu biliyor muyum? Şuram ağnyor mu? Kim olduğumu biliyorum; her

yerim ağnyor. Bunlan söylemek istiyorum, ama konuşmak çok acı veriyor. Bunu

biliyorum, çünkü bir süre

önce, belki bir yıl, belki iki, hatta on yıl önce, yanaklan allıklı, gözlerine karalar bulaşmış bir çocukla

konusmaya çalıştım. Çocuk. Evet, şimdi onu görebiliyorum. Bir tür arabadayız, çocukla ben; arabayı

Süreyya'mn kullanmadığından eminim, çünkü o bu kadar hızlı gitmez. Çocuğa bir şey söylemeye

çalışıyorum - bu, nedense çok önemli görünüyor. Ama söylemek istediğim şeyi anımsayamıyorum; neden bu

kadar önemli olduğunu da. Belki de onz